ȘI MUNȚII AU ECOU

Khaled Hosseini

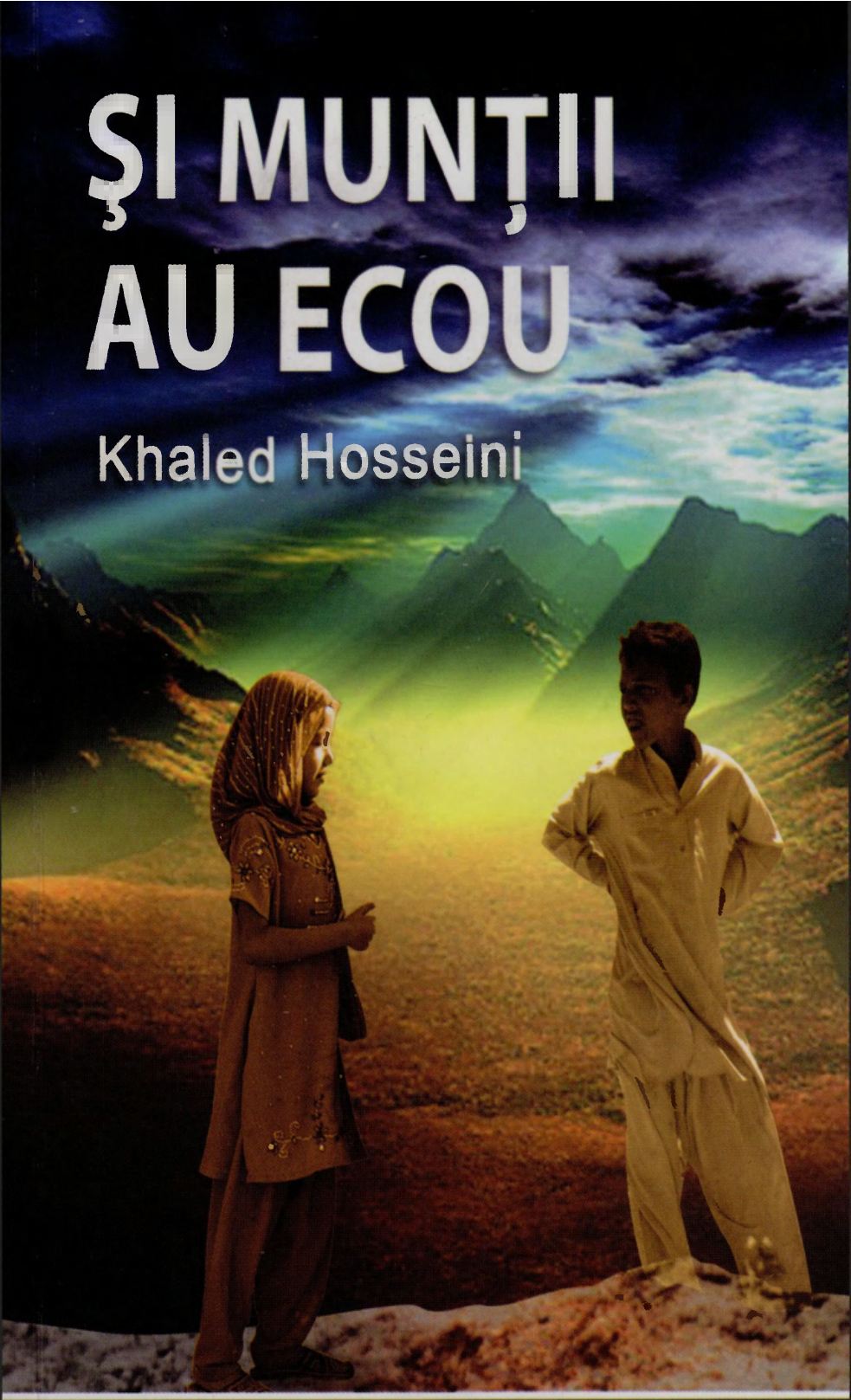

NICULESCU

De acelaşi autor:

Vânătorii de zmeie

Splendida cetate a celor o mie de sori

KHALED HOSSEINI

ȘI MUNȚII AU ECOU

Traducere din limba engleză și note de
Andreea Giorgiana Nicolae

NICULESCU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
HOSSEINI, KHALED
Şi munţii au ecou / Khaled Hosseini; trad.: Andreea Giorgiana Nicolae. – Bucureşti: Editura NICULESCU, 2013
ISBN 978-973-748-802-2

I. Nicolae, Andreea Giorgiana (trad.)

821.111(73)-31=135.1

© 2013 by ATME LLC
Titlu original: *And the Mountains Echoed* by Khaled Hosseini

Pentru ediţia în limba română:
© Editura NICULESCU, 2013
Adresa: Bd. Regiei 6D
060204 – Bucureşti, România
Comenzi: (+40)21-312.97.82
Fax: (+40)21-312.97.83
E-mail: editura@niculescu.ro
Internet: www.niculescu.ro

Coperta: Carmen Lucaci

Tipărit la fedprint tipografie

ISBN 978-973-748-802-2

Toate drepturile rezervate. Nicio parte a acestei cărţi nu poate fi reprodusă sau transmisă sub nicio formă şi prin niciun mijloc, electronic sau mecanic, inclusiv prin fotocopiere, înregistrare sau prin orice sistem de stocare şi accesare a datelor, fără permisiunea Editurii NICULESCU.
Orice nerespectare a acestor prevederi conduce în mod automat la răspunderea penală faţă de legile naţionale şi internaţionale privind proprietatea intelectuală.

Editura NICULESCU este partener şi distribuitor oficial
OXFORD UNIVERSITY PRESS în România.
E-mail: oxford@niculescu.ro; Internet: www.oxford-niculescu.ro

Această carte este dedicată lui Haris şi Farah,
amândoi noor *a ochilor mei, şi tatălui meu*
care ar fi fost mândru de mine

Pentru Elaine

Dincolo de ideile de fărădelege
şi dreptate se află un câmp. Ne vedem acolo.
JELALUDDIN RUMI, secolul al XIII-lea

1.

Toamna, 1952

Aşa, deci. Vreţi o poveste?! Vă voi spune una. Doar pe aceasta. Să nu-mi mai cereţi altele. E târziu, Pari, şi mâine ne aşteaptă pe amândoi o zi lungă de mers. Trebuie să te odihneşti în noaptea asta. Şi tu la fel, Abdullah. Contez pe tine, băiete, atât timp cât sora ta şi cu mine suntem departe. La fel contează şi mama voastră. Acum. O poveste, deci. Ascultaţi-mă, ascultaţi-mă amândoi cu atenţie. Şi să nu mă întrerupeţi.

A fost odată ca niciodată, pe când *div*-ii şi *djinn*-ii şi uriaşii străbăteau Pământul, un fermier pe nume Baba Ayub. Acesta trăia împreună cu familia într-un sătuc, Maidan Sabz. Pentru că trebuia să hrănească o familie numeroasă, Baba Ayub îşi petrecea zilele muncind din greu. În fiecare zi, din zori până la apusul soarelui, trudea, arând câmpul, răsturnând brazda şi îngrijindu-se de arborii piperniciţi de fistic. În orice moment îl puteai zări pe pământul lui, legat în talie, curbat ca o coasă, legănându-se întreaga zi. Avea mereu mâinile bătătorite şi îi sângerau adesea, iar nopţile adormea de îndată ce punea capul pe pernă.

Voi spune că, în această privinţă, nu era deloc singurul. Viaţa în Maidan Sabz era grea pentru toată lumea. Existau şi alte sate mai norocoase spre nord, în văi, cu pomi fructiferi, flori, aer curat şi pâraie reci şi limpezi. Dar Maidan Sabz era un loc pustiu şi nu semăna în niciun fel cu imaginea pe care numele său,

Câmpul Verde, ți-ar inspira-o. Era așezat într-o câmpie întinsă, prăfuită, înconjurată de un lanț de munți stâncoși. Vântul era cald și îți băga praful în ochi. Să găsești apă era o luptă zilnică, pentru că, în fântânile din sat, chiar și în cele mai adânci, apa scădea adesea. Da, exista și un râu, dar sătenii trebuiau să meargă o jumătate de zi ca să ajungă acolo și, chiar și așa, apa lui curgea plină de noroi tot timpul anului. Acum, după zece ani de secetă, și râul avea puțină apă. Să spunem că munca celor din Maidan Sabz era de două ori mai grea pentru a-și câștiga jumătate din existență.

Baba Ayub se număra însă printre cei mai norocoși, pentru că avea o familie pe care o prețuia mai mult decât orice altceva. Își iubea nevasta și nu ridicase niciodată vocea la ea, cu atât mai puțin mâna. Îi prețuia sfatul și simțea o adevărată plăcere să stea de vorbă cu ea. Cât privește copiii, fusese binecuvântat cu la fel de mulți câte degete avea o mână – trei băieți și două fete, pe care îi iubea din tot sufletul. Fetele erau ascultătoare, cuminți, aveau o reputație bună și o fire blândă. Pe băieți îi învățase deja să prețuiască cinstea, curajul, prietenia și să muncească din greu, fără să se plângă. Îl ascultau, așa cum fiii buni își ascultă tatăl, și îl ajutau la munca câmpului și la strângerea recoltelor.

Deși își iubea toți copiii, Baba Ayub era legat în mod special de unul dintre ei, de cel mai mic, Qais, care avea trei anișori. Qais era un băiețaș cu ochi de un albastru închis. Îi fermeca pe toți cei care îl întâlneau cu râsul lui de drăcușor neastâmpărat. Era, de asemenea, unul dintre acei băieți atât de plini de energie, încât îi seca pe ceilalți de energia lor. Când a învățat să meargă, a găsit atât de multă plăcere în această activitate, încât toată ziua, cât era treaz, mergea de colo-colo, chiar și în timpul nopții, dând de multe ori de belea. Era un somnambul care pleca din casa de chirpici și hoinărea prin întuneric, în lumina lunii. Părinții își

făceau griji pentru el. Dacă avea să cadă într-o fântână, să se rătăcească sau, şi mai rău, să fie atacat de una dintre creaturile care stau la pândă pe câmp noaptea? Au încercat multe leacuri, dar niciunul nu a mers. Până la urmă, Baba Ayub a găsit o soluţie simplă, cum sunt adesea cele mai bune soluţii: a luat un clopoţel de la gâtul unei capre şi l-a agăţat de cel al lui Qais. Astfel, clopoţelul ar fi trezit pe cineva, în cazul în care Qais s-ar fi sculat în miez de noapte. După un timp, Qais a încetat să mai meargă ca un somnambul, dar, crescând împreună cu clopoţelul, a refuzat să se mai despartă de el. Şi aşa, clopoţelul a rămas la gâtul băiatului, chiar dacă nu-i mai era de folos. Când Baba Ayub venea acasă după o lungă zi de muncă, Qais alerga din faţa casei înaintea tatălui său, înconjurându-i pântecul cu braţele lui mici, iar clopoţelul zornăia la fiecare pas mărunt pe care-l făcea. Baba Ayub îl ridica în braţe şi-l aducea în casă, după care Qais se uita atent la tatăl său în timp ce acesta se spăla, apoi se aşeza lângă el pentru masa de seară. După masă, Baba Ayub îşi sorbea ceaiul, privindu-şi familia, imaginându-şi că va veni o zi în care toţi copiii lui vor fi la casa lor şi îi vor da nepoţi, când va fi stăpânul mândru al unui neam chiar mai mare.

Dar vai, Abdullah şi Pari, zilele de fericire aveau să se sfârşească pentru Baba Ayub.

S-a întâmplat într-o zi când un *div* a dat buzna în Maidan Sabz. Pe măsură ce se apropia de sat dinspre munţi, pământul se cutremura sub zgomotul pe care-l făceau paşii lui. Sătenii şi-au aruncat lopeţile, sapele, topoarele şi s-au împrăştiat care încotro. S-au ascuns în casele lor claie peste grămadă. Când zgomotul asurzitor al paşilor *div*-ului s-a oprit, cerul de deasupra satului s-a întunecat de umbra lui. Se auzise că îi creşteau coarne îndoite şi că umerii şi coada puternică erau acoperite de păr negru şi aspru, că ochii lui erau roşii, strălucitori. Nimeni nu ştia cum arată, vă daţi

seama, cel puțin nimeni dintre cei care trăiau: *div*-ul îi mânca pe loc pe cei care îndrăzneau să-și ridice ochii la el. Știind asta, sătenii, înțelepți, își țineau ochii numai în pământ.

Toată lumea știa de ce îi călcase *div*-ul. Auziseră poveștile despre cum venea el prin sate și se puteau doar minuna de cum a reușit Maidan Sabz să scape până acum din calea lui. Se gândeau că poate viața mizeră pe care o duceau în Maidan Sabz i-a ajutat, dacă țineau seama de faptul că cei mici nu erau bine hrăniți, fiind mai degrabă piele și os. Chiar și așa, norocul lor s-a terminat până la urmă.

Maidan Sabz tremura și își ținea răsuflarea. Familiile se rugau ca *div*-ul să le ocolească, pentru că știau foarte bine că, dacă acesta le va bate în acoperiș, vor fi obligați să-i dea un copil. *Div*-ul l-ar băga apoi pe copil în sac și s-ar întoarce de unde a venit cu sacul în spinare. Nimeni nu l-ar mai vedea vreodată pe sărmanul copil! Iar dacă vreo familie ar refuza să-i dea un copil, *div*-ul i-ar lua atunci pe toți.

Dar unde îi ducea *div*-ul pe copii? În sălașul său, aflat în vârful unui munte abrupt, foarte departe de Maidan Sabz. Văi, mai multe deșerturi și două lanțuri muntoase trebuiau străbătute pentru a ajunge acolo. Și ce om sănătos la cap ar face asta, numai ca să întâlnească moartea? Se spunea că palatul său era plin de temnițe, pe pereți atârnau satâre și din tavane cârlige cu carne. Se vorbea despre frigări imense și gropi pentru foc. Se auzise că, dacă *div*-ul prindea vreun oaspete nepoftit, atunci își învingea aversiunea față de carnea de om mare.

Cred că bănuiți în ce acoperiș a bătut ușor *div*-ul. Auzindu-l, Baba Ayub a scos un sunet de agonie, iar nevasta lui a leșinat. Copiii plângeau de spaimă și de supărare, pentru că știau că unul dintre ei va fi nevoit să plece. Familia trebuia să spună, înainte de răsăritul soarelui, care copil va fi dat *div*-ului.

Ce să vă mai spun despre cât au suferit Baba Ayub şi nevasta lui în noaptea aceea? Niciun părinte nu ar trebui să fie pus vreodată să facă o astfel de alegere. Departe de urechile copiilor, Baba Ayub şi femeia lui se tânguiau ce să facă. Au tot vorbit şi au tot plâns, apoi au vorbit şi au plâns din nou. Noaptea întreagă s-au gândit şi s-au răzgândit, astfel că, deşi se apropiau zorii zilei, ei nu luaseră încă nicio hotărâre – era probabil ceea ce *div*-ul îşi dorea, pentru că altfel ar fi plecat de acolo cu cinci copii în loc de unul, dacă părinţii lor nu se hotărau. În cele din urmă, Baba Ayub a adunat din faţa casei cinci pietricele de aceeaşi formă şi de aceeaşi mărime. A însemnat în grabă numele fiecărui copil şi, când a fost gata, le-a băgat într-un săculeţ de pânză. Când l-a îndreptat spre nevasta sa, aceasta s-a dat înapoi, de parcă înăuntru s-ar fi aflat un şarpe veninos.

– Nu pot să fac asta, a spus ea, dând din cap. Nu pot fi eu cea care alege. N-aş suporta.

– Nici eu, a început să spună Baba Ayub, dar a văzut atunci prin fereastră că soarele stătea să răsară.

Nu mai aveau timp. S-a uitat lung la cei cinci copii, ca un tată bătut de soartă. Trebuia să se taie un deget pentru a se salva mâna. A închis aşadar ochii şi a ales o piatră din sac.

Bănuiesc că ştiţi ce pietricică i-a căzut în mână. Când a văzut numele, şi-a întors faţa spre cer şi a scos un strigăt de durere. Cu inima frântă, l-a ridicat pe mezin în braţe, pe Qais, care, având încredere oarbă în tatăl său, l-a luat fericit de gât. Abia după ce Baba Ayub l-a lăsat în faţa casei şi a închis uşa, şi-a dat seama că ceva nu era în regulă. Dincolo de uşă, Baba Ayub îşi ţinea ochii strâns închişi, din care curgeau lacrimi, în timp ce multiubitul lui Qais bătea din răsputeri cu pumnii lui micuţi în uşă, strigând să-i dea drumul înăuntru. Dar Baba Ayub rămânea neclintit în hotărârea luată, murmurând: „Iartă-mă, iartă-mă", pe

când pământul se zguduia sub paşii *div*-ului, iar fiul său scotea ţipete înfiorătoare. Pământul s-a cutremurat iar şi iar, până când *div*-ul a părăsit satul şi pretutindeni s-a aşternut liniştea. Doar Baba Ayub nu se mai oprea din plâns şi-i cerea întruna iertare fiului său.

Abdullah. Sora ta a adormit. Pune-i pătura pe picioare. Aşa. Bine. Mai bine m-aş opri acum. Nu? Vrei să continui? Eşti sigur, băiete? Bine.

Unde rămăsesem? A, da. A urmat o perioadă de 40 de zile de doliu. În fiecare zi, vecinii găteau pentru familia îndurerată şi stăteau de veghe împreună. Oamenii aduceau ce aveau prin casă – ceai, bomboane, pâine, migdale – îi compătimeau pe bieţii oameni, spunându-le cât de rău le părea. Baba Ayub abia reuşea să se adune şi să îndruge un mulţumesc. Stătea într-un colţ plângând, iar şiroaiele de lacrimi parcă ar fi fost menite să pună capăt perioadelor de secetă din sat. Nu i-ai dori nici celui mai mare duşman un aşa chin, o aşa de mare suferinţă.

Şi aşa au trecut mai mulţi ani. Seceta a continuat, iar Maidan Sabz a devenit şi mai sărac. Mai mulţi copii au murit de sete în pătuţurile lor. Fântânile au secat mai tare, râul a secat, doar chinul lui Baba Ayub era ca un râu care se umfla din ce în ce mai mult cu fiecare nouă zi. Nu-i mai era de folos familiei sale. Nu muncea, nu se ruga şi abia mai mânca. Copiii şi nevasta se rugau de el, dar degeaba. Băieţii cu care mai rămăsese au fost nevoiţi să-i preia îndatoririle, întrucât Baba Ayub nu făcea decât să stea la marginea câmpului, singuratic şi bătut de soartă, uitându-se lung la şirul de munţi. Nu mai vorbea cu oamenii din sat, crezând că aceştia îl bârfesc pe la spate. Spuneau că era un laş, pentru că îl dăduse de bunăvoie pe fiul său. Că nu era un tată bun. Un tată adevărat s-ar fi luptat cu *div*-ul. Ar fi murit apărându-şi familia.

Într-o noapte, i-a spus şi nevestei toate temerile lui.

– Nu vorbeşte nimeni aşa despre tine, i-a răspuns femeia. Nimeni nu crede că eşti un laş.

– Îi aud, a spus el.

– Auzi doar vocea ta, bărbate, a spus femeia.

În orice caz, nu i-a spus că sătenii chiar îşi şopteau diverse lucruri pe la spatele lui. Şi mai ziceau că probabil a înnebunit.

Într-o bună zi, au primit şi dovada. Baba Ayub s-a sculat în zorii zilei. Fără să-şi trezească nevasta şi copiii, a adunat câteva bucăţi de pâine într-un sac de pânză, s-a încălţat, şi-a încins coasa în talie şi a pornit la drum.

A mers aşa zile întregi. Umbla până când soarele ajungea să se vadă ca o licărire roşie, slabă, în depărtare. Noaptea, dacă afară şuiera vântul, dormea în peşteri. Altfel, se odihnea pe malul vreunui râu, sub copaci sau la adăpostul unor bolovani sau stânci. A mâncat pâinea, apoi ce a mai găsit în cale – fructe sălbatice, ciuperci, peşte pe care îl prindea cu mâinile goale din râuri – şi în unele zile nu a mâncat deloc. Dar nu se mai oprea din mers. Când vreun trecător îl întreba unde se duce, Baba Ayub îi spunea adevărul – unii râdeau, alţii se grăbeau să treacă mai departe, de teamă să nu fie vreun nebun, iar alţii se rugau pentru el, fiindcă şi lor le luase *div*-ul copii. Baba Ayub îşi pleca atunci capul şi mergea mai departe. Când pantofii i s-au stricat, i-a legat cu şireturile de picioare, iar când şireturile s-au rupt, a rămas cu picioarele goale. A trecut aşa prin deşerturi, văi şi munţi.

Într-un final a ajuns pe vârful muntelui, acolo unde îşi avea sălaşul *div*-ul. Era atât de nerăbdător să-şi ducă treaba la bun sfârşit, încât nici nu s-a odihnit, ci, atunci când a ajuns la poalele muntelui, a început pe dată să urce, cu hainele zdrenţuite, cu picioarele sângerânde, cu părul plin de praf, dar de nestăvilit în hotărârea sa. Stâncile colţuroase îi răneau tălpile. Şoimii îl ciuguleau de obraji când trecea pe

lângă cuiburile lor. Pale aprige de vânt aproape că îl trânteau la pământ. Dar el nu s-a lăsat, continuând să urce, din stâncă în stâncă, până când, în cele din urmă, a ajuns în fața porților masive ale palatului *div*-ului.

– Cine îndrăzneşte să mă deranjeze? a strigat *div*-ul, când Baba Ayub a aruncat cu o piatră în porți.

Baba Ayub i-a spus cine este.

– Vin din satul Maidan Sabz, a spus el.

– Vrei să mori? Voi fi nevoit să îți iau viața, pentru că mă deranjezi la mine acasă. Cu ce treburi ai venit?

– Am venit să te omor.

A urmat un moment de linişte dincolo de porți. Apoi acestea s-au deschis zdruncinându-se din temelii şi Baba Ayub l-a zărit pe *div*, învăluit în ceață, în toată hidoasa lui înfățişare.

– Nu mai spune!? a răspuns cu o voce groasă ca de tunet creatura.

– Ba da, l-a amenințat Baba Ayub. Într-un fel sau altul, unul dintre noi doi va muri azi.

Preț de o clipă, a părut că *div*-ul îl va arunca pe Baba Ayub cu putere la pământ şi-l va termina cu o singură muşcătură a dinților ascuțiți ca nişte pumnale. Dar ceva l-a făcut să ezite. Să strângă din ochi. Poate a fost nebunia vorbelor pe care le-a rostit bătrânul. Poate înfățişarea lui, hainele zdrențuite cu care era îmbrăcat, fața însângerată, nisipul care-l acoperea din cap până-n picioare, rănile supurânde de pe piele. Sau poate faptul că *div*-ul nu a găsit, în ochii bătrânului, nicio urmă de frică.

– De unde ai zis că eşti?

– Din Maidan Sabz, a spus Baba Ayub.

– Trebuie să fie departe acest Maidan Sabz, după felul în care arăți.

– Nu am venit aici să stăm de vorbă. Am venit aici să...

Div-ul îşi ridică o gheară.

– Da. Da. Ai venit aici să mă omori. Ştiu. Dar am dreptul să spun câteva vorbe înainte să fiu ucis.

– Prea bine, spuse Baba Ayub. Dar numai câteva.

– Îți mulțumesc.

Div-ul a rânjit.

– Pot să te întreb ce rău ți-am făcut de vrei să mă omori?

– L-ai luat pe fiul meu cel mic, a răspuns Baba Ayub. Era tot ce aveam mai scump pe lume.

Div-ul a mormăit, mângâindu-şi bărbia.

– Am luat mulți copii de la mulți tați, a spus el.

Baba Ayub puse furios mâna pe coasă.

– Atunci o să-i răzbun şi pe ei.

– Trebuie să-ți mărturisesc că încep să te admir pentru curajul tău.

– Habar n-ai ce-i curajul, a spus Baba Ayub. Ca să ai curaj, trebuie să fie ceva în joc. Am venit până aici şi nu am nimic de pierdut.

– Ai viața de pierdut, a spus *div*-ul.

– Mi-ai luat-o deja.

Div-ul a mormăit din nou şi l-a cercetat gânditor pe Baba Ayub. După un timp, a spus:

– Foarte bine, atunci. O să mă lupt cu tine. Dar mai întâi îți cer să mă urmezi.

– Spune repede despre ce e vorba, a spus Baba Ayub. Îmi pierd răbdarea.

Însă *div*-ul se îndreptase deja spre un coridor imens şi Baba Ayub nu a avut altceva de făcut decât să-l urmeze. Au mers printr-un labirint de coridoare, cu tavane ce aproape că atingeau norii, fiecare susținut de coloane uriaşe. Au trecut de multe scări şi camere atât de mari că ar fi încăput în ele tot satul din care venea bărbatul. Şi au mers aşa până când, în cele din urmă, *div*-ul l-a dus pe Baba Ayub într-o încăpere, la capătul căreia se afla o perdea grea.

– Apropie-te, i-a făcut semn *div*-ul.

Baba Ayub se afla acum lângă *div*.

Div-ul a tras la o parte perdeaua. În spate, o fereastră din sticlă. Baba Ayub a zărit prin ea o grădină imensă. Chiparoşi plantaţi unul lângă altul, în linie dreaptă, o înconjurau din toate părţile, iar la rădăcina lor, pământul era plin de flori de toate culorile. Grădina avea iazuri făcute din gresie albastră, terase din marmură şi peluze verzi luxuriante. Baba Ayub a mai văzut garduri vii frumos tăiate, având diferite forme, şi fântâni a căror apă curgea în umbra unui rodiu. Să fi trăit trei vieţi şi tot nu şi-ar fi putut imagina că există un loc atât de frumos.

Dar ce l-a făcut pe Baba Ayub să îngenuncheze a fost vederea copiilor alergând şi jucându-se fericiţi în grădină. Se alergau pe alei şi în jurul copacilor. Se jucau de-a v-aţi ascunselea în spatele gardurilor vii. Baba Ayub a căutat cu privirea printre ei până ce a zărit, în sfârşit, ceea ce căuta. Era acolo! Fiul său Qais, în viaţă şi mai mult decât bine. Se înălţase, iar părul îi era mai lung decât îşi amintea Baba Ayub. Purta o foarte frumoasă cămaşă albă peste nişte pantaloni bine croiţi. Râdea cu poftă alergând după doi tovarăşi de joacă.

– Qais, a şoptit Baba Ayub, aburind sticla.

Apoi l-a strigat pe fiul său pe nume.

– Nu te poate auzi, a spus *div*-ul. Şi nici vedea.

Baba Ayub a sărit în sus, a dat din mâini, a bătut în sticlă, până când *div*-ul a tras din nou perdeaua.

– Nu înţeleg, a spus Baba Ayub. Am crezut că...

– Aceasta este răsplata ta, a spus *div*-ul.

– Fă-mă să înţeleg, a exclamat Baba Ayub.

– Te-am supus unei probe.

– O probă?

– Da, o probă a iubirii. A fost o provocare dură, recunosc, şi ştiu ce putere are dangătul de clopot asupra ta. Dar ai trecut proba. Aceasta este răsplata ta. Şi a lui.

– Dar dacă nu aş fi ales? a strigat Baba Ayub. Dacă aş fi refuzat această probă?

– Atunci toţi copiii tăi ar fi pierit, i-a răspuns *div*-ul, pentru că oricum ar fi fost blestemaţi, având un bărbat slab drept tată. Un laş care mai degrabă i-ar vedea pe toţi murind decât să-şi încarce propria conştiinţă. Ai spus că nu ai curaj, dar îl văd în tine. E nevoie de curaj pentru ce ai făcut tu, pentru povara pe care ai acceptat să o duci în spate. Te respect pentru asta!

Baba Ayub şi-a luat coasa şovăind, iar aceasta i-a alunecat din mână şi a căzut pe podeaua din marmură, cu mult zgomot. Genunchii i s-au înmuiat şi a fost nevoit să se aşeze.

– Fiul tău nu-şi mai aduce aminte de tine, a continuat *div*-ul. Asta e viaţa pe care o duce acum şi ai văzut cu ochii tăi cât e de fericit. Se bucură aici de cele mai alese haine şi bucate, de prieteni şi de multă dragoste. I se predau artele, limbile străine şi ştiinţele şi învaţă despre înţelepciune şi ce este mila. Nu-şi doreşte nimic. Într-o bună zi, când va deveni bărbat, poate alege să plece şi va fi liber să plece. Cred că îi va mângâia pe mulţi oameni cu bunătatea lui şi că va aduce multă fericire celor chinuiţi de soartă.

– Vreau să-l văd, a spus Baba Ayub. Vreau să-l iau acasă.

– Chiar asta vrei?

Baba Ayub şi-a ridicat ochii spre *div*.

Creatura s-a dus spre un dulap aflat lângă perdea şi a scos dintr-un sertar o clepsidră.

– Ştii ce e aceea o clepsidră, Abdullah? Ştii. În regulă.

Ei bine, *div*-ul a luat clepsidra, a întors-o şi a pus-o la picioarele lui Baba Ayub.

– Îţi voi da voie să-l iei cu tine acasă, a spus *div*-ul. Dacă alegi asta, el nu se va mai putea întoarce niciodată aici. Dacă alegi să rămână, *tu* eşti cel care nu va mai putea veni niciodată aici. Când se va fi scurs tot nisipul din clepsidră, voi veni să aud ce-ai hotărât.

După ce a spus toate astea, *div*-ul a părăsit camera, punându-l pe Baba Ayub în fața unei alte alegeri dureroase.

Îl voi lua acasă, s-a gândit Baba Ayub pe loc. Era ce-şi dorea cel mai mult, cu fiecare părticică a ființei sale. Nu-şi imaginase asta în vis, de atâtea ori? Să-l țină din nou în brațe pe micuțul Qais, să-i sărute obrăjiorii şi să-i simtă mânuțele delicate în mâinile sale? Şi totuşi... dacă îl lua acasă, ce fel de viață avea să-l aştepte în Maidan Sabz? În cel mai bun caz, viața grea a unui agricultor ca a lui sau poate un pic mai mult. Asta dacă Qais nu ar muri din cauza secetei, aşa cum s-a întâmplat cu cei mai mulți copii din sat. Ai avea puterea să te ierți atunci, se întreba Baba Ayub, ştiind că, din motive egoiste, l-ai lipsit de o viață bună şi fericită? Pe de altă parte, dacă îl părăsea pe Qais, cum ar putea suporta să ştie că băiatul lui este în viață, să ştie unde se află, şi totuşi să nu aibă voie să-l vadă? Cum ar suporta asta? Baba Ayub a început să plângă. Se simțea atât de disperat că a luat clepsidra de jos şi a izbit cu ea în perete. Aceasta s-a spart în mii de bucățele, iar nisipul fin s-a împrăştiat peste tot pe podea.

Div-ul a intrat din nou în cameră şi l-a găsit pe Baba Ayub cu umerii lăsați, uitându-se la cioburile de sticlă spartă.

– Eşti o bestie fără suflet, a spus Baba Ayub.

– Când trăieşti atât de mult cât am trăit eu, a răspuns *div*-ul, afli că bunăvoința şi cruzimea nu sunt decât nuanțe ale aceleiaşi culori. Ce hotărâre ai luat?

Baba Ayub şi-a şters lacrimile, şi-a luat coasa şi şi-a prins-o în talie. S-a îndreptat uşor spre uşă, cu capul plecat.

– Eşti un tată bun, a spus *div*-ul, când Baba Ayub a trecut pe lângă el.

– Să arzi în flăcările iadului pentru ce mi-ai făcut, a rostit Baba Ayub sleit de puteri.

A ieşit din cameră şi tocmai se îndrepta spre coridor, când l-a auzit pe *div*:

– Ia asta. Creatura i-a înmânat o sticluţă care conţinea un lichid închis la culoare. Bea asta în drum spre casă. Cu bine!

Baba Ayub a luat sticluţa şi a plecat fără să mai rostească vreun cuvânt.

Trecuseră multe zile de atunci. Nevasta lui ieşea de multe ori pe câmp, uitându-se după bărbatul ei, aşa cum stătuse şi Baba Ayub acolo, sperând să-l vadă venind într-o zi pe Qais. Dar, cu fiecare zi care trecea, credea tot mai puţin în întoarcerea lui. Oamenii din sat începuseră să vorbească despre Baba Ayub la trecut. Într-o zi, stând în ţărână şi cu rugăciunea pe buze, a zărit cum o siluetă subţire se apropia de Maidan Sabz dinspre munţi. La început, l-a luat drept un derviş rătăcit, un amărât îmbrăcat în nişte zdrenţe ponosite în loc de haine, cu ochii supţi şi tâmplele lăsate, şi nu l-a recunoscut pe bărbatul ei decât atunci când acesta s-a apropiat de ea. Inima i s-a umplut de bucurie şi a scos un strigăt de uşurare.

După ce s-a spălat şi i s-au adus apă şi mâncare, Baba Ayub, stând în propria lui casă, a fost înconjurat de oamenii din sat care nu mai încetau cu întrebările.

– Unde ai fost, Baba Ayub?

– Ce ai văzut?

– Ce ţi s-a întâmplat?

Baba Ayub nu le putea răspunde, pentru că nu mai ţinea minte ce i se întâmplase. Nu-şi amintea nimic din călătoria lui: că a urcat muntele unde stătea *div*-ul, că a vorbit cu acesta, că a văzut un palat minunat şi o cameră mare cu perdele. Era ca şi cum s-ar fi trezit dintr-un vis deja uitat. Nu-şi amintea de grădina secretă, de copii, dar mai ales, nu-şi amintea să-l fi văzut pe fiul său jucându-se printre copaci cu prietenii lui. De fapt, când cineva pronunţa numele lui Qais,

Baba Ayub clipea, simțindu-se pus în încurcătură. Cine?! întreba el. Nu ținea minte să fi avut vreodată un băiat cu numele de Qais.

Înțelegi aşadar, Abdullah, că a fost un act de milă? Licoarea care i-a şters aceste amintiri? A fost răsplata pe care a primit-o Baba Ayub pentru că a trecut de cea de-a doua încercare la care l-a supus *div*-ul.

În primăvara aceea, cerurile s-au deschis, în sfârşit, deasupra satului Maidan Sabz. Nu era burnița blândă a anilor trecuți, ci o ploaie torențială. Ploaia cădea bogată din cer, iar satul ieşea însetat în întâmpinarea ei. Ploaia a răpăit pe acoperişurile din sat cât a fost ziua de lungă şi a acoperit orice alt zgomot. De pe frunze se prelingeau stropi mari şi grei de apă. Fântânile s-au umplut şi râul a crescut la loc. Dealurile dinspre est au înverzit. Pentru prima dată după mulți ani, câmpurile s-au umplut de flori, copiii se jucau în iarbă fericiți, iar vacile păşteau. Toți erau nespus de bucuroşi.

Când ploile s-au oprit, satul a avut câte ceva de reparat. Mai mulți pereți din chirpici fuseseră înghițiți de ape, câteva acoperişuri se prăbuşiseră şi terenuri agricole întregi se transformaseră în mlaştini. Însă după sărăcia din ultimii zece ani, nimeni nu se plângea în Maidan Sabz. Pereții au fost ridicați din nou, acoperişurile reparate, iar canalele de irigare drenate. În acea toamnă, Baba Ayub a avut cea mai bogată recoltă de fistic din viața lui şi, an după an, recoltele sale au fost mai multe şi mai bune. În marile oraşe în care îşi vindea produsele, Baba Ayub stătea mândru în spatele piramidelor de fistic şi-i străluceau ochii ca ai celui mai fericit om de pe pământ. Niciodată nu s-a mai abătut vreo secetă asupra satului în care trăiau el şi familia lui.

Şi mai e ceva de spus, Abdullah. Ai putea să mă întrebi totuşi dacă nu a trecut vreodată prin sat, în drumul său, un tânăr chipeş călare. Dacă nu cumva s-a oprit pentru un pahar cu apă, pe care satul o avea

acum din belşug, şi dacă nu a împărţit o pâine cu oamenii din sat, poate chiar cu Baba Ayub însuşi. Asta nu pot să-ţi spun, băiete. Ce *pot* să-ţi spun e că Baba Ayub a trăit într-adevăr până la adânci bătrâneţi. Pot să-ţi spun că toţi copiii lui s-au aşezat la casele lor, aşa cum îşi dorise el dintotdeauna, şi i-au dat mulţi nepoţi, care l-au făcut, fiecare la rândul lui, extrem de fericit pe Baba Ayub.

Şi pot să-ţi mai spun că în unele nopţi, fără vreun motiv anume, Baba Ayub nu putea să doarmă. Deşi era deja un om bătrân, încă îşi mai putea folosi picioarele, ajutându-se de un baston. Aşa că, fără să-şi trezească nevasta, se furişa din pat în acele nopţi când nu putea să doarmă, îşi lua bastonul şi pleca să se plimbe. Mergea prin întuneric, pipăind cu bastonul în faţa lui, briza nopţii mângâindu-i faţa. Se aşeza apoi pe o stâncă teşită la marginea pământului său. Rămânea adesea o oră sau poate mai mult, uitându-se lung la stele şi la norii care-i dădeau târcoale lunii. Se gândea la viaţa lungă pe care o dusese şi mulţumea sorţii pentru toată mărinimia şi bucuria ce îi fuseseră hărăzite. Să vrea mai mult, să-şi dorească şi mai mult, ştia că ar fi fost meschin din partea lui. Ofta fericit şi asculta vântul cum cobora din munţi şi păsările de noapte cântând.

Din când în când însă, credea că aude şi un alt zgomot. Era mereu acelaşi clinchet ascuţit al unui clopoţel. Nu înţelegea de ce aude un astfel de zgomot, cum stătea el aşa singur în bezna nopţii, când toate oile şi caprele dormeau. Îşi spunea uneori că nu aude aşa ceva, alteori, dimpotrivă, era atât de convins că striga în întuneric: „E cineva acolo? Cine-i acolo? Arătă-mi-te!" Dar nu a primit niciodată vreun răspuns. Baba Ayub nu înţelegea. La fel cum nu pricepea de ce un val de ceva, ceva ca sfârşitul unui vis trist, îl cuprindea mereu când auzea acel clinchet, surprinzându-l

de fiecare dată ca o rafală neaşteptată de vânt. Dar apoi trecea, la fel cum trec toate. A trecut.

Asta e tot, băiete. Aici se încheie povestea. Nu mai am nimic altceva de spus. Şi acum chiar e târziu, sunt obosit şi trebuie să mă trezesc dis-de-dimineaţă, şi sora ta la fel. Aşa că suflă în lumânare. Pune capul jos şi închide ochii. Somn uşor, băiete! Ne luăm la revedere mâine.

2.

Toamna, 1952

Pe Abdullah Tata nu-l lovise niciodată. Aşa că atunci când l-a plesnit peste faţă, chiar deasupra urechii – tare, brusc, cu toată palma deschisă – ochii băiatului s-au umplut de lacrimi de mirare. Dar şi le-a înăbuşit repede, clipind des din ochi.

– Du-te acasă, i-a spus Tata scrâşnind din dinţi.

Din faţă, Abdullah a auzit-o pe Pari izbucnind în lacrimi.

Apoi Tata l-a lovit din nou, mai puternic, de această dată pe obrazul stâng. Capul lui Abdullah s-a întors într-o parte. Faţa i-a luat foc, iar lacrimile s-au înmulţit. Urechea stângă îi ţiuia. Tata s-a aplecat, apropiindu-şi faţa cu riduri şi atât de întunecată, încât eclipsa deşertul, munţii şi cerul, toate laolaltă.

– Ţi-am spus să te duci acasă, băiete, a repetat el cu o privire dureroasă.

Abdullah nu a scos niciun sunet. A înghiţit cu greutate şi s-a uitat cu coada ochiului la tatăl său, clipind sub mâna care îi proteja ochii de soare.

Din căruciorul roşu din faţă, Pari l-a strigat cu o voce ascuţită, speriată:

– Abollah!

Tata s-a uitat la el tăios, târându-se cu greu înapoi la cărucior. Din pătuţul ei, Pari şi-a întins mâinile după Abdullah. Acesta le-a luat în mâinile sale. Apoi şi-a şters lacrimile cu podul palmelor şi a urmat-o.

Puțin mai târziu, Tata a aruncat o piatră spre el, aşa cum îi făceau copiii din Shadbagh câinelui lui Pari, Shuja – numai că aceştia voiau să-l lovească pe Shuja, să-l rănească. Piatra aruncată a căzut inofensiv la câțiva metri de Abdullah. Acesta a aşteptat până când Tata şi Pari s-au mişcat din loc şi s-a luat din nou după ei.

În cele din urmă, Tata s-a oprit iarăşi, imediat după ce soarele a trecut de amiază. S-a întors spre Abdullah, a părut că se gândeşte şi i-a făcut un semn cu mâna.

– Nu o să renunți, a spus el.

Din cărucior, mânuța lui Pari a alunecat rapid în cea a lui Abdullah. S-a uitat la el, cu ochii limpezi, şi i-a zâmbit printre dinții lipsă, ca şi cum nimic rău nu avea să i se întâmple, dacă îl avea pe el alături. Băiatul i-a strâns mâna, aşa cum făcea în fiecare seară în care el şi surioara lui dormeau în pătuț, cu capul unul lângă celălalt şi cu picioarele împreunate.

– Credeam că eşti acasă, a spus Tata. Cu mama ta şi cu Iqbal. Aşa cum ți-am spus.

Abdullah se gândea, *ea este soția ta. Pe mama am înmormântat-o.* Dar a ştiut să-şi înăbuşe acest gând înainte ca el să prindă glas.

– Foarte bine atunci. Vino, l-a chemat Tata. Dar să nu te aud plângând. Ai înțeles?

– Da.

– Te avertizez. Îți interzic.

Pari i-a zâmbit lui Abdullah, iar el s-a uitat în ochii ei palizi şi la obrajii rotunzi şi roz ai fetei şi i-a zâmbit.

De atunci înainte, el a mers pe lângă cărucior, ținând-o pe Pari de mână, în timp ce acesta era împins pe podeaua goală şi plină de găuri. Îşi aruncau pe furiş câte o privire veselă, ca între frate şi soră, dar îşi vorbeau puțin, de teamă să nu îl supere pe tatăl lor şi să-şi pună în pericol fericirea. Pe distanțe lungi erau singuri, doar ei trei, nimic altceva şi nimeni altcineva la orizont în afară de defilee adânci din cupru şi stânci

uriaşe din gresie. În spatele lor se întindea deşertul, deschis şi alb, ca şi când ar fi fost creat doar pentru ei şi numai pentru ei; aerul era liniştit şi cald, cerul înalt şi albastru. Rocile luceau pe pământul crăpat. Singurele sunete pe care Abdullah le auzea erau propria-i respiraţie şi scârţâitul roţilor, pe măsură ce Tata trăgea căruciorul roşu spre nord.

După un timp, s-au oprit să se odihnească la umbra unui bolovan. Cu un oftat, Tata a lăsat mânerul să cadă. A tresărit pe măsură ce îşi arcuia spatele, cu faţa spre soare.

– Cât mai e până la Kabul? a întrebat Abdullah.

Tata s-a uitat la ei. Îl chema Saboor. Avea pielea neagră şi faţa aspră, ascuţită şi osoasă, nasul coroiat precum ciocul unui şoim din deşert şi ochii adânciţi în orbite. Tata era subţire ca o trestie, dar munca grea de zi cu zi îl făcuse să aibă muşchi puternici, strâns răsuciţi pe braţ, precum trestia indiană pe scaunul de răchită.

– Mâine după-amiază ajungem, a spus el, ducându-şi la gură sacul din piele de vacă plin cu apă. Dacă totul merge bine.

A luat o înghiţitură zdravănă, în timp ce mărul lui Adam se ridica şi cobora.

– De ce nu ne-a dus unchiul Nabi? a întrebat Abdullah. El are maşină.

Tata şi-a dat ochii peste cap, întorcându-se spre el.

– Aşa nu ar mai fi trebuit să mergem atât.

Tatăl nu a scos niciun cuvânt. Şi-a luat basca de pe cap, murdară de funingine, şi şi-a şters transpiraţia de pe frunte cu mâneca de la cămaşă.

Pari a arătat cu degetul din căruţ.

– Uite, Abollah! a ţipat emoţionată. Alta.

Abdullah i-a urmărit degetul şi a descoperit o pată în umbra unui bolovan. Apoi a văzut o pană lungă şi gri ca mangalul după ardere. Abdullah a mers într-acolo şi a luat-o de cotor. A suflat praful de pe ea. Un şoim,

probabil, s-a gândit, întorcând pana pe partea cealaltă. Poate un porumbel sau o ciocârlie de deşert. Văzuse deja câteva păsări în acea zi. Nu, un şoim. A suflat din nou şi i-a întins pana lui Pari, care a smuls-o fericită din mâinile lui.

Acasă, în Shadbagh, Pari ţinea sub pernă o cutie veche de ceai din metal, pe care Abdullah i-o dăruise cândva. Avea o încuietoare ruginită şi pe capac era desenat un indian cu barbă, care purta un turban şi o tunică roşie lungă şi ţinea cu ambele mâini o ceaşcă de ceai aburindă. Înăuntru se aflau toate penele pe care Pari le adunase. Era avutul ei cel mai de preţ. Pene de cocoş de un verde intens şi de un roşu burgund, o pană albă din coada unui porumbel, o pană de vrabie, de un cafeniu murdar, cu pete negre, şi cea de care Pari era cea mai mândră, o pană de păun de un verde iridescent, cu un ochi mare şi frumos la margine.

Ultima era un cadou pe care Abdullah i-l făcuse cu două luni în urmă. Auzise de un băiat dintr-un alt sat a cărui familie avea un păun. Într-o zi, când Tata era plecat să sape şanţuri într-un oraş la sud de Shadbagh, Abdullah a mers până în celălalt sat, l-a găsit pe băiat şi i-a cerut o pană. Au urmat negocierile şi, până la urmă, Abdullah a fost de acord să-şi dea pantofii în schimbul penei. În drum spre Shadbagh, cu pana prinsă de pantaloni pe sub cămaşă, călcâiele lui pline de tăieturi lăsau pete de sânge pe jos. Spinii şi aşchiile îi răniseră tălpile. Cu fiecare pas simţea durerea ca nişte cuţite în picioare.

Când a ajuns acasă, a găsit-o pe mama sa vitregă, Parwana, lângă colibă, aplecată în faţa *tandoor**-ului, făcând *naan*** ca în fiecare zi. A coborât repede în spatele stejarului uriaş de lângă casă şi a aşteptat-o să-şi termine treburile. Iscodind în jurul trunchiului, o

---

* Cuptor din lut pentru copt pâinea.

** Pâine ca o lipie din aluat dospit, specifică pentru Afganistan.

privea muncind – era o femeie lată în umeri, cu braţe lungi, cu mâini aspre şi degete groase, cu o faţă rotundă acoperită de puf, care nu avea nimic din graţia fluturelui după care fusese numită.

Abdullah îşi dorea să o poată iubi la fel cum a iubit-o pe mama lui. Mama, care murise din cauza unei hemoragii când o născuse pe Pari cu trei ani şi jumătate în urmă, pe când Abdullah avea şapte ani. Mama, a cărei imagine era totul pentru el, dar pe care nu o mai avea. Mama, care îi ţinuse capul în mâinile sale făcute căuş la pieptul său şi care îi mângâiase obrazul în fiecare noapte înainte să adoarmă şi-i fredonase un cântec de leagăn:

Am găsit o zână mică, tristă
La umbra unui copac din hârtie.
Ştiu o zână mică, tristă,
Care a fost suflată de vânt într-o noapte.

Îşi dorea să o poată iubi pe noua sa mamă la fel de mult. Şi poate că Parwana, se gândea el, îşi dorea în secret acelaşi lucru, să-l poată iubi *pe el*. Aşa cum îl iubea pe Iqbal, fiul său de un an, pe care îl săruta mereu, pentru care se necăjea atunci când tuşea sau strănuta. Sau cum l-a iubit pe primul ei fiu, Omar. Îl adorase. Acesta murise dintr-o răceală cu două ierni în urmă. Avea doar două săptămâni. Parwana şi Tata abia îi puseseră numele. Era unul dintre cei trei copii pe care iarna dură din Shadbagh i-a luat cu ea. Abdullah îşi amintea cum Parwana apucase trupul înfăşat, dar şi crizele ei de supărare. Îşi aducea aminte ziua în care îl înmormântaseră pe deal, o moviliţă pe pământul îngheţat, sub un cer de culoarea cositorului şi a plumbului, în timp ce Mullah Shekib spunea rugăciuni, iar vântul împrăştia zăpadă şi gheaţă în ochii tuturor.

Abdullah bănuia că Parwana avea să fie furioasă mai târziu, când avea să afle că şi-a dat singura pereche de

pantofi pe o pană de păun. Tata muncise din greu pe arşiţă ca să-i plătească. Când va afla, va avea ea ac de cojocul lui. S-ar putea chiar să-l şi lovească, se gândea Abdullah. Îl mai atinsese de câteva ori înainte. Avea mâini puternice şi grele – tot ridicând-o atâţia ani pe sora ei invalidă, îşi imagina Abdullah – mâini care ştiau cum să apuce coada măturii sau să dea o palmă direct la ţintă.

Dar, în ceea ce o privea pe Parwana, aceasta nu părea să aibă vreo satisfacţie că îl lovea. Şi nu era nici capabilă să le arate vreun semn de tandreţe copiilor ei vitregi. Îi cususe lui Pari o rochie verde-argintie dintr-un material pe care Tata îl adusese de la Kabul. Îl învăţase pe Abdullah, cu o răbdare surprinzătoare, cum să spargă două ouă în acelaşi timp, iar gălbenuşurile să rămână întregi. Le arătase copiilor cum să împletească şi să facă păpuşi din pănuşi de porumb. Îi învăţase cum să croiască haine pentru păpuşi din fâşii rupte de haine vechi.

Dar acestea nu erau decât nişte simple gesturi, Abdullah o ştia prea bine, obligaţii care-i reveneau în urma căsătoriei cu Tata şi care nu se comparau cu iubirea puternică pentru Iqbal. Dacă într-o noapte casa lor ar fi luat foc, Abdullah n-avea nicio îndoială care ar fi fost copilul pe care Parwana l-ar fi apucat în fugă ca să-l salveze. N-ar sta să se gândească de două ori. Până la urmă, totul era foarte simplu: el şi Pari nu erau copiii ei. Majoritatea oamenilor îşi iubesc propriii copii. El şi sora lui nu-i aparţineau, dar ce puteau să facă? Erau rămaşi de la altă femeie.

A aşteptat-o pe Parwana să intre cu pâinea în casă, apoi a zărit-o ieşind din colibă, ducându-l pe Iqbal sub un braţ, iar sub celălalt o grămadă de haine murdare. A privit-o îndreptându-se spre râu şi a aşteptat până s-a depărtat de tot înainte să se furişeze în casă, cu tălpile pulsând de fiecare dată când atingeau pământul. Înăuntru, s-a aşezat şi şi-a pus sandalele de plastic,

singura încălțăminte pe care o mai avea. Abdullah știa că n-a făcut un lucru înțelept. Dar când a îngenuncheat lângă Pari și a trezit-o încet din somn, scoțând pana din spate ca un magician, tot efortul meritase – meritase mai întâi pentru expresia de surpriză de pe fața ei, apoi încântarea surorii lui, pentru felul în care i-a umplut obrajii de sărutări, pentru cum a chicotit când el i-a gâdilat bărbia cu pana delicată – și, dintr-o dată, picioarele nu l-au mai durut deloc.

Tata s-a șters din nou cu mâneca pe față. Au băut cu rândul din sacul cu apă. Când au terminat, Tata a spus:

– Ești obosit, băiete.

– Nu, a negat Abdullah, deși era.

Era extenuat. Și picioarele îl dureau cumplit. Nu era ușor să străbați deșertul în sandale. Tata i-a spus:

– Urcă-te.

În cărucior, Abdullah s-a așezat în spatele lui Pari, cu spatele rezemat de stinghiile de lemn și cu vertebrele surorii apăsându-i pe burtă și pe osul pieptului. În timp ce Tata îi trăgea înainte, Abdullah se holba la cer, la munți, la șirurile suprapuse de dealuri rotunjite și strâns unite, care păreau netede din depărtare. Se uita la spatele tatălui său care-i trăgea înaintând încet, cu capul plecat, cu picioarele călcând pe nisipul brun-roșcat ce se ridica în aer. O caravană de nomazi Kuchi a trecut pe lângă ei: era o procesiune prin praful deșertului, cu clinchete de clopoței și gemete de cămile. O femeie, cu ochii dați cu cărbune și părul de culoarea grâului copt, i-a zâmbit lui Abdullah.

Părul femeii i-a adus aminte de cel al mamei sale și el a început din nou să tânjească după ea, după blândețea sa, fericirea ei înnăscută, uluirea acesteia în fața cruzimii oamenilor. Și-a amintit râsul ei sughițat și felul timid în care își înclina uneori capul. Mama lui fusese o persoană delicată atât fizic, cât și ca fire, o femeie subțire al cărei păr ieșea mereu de sub eșarfă.

Se minuna adesea cum putea încăpea atâta bucurie şi bunătate într-un trup atât de firav. Nu putea înţelege. Se revărsau din interior, prin ochi. Tata era diferit. Avea o anumită tărie în el. Privea prin ochii săi aceeaşi lume pe care o privise şi mama lui, dar vedea numai indiferenţă. O trudă fără sfârşit. Lumea Tatălui era necruţătoare. Nu primeai nimic bun pe degeaba, credea el. Nici măcar dragoste. Plăteai pentru toate lucrurile. Iar dacă erai sărac, atunci plăteai cu suferinţă. Abdullah şi-a coborât privirea asupra cărării cu râie din părul surorii sale, la încheietura ei subţire care atârna pe marginea căruciorului şi a ştiut că moştenise ceva de la mama sa, pe patul de moarte. Ceva din devotamentul ei de neclintit, din nevinovăţia ei, din speranţa nestrămutată, pe care nimic nu părea să o spulbere. Pari era singura persoană din lume care nu l-ar putea răni niciodată. În unele zile, Abdullah simţea chiar că era singura familie adevărată pe care o avea.

Culorile zilei s-au preschimbat încet în gri, iar vârfurile munţilor se zăreau în depărtare ca nişte siluete opace ale unor uriaşi ghemuiţi. Dimineaţa devreme trecuseră prin mai multe sate, majoritatea întinse şi pline de praf, la fel ca Shadbagh. Căsuţele pătrate din chirpici erau ridicate unele pe coasta muntelui, altele nu, iar fumul se ridica din acoperişuri ca nişte panglici. Sfori de rufe, femei aşezate în jurul vetrei unde găteau, câţiva plopi, câţiva pui, câteva vaci şi capre şi întotdeauna o moschee. Ultimul sat prin care trecuseră se afla la marginea unui câmp cu maci, unde un bătrân care curăţa păstăi le-a făcut semn cu mâna. A strigat ceva ce Abdullah n-a înţeles. Tata i-a făcut şi el semn.

Pari l-a întrebat:

– Abollah?

– Da.

– Crezi că Shuja e trist?

– Cred că e bine.

– Nimeni n-o să-i facă rău?

– E un câine mare, Pari. Poate să se apere singur.

Shuja chiar *era* un câine mare. Tata spunea că trebuie să fi fost cândva un câine de luptă, pentru că cineva îi despicase urechile şi coada. Dacă putea să se apere sau dacă s-ar putea apăra, asta era altceva. Când animalul rătăcit a apărut în Shadbagh, copiii au aruncat cu pietre în el, l-au lovit cu crengi de copac şi cu spiţe ruginite de la biciclete. Shuja nu riposta niciodată. Cu timpul, copiii din sat s-au săturat să-l necăjească şi l-au lăsat în pace, deşi Shuja încă era speriat şi neîncrezător, ca şi cum nu ar fi uitat cât de nemilos se purtaseră cu el în trecut.

Evita pe toată lumea din Shadbagh în afară de Pari. Pentru Pari şi-a pierdut liniştea. Dragostea pentru ea era mare şi necondiţionată. Era universul lui. Dimineaţa, când o zărea ieşind din casă, Shuja tresărea şi tremura din tot corpul. Dădea nebuneşte din ciotul de coadă şi din picioare de parcă ar fi mers pe cărbuni încinşi. Se zbenguia în cercuri de fericire. Se ţinea toată ziua după Pari, adulmecându-i paşii, iar noaptea, când se despărţeau, stătea în faţa uşii, părăsit, aşteptând să vină dimineaţa.

– Abollah?

– Da.

– Când o să mă fac mare, o să locuiesc cu tine?

Abdullah privea soarele portocaliu ce cobora spre linia orizontului.

– Dacă vrei. Dar nu o să vrei.

– Ba da!

– O să vrei să ai casa ta.

– Dar putem să fim vecini.

– Poate.

– Nu o să locuieşti departe.

– Dacă te saturi de mine?

I-a tras un ghiont cu cotul.

– Nu o să mă satur!

Abdullah zâmbi în sinea lui.

– Bine, fie.
– O să fii aproape de mine.
– Da.
– Până la bătrânețe.
– Până la adânci bătrâneți.
– Pentru totdeauna.
– Da, pentru totdeauna.
S-a întors spre el în cărucior, să-l privească.
– Promiți, Abollah?
– Pentru totdeauna şi întotdeauna.

Mai târziu, Tata a luat-o pe Pari în cârcă, iar Abdullah mergea în spate, trăgând după el căruciorul gol. În timp ce mergeau, nu a mai fost atent la nimic, decât la genunchii săi care se ridicau şi coborau şi la picăturile de transpirație ce se scurgeau de pe marginea şepcii. La picioarele mici ale lui Pari ce loveau în şoldurile Tatei. Atent doar la umbra Tatei şi a surorii sale ce se lungeau pe nisipul cenuşiu, îndepărtându-se de el dacă mergea mai încet.

Unchiul Nabi a fost cel care a găsit această nouă slujbă pentru Tata – unchiul Nabi era fratele mai mare al Parwanei, deci chiar unchiul vitreg al lui Abdullah. Era bucătar şi şofer în Kabul. O dată pe lună, venea de la Kabul să-i viziteze în Shadbagh. Sosirea lui era anunțată de claxoane sacadate şi de țipetele unei gloate de copii din sat care se țineau după maşina mare albastră cu capota de culoarea argăselii şi jante lucioase. Au lovit în aripa maşinii şi în ferestre până s-a oprit motorul şi chipeşul unchi Nabi a coborât râzând mândru, cu favoriții săi lungi şi părul ondulat dat pe spate, îmbrăcat în costumul de culoare oliv care îi era mare, într-o cămaşă albă pentru frac şi purtând în picioare mocasini. Toată lumea a ieşit să-l vadă, pentru că purta

costum, conducea o maşină, care era a şefului său, şi lucra în marele oraş Kabul.

Unchiul Nabi îi spusese Tatei de slujbă chiar în timpul ultimei vizite. Oamenii înstăriţi pentru care lucra construiau ceva în prelungirea casei lor – o mică pensiune în curtea din spate, cu baie proprie, separată de clădirea principală – şi unchiul Nabi le sugerase să-l angajeze pe Tata, care se pricepea la construcţii. I-a spus că va fi bine plătit şi că toată lucrarea avea să dureze aproximativ o lună.

Într-adevăr, Tata se descurca bine pe şantier. Avea multă experienţă. Din ce îşi amintea Abdullah, Tata îşi căuta de lucru, bătând din uşă în uşă ca să-l angajeze cineva cu ziua. Îl auzise odată din întâmplare spunându-i mai marelui satului, Mullahului Shekib: *Dacă m-aş fi născut animal, Mullah Sahib, jur că aş fi fost un catâr.* Tata îl lua câteodată pe Abdullah cu el la muncă. Odată au cules mere într-un oraş care era la o zi de mers pe jos de Shadbagh. Abdullah îşi aducea aminte cum tatăl lui se urcase pe scară înainte de apusul soarelui, cocoşat şi cu ceafa în pliuri arsă de soare, cu pielea jupuită pe antebraţe, cu degetele subţiri ce răsuceau şi întorceau merele unul câte unul. Într-un alt oraş făcuseră cărămizi pentru o moschee. Tata îi arătase lui Abdullah cum să aleagă pământul bun, mai deschis la culoare, pentru care trebuia să sape mai adânc. Cernuseră printr-o sită pământul, adăugaseră paie, iar apoi, Tata, cu multă răbdare, l-a învăţat cum să adauge apa astfel încât amestecul să nu devină vâscos. În ultimul an, Tata cărase pietre. Încărcase gunoi cu lopata, îşi încercase mâna la aratul câmpului. Lucrase într-o echipă care asfalta o stradă.

Abdullah ştia că Tata se considera vinovat pentru moartea lui Omar. Dacă ar fi găsit mai mult de lucru sau o slujbă mai bine plătită, ar fi putut să-i cumpere copilaşului hăinuţe mai bune de iarnă, pături mai groase, poate chiar o sobă potrivită ca să încălzească

toată casa. La asta se gândea Tata. Nu-i suflase o vorbă lui Abdullah despre Omar de la înmormântare, dar Abdullah ştia asta.

Îşi amintea că îl văzuse odată pe tatăl său stând singur sub stejarul uriaş, la câteva zile după moartea lui Omar. Stejarul se înălţa deasupra întregului Shadbagh şi era cel mai bătrân din sat. Tata spunea că nu l-ar surprinde ca stejarul să fi fost acolo pe vremea când împăratul Babur trecea cu armata ca să pună stăpânire pe Kabul. Povestea că şi-a petrecut jumătate din copilărie la umbra coroanei sale masive sau căţărându-se pe ramurile lui bogate. Însuşi tatăl său, bunicul lui Abdullah, legase un leagăn cu sfori lungi de o ramură groasă, era o invenţie care supravieţuise nenumăratelor anotimpuri grele şi chiar şi bătrânului. Tata spunea că se dădeau cu rândul în leagăn, el, Parwana şi sora acesteia, Masooma, când erau copii.

Dar, în ultimul timp, Tata era mereu prea istovit de la muncă atunci când Pari îl trăgea de mânecă şi îl ruga să o facă să zboare în leagăn.

Poate mâine, Pari.
Doar puţin, Baba. Ridică-te, te rog.
Nu acum. Altădată.

Fetiţa renunţa până la urmă, îi dădea drumul la mânecă şi pleca resemnată. Uneori, faţa îngustă a Tatei se prăbuşea când o vedea plecând. Se învârtea în pat, apoi îşi trăgea plapuma peste el şi îşi închidea ochii obosiţi.

Abdullah nu putea să-şi imagineze că Tata se dăduse cândva în leagăn. Nu-şi putea imagina că Tata fusese cândva băiat ca el. Băiat, atât. Lipsit de griji, sprinten. Alergând pe câmp, el şi prietenii lui de joacă. Tata, ale cărui mâini erau pline de cicatrice, a cărui faţă ridată purta semnele istovirii. Tata, care ar fi putut la fel de bine să se fi născut cu o lopată în mână şi cu noroi sub unghii.

În acea noapte au fost nevoiți să doarmă în deşert. Au mâncat pâinea şi ultimii cartofi fierți pe care Parwana li-i dăduse la pachet. Tata a făcut focul şi a pus un ibric pentru ceai.

Abdullah stătea întins lângă foc, ghemuit sub pătura de lână, în spatele lui Pari, care se sprijinea cu tălpile ei reci de el.

Tata s-a aplecat deasupra flăcărilor şi a aprins o țigară.

Abdullah s-a întors pe spate, cu fața în sus, iar Pari s-a conformat, aşezându-şi obrazul sub clavicula lui, aşa cum era obişnuită. Respira aerul cu miros de aramă al prafului din deşert şi se uita la cerul plin de stele ca nişte cristale de gheață, strălucind şi licărind. Conturul delicat al lunii în creştere se legăna fantomatic şi întunecat.

Abdullah se gândea la iarna de dinaintea celei care trecuse, când totul era cuprins de întuneric, când vântul sufla pe lângă uşă, domol şi puternic, cu zgomot prelung, şi prin fiecare crăpătură din tavan. Afară, satul nu se mai vedea de zăpadă. Nopțile erau lungi şi fără stele, zilele scurte, întunecate, arareori cu soare, iar când acesta apărea, era doar pentru scurt timp, apoi dispărea din nou. Îşi aducea aminte de plânsetele chinuite ale lui Omar, apoi de tăcerea lui, apoi de Tata cioplind cu îndârjire o lună în formă de seceră într-o scândură, o lună ca cea pe care o vedea acum pe cer. Apoi îşi amintea de Tata bătând scândura în pământul tare şi înghețat, la capătul mormântului mic.

Se întrevedea încă o dată sfârşitul toamnei. Iarna stătea deja la pândă după colț, deşi nici Tata, nici Parwana nu vorbeau despre asta, ca şi cum, dacă i-ar fi rostit numele, ar fi venit mai repede.

– Tată! rosteşte el.

De cealaltă parte a focului, Tata a mormăit încet.

– Îmi dai voie să te ajut? La pensiune, vreau să zic.

Din țigara Tatei, fumul se înalța într-o spirală. Privea în gol în întuneric.

– Tată?

Tata s-a mişcat pe piatra pe care era aşezat.

– Cred că m-ai putea ajuta să amestec mortarul, a spus el.

– Nu ştiu cum se face.

– O să-ţi arăt. O să înveţi.

– Şi eu? a întrebat Pari.

– Tu? a rostit Tata încet.

A luat un pic de scrum de la ţigară şi l-a împins cu un băţ spre foc. Scântei mici s-au împrăştiat, dansând în întuneric.

– Tu o să te ocupi de apă. O să ai grijă să nu murim de sete. Pentru că un bărbat nu poate munci dacă îi este sete.

Pari nu spuse nimic.

– Tata are dreptate, a spus Abdullah.

Îşi dădea seama că Pari voia să se murdărească pe mâini, să intre în noroi şi că era dezamăgită de sarcina pe care Tata i-o încredinţase.

– Nu am reuşi niciodată să construim pensiunea dacă tu nu ne-ai aduce apă.

Tata a împins băţul pe sub mânerul ibricului cu ceai şi l-a ridicat de pe foc. L-a pus apoi deoparte să se răcească.

– O să-ţi spun ceva, a zis el. Dacă îmi demonstrezi că poţi să te descurci cu apa, o să-ţi găsesc altceva de făcut.

Pari şi-a ridicat bărbia şi s-a uitat spre Abdullah, cu un zâmbet ştirb luminându-i faţa.

Abdullah şi-a adus aminte de sora lui când aceasta era doar un bebeluş şi dormea pe pieptul lui, iar el deschidea câteodată ochii în timpul nopţii şi o vedea cum îi zâmbeşte în tăcere cu aceeaşi expresie.

Chiar el o crescuse. Era adevărat. Chiar dacă şi el era doar un copil. De zece ani. Când Pari era în scutece, pe el îl trezea noaptea cu chiţăitul şi scâncetul ei, pe el, care mersese cu ea în braţe prin casă în întuneric

şi o legănase. El îi schimbase scutecele. El îi făcuse baie. Nu intra în atribuţiile Tatei – era bărbat – şi, în afară de asta, venea mereu epuizat de la muncă. Iar Parwana, deja însărcinată cu Omar, era prea înceată pentru a răspunde nevoilor lui Pari. Nu avusese niciodată răbdarea sau energia necesare pentru asta. Astfel, toate au căzut în grija lui Abdullah, dar acesta nu s-a supărat deloc. O făcea cu multă dragoste. Îi plăcea faptul că el era cel care o va ajuta când va face primul pas, cel care va căsca gura la primul cuvânt rostit de ea. Acesta era scopul lui, credea băiatul, motivul pentru care Dumnezeu îl crease, şi anume să aibă grijă de Pari când mama lor a plecat la El.

– Baba, a spus Pari. Spune-ne o poveste.

– Se face târziu, a spus Tata.

– Te rog!

Tata era un om închis din fire. Rar rostea mai mult de două propoziţii consecutive. Dar, câteodată, din motive necunoscute lui Abdullah, ceva se debloca înăuntrul lui şi poveştile prindeau brusc glas. Abdullah şi Pari stăteau uneori ca vrăjiţi în faţa lui, în timp ce Parwana trântea oalele în bucătărie. Le spunea poveşti pe care le auzise de la bunica lui când era mic, trimiţându-i către ţinuturi populate de sultani, de *djinn*-i, *div*-i şi dervişi înţelepţi. Alteori inventa poveşti. Îi ieşeau pe loc, iar Tata îl surprindea mereu pe Abdullah prin abilitatea lui de a-şi imagina lucruri şi de a visa. Tata nu se simţea niciodată mai prezent în viaţa lui Abdullah, mai vesel şi mai sincer decât atunci când îşi spunea poveştile, ca şi cum basmele sale erau mici spărturi în lumea sa opacă şi enigmatică.

Dar Abdullah putea spune, doar văzând expresia de pe faţa lui, că nu va avea parte de nicio poveste.

– E târziu, a repetat Tata.

A ridicat ibricul cu marginea şalului ce-i acoperea umerii şi şi-a turnat o cană de ceai. A suflat puţin şi a

luat o înghiţitură, faţa strălucindu-i portocalie în lumina flăcărilor.

– E timpul să dormim. Avem o zi lungă mâine.

Abdullah şi-a tras pătura peste cap. Sub pătură, îi cânta lui Pari în ceafă:

Am găsit o zână mică, tristă,
La umbra unui copac din hârtie.

Pari, deja adormită, abia mai putea să continue versurile:

Ştiu o zână mică, tristă,
Care a fost suflată de vânt într-o noapte.

A început îndată să sforăie.

Abdullah s-a trezit mai târziu şi a văzut că Tata plecase. S-a ridicat înspăimântat. Focul se stinsese de-a binelea, lăsând în urmă doar urme stacojii de jar. Privirea insistentă a lui Abdullah se muta de la stânga la dreapta, dar nu reuşea să vadă nimic în întunericul apăsător. Simţea cum se albeşte la faţă. Cu inima care îi bătea să-i iasă din piept, îşi încorda auzul şi îşi ţinea respiraţia.

– Tată? a şoptit el.

Linişte.

Panica l-a cuprins până în adâncul sufletului. Perfect nemişcat, încremenit şi tensionat, a ascultat mult timp, dar fără să audă ceva. Erau singuri, el şi Pari, în mijlocul întunericului. Fuseseră abandonaţi. Tatăl lor îi abandonase. Abdullah simţea pentru prima dată imensitatea reală a deşertului şi a lumii. Cât de uşor putea cineva să se rătăcească în ea. Nu era nimeni să-i ajute, nimeni să le arate drumul. Un gând rău i-a încolţit atunci în minte. Tatăl lor murise. Cineva îi tăiase gâtul. Bandiţii. Îl omorâseră şi acum se apropiau de el şi de Pari, fără să se grăbească, savurând momentul, făcând un joc din el.

– Tată? a strigat el din nou, de data asta cu o voce pătrunzătoare.

Niciun răspuns.

– Tată?

L-a strigat din nou şi din nou, simţind cum o gheară îl strânge de gât. L-a strigat de atâtea ori încât a pierdut şirul, dar nimeni nu a răspuns din întuneric. Îşi imagina feţe ascunse în munţi ce se ridicau din pământ, privindu-i şi rânjind cu răutate la ei. Abdullah a intrat în panică şi simţea cum totul se contractă înăuntrul lui. A început să tremure şi să geamă. Simţea că mai avea puţin şi începea să urle.

Apoi, a auzit paşi. O formă a prins contur în întuneric.

– Am crezut că ai plecat, a spus Abdullah tremurând.

Tata s-a aşezat lângă resturile de la foc.

– Unde ai fost?

– Du-te la culcare, băiete.

– Nu ne-ai părăsi. Nu ai face asta, tată.

Tata s-a uitat la el, dar Abdullah nu a putut să distingă expresia feţei sale în întuneric.

– O să o trezeşti pe sora ta.

– Nu ne părăsi.

– Termină cu asta.

Abdullah s-a întins din nou, a strâns-o în braţe pe sora lui, iar inima parcă îi stătea în gât.

Abdullah nu fusese niciodată la Kabul. Auzise despre Kabul doar din poveştile pe care unchiul Nabi i le spusese. Vizitase câteva oraşe mai mici cu tatăl său care-şi căuta un loc de muncă, dar niciodată un oraş adevărat, şi cu siguranţă nimic din ce îi spusese unchiul Nabi nu ar fi putut să-l pregătească pentru forfota şi agitaţia celui mai mare şi mai aglomerat oraş dintre ele. Pretutindeni zărea semafoare, ceainării, restaurante, magazine

cu vitrine strălucind de firme luminoase. Maşinile zornăiau într-o veselie pe străzile aglomerate, vuiau, ţâşneau în spatele autobuzelor, pe lângă pietoni şi biciclete. *Garis*-uri* trase de cai alergau în susul şi în josul bulevardelor, cu roţile din fier sărind pe stradă. Trotuarele pe care se plimba cu Pari şi cu Tata erau pline de vânzători de ţigări şi gumă de mestecat, tarabe cu reviste, potcovari ce băteau potcoave. În intersecţii, poliţiştii în uniforme care nu erau măsura lor fluierau şi făceau gesturi autoritare, cărora nimeni nu părea să le dea atenţie.

Abdullah stătea pe o bancă de pe trotuar, lângă o măcelărie, cu Pari în poală, împărţind o farfurie din tablă plină cu fasole şi un sos condimentat cu coriandru, pe care Tata o cumpărase de la o tarabă.

– Uite, Abollah, a spus Pari arătând cu degetul un magazin de peste stradă.

La fereastră stătea o tânără îmbrăcată într-o rochie verde, frumos brodată, cu oglinzi mici şi mărgele. Purta o eşarfă lungă asortată, cu bijuterii din argint şi pantaloni de un roşu intens. Stătea perfect nemişcată, uitându-se indiferentă la trecători, fără să clipească măcar o dată. Nu s-a mişcat niciun centimetru în timp ce Abdullah şi Pari îşi terminau de mâncat fasolea şi a rămas nemişcată şi după aceea. Mai sus, pe bloc, Abdullah a zărit un afiş imens, care atârna de faţada unei clădiri înalte. Pe afiş era o indiancă tânără şi frumoasă într-un câmp de lalele, pe o ploaie torenţială, aplecându-se jucăuşă în spatele unui fel de bungalou. Zâmbea timidă, într-un sari ud ce îi îmbrăca formele. Abdullah se întreba dacă asta era ceea ce unchiul Nabi numea cinema, acolo unde oamenii se duceau să vadă filme, şi spera ca acesta să-i ducă şi pe ei luna viitoare să vadă un film.

După chemarea la rugăciune, care se auzea de la o moschee acoperită cu ţiglă albastră, din susul străzii,

---

* Un fel de trăsură.

Abdullah l-a văzut pe unchiul Nabi trăgând maşina lângă trotuar. Îmbrăcat în costumul său de culoare oliv, s-a ridicat de la volan şi era cât pe ce să-l lovească cu uşa pe un biciclist într-un *chapan**, care tocmai trecea pe acolo.

Unchiul Nabi s-a grăbit să ajungă în faţa maşinii şi l-a îmbrăţişat pe Tata. Când i-a văzut pe Abdullah şi pe Pari, pe faţa lui s-a aşternut un zâmbet larg. S-a aplecat ca să fie la acelaşi nivel cu ei.

– Cum vă place la Kabul, copii?

– E multă gălăgie, a spus Pari, iar unchiul Nabi a râs.

– Asta e. Hai, veniţi, urcaţi-vă! O să vedeţi mai mult din maşină. Ştergeţi-vă pe picioare înainte. Saboor, tu stai în faţă.

Bancheta din spate era răcoroasă, tare şi de culoare albastru deschis, ca să se asorteze cu exteriorul. Abdullah a alunecat pe ea până la fereastră, în spatele scaunului şoferului, şi a pus-o pe Pari în poală. A observat cât de invidioşi erau trecătorii care se uitau la maşină. Pari şi-a întors capul spre el şi amândoi şi-au zâmbit cu subînţeles.

În timp ce unchiul Nabi conducea, ei observau viaţa oraşului. Unchiul spunea că o va lua pe un drum mai lung, ca ei să vadă cât mai mult din Kabul. Le-a arătat o creastă ce se numea Tapa Maranjan şi în vârful căreia se înălţa un mausoleu în formă de cupolă, dominând oraşul. Năder Shah, tatăl regelui Zahir Shah, era înmormântat acolo, spunea el. Le-a arătat fortul Bala Hissar din vârful muntelui Koh-e-Shirdawaza, pe care britanicii l-ar fi folosit în timpul celui de-al Doilea Război Mondial împotriva Afganistanului.

– Ce e asta, unchiule Nabi? a bătut Abdullah uşor în geam, arătând spre o clădire galbenă imensă, de formă dreptunghiulară.

---

* Variantă a caftanului, un tip de haină pe care o poartă de obicei bărbaţii, peste îmbrăcămintea obişnuită, mai ales în timpul lunilor reci de iarnă afgană.

– E Silo. Noua fabrică de pâine.

Unchiul Nabi conducea cu o mână şi cu cealaltă s-a aplecat să-i spună ceva.

– Complimente din partea prietenilor noştri ruşi.

O fabrică în care se face pâine, se minuna Abdullah, imaginându-şi-o pe Parwana în Shadbagh cum arunca bucăţi de cocă pe marginea *tandoor*-ului murdar.

În cele din urmă, unchiul Nabi a luat-o pe o stradă curată şi largă, mărginită de chiparoşi plantaţi la distanţe egale. Casele erau elegante şi mai mari decât tot ce văzuse Abdullah până atunci. Erau albe, galbene, albastru deschis. Majoritatea aveau două etaje, erau împrejmuite de ziduri înalte şi închise cu porţi duble de metal. Abdullah a observat mai multe maşini ca cea a unchiului Nabi parcate de-a lungul străzii.

Unchiul Nabi a luat-o pe o şosea cu un rând de arbuşti mici, îngrijit tunşi. Dincolo de şosea se ridica, uriaşă, o casă cu două etaje şi ziduri albe.

– Ai o casă aşa de mare, a răsuflat Pari, cu ochii mari de uimire.

Unchiul Nabi s-a întors, râzând.

– Ar fi ceva să fie a mea. Dar nu e, este casa şefilor mei. Mai e puţin şi o să-i vedeţi. Purtaţi-vă frumos acum.

Casa s-a dovedit şi mai impresionantă atunci când unchiul Nabi i-a condus pe Abdullah, Pari şi pe tatăl lor înăuntru. Abdullah estima că este suficient de mare încât să încapă în ea măcar jumătate din casele din Shadbagh. Se simţea ca şi cum ar fi păşit în palatul *div*-ului. Grădina, aflată departe, în spatele casei, era frumos amenajată, cu rânduri de flori multicolore, bine îngrijite, cu tufişuri până la genunchi şi o mulţime de pomi fructiferi – Abdullah recunoştea cireşi, meri, caişi şi rodii. Un pridvor acoperit făcea legătura între casă şi grădină

– unchiul Nabi spunea că se numeşte verandă – şi era închis cu un grilaj prin care se împletea viță-de-vie. În drum spre camera în care erau aşteptați de domnul şi doamna Wahdati, Abdullah a zărit o baie cu un vas din porțelan, despre care unchiul Nabi le povestise, şi o chiuvetă strălucitoare, cu robineți de culoarea bronzului. Abdullah, care petrecea ore întregi în fiecare săptămână cărând găleți de apă de la fântâna din sat, se minuna la gândul că ar putea duce o viață în care apa ar fi la o distanță de doar o răsucire a mâinii.

Abdullah, Pari şi tatăl lor stăteau acum pe o canapea voluminoasă cu ciucuri aurii. Pernele moi de la spatele lor erau decorate cu oglinzi octogonale minuscule. În fața canapelei, un tablou ocupa aproape tot peretele. Înfățişa un sculptor bătrân, aplecat deasupra mesei de lucru, cioplind într-un bloc de piatră. Draperii de un roşu burgund, în falduri, îmbrăcau ferestrele largi ce dădeau spre un balcon cu o balustradă din fier. Totul strălucea de curățenie, nu zăreai fir de praf nicăieri.

Abdullah nu fusese niciodată mai conştient ca atunci de cât de murdar era.

Şeful unchiului Nabi, domnul Wahdati, stătea într-un scaun din piele, cu brațele încrucişate. Se uita la ei, nu chiar neprietenos, dar cu o privire distantă şi impenetrabilă. Era mai înalt decât Tata; Abdullah observase asta de îndată ce se aplecase ca să-i salute. Avea umerii înguşti, buzele subțiri şi fruntea mare, lucioasă. Purta un costum alb, croit pe talie, cu o cămaşă verde, descheiată la gât, ale cărei manşete erau prinse cu un lapislazuli de formă ovală. Nu rostise mai mult de douăsprezece cuvinte de când se întâlniseră.

Pari se uita la platoul cu biscuiți din fața lor, pus pe masa de sticlă. Abdullah nu-şi imaginase niciodată că existau şi astfel de sortimente. Biscuiți de ciocolată în formă de deget cu cremă pe deasupra, biscuiți mici

şi rotunzi cu cremă de portocale în mijloc, biscuiţi verzi în formă de frunză şi multe alte feluri.

– Vreţi să gustaţi? a întrebat doamna Wahdati.

Ea era cea care făcea conversaţie.

– Luaţi. Amândoi. Le-am adus pentru voi.

Abdullah s-a întors spre tatăl său ca să-i ceară permisiunea, iar Pari a făcut la fel. Asta a părut să o impresioneze pe doamna Wahdati, care a ridicat din sprâncene, şi-a înclinat capul şi a zâmbit.

Tata a dat uşor din cap.

– Câte unul fiecare, a spus el cu o voce joasă.

– O, nici chiar aşa, a spus doamna Wahdati. L-am pus pe Nabi să străbată jumătate din Kabul ca să-i cumpere de la o brutărie.

Tata, îmbujorat, şi-a îndepărtat privirea. Stătea pe marginea canapelei, cu basca turtită în mâini. Îşi îndepărtase genunchii de lângă doamna Wahdati şi îl fixa cu privirea pe soţul ei.

Abdullah a luat doi biscuiţi şi i-a dat unul lui Pari.

– O, mai ia unul. Nu vrem ca Nabi să se fi deranjat degeaba, le-a reproşat doamna Wahdati pe un ton vesel.

Iar unchiului Nabi i-a zâmbit.

– Nu a fost niciun deranj, a spus unchiul Nabi roşind.

Unchiul Nabi stătea lângă uşă, lângă un dulap înalt din lemn cu uşi groase din sticlă. Pe rafturi, Abdullah zărise fotografii ale domnului şi doamnei Wahdati înrămate în argint. Într-una din fotografii erau alături de un alt cuplu, îmbrăcaţi în haine grele şi înfăşuraţi în şaluri groase, cu un râu ce curgea spumegând în spatele lor. În alta era doamna Wahdati, ţinând în mână un pahar, râzând, cuprinzând cu braţul gol talia unui bărbat, care, deşi lui Abdullah nu-i venea să creadă, nu era domnul Wahdati. Era şi o fotografie de la nuntă, cu el înalt şi îmbrăcat într-un

costum negru şi cu ea într-o rochie albă, vaporoasă, amândoi zâmbind cu gura închisă.

Abdullah a tras cu ochiul la doamna Wahdati, la talia ei subțire, la gura ei mică şi drăguță, la sprâncenele ei perfect arcuite, la unghiile roz de la picioare şi la rujul ce li se asorta. Şi-o amintea acum, o văzuse cu câțiva ani în urmă, când Pari aproape împlinea doi ani. Unchiul Nabi o adusese la Shadbagh pentru că ea îşi manifestase dorința să-i cunoască familia. Purtase atunci o rochie de culoarea piersicii fără mâneci – îşi amintea mirarea de pe fața Tatei – şi ochelari închişi la culoare, cu rame albe groase. Zâmbise tot timpul, punând întrebări despre sat, despre viețile lor, întrebând de numele şi vârsta copiilor. Se comportase ca şi cum aparținea acelui loc, acelei case din chirpici cu tavanul jos, stând rezemată de un perete plin de funingine, lângă fereastra cu urme de muşte şi lângă folia opacă din plastic care separa camera principală de bucătăria în care dormeau Abdullah şi Pari. Făcuse un spectacol din vizita ei, insistând să-şi dea jos pantofii cu toc înalt la intrare, alegând să stea pe podea când tatăl îi oferise amabil un scaun. Ca şi cum ar fi fost dintre ei. Abdullah avea doar opt ani, dar înțelesese totul.

Din această vizită, Abdullah îşi amintea cel mai bine cum Parwana – care era însărcinată cu Iqbal – rămăsese într-un colț, făcută ghem, într-o linişte de mormânt. Cu umerii strânşi, cu picioarele sub burta umflată, ca şi cum ar fi încercat să dispară în zid. Cu fața acoperită de un văl murdar, înnodat grosolan sub bărbie. Abdullah aproape că putuse să vadă ruşinea ridicându-se din ea, ca aburul; simțise un val surprinzător de simpatie pentru mama lui vitregă, ştiind-o în încurcătură şi ştiind cât de mică se simțea.

Doamna Wahdati s-a întins după pachetul de țigări de lângă platoul cu biscuiți şi şi-a aprins una.

– Am făcut un ocol mare ca să le arăt puțin din oraş, a spus unchiul Nabi.

– Foarte bine! Foarte bine, a spus doamna Wahdati. Ai mai fost până acum la Kabul, Saboor?

– O dată sau de două ori, Bibi Sahid, a răspuns Tata.

– Pot să te întreb cum ți s-a părut?

Tata a dat din umeri.

– E prea aglomerat.

– Da.

Domnul Wahdati a luat o scamă de pe mâneca jachetei sale şi s-a uitat spre covor.

– Aglomerat, da, iar uneori şi obositor, a spus soția lui.

Tatăl a dat din cap în semn că a înțeles.

– Kabul e într-adevăr o insulă. Unii spun că e progresist şi s-ar putea să aibă dreptate. E destul de adevărat, presupun, dar este departe de ceea ce se întâmplă în restul țării.

Tata s-a uitat la basca pe care o ținea în mâini şi a clipit.

– Nu mă înțelegeți greşit, a spus ea. Aş susține din toată inima orice planuri progresiste venind din afara oraşului. Dumnezeu ştie că țara asta s-ar putea folosi de aşa ceva. Totuşi, oraşul acesta e uneori prea mulțumit de el însuşi pentru gustul meu. Jur, toate lucrurile pompoase din locul ăsta, a oftat ea, chiar devin obositoare. În ceea ce mă priveşte, am admirat mereu provincia. Sunt foarte ataşată de ea. Provincii îndepărtate, *qarias*, sate mici. *Adevăratul* Afganistan, ca fiu mai exactă.

Tata a dat din cap nesigur.

– Nu sunt de acord cu toate tradițiile tribale, sau chiar cu majoritatea dintre ele, dar mi se pare că oamenii duc vieți mai autentice acolo. Au o anumită vigoare, energie. O modestie înviorătoare. Şi sunt ospitalieri. Şi forță. Un simț al mândriei. Ăsta să fie cuvântul potrivit, Suleiman? *Mândrie*?

– Încetează cu asta, Nila, a spus soțul ei liniştit.

A urmat o tăcere profundă. Abdullah îl privea pe domnul Wahdati cum bătea cu degetele în brațul scaunului şi pe soția sa cum zâmbea încordată, cu pete roz pe chiştoc, cu gleznele încrucişate şi cu cotul rezemat pe brațul scaunului.

– Nu e cuvântul potrivit, probabil, a spus ea, rupând tăcerea. *Demnitate*, poate.

A zâmbit, arătându-şi dinții albi şi drepți. Abdullah nu mai văzuse până atunci dinți ca ai ei.

– Asta e. Mult mai bine. Oamenii din provincie au un simț al demnității. Îl poartă, nu? Ca pe o insignă. Sunt sinceră. Îl văd la tine, Saboor.

– Mulțumesc, Bibi Sahib, a murmurat Tata, foindu-se pe canapea, uitându-se încă la basca din mână.

Doamna Wahdati a dat din cap. Şi-a întors privirea spre Pari.

– Iar tu, pot spune, eşti atât de drăguță!

Pari l-a înghiontit pe Abdullah.

Doamna Wahdati a rostit rar, ca şi cum ar fi recitat din memorie:

– Astăzi am văzut farmecul, frumusețea şi grația nepătrunsă a feței pe care o căutam.

A zâmbit.

– Rumi. Ai auzit de el? Ai crede că a compus-o chiar pentru tine, draga mea.

– Doamna Wahdati este o poetă desăvârşită, a spus unchiul Nabi.

Din partea cealaltă a camerei, domnul Wahdati s-a întins după un biscuit, l-a rupt în două şi a muşcat puțin din el.

– Nabi e doar drăguț, a spus doamna Wahdati, aruncându-i o privire caldă.

Abdullah a văzut din nou cum unchiul Nabi s-a înroşit în obraji.

Doamna Wahdati şi-a stins țigara, apăsând cu putere chiştocul în scrumieră.

– Pot să-i duc pe copii undeva? a întrebat ea.

Domnul Wahdati a răsuflat țâfnos, bătând cu ambele palme în brațele scaunului, şi a părut că se ridică, deşi nu a făcut-o.

– O să-i duc la bazar, i-a spus doamna Wahdati Tatei. Dacă eşti de acord, Saboor, o să ne ducă Nabi cu maşina. Suleiman poate să te ducă pe şantier, în spate. Ca să-l vezi cu ochii tăi.

Tata a încuviințat.

Ochii domnului Wahdati s-au închis uşor.

S-au ridicat să plece.

Dintr-o dată, Abdullah îşi dorea ca tatăl lui să le mulțumească acestor oameni pentru biscuiți şi ceai, să-i ia de mână pe el şi pe Pari şi să părăsească această casă cu tablourile, draperiile, luxul exagerat şi confortul ei. Puteau să-şi umple din nou sacul cu apă, să cumpere pâine şi câteva ouă fierte şi să se întoarcă de unde au venit. Înapoi prin deşert, printre bolovani, pe dealuri, iar Tata să le spună poveşti. Cu Pari în cărucior, ar face cu rândul la tras. Şi în două, poate trei zile, deşi vor avea praf în plămâni şi vor fi frânți de oboseală, ar fi din nou în Shadbagh. Shuja i-ar zări venind şi s-ar grăbi spre ei, zbenguindu-se în jurul lui Pari. Ar fi acasă.

– Duceți-vă, copii, a spus Tata.

Abdullah a făcut un pas în față, vrând să spună ceva, dar mâna groasă a unchiului Nabi l-a apucat de umăr şi l-a întors, unchiul însoțindu-i pe coridor şi spunându-le:

– Aşteptați să vedeți bazarurile din locul ăsta. N-ați mai văzut aşa ceva niciunul din voi.

Doamna Wahdati stătea cu ei pe bancheta din spate a maşinii şi umpluse aerul cu mirosul greu al parfumului ei şi încă ceva, pe care Abdullah nu îl putea recunoaşte, ceva dulce,

puțin înțepător. I-a bombardat cu întrebări în timp ce unchiul Nabi conducea. Cine erau prietenii lor? Mergeau la şcoală? Întrebări legate de treburile pe care le făceau în gospodărie, de vecini, de jocurile pe care le jucau. Soarele îi lumina jumătatea dreaptă a feței. Abdullah putea vedea perii fini de pe obraz şi linia subțire de sub bărbie unde se încheia machiajul.

– Am un câine, a spus Pari.

– Da?

– E un adevărat specimen, a spus unchiul Nabi de pe scaunul din față.

– Îl cheamă Shuja. Ştie când sunt tristă.

– Aşa sunt câinii, a spus doamna Wahdati. Se pricep mai bine la asta decât unii oameni pe care i-am întâlnit.

Au trecut pe lângă trei şcolărițe care țopăiau pe trotuar. Purtau uniforme negre cu eşarfe albe la gât.

– Ştiu ce am spus mai devreme, dar în Kabul nu-i chiar aşa de rău.

Doamna Wahdati se juca absentă cu lănțişorul de la gât. Se uita pe fereastră, apăsată de o greutate.

– Cel mai mult îmi place aici la sfârşitul primăverii, după ploi. Aerul e atât de curat! Acea primă scânteie a verii. Felul în care soarele se loveşte de munți.

Avea un zâmbet palid.

– O să fie bine cu un copil în jurul casei. Un zgomot mic, pentru o schimbare mare. O mică viață.

Abdullah s-a uitat la ea şi a simțit ceva alarmant la acea femeie, dincolo de machiaj, parfum şi aerul simpatic, ceva care spunea că în sufletul ei se ducea o luptă. S-a trezit că se gândeşte la fumul ce se înălța când gătea Parwana, la raftul din bucătărie pe care erau împrăştiate borcanele ei, farfuriile desperecheate şi oalele murdare. Îi lipsea salteaua pe care o împărțea cu Pari, deşi era murdară, iar arcurile rupte amenințau să treacă prin ea. Îi lipsea totul. Nu suferise nicicând atât de mult de dorul de casă.

Doamna Wahdati s-a lăsat moale pe scaun, pe banchetă, luându-şi geanta în braţe aşa cum o femeie însărcinată îşi ţine burta umflată.

Unchiul Nabi a oprit într-o curbă aglomerată. Peste stradă, lângă o moschee cu minarete ce se înălţau spre cer, era bazarul, compus din labirinturi congestionate de alei boltite şi deschise. Au hoinărit printre tarabele care vindeau haine din piele, giuvaieruri colorate, inele cu pietre preţioase şi condimente de tot felul, cu unchiul Nabi în spatele lor. Acum că erau afară, doamna Wahdati purta o pereche de ochelari cu lentile închise la culoare ce o făceau să arate, în mod straniu, ca o felină.

Peste tot se auzeau voci ce se tocmeau. Muzica era practic trâmbiţată de la fiecare tarabă. Au trecut pe lângă magazine fără vitrine ce vindeau cărţi, aparate de radio, lămpi şi oale argintii pentru gătit. Abdullah a zărit doi soldaţi în nişte bocanci plini de praf şi în haine prea mari pentru ei, de culoare maro închis, împărţind o ţigară şi privindu-i pe toţi ceilalţi plictisiţi, indiferenţi.

S-au oprit la o tarabă cu încălţăminte. Doamna Wahdati căuta prin rândurile de pantofi aranjaţi pe cutii. Nabi s-a dus la standul următor, cu mâinile la spate, şi a aruncat o privire unor monede vechi.

– Ce spui de ăştia? a întrebat-o doamna Wahdati pe Pari. Ţinea în mână o pereche nouă de adidaşi galbeni.

– Sunt aşa de frumoşi, i-a admirat Pari, uitându-se la ei cu neîncredere.

– Hai să-i încercăm!

Doamna Wahdati a ajutat-o pe Pari să se încalţe, prinzând curelele şi încheindu-le cu o cataramă. L-a fixat cu privirea pe Abdullah peste ochelari.

– Cred că ai putea să iei şi tu o pereche. Nu-mi vine să cred că ai mers tot drumul din sat până aici în sandalele astea.

Abdullah a clătinat din cap şi s-a uitat în altă parte. Pe alee, mai jos, un bătrân cu o barbă nerasă şi cu două ciomege drept bastoane cerşea.

– Uite, Abdullah! Pari şi-a ridicat un picior, apoi pe celălalt.

Dansa apăsat şi ţopăia. Doamna Wahdati l-a chemat pe unchiul Nabi şi i-a spus să o ducă în jos pe alee, să vadă cum se simte în noua încălţăminte. Unchiul Nabi a luat-o pe Pari de mână şi au luat-o amândoi pe alee.

Doamna Wahdati şi-a coborât privirea spre Abdullah.

– Din felul în care am vorbit mai devreme, tu crezi că sunt o persoană rea, a spus ea.

Abdullah i-a privit pe Pari şi pe Nabi trecând pe lângă cerşetorul bătrân care se sprijinea în bastoanele lui. Bătrânul i-a spus ceva lui Pari, Pari şi-a întors faţa spre unchiul Nabi, i-a şoptit ceva, iar unchiul Nabi i-a aruncat bătrânului o monedă.

Abdullah a început să plângă în tăcere.

– O, băiete drag, a spus doamna Wahdati, surprinsă. Bietul de tine!

A scos o batistă din geantă şi i-a oferit-o.

Abdullah a dat-o la o parte.

– Vă rog, nu, a spus el, cu o voce spartă.

Ea s-a aşezat pe vine lângă el, cu ochelarii pe cap. Şi ochii ei erau umezi, iar când i-a atins cu batista, a murdărit-o de pete negre.

– Nu te învinovăţesc dacă mă urăşti. E dreptul tău. Dar – şi nu mă aştept să înţelegi, nu acum – e mai bine aşa. Chiar e, Abdullah. E mai bine aşa. O să înţelegi într-o zi.

Abdullah şi-a ridicat faţa spre cer şi a plâns, iar Pari tocmai se întorcea ţopăind la el, cu ochii umezi de recunoştinţă şi cu faţa strălucindu-i de fericire.

Într-o dimineață din acea iarnă, Tata şi-a scos toporul şi a doborât stejarul uriaş. Îl luase pe fiul Mullahului Shekib, Baitullah, şi pe alți câțiva oameni să-l ajute. Nimeni nu încerca să se amestece. Abdullah stătea cu ceilalți băieți şi se uita la bărbați. Primul lucru pe care l-a făcut Tata a fost să dea jos leagănul. S-a urcat în copac şi a tăiat sforile cu un cuțit. Apoi, el şi ceilalți bărbați au tot ciopârțit trunchiul gros până după-amiaza târziu, când stejarul bătrân s-a răsturnat în sfârşit cu un geamăt puternic. Tata i-a spus lui Abdullah că aveau nevoie de lemn de foc pentru la iarnă. Dar îşi înfipsese toporul cu atâta violență în copacul bătrân, cu maxilarul încleştat şi cu fața întunecată, de parcă nu-l mai suporta.

Acum, sub cerul de culoarea pietrei, bărbații loveau în trunchiul doborât la pământ, având nasul şi obrajii roşii de frig, cu tăişurile sunând a gol când atingeau lemnul. La capătul celălalt al copacului, Abdullah separa crengile mici de cele mari. Cu două zile în urmă se aşternuse prima zăpadă. Nu era abundentă, nu încă, dar promitea să fie. În curând, iarna avea să se abată asupra satului, cu țurțuri de gheață, cu nămeți ce aveau să dureze săptămâni întregi, cu un vânt ce îți face pielea din podul palmei să crape într-un minut. Deocamdată, albul de pe jos era decorat cu pete maro de pământ, până la marginile abrupte ale dealurilor.

Abdullah a adunat un braț de crengi subțiri şi le-a cărat la mormanul din apropiere, care era al comunei şi care creştea în dimensiune. Purta noile sale cizme de zăpadă, mănuşi şi haina de iarnă. Haina era una mai veche, dar în afară de fermoarul stricat, pe care Tata îl reparase, era ca nouă – căptuşită, de un albastru închis, cu blăniță portocalie în interior. Avea patru buzunare mari, care se închideau şi se deschideau cu un pocnet, şi o glugă matlasată care se strângea în jurul feței, când Abdullah trăgea de şnur. Şi-a dat

gluga pe spate şi a respirat adânc, scoţând un nor de aburi.

Soarele se apropia de linia orizontului. Abdullah putea încă să distingă vechea moară de vânt, înălţându-se ţeapănă şi gri deasupra zidurilor din lut ale satului. Lamele ei parcă gemeau de fiecare dată când scârţâiau în rafala tăioasă care venea de pe deal. Moara de vânt era mai ales casa bâtlanilor albaştri pe timpul verii, dar acum, că sosise iarna, bâtlanii plecaseră şi le luaseră locul ciorile. În fiecare dimineaţă, cârâitul şi croncănitul lor supărător îl trezeau pe Abdullah.

Ceva i-a atras atenţia, pe pământ, în dreapta lui. A mers într-acolo şi a îngenuncheat.

O pană. Micuţă. Galbenă.

Şi-a scos o mănuşă şi a luat-o.

În acea seară se duceau la o petrecere, el împreună cu tatăl şi cu frăţiorul său vitreg, Iqbal. Lui Baitullah i se născuse din nou un băiat. Un *motreb** va cânta pentru bărbaţi şi altcineva la tamburină. Se vor servi ceai şi pâine caldă, proaspăt coaptă, şi supă *shorwa*** cu cartofi. După aceea, Mullahul Shekib o să-şi afunde degetul într-un bol cu apă îndulcită şi i-l va da pruncului să-l sugă. Îşi va scoate piatra neagră strălucitoare şi briciul cu două tăişuri şi va ridica hăinuţa micuţului deasupra diafragmei. Un ritual obişnuit. Viaţa va merge înainte în Shadbagh.

Abdullah a întors pana pe cealaltă parte.

Să nu te aud plângând, îi spusese Tata. *Să nu plângi, îţi interzic.*

Şi nu plânsese. Nimeni din sat nu întrebase de Pari. Nici măcar nu i se rostea numele. Abdullah era uimit de cât de neaşteptat şi definitiv dispăruse din vieţile lor.

---

* Cuvânt de origine arabă ce desemnează o persoană care, prin cântecul său, urează nou-născutului sănătate, bucurie etc.

** Supă tradiţională în Afganistan.

Doar Shuja simțea o durere asemănătoare celei a lui Abdullah. Câinele apărea în fiecare zi la uşa lor. Parwana arunca cu pietre în el. Tata se repezea la animal cu bățul. Numai că bietul câine se întorcea mereu. Nopțile îl auzeau scheunând trist şi diminețile îl găseau întins la uşă, cu botul pe labe, răspunzând atacatorilor cu o privire iertătoare şi melancolică. Timpul s-a scurs aşa până într-o dimineață când Abdullah l-a zărit şchiopătând spre deal, cu capul plecat. Nimeni din Shadbagh nu l-a mai văzut de atunci.

Abdullah a băgat pana galbenă în buzunar şi s-a îndreptat spre moara de vânt.

În anumite momente surprindea pe fața Tatălui său o expresie întunecată cu umbre de emoție, ce îl puneau în încurcătură. Tata i se părea mai mic acum, lipsit de ceva esențial. Se mişca greoi prin jurul casei sau stătea la căldura sobei lor noi, mare şi din fontă, cu micuțul Iqbal în poală, uitându-se fix la flăcări, dar fără să vadă ceva. Vorbea acum într-un fel în care Abdullah nu-şi amintea să-l mai fi auzit, ca şi cum ceva cântărea greu pe fiecare cuvânt pe care îl rostea. Se cufunda în tăceri lungi, cu fața întunecată. Nu mai spunea poveşti, nu mai spusese niciuna de când el şi Abdullah se întorseseră de la Kabul. Poate că Tata îi vânduse familiei Wahdati şi muza, se gândea Abdullah.

Dusă.

Dispărută.

Fără să lase ceva în urmă.

Fără să spună vreun cuvânt.

Altele decât cuvintele rostite de Parwana: *Trebuia să fie ea. Îmi pare rău, Abdullah. Ea trebuia să fie aceea.*

Degetul tăiat salvează mâna.

A îngenuncheat în fața morii de vânt, la baza turnului de piatră aproape în ruină. Şi-a scos mănuşile şi a săpat la suprafață. S-a dus cu gândul la sprâncenele ei dese, la fruntea ei rotundă şi largă, la zâmbetul ei ştirb. Îi răsuna în minte râsul fetei, ca odinioară

în jurul casei. Se gândea la încăierarea care avusese loc la întoarcerea de la bazar. Şi-o amintea pe Pari cum se panica. Cum ţipa. Pe unchiul Nabi cum o lua repede pe sus. Abdullah a săpat până a dat cu degetele de metal. Şi-a strecurat mâinile în gaură şi a ridicat cutia de ceai, făcută din tablă. A curăţat apoi capacul de mizerie.

În ultima vreme se gândea tot mai des la povestea pe care le-o spusese Tata în noaptea dinaintea plecării la Kabul, la bătrânul agricultor Baba Ayub şi la *div*. Abdullah se afla într-un loc în care stătuse şi Pari cândva, iar absenţa ei se ridica asemenea unui miros din pământul de sub picioarele lui, făcând să i se înmoaie genunchii, în timp ce inima aproape îi stătea în loc şi tânjea după o sorbitură adâncă din licoarea magică pe care *div*-ul i-o dăduse lui Baba Ayub, ca să poată şi el să uite.

Dar nu putea uita nimic. Imaginea lui Pari persista în aer, la marginea imaginaţiei lui, oriunde s-ar fi dus Abdullah. Era precum praful aşternut pe cămaşa lui. Era prezentă în momentele de linişte devenite atât de frecvente în casă, linişte care se aşternea între cuvintele lor, uneori rece şi goală, alteori încărcată cu lucruri nespuse, ca un nor de unde ploaia nu avea să cadă niciodată. În unele nopţi visa că se află din nou în deşert, singur, înconjurat de munţi, iar în depărtare întrezăreşte o scânteie minusculă de lumină ce se aprinde şi se stinge, se aprinde şi se stinge din nou, ca un mesaj.

A deschis cutia de ceai. Erau toate acolo, toate penele lui Pari, căzute de la cocoşi, raţe, porumbei; şi pana de păun. A aruncat pana galbenă în cutie. Într-o bună zi, se gândea.

Spera.

Zilele lui în Shadbagh erau numărate, ca cele ale lui Shuja. Ştia acum prea bine. Nu-i mai rămăsese nimic aici. Casa lui nu era aici. Va aştepta până la trecerea

iernii şi până la dezgheţul de primăvară şi se va trezi într-o dimineaţă, înainte de revărsatul zorilor şi va pleca. Va alege o direcţie şi va merge într-acolo. Va merge atât de departe de Shadbagh cât îl vor ţine picioarele. Şi dacă, într-o zi, străbătând câmpurile întinse şi deschise, îl va cuprinde disperarea, se va opri din drum, va închide ochii şi se va gândi la pana de şoim pe care Pari a găsit-o în deşert. Îşi va imagina pana desprinzându-se de pasăre, acolo sus, în nori, la aproape un kilometru deasupra lumii, învârtindu-se şi răsucindu-se în curenţi violenţi, azvârlită de rafale de vânt la mii de kilometri depărtare, prin deşert şi munţi, aterizând, în final, din toate locurile posibile, chiar lângă acel unic bolovan, tocmai ca sora lui să o găsească. Va fi cuprins de uimire că astfel de lucruri s-au întâmplat, dar şi de speranţă. Şi, cu toate acestea, va şti mai bine, va prinde curaj, îşi va deschide ochii şi va merge mai departe.

3.

Primăvara, 1949

Parwana simte mirosul înainte să tragă plapuma şi să vadă cu ochii ei. Se împrăştiase pe fesele Masoomei, în jos pe coapse, pe cearşafuri, pe saltea şi pe plapumă. Masooma o priveşte peste umăr, rugând-o din priviri să o ierte – încă îi mai era ruşine după tot acest timp, după toţi aceşti ani.

– Îmi pare rău, îi şopteşte Masooma.

Parwanei îi venea să urle, dar se forţa să schiţeze un zâmbet. În astfel de momente, făcea eforturi grele să-şi amintească şi să nu scape din vedere un adevăr de nezdruncinat: asta era munca ei. Nimic din ce s-a abătut asupra sa nu e nedrept sau nepotrivit. E ceea ce merită. Oftează, uitându-se la rufăria murdară, gândindu-se cu groază la munca ce o aştepta.

– O să curăţ, spune ea.

Masooma începe să plângă în tăcere, fără să-şi schimbe câtuşi de puţin expresia feţei. Doar lacrimi ce curg şi se scurg în jos pe obraji.

Afară, în răcoarea dimineţii, Parwana aprinde focul în groapa de gătit. Când flăcările se înteţesc, umple o găleată cu apă adusă de la fântâna din sat şi o pune la încălzit. Îţi ţine palmele la foc. De unde stă, poate să vadă moara de vânt şi moscheea satului în care Mullahul Shekib le-a învăţat pe ea şi pe Masooma să citească atunci când erau mici, şi casa acestuia, aşezată chiar la baza unei pante nu foarte abrupte.

Mai târziu, când soarele o să fie sus pe cer, acoperişul casei va fi un pătrat perfect, prăfuit, de un arămiu izbitor, din cauza roşiilor pe care soţia lui le aşezase acolo ca să se usuce la soare. Parwana se uită lung la stelele dimineţii, ce se sting şi clipesc palide, indiferente la durerea ei. Începe să-şi revină.

Din nou înăuntru, o întoarce pe Masooma pe burtă. Înmoaie un prosop în apă şi o curăţă pe Masooma la fund, spălând carnea flască de pe picioarele ei.

– De ce cu apă caldă? spune Masooma cu faţa la plapumă. De ce te-ai mai deranjat? Nu trebuie. Oricum nu o să ştiu diferenţa.

– Poate, dar eu da, spune Parwana, strâmbându-se din cauza duhorii. Acum taci şi lasă-mă să termin.

De aici înainte, ziua Parwanei avea să se desfăşoare la fel ca în cei patru ani care au trecut de la moartea părinţilor lor. Dă de mâncare la pui. Taie lemne şi cară găleţi cu apă de la fântână. Face cocă şi coace pâine în *tandoor*, lângă casa din chirpici. Dă cu mătura. După-amiaza, stă pe vine lângă pârâu printre alte sătence şi spală rufele, frecându-le de pietre. După aceea, pentru că este vineri, trece pe la mormintele părinţilor şi rosteşte pentru fiecare câte o rugăciune scurtă. Printre toate aceste treburi care îi ocupă toată ziua, îşi face timp şi să o mute pe Masooma de pe o parte pe cealaltă, împingându-i plapuma sub fund.

De două ori în acea zi îl vede pe Saboor.

Îl zăreşte stând pe vine lângă casa lui micuţă din chirpici, făcând vânt focului din vatră, cu ochii strânşi din cauza fumului, iar lângă el, pe Abdullah, băiatul lui. Îl vede mai târziu vorbind cu alţi bărbaţi; au şi ei propria lor familie, dar au fost cândva băieţii satului cu care Saboor se certa, înălţa zmeie, alerga după câini, se juca de-a v-aţi ascunselea. În zilele astea, pe umerii lui Saboor atârnă o mare povară, un văl de tragedie, o soţie moartă şi doi orfani, dintre care unul

în față. Vocea îi e obosită şi abia se aude. Este sleită de puteri şi pare o umbră a ceea ce a fost cândva.

Parwana îl priveşte de la distanță cu un dor care aproape o mutilează. Încearcă să-şi ascundă privirea când trece pe lângă el. Iar dacă, din întâmplare, privirile lor se întâlnesc, el dă pur şi simplu din cap, iar ea se înroşeşte la față.

În acea noapte, când Parwana se întinde să se culce, abia îşi mai poate ridica brațele. Simte oboseala până şi în cap. Stă în pat, aşteptând să adoarmă.

Apoi, din întuneric se aude:

– Parwana?

– Da.

– Îți mai aduci aminte când mergeam amândouă pe bicicleta aia?

– Hmm.

– Cât de repede am mers! Pe deal la vale. Şi câinii ne alergau.

– Îmi aduc aminte.

– Şi țipam amândouă. Iar când ne-am lovit de stânca aia...

Parwana aproape că poată să o audă pe sora sa zâmbind în întuneric.

– Mama a fost atât de supărată pe noi. Şi Nabi la fel. I-am stricat bicicleta.

Parwana îşi închide ochii.

– Parwana?

– Da.

– Poți să dormi lângă mine la noapte?

Parwana îşi aruncă plapuma la o parte, se duce spre Masooma şi se bagă sub pătură, lângă ea. Masooma îşi sprijină obrazul de umărul ei şi o cuprinde cu brațul.

Masooma îi şopteşte:

– Meriți mai mult decât pe mine.

– Nu-ncepe din nou, îi şopteşte Parwana.

Se joacă cu părul Masoomei aşa cum îi place ei, cu răbdare şi un timp îndelungat. Îşi pierd vremea vorbind în tăcere despre lucruri mărunte şi lipsite de importanţă, încălzindu-şi feţele cu răsuflarea caldă. Acestea sunt minutele relativ fericite pe care le petrece Parwana. Îi aduc aminte de vremea când erau fetiţe şi îşi împărtăşeau, în şoaptă, tot felul de secrete, bârfeau şi chicoteau în tăcere, încolăcite sub pătură, nas în nas. Masooma adoarme repede şi începe să sforăie în vis, iar Parwana se uită fix pe fereastră, la cerul negru, ars. Gândul îi fuge de la un lucru la altul şi se opreşte, în cele din urmă, la o imagine pe care a văzut-o cândva într-o revistă veche – imaginea a doi fraţi din Siam uniţi în partea trunchiului. Două fiinţe unite, fără soluţie, cu sângele format în măduva unuia curgând prin venele celuilalt, o uniune permanentă. Parwana simte disperarea ca o gheară care o strânge de piept. Trage aer în piept. Încearcă să se gândească din nou la Saboor, dar mintea îi fuge la zvonul pe care l-a auzit prin sat: că îşi caută o nouă soţie. Vrea să alunge din minte imaginea lui. Îşi înăbuşă acest gând prostesc.

Naşterea Parwanei a fost o surpriză. Masooma ieşise deja din pântecele mamei şi stătea liniştită în braţele moaşei, când mama lor a ţipat şi s-a deschis pentru a doua oară. Sosirea Masoomei a fost lipsită de evenimente. *S-a născut singură, îngeraşul*, avea să spună moaşa mai târziu. Naşterea Parwanei s-a prelungit în agonie pentru mamă şi a fost înşelătoare pentru cea mică. Moaşa a trebuit să o elibereze de cordonul care i se înfăşurase în jurul gâtului, de parcă ar fi vrut s-o omoare mai degrabă decât să o despartă de mama sa. În momentele ei cele mai proaste, când nu face decât să se deteste din tot sufletul, Parwana se gândeşte că poate

cordonul ştia mai bine. Poate că ştia care era jumătatea mai bună.

Masooma era hrănită după program şi dormea la timp. Plângea doar dacă avea nevoie să mănânce sau să fie schimbată. Când era trează, era jucăuşă, veselă, râdea cu uşurinţă, părea o bocceluţă în faşă şi scotea chicote vesele. Îi plăcea să stea cu jucărioara zornăitoare în gură.

Ce copil înţelept, spuneau oamenii.

Parwana era un tiran. Exercita asupra mamei sale o autoritate de o forţă impresionantă. Tatăl, tulburat de nazurile nou-născutei, l-a luat pe fratele mai mare al gemenelor, pe Nabi, şi au mers să se culce acasă la fratele său. Noaptea era o suferinţă de proporţii epice pentru mama fetelor, presărată doar de câteva momente de odihnă neregulată. O lua în braţe pe Parwana şi se plimba cu ea toată noaptea, în fiecare noapte. O legăna şi îi cânta. Tresărea când fetiţa se repezea la sânul ei iritat şi umflat şi mesteca sfârcul ca şi cum ar fi căutat lapte până în măduva oaselor. Dar alăptarea nu era un antidot. Chiar şi cu burta plină, Parwana se zbătea şi ţipa, imună la rugăminţile mamei sale.

Masooma privea din colţul ei, gânditoare şi neputincioasă, ca şi cum i-ar fi fost milă de mama ei pentru încurcătura în care aceasta se afla.

Nabi nu a fost deloc aşa, i-a spus într-o zi mama tatălui lor.

Fiecare bebeluş e diferit.

Dar ăsta, ăsta mă omoară.

O să treacă, spunea el. *Aşa cum trece şi vremea rea.*

Şi a trecut. Colicile poate sau alte dureri inofensive. Dar era prea târziu. Parwanei i se dusese vestea.

Într-o după-amiază târzie de vară, când gemenele aveau zece luni, sătenii s-au adunat în Shadbagh după o nuntă. Femeile munceau, foarte preocupate să îngrămădească în blide de lemn piramide de orez alb pufos, cu bucăţele de şofran. Tăiau pâine, râcâiau

orezul prins pe fundul oalelor, dădeau din mână în mână farfurii cu vinete prăjite, servite cu iaurt şi mentă uscată. Nabi se juca afară cu nişte băieţi. Mama fetelor stătea alături de vecini pe o carpetă întinsă sub stejarul uriaş. Din când în când le arunca o privire fetelor care dormeau una lângă cealaltă, la umbră.

După masă, în timpul ceaiului, gemenele s-au trezit din somn şi cineva a luat-o imediat pe Masooma în braţe. Trecea veselă din braţe în braţe, de la verişor la mătuşă sau la unchi. Ţopăia la unul în poală, altul o legăna pe genunchi. Multe mâini îi gâdilau burtica moale. Mulţi îşi frecau nasul de al ei. Toţi au râs când, în joacă, ea l-a apucat pe Mullahul Shekib de barbă. Se minunau la cât de prietenoasă era şi cât de uşor interacţiona cu ei. O ridicau în braţe şi îi admirau obrajii roz, ochii albaştri ca safirul, sprâncenele frumos arcuite, ce prevesteau frumuseţea surprinzătoare de care avea să se bucure peste câţiva ani.

Pe Parwana o lăsaseră în braţele mamei. În timp ce Masooma era în centrul atenţiei, Parwana se uita în linişte, deşi uşor tulburată, la singura persoană care, de altfel, le adora şi care nu înţelegea de ce atâta zarvă. Din când în când, mama ei o privea şi o strângea uşor de picioruş, aproape în semn de scuză. Când cineva observa că Masoomei îi ies doi dinţi, mama Parwanei spunea, slăbită, că Parwanei îi ies trei. Dar nimeni nu băga de seamă.

Când fetele aveau nouă ani, familia s-a adunat seara devreme, acasă la Saboor, pentru *iftar** ca să încheie postul după Ramadan. Adulţii erau aşezaţi pe perne, de jur împrejur, şi trăncăneau zgomotos. Ceaiul, urările de bine şi bârfele treceau de la unul la altul, în egală măsură. Bătrânii ţineau între degete mătăniile. Parwana stătea liniştită, fericită să respire acelaşi aer cu Saboor, să fie în preajma ochilor săi negri de

---

* Cină.

bufniță. Pe tot parcursul serii, aproape că nu şi-a putut desprinde privirea de la el. L-a surprins muşcând dintr-un cub de zahăr, sau frecându-şi fruntea uşor înclinată, sau râzând cu poftă la ceva ce un unchi mai în vârstă spusese. Şi dacă o surprindea privindu-l, ceea ce s-a şi întâmplat o dată sau de două ori, ea se uita repede în altă parte, încremenită şi încurcată. Genunchii începeau să-i tremure. Gura i se usca atât de tare încât abia mai putea vorbi.

Parwana s-a gândit atunci la caietul de acasă, ascuns sub un morman de lucruri. Saboor spunea mereu poveşti noi, basme cu *djinn*-i şi zâne şi demoni şi *div*-i; copiii din sat se strângeau adesea în jurul lui şi ascultau într-o linişte absolută născocirile sale. Şi în urmă cu vreo şase luni, Parwana îl auzise pe Saboor spunându-i lui Nabi că speră să-şi poată scrie într-o zi poveştile. La puțin timp după aceasta, Parwana, mergând cu mama sa la un bazar dintr-un alt oraş şi aflându-se în fața unei tarabe unde se vindeau cărți vechi, observase un carnet frumos de notițe, cu pagini lucioase, liniate şi cu o copertă groasă din piele, de culoare maro închis, gofrată la margini. Când l-a ținut în mână, şi-a dat seama că mama ei nu-şi permite să i-l cumpere. Aşa că Parwana a prins un moment în care negustorul nu era atent şi a strecurat carnetul sub pulover.

Dar în cele şase luni care trecuseră de atunci, Parwana nu avusese curajul să-i dea carnețelul lui Saboor. Era îngrozită la gândul că acesta va râde de ea sau că-şi va da seama ce e cu el şi i-l va înapoia. În schimb, în fiecare noapte, în patul ei, ținea în mâini carnetul, ascuns sub pătură, iar degetele îi fugeau pe gravura în piele. *Mâine*, îşi promitea ea în fiecare noapte. *Mâine o să mă duc la el cu carnetul.*

Mai târziu în acea seară, după cina de *iftar*, toți copiii au fugit afară să se joace. Parwana, Masooma şi Saboor s-au dat cu rândul în leagănul pe care tatăl

celui din urmă îl atârnase de o ramură zdravănă a stejarului uriaş. Venise rândul Parwanei, dar Saboor tot uita să împingă leagănul, ocupat să spună o nouă poveste. De data asta era o poveste despre stejarul uriaş, care, spunea el, avea puteri magice. Dacă ai o dorinţă, spunea el, trebuie să îngenunchezi în faţa copacului şi să o rosteşti. Iar dacă stejarul acceptă să ţi-o îndeplinească, o să lase să cadă exact zece frunze deasupra capului tău.

Când leagănul aproape că se oprise, Parwana s-a întors să-i ceară lui Saboor să o mai împingă, dar cuvintele i-au rămas în gât. Saboor şi Masooma îşi zâmbeau unul altuia, iar în mâinile Masoomei a zărit carnetul de notiţe. Carnetul *ei*.

L-am găsit în casă, i-a spus Masooma mai târziu. *Era al tău? O să ţi-l plătesc cumva, îţi promit. Nu te superi, nu? M-am gândit că ar fi perfect pentru el. Pentru poveştile lui. Ai văzut ce privire avea? Ai văzut, Parwana?*

Parwana i-a răspuns că nu, nu s-a supărat, dar, în adâncul sufletului, era distrusă. Îi tot vedea pe sora ei şi pe Saboor cum îşi zâmbeau şi cum se uitau unul la celălalt. Parwana ar fi putut la fel de bine să facă cu ochiul în aerul subţire ca un spirit dintr-o poveste a lui Saboor, că cei doi tot nu ar fi fost conştienţi de prezenţa ei. Simţea rana până la os. În acea noapte, întinsă în pat, a plâns în linişte deplină.

Pe când ea şi sora ei aveau unsprezece ani, Parwana dezvoltase o înţelegere precoce a comportamentului ciudat pe care băieţii îl aveau în preajma fetelor pe care le plăceau în secret. Observa asta mai ales când ea şi sora ei mergeau la şcoală. Şcoala era chiar ultima cameră din moscheea satului, unde, pe lângă recitarea Coranului, Mullahul Shekib îl învăţase pe fiecare copil din sat să citească şi să scrie, să memoreze poezii. Shadbagh era norocos să aibă un aşa înţelept drept *malik**, le spusese tatăl fetelor. În drum spre casă, după

* Aici cu sensul de căpetenie.

terminarea lecțiilor, gemenele dădeau adesea de un grup de băieți ce stăteau așezați pe un zid. Când fetele treceau prin fața lor, băieții le hărțuiau uneori cu întrebări, alteori aruncau cu pietricele după ele. Parwana le striga, de obicei, ceva înapoi și le răspundea la pietricele cu pietre, în timp ce Masooma o trăgea mereu de mânecă și îi spunea cu o voce înțeleaptă să meargă mai repede, să nu-i lase să o supere. Dar ea înțelesese greșit. Parwana era supărată nu pentru că ei aruncau cu pietricele, ci pentru că le aruncau doar în Masooma. Parwana știa: făceau un spectacol din a-și bate joc și, cu cât mai mare spectacolul, cu atât mai profundă dorința lor. Observa cum privirile lor se îndreptau de la ea la Masooma, deznădăjduite, dar uimite în același timp, fiind incapabili să se uite în altă parte. Știa că în spatele glumelor lor răutăcioase și a rânjetului lor lasciv, erau intimidați de Masooma.

Apoi, într-o zi, unul dintre ei a aruncat nu o pietricică, ci o piatră. Aceasta s-a oprit la picioarele surorilor. Când Masooma a ridicat-o, băieții au chicotit și și-au dat coate. Piatra era învelită într-o hârtie legată cu un elastic. Când s-au aflat în siguranță, departe de ei, Masooma a dezvelit-o. Au citit amândouă biletul.

Jur, de când fața Ta mi-a ieșit în cale,
Întreaga lume nu-i decât înșelătorie și fantezie.
Grădina încurcată nu mai știe ce e frunză și ce-i floare.
Păsările amețite nu mai fac diferența între semințe și capcane.

O poezie a lui Rumi, una dintre cele pe care le preda Mullahul Shekib.

Încep să devină mai sofisticați, a spus Masooma cu un râs înfundat.

Sub poezie, băiatul scrisese: *Vreau să te iau de soție*. Și, sub asta, adăugase în grabă: *Am un văr pentru sora*

ta. E o partidă perfectă. Pot să pască împreună pe câmpul unchiului meu.

Masooma a rupt biletul în două. *Nu-i lua în seamă, Parwana*, a spus ea. *Sunt niște imbecili.*

Cretini, a încuviințat Parwana.

A făcut eforturi să afișeze un zâmbet cu subînțeles. Biletul era destul de urât, dar ce a rănit-o cu adevărat a fost răspunsul Masoomei. Băiatul nu-i adresase biletul vreuneia dintre ele în mod explicit, dar Masooma își însușise întâmplător poezia, iar vărul rămăsese pentru Parwana. Pentru prima dată în viață, Parwana s-a privit prin ochii surorii ei. A văzut cum aceasta o privea. La fel ca restul oamenilor, de altfel. În urma vorbelor Masoomei a rămas distrusă. Descurajată.

În afară de asta, a adăugat Masooma dând din umeri și zâmbind cu subînțeles, *sunt deja luată.*

Nabi a venit în vizită, ca în fiecare lună. El reprezintă povestea de succes a familiei, poate și a întregului sat, datorită slujbei din Kabul și pentru că vine în Shadbagh cu mașina mare a șefului său, de un albastru strălucitor, cu un cap de vultur strălucind pe capotă, iar când sosește, toată lumea se adună să-l întâmpine, iar copiii țipă și aleargă pe lângă mașină.

– Ce mai faceți? întreabă el.

Sunt toți trei în casa dărăpănată, beau ceai și mănâncă migdale. Nabi este foarte chipeș, crede Parwana, cu pomeții fin cizelați, cu ochii săi căprui, cu favoriții și cu părul des dat pe spate. E îmbrăcat în costumul său obișnuit, de culoare oliv, care pare să fie mai mare cu un număr. Nabi e mândru de costum, Parwana o știe, trage mereu de mâneci, își îndreaptă reverul, strânge de cuta pantalonilor, dar nu prea a reușit să scape de mirosul persistent de ceapă arsă.

– Ei bine, ieri a fost la noi regina Homaira, am băut ceai şi am mâncat prăjituri, spune Masooma. Ne-a complimentat pentru alegerea minunată a decorului.

Îi zâmbeşte cu prietenie fratelui ei, arătându-şi dinţii îngălbeniţi, iar Nabi râde, uitându-se la ceaşca sa. Înainte să-şi găsească de lucru la Kabul, Nabi o ajuta pe Parwana să aibă grijă de sora lor. A încercat o perioadă. Dar nu a putut să o facă. Era prea mult pentru el. Kabulul a fost scăparea lui. Parwana îl invidiază pe fratele ei, dar nu îl pizmuieşte întru totul, chiar dacă el o face – ea ştie că Nabi face mai mult decât să-i plătească despăgubiri cu banii pe care-i dă în fiecare lună.

Masooma şi-a pieptănat părul şi şi-a făcut contur cu cărbune la ochi, ca de fiecare dată când Nabi vine în vizită. Parwana ştie că ea face lucrul acesta mai puţin pentru el şi mai mult pentru faptul că fratele său reprezintă legătura ei cu Kabulul. În mintea Masoomei, el reprezintă farmecul şi luxul oraşului, un oraş plin de maşini şi lumini, şi restaurante sofisticate, şi palate regale, indiferent de cât de îndepărtată este această legătură. Parwana îşi aminteşte cum, cu mult timp în urmă, Masooma obişnuia să-i spună că era o fată de oraş prinsă în capcană într-un sat.

– Dar tu? Ţi-ai găsit deja o soţie? întreabă Masooma în joacă.

Nabi dă din mână şi râde, evitând răspunsul, cum obişnuia să facă atunci când părinţii îi puneau aceeaşi întrebare.

– Şi când ai de gând să-mi arăţi Kabulul din nou, frăţioare? întreabă Masooma.

Nabi le dusese o dată la Kabul, cu un an în urmă. Le luase din Shadbagh şi condusese până la Kabul, urcând şi coborând pe străzile din oraş. Le arătase toate moscheile, cartierele comerciale, cinematografele, restaurantele. Îi arătase Masoomei cu degetul Palatul cu cupolă Bagh-e-Bala, aşezat pe un deal,

ridicându-se deasupra oraşului. În Grădinile Babur, o ridicase pe Masooma de pe scaunul din faţă al maşinii şi o dusese în braţe până la locul unde se află mormântul împăratului Mughal. Se rugaseră acolo toţi trei, în Moscheea Shah Jahan, şi apoi, pe malul unui iaz din plăci de ceramică albastră, mâncaseră ce luase Nabi la pachet. Fusese probabil cea mai fericită zi din viaţa Masoomei de la accident încoace, iar Parwana îi era recunoscătoare fratelui ei mai mare pentru asta.

– Curând, *Inshallah*, spune Nabi, bătând uşor în ceaşcă.

– Nabi, te superi dacă te rog să-mi aşezi perna de sub genunchi? A, e mult mai bine acum. Mulţumesc.

Masooma oftează.

– Am iubit Kabulul. Dacă aş putea, primul lucru pe care l-aş face mâine ar fi să merg pe jos până acolo.

– Poate într-o zi, spune Nabi.

– Ce, eu să merg?

– Nu, se bâlbâie el, voiam să spun..., iar apoi rânjeşte când Masooma izbucneşte în râs.

Afară, Nabi îi dă Parwanei banii. Se sprijină cu un umăr de zid şi îşi aprinde o ţigară. Masooma e înăuntru, făcându-şi somnul de după-amiază.

– L-am văzut pe Saboor mai devreme, a spus el, ciupindu-se de deget. E teribil ce s-a întâmplat. Mi-a spus numele copilaşului. Nu-mi vine în minte acum.

– *Pari*, spune Parwana.

El dă din cap în semn că da.

– Nu l-am întrebat, dar mi-a spus că vrea să se însoare din nou.

Parwana se uită în altă parte, prefăcându-se că nu o interesează, dar îşi simte inima bătându-i în urechi. Simte cum o trece un val de transpiraţie.

– Cum am spus, n-am întrebat. Saboor a fost cel care a adus vorba. M-a luat deoparte. M-a luat deoparte şi mi-a spus.

Parwana bănuieşte că Nabi ştie de sentimentele pe care le nutreşte ea pentru Saboor de atâția ani. Masooma este sora ei geamănă, dar Nabi este cel care a înțeles-o mereu. Parwana nu înțelege însă de ce fratele ei îi spune noutățile astea. La ce bun? Saboor are nevoie de o femeie care să nu fie ancorată în atâtea, care să nu fie trasă în jos, care să fie liberă să i se dedice lui, băiatului lui şi celei mici. Timpul Parwanei e deja consumat. Justificat. Întreaga ei viață la fel.

– Sunt sigură că va găsi pe cineva, spune Parwana.

Nabi încuviințează.

– Mai vin luna viitoare.

Îşi striveşte țigara cu piciorul şi pleacă.

Când Parwana intră în colibă, e surprinsă să o găsească pe Masooma trează.

– Credeam că tragi un pui de somn.

Masooma se uită pe fereastră, clipind încet, obosită.

La treisprezece ani, fetele mergeau uneori la bazarurile aglomerate din oraşele apropiate trimise de mama lor. Pe străzile nepavate mirosea a apă proaspăt stropită. Hoinăreau amândouă pe alei, treceau pe lângă tarabe care vindeau narghilele, şaluri de mătase, oale din cupru şi ceasuri vechi. Pui tăiați atârnați de picioare, ce se legănau deasupra bucăților mari de carne de miel şi de vită.

Prin fiecare galerie prin care treceau, Parwana zărea bărbați uitându-se fix la Masooma. Vedea cum încercau să se comporte firesc, dar privirile lor stăruiau, incapabile să se desprindă de la ea. Dacă Masooma se uita în direcția lor, se credeau privilegiați, erau nişte idioți. Îşi imaginau că împărtăşiseră un moment. Ea întrerupea conversația la mijlocul propoziției şi pe fumători exact când aceştia trăgeau din

țigară. În prezența ei le tremurau genunchii şi răsturnau din greşeală ceştile de ceai.

În unele zile, pentru Masooma era prea mult, ca şi cum i-ar fi fost aproape ruşine, şi îi spunea Parwanei că vrea să rămână acasă toată ziua, să nu o vadă nimeni. În acele zile, se gândea Parwana, era ca şi cum ceva înăuntrul surorii ei o făcea să înțeleagă vag că frumusețea ei e o armă. O puşcă încărcată, cu țeava îndreptată spre propriul ei cap. În orice caz, în majoritatea timpului, atenția care i se oferea părea să-i facă plăcere. Se folosea atunci de puterea ei însoțită de un zâmbet rapid, dar strategic, pentru a-i face pe bărbați să o ia razna şi să li se împleticească limba.

O frumusețe ca a ei atrăgea ca un magnet toate privirile.

Iat-o şi pe Parwana, târându-şi picioarele pe lângă ea, cu pieptul plat şi cu înfățişarea palidă. Cu părul creț, cu fața rigidă şi sumbră, cu încheietura mâinilor groasă şi cu umeri masculini. O umbră patetică, sfâşiată între invidia şi emoția de a fi văzută cu Masooma, sărind în ochi ca o buruiană, care soarbe apa menită crinului din amonte.

Toată viața, Parwana a evitat să stea lângă sora ei în fața unei oglinzi. Îşi pierdea speranța văzându-şi fața lângă cea a Masoomei, dându-şi seama atât de limpede ce i se refuzase. Dar, pe stradă, ochiul fiecărui străin era o oglindă. Nu avea cum să scape.

O cară pe Masooma afară. Stau amândouă pe un *charpoy** pe care îl instalase Parwana. Se asigură că pernele sunt aşezate în teancuri, astfel încât Masooma să se poată rezema liniştită de ele ca de un zid. Noaptea e liniştită – se aud doar greierii – şi întunecată – doar câteva lumini mai

* Pat tradițional folosit în Orient, constând dintr-un cadru de lemn pe care se împletesc frânghii, asemănător unui hamac.

pâlpâie la ferestre şi ultimul pătrar al lunii, ca albul hârtiei.

Parwana umple vasul narghilelei cu apă. Ia două porţii egale de opiu, o mână de tutun şi aruncă amestecul în bolul narghilelei. Aprinde cărbunele pe sita de metal şi îi întinde surorii sale narghileaua. Masooma trage un fum adânc din furtun, se apleacă pe perne şi o întreabă pe Parwana dacă poate să-şi odihnească picioarele la ea în poală. Parwana se apleacă, îi ridică picioarele neputincioase şi le aşază peste ale ei.

Când Masooma fumează, faţa ei se destinde. Pleoapele îi atârnă. Capul se înclină nesigur într-o parte şi vocea devine leneşă, pierdută. În colţurile gurii se distinge urma unui zâmbet, capricios, nepăsător, care arată mai degrabă complacere decât mulţumire. În astfel de momente îşi spun puţine lucruri. Parwana ascultă adierea vântului şi apa bolborosind în narghilea. Se uită la stele şi la fumul care se ridică deasupra ei. Liniştea este încântătoare şi niciuna dintre ele nu simte nevoia să o umple cu vorbe de prisos.

Până când Masooma rupe tăcerea:

– Vrei să faci ceva pentru mine?

Parwana se uită la ea.

– Vreau să mă duci la Kabul.

Masooma suflă încet, iar fumul se ridică rotindu-se, încolăcindu-se, dând naştere unor noi forme cu fiecare clipire.

– Vorbeşti serios?

– Vreau să văd Palatul Darulaman. Data trecută nu am reuşit. Poate mai mergem o dată şi la mormântul lui Babur.

Parwana se apleacă înainte să descifreze expresia de pe faţa Masoomei. Caută un indiciu care să-i arate că e o glumă, dar la lumina lunii nu vede decât strălucirea din ochii surorii ei, ce nu mai clipesc.

– Sunt vreo două zile de mers pe jos. Probabil trei.

– Imaginează-ți fața pe care o s-o facă Nabi când o să ne vadă la uşă.

– Dar nici măcar nu ştim unde locuieşte.

Masooma dă flegmatic din mână.

– Ne-a spus deja numele cartierului. O să batem la câteva uşi şi o să întrebăm. Nu e chiar aşa de greu.

– Şi cum o să ajungem acolo, Masooma, în starea în care eşti?

Masooma îşi ia furtunul narghilelei de la gură.

– Azi, când erai afară cu treburi, a trecut Mullahul Shekib pe aici şi am vorbit mult. I-am spus că vom merge la Kabul pentru câteva zile. Doar tu şi eu. Mi-a dat binecuvântarea în cele din urmă. Şi catârul lui. Aşa că, după cum vezi, totul e aranjat.

– Eşti nebună, spune Parwana.

– Ei bine, e ceea ce vreau cel mai mult. E dorința mea.

Parwana se reazemă de zid, clătinând din cap. Privirea i se înalță în întunericul pătat de nori.

– Mor de plictiseală, Parwana.

Parwana lasă să-i scape un oftat şi se uită la sora ei.

Masooma îşi duce furtunul la buze.

– Te rog. Nu mă refuza.

Într-o dimineață devreme, când împliniseră deja şaptesprezece ani, gemenele stăteau sus pe o ramură a stejarului uriaş şi dădeau din picioare.

Saboor o să mă ceară! spusese Masooma cu o şoaptă piţigăiată.

Să te ceară? a spus Parwana, neînțelegând despre ce e vorba, cel puțin nu imediat.

Ei, bineînțeles că nu el. Masooma râdea cu palmele la gură. *Bineînțeles că nu. Tatăl lui o să mă ceară.*

Acum înțelegea şi Parwana. Inima i s-a desprins din piept şi i s-a prăbuşit la picioare. *De unde ştii?* a spus ea printre buzele amorțite.

Masooma şi-a dat drumul la gură, într-un ritm nebun, dar Parwana abia dacă o auzea. Îşi imagina în schimb nunta surorii ei cu Saboor. Copii în haine noi, ducând coşuri din henna pline ochi cu flori, urmaţi de instrumentişti care cântă la *shahnai** şi *dohol***. Saboor deschizând pumnul Masoomei şi aşezându-i henna în palmă, legând-o cu o bentiţă albă. Rugăciunile şi binecuvântarea căsniciei. Oferirea cadourilor. Mirii uitându-se unul la altul pe sub vălul brodat cu fir de aur, ducându-şi unul altuia la gură o lingură de şerbet dulce şi *malida****.

Iar ea, Parwana, va fi acolo, printre oaspeţi, uitându-se cum se desfăşoară. Oamenii se vor aştepta ca ea să zâmbească, să bată din palme, să fie fericită, chiar dacă inima ei era distrusă.

O rafală de vânt a zguduit copacul, iar frunzele au foşnit. Parwana a trebuit să-şi ţină echilibrul ca să nu cadă.

Masooma nu mai vorbea. Râdea ironic, muşcându-şi buza de jos. *M-ai întrebat de unde ştiu că o să mă ceară. O să-ţi spun. Nu. O să-ţi arăt.*

S-a întors cu spatele la Parwana şi a băgat mâna în buzunar.

Şi apoi a urmat partea de care Masooma habar nu avea. În timp ce sora ei era cu spatele, căutând ceva în buzunar, Parwana a apucat creanga, a ridicat-o puţin şi a lăsat-o să cadă. Ramura s-a zgâlţâit. Masooma şi-a pierdut răsuflarea şi echilibrul. Dădea nebuneşte din mâini. A alunecat în faţă. Parwana se uita la propriile

---

* Instrument de suflat din lemn, asemănător cu oboiul, frecvent întâlnit în Asia.

** Tobă mare, de formă cilindrică, cu capetele din piele, întâlnită în Afganistan şi India.

*** Desert tradiţional folosit la numeroase sărbători musulmane, inclusiv la nuntă, preparat din făină, griş, unt limpezit, la care se adaugă aromă de fistic, caju sau migdale.

mâini. Acestea nu au *împins*-o propriu-zis, dar vârful degetelor a *atins* spatele Masoomei, o fracțiune de secundă, făcându-i vânt, abia sesizabil. În mai puțin de o clipă, Parwana s-a întins după sora ei, după bluza ei, strigându-şi panicate numele. Parwana a reuşit să o apuce de bluză, şi, pentru un moment, a părut că a salvat-o pe Masooma. Dar materialul s-a sfâşiat alunecând din strânsoare.

Masooma a căzut din copac. A durat parcă o veşnicie. În cădere, corpul s-a izbit de ramurile copacului, speriind păsările şi scuturând frunzele, s-a rotit, a rupt crengi mai mici, până când s-a oprit pe o ramură groasă de la bază, ramura de care era legat leagănul, de care s-a lovit cu mijlocul cu un zgomot puternic şi bolnav. A căzut pe spate, aproape ruptă în două.

Câteva minute mai târziu, oamenii se strânseseră în cerc în jurul ei. Nabi şi tatăl fetelor plângeau deasupra Masoomei, încercând să o trezească, zgâlțâind-o. Oamenii stăteau cu ochii în pământ. Cineva i-a luat mâna. Ținea încă pumnul strâns. Când i-au desfăcut degetele, au găsit exact zece frunze fărâmițate în palmă.

Masooma spune cu o voce puternic emoționată:

– Trebuie să o faci acum. Dacă aştepți până dimineață, o să-ți pierzi curajul.

De jur împrejurul focului, care pâlpâia încet, Parwana adunase arbuşti şi buruieni uscate, iar nisipul şi munții ce se întindeau la infinit fuseseră înghițiți de întuneric. Erau pe drum de aproape două zile, străbătând o pădurice cu tufe şi arbuşti, îndreptându-se spre Kabul. Parwana mergea pe lângă catâr, ținând-o de mână pe Masooma care era prinsă cu curele în şa. Au înaintat cu greu pe terenul abrupt care urca şi cobora şi se răsucea printre crestele stâncoase, pe

pământul plin de buruieni uscate, străbătut de crăpături subțiri ca fusul, răspândite în toate părțile.

Parwana stă acum lângă foc, uitându-se la Masooma care pare un morman de pământ, cum stătea acoperită cu pătura de partea cealaltă a flăcărilor.

– Şi cu Kabulul cum facem? întreabă Parwana.

– O, tu trebuie să fii cea deşteaptă dintre noi.

Parwana îi răspunde:

– Nu-mi poți cere să fac asta.

– Sunt obosită, Parwana. Viața pe care o duc nu e viață. Existența mea e o pedeapsă pentru amândouă.

– Haide să ne întoarcem, propune Parwana, cu un nod în gât. Nu pot să fac asta. Nu pot să te las să pleci.

– Dar nu. Masooma plânge acum. *Eu* te las să pleci. Te eliberez.

Parwana se gândeşte la noaptea aceea de acum mult timp, când Masooma stătea în leagăn şi ea o împingea. O privise pe sora ei cum îşi îndreptase picioarele şi îşi dădea capul pe spate de fiecare dată când ajungea sus, iar părul îi fâlfâia ca aşternuturile pe frânghia de rufe. Îşi aminteşte de toate păpuşile pe care le-au făcut din pănuşi de porumb şi pe care le-au îmbrăcat în rochii de mireasă făcute din zdrențe.

– Spune-mi un lucru, surioară.

Parwana îşi înăbuşă lacrimile care îi înceţoşează privirea şi îşi şterge nasul cu podul palmei.

– Băiatul lui, Abdullah. Şi nou-născuta. Pari. Crezi că ai putea să-i iubeşti ca pe propriii tăi copii?

– Masooma!

– Ai putea?

– Aş putea încerca, răspunde Parwana.

– Bine. Atunci mărită-te cu Saboor. Ai grijă de copiii lui. Fă copii.

– Pe tine te-a iubit. Pe mine nu mă iubeşte.

– Cu timpul o să te iubească.

– E numai din cauza mea, spune Parwana. E vina mea. Numai vina mea.

– Nu ştiu ce înseamnă asta şi nici nu vreau să ştiu. În momentul de faţă, ăsta e singurul lucru pe care mi-l doresc. Oamenii vor înţelege, Parwana. Mullahul Shekib o să le spună. O să le spună că mi-a dat binecuvântarea lui.

Parwana îşi ridică privirea spre cerul întunecat.

– Fii fericită, Parwana, te rog să fii fericită. Fă-o pentru mine.

Parwana simte că e pe punctul să-i spună totul, să-i spună Masoomei cât de mult se înşală, cât de puţine ştie despre sora cu care a împărţit pântecele mamei, să-i spună că viaţa ei a fost până acum o scuză nerostită. Dar pentru ce? Ca să se simtă din nou liniştită, pe socoteala Masoomei? Îşi înghite cuvintele. I-a provocat deja destul de multă durere surorii sale.

– Vreau să fumez acum, spune Masooma.

Parwana începe să protesteze, dar Masooma i-o retează scurt.

– E timpul, îi spune ea, de data aceasta mai dură şi mai hotărâtă.

Parwana scoate narghileaua din geanta azvârlită peste şa. Mâinile îi tremură pe măsură ce pregăteşte amestecul obişnuit în vasul narghilelei.

– Mai mult, spune Masooma. Pune mult mai mult.

Smiorcăindu-se, cu obrajii umezi, Parwana mai pune o mână de tutun, apoi încă una şi încă una. Aprinde cărbunele şi aşază narghileaua lângă sora ei.

– Acum, spune Masooma în lumina portocalie a flăcărilor în care îi strălucesc obrajii şi ochii, dacă m-ai iubit vreodată, Parwana, dacă mi-ai fost soră adevărată, pleacă. Fără să ne sărutăm. Fără să ne luăm rămas-bun. Nu mă face să mă rog de tine.

Parwana vrea să spună ceva, dar Masooma scoate un sunet dureros, înăbuşitor şi îşi întoarce capul.

Parwana se ridică încet. Se duce la catâr şi strânge şaua. Prinde animalul de hăţuri. Dar îşi dă brusc seama că s-ar putea să nu ştie cum să trăiască fără Masooma. Nu ştie dacă o să poată. Cum o să suporte

zilele când absența Masoomei va fi o povară mult mai grea decât a fost vreodată prezența ei? Cum o să învețe să meargă pe marginea prăpastiei adânci în care a fost cândva Masooma?

Fii curajoasă, aproape că o aude pe Masooma spunându-i.

Parwana trage de hățuri, întoarce catârul şi începe să meargă.

Merge prin întuneric, străpungându-l, aşa cum vântul rece îi sfâşie faţa. Merge cu capul plecat. Se întoarce doar o dată, mai târziu. Prin ochii ei umezi, focul de tabără se vede ca o pată galbenă, minusculă, înceţoşată şi îndepărtată. Şi-o imaginează pe sora ei geamănă întinsă lângă foc, singură în întuneric. În curând, focul se va stinge, iar Masoomei îi va fi frig. Instinctul îi cere să se întoarcă, să-şi acopere sora cu o pătură şi să se strecoare lângă ea.

Parwana se întoarce pe loc şi hotărăşte să meargă mai departe.

Şi atunci aude ceva. Un sunet îndepărtat, estompat, ca un bocet. Parwana se opreşte din mers. Îşi înclină capul şi îl aude din nou. Inima începe să-i bată tare în piept. Se întreabă, cu groază, dacă Masooma e cea care o cheamă, răzgândindu-se. Sau poate e doar un şacal sau o vulpe de deşert, urlând undeva în întuneric. Parwana nu este sigură. Se gândeşte că poate fi chiar vântul.

Nu mă părăsi, surioară. Întoarce-te.

Singura cale de a şti sigur e să se întoarcă de unde a plecat şi Parwana chiar vrea să facă asta; se întoarce şi merge câțiva paşi în direcția Masoomei. Apoi se opreşte. Masooma avea dreptate. Dacă se întoarce acum, nu va avea curajul să plece la răsăritul soarelui. Îşi va pierde curajul şi va rămâne. Va rămâne pentru totdeauna. Asta e singura ei şansă.

Îşi închide ochii. Vântul îi lipeşte eşarfa de faţă.

Nimeni nu trebuie să ştie. Nimeni nu va şti. Va fi secretul ei, unul pe care îl va împărtăşi doar cu munții. Întrebarea e dacă poate să trăiască cu acest secret, iar Parwana crede că ştie răspunsul. Şi-a trăit toată viața având secrete.

Aude din nou bocetul îndepărtat.

Toți te-au iubit, Masooma.

Pe mine nimeni.

Şi de ce, surioară? Ce le-am făcut?

Parwana rămâne nemişcată mult timp în întuneric.

În cele din urmă, face alegerea. Se răsuceşte cu capul plecat şi se îndreaptă spre un orizont pe care nu îl vede. Nu se mai uită deloc în spate. Ştie că, dacă face asta, îşi va pierde tăria. Va deveni nehotărâtă, pentru că va vedea o bicicletă veche coborând pe deal, sărind pe pietre şi pietriş, zgâlțâindu-le tot corpul, cu nori de praf ridicându-se la fiecare alunecare. Ea stă pe cadru, iar Masooma pe şa şi tot Masooma ia virajele cu viteză maximă, făcând bicicleta să se încline puternic spre pământ. Dar Parwanei nu îi este frică. Ştie că sora ei nu o va arunca peste ghidon şi nu o va răni. Lumea se topeşte într-un vârtej obscur de senzații, vântul le bate în urechi, iar Parwana se uită peste umăr la sora ei şi sora ei la ea, râd împreună, iar în urma lor aleargă câini fără stăpân.

Parwana continuă să se îndrepte spre noua ei viață. Merge mai departe prin întunericul care o cuprinde ca pântecele mamei, iar când acesta se ridică, când Parwana îşi ridică privirea spre ceața zorilor şi zăreşte o rază palidă apărând de la răsărit, izbindu-se de un bolovan, se simte ca şi cum abia atunci s-ar fi născut.

4.

În numele lui Allah, cel atotbinefăcător şi atotîndurător, ştiu că nu voi mai fi când veţi citi această scrisoare, domnule Markos, pentru că atunci când v-am dat-o v-am cerut să nu o deschideţi până la moartea mea. Permiteţi-mi să-mi exprim, domnule Markos, deosebita plăcere pe care am avut-o să vă am alături în ultimii şapte ani. În timp ce vă scriu, mă gândesc cu drag la ritualul nostru din fiecare an de plantare a roşiilor în grădină, de vizitele dumneavoastră matinale în locuinţa mea mică pentru a lua ceaiul împreună şi a glumi puţin, de schimbul nostru improvizat de lecţii de farsi şi de engleză. Vă mulţumesc pentru prietenia şi grija dumneavoastră, pentru munca pe care aţi depus-o în această ţară şi am încredere că le veţi mulţumi din partea mea şi colegilor dumneavoastră, mai ales prietenei mele, doamnei Amra Ademovic, care este atât de înţelegătoare, precum şi fetei ei cuminţi şi adorabile, Roshi.

Ar trebui să vă spun că această scrisoare nu vă este adresată numai dumneavoastră, domnule Markos, ci şi altora, cărora sper că le-o veţi încredinţa, aşa cum vă voi explica mai târziu. Iertaţi-mă, deci, dacă voi repeta câteva lucruri pe care s-ar putea să le ştiţi. O fac pentru că mi se pare necesar, pentru binele ei. După cum veţi vedea, această scrisoare conţine mai mult decât o confesiune, domnule Markos, veţi găsi aici şi nişte

fapte pragmatice. Pentru acestea, mă tem că voi apela la ajutorul dumneavoastră, prietene.

M-am gândit mult timp de unde să încep povestea. Nu e o sarcină uşoară pentru un om care trebuie să fi trecut de şaptezeci de ani. Vârsta mea exactă este un mister pentru mine, la fel cum se întâmplă în cazul multor afgani din generaţia mea, dar am încredere în aproximarea făcută, pentru că îmi amintesc destul de clar o bătaie cu pumnii pe care am avut-o cu prietenul şi viitorul meu cumnat Saboor, în ziua în care am auzit că Nader Shah fusese împuşcat şi omorât şi că fiul acestuia, tânărul Zahir, urcase pe tron. Se întâmpla în 1933. Aş putea începe atunci, presupun. Sau de oriunde din altă parte. O poveste este precum un tren în mişcare: indiferent de locul în care urci, eşti obligat să ajungi mai devreme sau mai târziu la destinaţie. Dar presupun că ar trebui să încep această poveste cu aceeaşi persoană cu care se şi termină. Da, cred că se înţelege de la sine că îmi închei relatarea cu Nila Wahdati.

Am întâlnit-o în 1949, anul în care s-a căsătorit cu domnul Wahdati. În momentul acela, lucram deja pentru domnul Suleiman Wahdati de doi ani, mutându-mă la Kabul din Shadbagh, satul în care m-am născut, în anul 1946 – când mai lucrasem un an la o altă familie din acelaşi cartier. Circumstanţele plecării mele din Shadbagh nu sunt ceva de care să fiu mândru, domnule Markos. Consideraţi-o drept prima mea confesiune, când spun că mă simţeam sufocat de viaţa pe care o duceam în sat împreună cu surorile mele, dintre care una era invalidă. Nu că asta m-ar absolvi de vină, dar eram un tânăr nerăbdător să iau lumea în piept, domnule Markos, un tânăr plin de vise, oricât de modeste şi vagi ar fi fost, şi mi-am imaginat cum tinereţea mea se duce, iar

perspectivele mele sunt din ce în ce mai puține. Așa că am plecat. Ca să le pot ajuta pe surorile mele, da, e adevărat. Dar și ca să scap.

Muncind permanent pentru domnul Wahdati, locuiam în casa lui tot timpul. În acele vremuri, casa nu purta semnele stării lamentabile în care ați găsit-o când ați ajuns în 2002 la Kabul, domnule Markos. Era un loc frumos, splendid. Casa era de un alb strălucitor în acele zile, ca și cum ar fi fost acoperită cu diamante. Porțile se deschideau spre o șosea largă, asfaltată. Se intra într-un hol decorat cu vase înalte din ceramică și o oglindă cu ramă sculptată în lemn de nuc, exact în locul unde ați atârnat fotografia cu prietenii din copilărie, pe plajă, pe care ați făcut-o cu aparatul produs la noi. Podeaua din marmură din camera de zi strălucea și era acoperită parțial de un covor turkmen de un roșu închis. Covorul nu mai e acum și nici canapelele din piele, nici măsuța de cafea lucrată manual, nici jocul de șah din lapislazuli și nici dulapul înalt din mahon. Au supraviețuit doar puține piese din mobila impunătoare și mă tem că nici ele nu mai arată ca înainte.

Prima dată când am intrat în bucătăria cu dale de piatră am rămas cu gura căscată. Mă gândeam că este destul de mare pentru a hrăni tot satul meu natal, Shadbagh. Aveam un aragaz cu șase ochiuri, un frigider, un prăjitor de pâine, dar și oale, tigăi, cuțite din belșug și o grămadă de alte ustensile la dispoziția mea. Băile, toate patru, aveau dale sculptate în marmură și chiuvete din porțelan. Iar acele găuri pătrate din baia de la etaj, domnule Markos? Erau cândva umplute cu lapislazuli.

Apoi venea curtea din spate. Trebuie să stați într-o zi la biroul de la etaj, domnule Markos, să priviți grădina și să încercați să vi-o imaginați cum a fost. Se intra printr-o verandă în formă de semilună, înconjurată de un grilaj acoperit cu viță-de-vie. Peluza era în acele zile

luxuriantă şi verde, monotonia fiind spartă din loc în loc de straturi de flori – iasomie, trandafiri sălbatici, muşcate, lalele – şi mărginită de două rânduri de pomi fructiferi. Puteai să stai întins sub unul dintre cireşi, domnule Markos, să închizi ochii şi să asculţi uşoara adiere a vântului printre frunze şi să crezi că nu există un alt loc mai plăcut în care să poţi trăi.

Eu locuiam într-o baracă în spatele grădinii. Cu o singură fereastră, cu pereţi curaţi, vopsiţi în alb, era un spaţiu suficient pentru un tânăr celibatar şi pentru puţinele sale nevoi. Aveam un pat, o masă de scris, un scaun şi spaţiu suficient pentru a-mi întinde covoraşul pentru rugăciune de cinci ori pe zi. Mi se potrivea atunci şi mi se potriveşte şi acum.

Am gătit pentru domnul Wahdati, îmi formasem această deprindere urmărind-o mai întâi pe răposata mea mamă şi mai târziu pe un bucătar destul de bătrân, Uzbek, care lucra la o familie în Kabul, unde îi servisem şi eu un an drept ajutor. Eram, de asemenea, din fericire aş spune, şoferul domnului Wahdati. Avea un Chevrolet de pe la mijlocul anilor '40, albastru şi cu capota de culoarea argăselii, scaune albastre din vinil ce se asortau cu maşina şi roţi din crom, o maşină frumoasă care atrăgea priviri stăruitoare oriunde s-ar fi dus. Mi-a dat voie să o conduc, fiindcă m-am dovedit un şofer prudent şi abil şi, în afară de asta, el era unul dintre puţinii bărbaţi cărora nu le plăcea să şofeze.

Vă rog să nu credeţi că mă laud, domnule Markos, când spun că eram un servitor bun. Observându-l cu atenţie pe domnul Wahdati, ajunsesem să mă obişnuiesc cu preferinţele şi antipatiile lui, cu glumele şi crizele sale de supărare. Ajunsesem să-i cunosc bine obiceiurile şi ritualurile. De exemplu, în fiecare dimineaţă după micul dejun, îi plăcea să facă o scurtă plimbare. Dar nu-i plăcea să se plimbe singur şi astfel se aştepta să-l însoţesc de fiecare dată. Îi respectam

bineînțeles dorința, deşi nu vedeam care era rostul prezenței mele. Abia îmi spunea un cuvânt în cursul acestor plimbări şi părea pierdut în gândurile sale. Mergea repede, cu mâinile la spate, îi saluta dând din cap pe trecători, făcând zgomot pe caldarâm cu tocurile mocasinilor săi din piele, bine lustruiți. Şi pentru că picioarele sale lungi făceau paşi care nu se potriveau cu ai mei, rămâneam mereu în spate şi trebuia să-l prind din urmă. Restul zilei şi-l petrecea, de obicei, retras în biroul lui de la etaj, citind sau jucând şah cu sine însuşi. Îi plăcea mult să deseneze – deşi nu puteam să spun dacă avea sau nu talent, cel puțin nu atunci, pentru că nu mi-a arătat niciodată lucrările sale de artă – şi îl surprindeam adesea în birou, la fereastră sau pe verandă, concentrat, cu creionul de cărbune în mână, mişcându-se în cercuri pe foaia de desen.

La câteva zile îl duceam în oraş. Mergea să-şi vadă mama o dată pe săptămână. Aveau loc şi reuniuni de familie. Şi, deşi domnul Wahdati le evita pe majoritatea dintre ele, mai mergea din când în când la câte una, aşa că îl conduceam acolo sau la înmormântări, la petreceri aniversare şi la nunți. În fiecare lună îl însoțeam la un magazin de artă, de unde se aproviziona cu creioane pastelate, cărbune, gume de şters, ascuțitori şi blocuri de desen. Uneori îi plăcea să stea în spate şi să facă doar o plimbare cu maşina. Îl întrebam, *Încotro, Sahib?*, iar el dădea din umeri şi eu spuneam, *Foarte bine, Sahib*, băgam maşina în viteză şi demaram. Conduceam prin oraş ore întregi, fără direcție şi scop, dintr-un cartier în altul, de-a lungul râului Kabul până la Bala Hissar, uneori până la Palatul Darulaman. În unele zile, ieşeam din Kabul şi conduceam până la Lacul Ghargha, unde parcam lângă mal. Opream motorul, domnul Wahdati stătea neclintit pe scaunul din spate, nu scotea niciun cuvânt, dar părea să fie destul de mulțumit doar lăsând geamul în jos şi privind păsările care zburau dintr-un

copac în altul, razele soarelui care se izbeau de oglinda lacului şi se împrăştiau într-o mie de scântei pe suprafaţa apei. Mă uitam lung la el în oglinda retrovizoare şi mi se părea cea mai singuratică persoană de pe pământ.

O dată pe lună, domnul Wahdati, foarte generos, mă lăsa să împrumut maşina lui şi atunci mergeam la Shadbagh, satul meu natal, să-i vizitez pe Parwana, sora mea, şi pe Saboor, soţul ei. Când intram în sat, eram întâmpinat de o mulţime de copii care ţipau şi fugeau mâncând pământul pe lângă maşină, lovind aripa şi bătând în geamuri. Unii dintre cei mici încercau chiar să se urce pe maşină, iar eu eram nevoit să-i gonesc de frică să nu zgârie vopseaua şi să nu îndoaie tabla de pe aripă.

Uită-te la tine, Naboor, îmi spunea Saboor. *Eşti o celebritate.*

Deoarece copiii lui, Abdullah şi Pari, şi-au pierdut mama (Parwana era mama lor vitregă), am încercat mereu să fiu atent cu ei, mai ales cu băiatul, care, mai mare fiind, părea să aibă cea mai mare nevoie de asta. M-am oferit să-l plimb cu maşina, deşi el a insistat mereu să o aducă şi pe sora lui mai mică, să o ţină strâns în poală, în timp ce făceam ocolul satului. L-am lăsat să dea drumul la ştergătoare, să claxoneze. I-am arătat cum să schimbe farurile de la fază scurtă la fază lungă.

După ce se termina toată nebunia cu maşina, luam ceaiul împreună cu sora mea şi cu Saboor şi le povesteam despre viaţa mea din Kabul. Aveam grijă să nu spun prea multe despre domnul Wahdati. Eram, într-adevăr, destul de ataşat de el, pentru că mă trata bine şi mi se părea că-l trădam vorbindu-l pe la spate. Dacă aş fi fost un angajat mai puţin discret, le-aş fi spus că Suleiman Wahdati era o fiinţă enigmatică pentru mine, un bărbat care părea să se mulţumească cu a-şi trăi restul zilelor din averea moştenită, un bărbat fără profesie, cel puţin fără o profesie pe care să o

practice, şi fără vreun impuls să lase ceva în urma lui în această lume. Le-aş fi spus că ducea o viaţă fără să aibă vreun scop sau o direcţie. Ca acele plimbări cu maşina, fără ţintă, pe care le-am făcut împreună. O viaţă trăită de pe scaunul din spate, observată pe măsură ce devenea tot mai tulbure. O viaţă indiferentă.

Asta le-aş fi spus, dar nu am făcut-o. Şi a fost un lucru bun că nu am făcut-o. Pentru că m-aş fi înşelat amarnic.

Într-o zi, domnul Wahdati a intrat în curte, purtând un costum superb, în dungi subţiri, pe care nu-l mai văzusem înainte, şi mi-a cerut să-l duc într-un cartier înstărit al oraşului. Când am ajuns, m-a rugat să parchez pe stradă, în faţa unei case frumoase cu ziduri înalte, şi l-am privit sunând la poartă şi apoi intrând, după ce i-a răspuns un servitor. Casa era imensă, mai mare decât cea a domnului Wahdati şi chiar mai frumoasă. Chiparoşi înalţi şi subţiri străjuiau şoseaua, împreună cu tufe de flori pe care nu le-am recunoscut. Curtea din spate era cel puţin de două ori mai mare decât cea a domnului Wahdati, iar zidurile erau destul de înalte, astfel încât, chiar dacă te-ai fi urcat pe umerii cuiva, abia ai fi putut să furi o privire. Este o avere de o altă dimensiune, mi-am zis eu în gând.

Era o zi senină de la începutul verii şi cerul strălucea plin de lumina soarelui. Aerul cald pătrundea prin geamurile coborâte. Deşi treaba unui şofer este să conducă, de fapt, el îşi petrece majoritatea timpului aşteptând: în faţa magazinelor, cu motorul oprit; la ieşirea din salonul de nuntă, auzind sunetul estompat al muzicii. În ziua aceea, ca să treacă timpul, am jucat cărţi de câteva ori. Când m-am săturat de cărţi, am ieşit din maşină şi am mers câţiva paşi într-o direcţie, apoi în cealaltă. M-am aşezat din nou la volan,

crezând că voi putea trage un pui de somn înainte să se întoarcă domnul Wahdati.

În acel moment s-au deschis porțile şi o tânără brunetă a apărut din spatele lor. Purta ochelari de soare şi o rochie cu mânecă scurtă, până la genunchi, de culoarea mandarinei. Avea picioarele goale, la fel şi tălpile. Nu ştiam dacă mă observase în maşină şi, dacă o făcuse, nu-mi oferea oricum niciun indiciu în acest sens. Şi-a sprijinit călcâiul de zidul din spatele ei şi tivul rochiei s-a ridicat încet, lăsând să se întrevadă puțin din coapsă. Am simțit cum mi se aprind obrajii până jos, la gât.

Permiteți-mi să vă fac o altă confesiune aici, domnule Markos, una de o natură cam neplăcută, lăsând puțin loc manierelor elegante. Mă apropiam pe atunci de treizeci de ani, eram un tânăr extrem de dornic de a fi în compania unei femei. Spre deosebire de mulți bărbați cu care crescusem în sat – tineri care nu văzuseră niciodată coapsa dezvelită a unei femei mature şi care se căsătoriseră mai ales pentru a-şi arunca în sfârşit ochii asupra unei astfel de privelişti – eu chiar avusesem câteva experiențe. Găsisem la Kabul şi vizitasem ocazional locuri unde nevoile unui bărbat puteau fi satisfăcute discret, dar şi avantajos. Menționez asta doar pentru a sublinia faptul că nicio prostituată cu care fusesem nu se putea compara cu acea femeie frumoasă şi plină de grație care tocmai ieşise din casă.

Sprijinită de zid, aceasta şi-a aprins o țigară şi a fumat-o fără grabă, cu o grație încântătoare, ținând-o chiar între vârfurile degetelor şi făcându-şi mâna căuş de fiecare dată când ducea țigara la buze. O priveam ca vrăjit. Felul în care mâna ei se îndoia la încheietura subțire îmi amintea de o ilustrație pe care o văzusem cândva într-o carte lucioasă cu poezii, era o femeie cu gene lungi şi cu părul negru revărsat, întinsă alături de iubitul ei într-o grădină şi întinzându-i între degetele delicate şi palide o cupă de vin. La un moment

dat, ceva a părut să-i atragă atenția femeii din partea opusă a străzii, iar eu m-am folosit de această ocazie pentru a-mi trece repede degetele prin părul care începuse să se pleoștească de la căldură. Când femeia s-a întors, am înghețat încă o dată de emoție. A mai tras câteva fumuri, a stins țigara de zid şi a intrat agale în casă.

Puteam în sfârşit să respir.

În acea noapte, domnul Wahdati m-a chemat în camera de zi şi mi-a spus: *Am veşti, Nabi. Mă însor.*

Se părea, în cele din urmă, că îi supraestimasem atașamentul față de singurătate.

Veştile despre logodnă s-au răspândit repede. La fel şi zvonurile. Le-am auzit de la ceilalți muncitori care veneau şi treceau prin casa domnului Wahdati. Cel mai cunoscut dintre aceştia era Zahid, un grădinar care venea de trei ori pe săptămână ca să îngrijească peluza şi să tundă copacii şi tufişurile; era un individ antipatic care avea obiceiul să scoată limba după fiecare propoziție şi să răspândească zvonurile cu aceeaşi repeziciune cu care arunca câte-o mână de îngrăşământ, creându-mi repulsie. Făcea parte din grupul muncitorilor pe viață, care, ca şi mine, lucrau în cartier pe post de bucătari, grădinari şi făceau comisioane. Într-o noapte sau două, în fiecare săptămână, se strecurau la mine în baracă pentru ceaiul de după cină. Nu-mi amintesc cum a început acest ritual, dar, odată început, nu am avut puterea să-l opresc, având grijă să nu par grosolan şi neprimitor sau, mai rău, superior celorlalți.

Într-o noapte, pe când luam ceaiul, Zahid le-a spus celorlalți bărbați din grup că familia domnului Wahdati nu aprobă căsătoria din cauza reputației proaste a viitoarei mirese. Spunea că se ştia deja la Kabul că ea nu avea *nang* şi *namoos*, că avea onoarea pătată şi că, deşi avea doar douăzeci de ani, fusese deja „călărită prin tot oraşul" la fel ca maşina domnului

Wahdati. Şi, cel mai rău dintre toate, spunea el, nu numai că ea nici măcar nu încercase să nege aceste afirmații, ba mai şi scria poezii despre ele. La aceste cuvinte, un murmur dezaprobator s-a răspândit în cameră. Unul dintre bărbați a remarcat faptul că în satul lui i s-ar fi luat gâtul până acum dacă ar fi fost în locul domnului Wahdati.

Atunci m-am ridicat şi le-am spus că e de-ajuns. I-am sfătuit să nu mai bârfească precum nişte babe la şezătoare şi le-am amintit că fără oameni ca domnul Wahdati noi toți am fi fost în satele noastre adunând balega de la vacă. *Unde e loialitatea voastră, respectul vostru?* i-am întrebat.

S-a aşternut tăcerea timp de câteva momente, crezând că am făcut impresie în fața tâmpiților, dar apoi ei au izbucnit în râs. Zahid spunea că sunt un lingău şi că viitoarea stăpână a casei va scrie cu cerneală o poezie şi o va intitula „Odă lui Nabi, lingăul lingăilor". Am ieşit revoltat din baracă şi afară m-au întâmpinat, de această dată, nişte păsări gălăgioase.

Nu m-am îndepărtat prea mult. Bârfa lor mă revolta şi mă fascina în acelaşi timp. În ciuda faptului că arătasem că am dreptate şi le vorbisem despre reguli de comportament şi discreție, am rămas la o distanță de unde îi puteam auzi ce ascultau. Nu voiam să pierd niciun detaliu senzațional.

Logodna a durat doar câteva zile şi a culminat cu o ceremonie restrânsă cu mulți cântăreți şi dansatoare şi multă distracție, exceptând vizita scurtă a unui mullah, a unui martor şi semnăturile grăbite pe o foaie de hârtie. Şi astfel, la mai puțin de două săptămâni de când o văzusem prima dată, doamna Wahdati s-a mutat în casa unde slujeam.

Permiteți-mi să fac o scurtă pauză aici, domnule Markos, şi să vă spun că de acum înainte mă voi referi la soția domnului

Wahdati numind-o Nila. Inutil să precizez că e o libertate care nu-mi era permisă atunci şi pe care nu mi-aş fi luat-o chiar dacă mi-ar fi fost oferită. Vorbeam mereu despre ea ca despre Bibi Sahib, cu respectul aşteptat din partea mea. Dar, pentru scopul acestei scrisori, voi renunța la etichetă şi mă voi referi la soția domnului Wahdati aşa cum m-am *gândit* mereu la ea.

Acum, am ştiut de la bun început că mariajul lor era unul nefericit. Rareori am surprins o privire tandră între cei doi sau vreun cuvânt de iubire. Erau doi oameni care ocupau aceeaşi casă, dar ale căror drumuri nu păreau să se intersecteze decât foarte rar.

Dimineața îi duceam domnului Wahdati micul dejun obişnuit – o felie de *naan* prăjită, o jumătate de cană cu nuci, ceai verde cu un praf de nucşoară, fără zahăr şi un singur ou fiert. Îi plăcea oul cu gălbenuşul moale, care să curgă atunci când îl spărgea, iar eşecurile mele inițiale de a stăpâni această consistență specifică a gălbenuşului s-au dovedit o sursă însemnată de îngrijorare pentru mine. În timp ce îl însoțeam la plimbarea zilnică de dimineață, Nila dormea, adesea până la prânz sau chiar mai târziu. Când se trezea, eu tocmai mă pregăteam să-i aduc domnului Wahdati prânzul.

Tânjeam întreaga dimineață, printre treburi, la momentul în care Nila va împinge uşa din plasă de la camera de zi care dădea spre verandă. Făceam tot felul de presupuneri, încercând să ghicesc înfățişarea ei din ziua respectivă. O să aibă părul strâns, mă întrebam, legat într-un coc la spate, sau desfăcut, căzându-i pe umeri? O să poarte ochelari? O să opteze pentru sandale? O să aleagă rochia albastră de mătase cu curea sau pe cea de un roşu aprins cu nasturi mari şi rotunzi?

Când, în sfârşit, îşi făcea apariția, mă făceam că sunt ocupat în curte, pretextând că trebuie curățată capota maşinii sau, dacă nu, găseam o tufă de trandafiri

sălbatici pe care să-i ud, dar în tot timpul acesta o priveam. O vedeam când îşi ridica ochelarii ca să se frece la ochi sau când îşi scotea elasticul de la păr şi îşi dădea capul pe spate, lăsându-şi buclele negre lucioase să cadă libere; o vedeam când stătea cu bărbia pe genunchi, uitându-se lung în curte, trăgând plictisită câte un fum din ţigară, sau când stătea picior peste picior şi îl mişca pe cel de deasupra în sus şi în jos, un gest care mie îmi sugera plictiseală sau nelinişte sau poate un caracter jucăuş, nepăsător, abia ţinut în frâu.

Domnul Wahdati stătea, câteodată, şi el cu ea, dar de cele mai multe ori nu. Îşi petrecea majoritatea zilelor ca şi înainte, citind în biroul de la etaj, studiind, făcând schiţe, rutina sa fiind prea puţin modificată de căsătorie. Nila scria în majoritatea zilelor, fie în camera de zi, fie pe verandă, o vedeai cu creionul în mână, cu foile alunecându-i din poală, şi mereu cu un pachet de ţigări lângă ea. Seara le aduceam cina, iar ei îşi primeau fiecare meniul într-o linişte deplină, uitându-se lung la platoul cu orez, o linişte întreruptă doar de un *Mulţumesc* şi de clinchetul lingurii şi al furculiţei pe farfuriile de porţelan.

O dată sau de două ori pe săptămână, trebuia să o însoţesc pe Nila care avea nevoie de un pachet de ţigări sau de un set nou de stilouri, de un caiet nou, de farduri. Dacă ştiam din timp că o voi conduce, mă asiguram mereu că m-am pieptănat şi că m-am spălat pe dinţi. Mă spălam pe faţă, îmi frecam degetele cu o lămâie tăiată felii ca să scap de mirosul de ceapă, îmi scuturam costumul de praf şi îmi lustruiam pantofii. Costumul, care era de culoare oliv, îmi fusese dat de domnul Wahdati şi speram că nu îi spusese asta Nilei – deşi bănuiam că o făcuse deja. Nu din răutate, ci pentru că oamenii ca domnul Wahdati nu pot aprecia adesea câtă ruşine pot aduce nişte lucruri mici şi neînsemnate ca acestea unui om ca mine. Uneori purtam

chiar şi şapca din piele de miel care îi aparţinuse răposatului meu tată. Stăteam acolo, în faţa oglinzii, înclinând şapca într-o parte şi în cealaltă, atât de preocupat în a fi prezentabil în faţa Nilei, încât dacă o viespe s-ar fi aşezat pe nasul meu, ar fi trebuit să mă înţepe ca să-mi dau seama că este acolo.

De îndată ce plecam de acasă, căutam să mă abat de la drumul cel mai scurt, dacă era posibil, ocolurile fiind destinate să prelungească drumul cu un minut – sau poate două, dar nu mai mult ca nu cumva Nila să devină suspicioasă – şi astfel, să petrec mai mult timp cu ea. Conduceam cu ambele mâini strânse pe volan şi cu ochii ţintă la drum. Exersam un autocontrol rigid şi nu mă uitam la ea în oglinda retrovizoare decât dacă mi se adresa. Mă mulţumeam doar cu faptul că Nila stătea în spate şi că răspândea diverse mirosuri – săpun scump, cremă, parfum, gumă de mestecat, fum de ţigară – pe care le respiram. Iar acest lucru era suficient de cele mai multe ori ca să-mi dea aripi.

În maşină am avut prima noastră conversaţie. Prima noastră conversaţie *reală*, ignorând multele dăţi în care mă rugase să aduc una, să car alta. O duceam la farmacie ca să-şi ia medicamente, când ea m-a întrebat:

– Cum arată satul tău, Nabi? Îmi mai spui o dată cum se numeşte?

– Shadbagh, Bibi Sahib.

– Shadbagh, da. Cum arată? Spune-mi.

– Nu e mult de spus, Bibi Sahib. E un sat ca toate celelalte.

– O, trebuie să fie cu siguranţă ceva care să-l deosebească.

Eram calm, în aparenţă, dar, de fapt, eram înnebunit, disperat să găsesc vreo ciudăţenie sau ceva ingenios care să o intereseze, să o amuze. Nu avea niciun rost. Ce ar fi putut spune un bărbat ca mine, un om dintr-un sat sărac, un om simplu cu o viaţă neînsemnată, astfel încât să stârnească interesul unei femei ca ea?

– Strugurii sunt excelenți, am spus eu, şi abia ce rostisem cuvintele că mi-am dorit să-mi dau palme peste față. *Struguri?*

– A, da, a spus ea absentă.

– Chiar foarte dulci.

– A!

Murisem de o mie de ori înăuntrul meu. Simțeam cum mi se umezeşte pielea sub brațe.

– Există un soi special de struguri, am spus dintr-odată cu gura uscată. Se spune că aceştia cresc doar în Shadbagh. Sunt foarte fragili, înțelegeți, foarte fragili. Dacă încerci să-i cultivi în altă parte, chiar şi în satul următor, se vor veşteji şi vor muri. Vor pieri. Vor muri de tristețe, spun oamenii în Shadbagh, dar bineînțeles că nu este adevărat. E o chestiune legată de sol şi apă. Dar ei asta spun, Bibi Sahib. Tristețe.

– E într-adevăr minunat, Nabi.

Am riscat o privire rapidă în oglinda retrovizoare şi am văzut că se uita pe geam şi, spre marea mea uşurare, colțurile gurii ei se curbaseră în sus, în umbra unui zâmbet. Cum eram deja îmbărbătat, m-am auzit rostind:

– Să-ți spun o altă poveste, Bibi Sahib?

– Bineînțeles. Am auzit-o aprinzând bricheta şi, în scurt timp, am fost invadat de fumul de țigară din spate.

– Ei bine, avem un mullah în Shadbagh. Toate satele au, desigur, un mullah. Al nostru se numeşte Mullahul Shekib şi e plin de poveşti. Cât de multe ştie, nu aş putea să-ți spun. Dar un lucru pe care ni l-a spus mereu e următorul: dacă te uiți în palma oricărui musulman, nu contează din ce parte a lumii, vei observa ceva într-adevăr surprinzător. Au toți aceleaşi linii. Ce vrea să însemne asta? Înseamnă că liniile din palma stângă a unui musulman reprezintă numărul arab optzeci şi unu, iar cele din mâna dreaptă, numărul optsprezece. Scazi optsprezece din optzeci şi unu şi ce

îți dă? Îți dă şaizeci şi trei. Vârsta pe care o avea Profetul atunci când a murit, pacea să fie cu el!

Am auzit-o chicotind în spate.

– Acum, un călător trecea într-o bună zi pe acolo şi bineînțeles că a luat masa cu Mullahul Shekib în acea seară, aşa cum este obiceiul. Călătorul a auzit povestea şi a reflectat la ea, apoi a spus: „Dar, Mullah Shekib, cu tot respectul, am întâlnit odată un evreu şi jur că avea aceleaşi linii în palme. Cum explici asta?" Iar mullahul i-a răspuns: „Atunci evreul era musulman cu inima."

Am fost vrăjit pentru tot restul zilei de cum a izbucnit în râs. Era ca şi cum – să mă ierte Cel de Sus pentru această blasfemie – râsul ei ar fi coborât deasupra mea chiar din Paradis, din grădina celor drepți, după cum spune Cartea, unde râurile curg, iar fructele şi umbra sunt eterne.

Înțelegeți, domnule Markos, că nu eram fermecat doar de frumusețea ei, deşi ar fi fost de ajuns şi numai asta. Nu mai întâlnisem o tânără ca Nila. Tot ce făcea – felul în care vorbea, mergea, se îmbrăca şi zâmbea – era o noutate pentru mine. Nila contravenea ideilor pe care mi le făcusem despre cum trebuie să se comporte o femeie. Imaginea ei s-a lovit de dezaprobarea categorică a unor oameni ca Zahid – şi sigur şi de cea a lui Saboor şi a oricărui bărbat din sat, şi a tuturor femeilor – dar în ochii mei îi creştea nu numai aura, care era deja imensă, ci şi misterul.

Şi astfel râsul ei încă îmi răsuna în urechi când m-am dus la muncă în acea zi, dar şi mai târziu, când ceilalți muncitori s-au strâns la ceai, zâmbeam la vorbăria lor în surdină, ascultând sunetul dulce al râsului ei, mândru să ştiu că povestea mea ingenioasă a scos-o puțin din insatisfacția mariajului ei. Era o femeie extraordinară, iar eu am simțit că sunt poate mai mult decât un om obişnuit atunci când am mers la culcare în acea noapte. Acesta era efectul pe care îl avea asupra mea.

În scurt timp am ajuns să vorbim zilnic, eu şi Nila, de obicei dimineaţa târziu, când îşi bea cafeaua pe verandă. Mă duceam într-acolo, pretinzând că am ceva de lucru, şi iată-mă sprijinindu-mă în lopată, aspirând la o ceaşcă de ceai verde, vorbind cu ea. Mă simţeam privilegiat că mă alesese ca partener de discuţie. Până la urmă, nu eram singurul angajat; l-am menţionat deja pe linguşitorul Zahid, lipsit de scrupule, şi mai era o femeie, Hazara, cu maxilare mari, care venea de două ori pe săptămână să spele rufele. Dar ea mi se adresa numai mie. Eram singurul, credeam eu, incluzându-l aici şi pe soţul ei, cu care nu se simţea singură. De obicei, ea vorbea cel mai mult, ceea ce îmi convenea de minune; eram destul de fericit să fiu vasul în care ea îşi vărsa poveştile. Mi-a povestit, de exemplu, despre o partidă de vânătoare la Jalalabad, împreună cu tatăl ei, în urma căreia a fost bântuită săptămâni întregi de coşmaruri cu căprioare moarte cu ochi sticloşi. Mi-a spus că a plecat cu mama ei în Franţa atunci când era mică, înaintea celui de-al Doilea Război Mondial. Ca să ajungă acolo, au mers cu trenul şi cu vaporul. Mi-a descris hurducăturile pe care le simţea în coaste din cauza roţilor trenului. Îşi aducea bine aminte de draperiile prinse în cârlige, de compartimentele separate, de pufăitul şi de şuieratul ritmic al motorului cu abur. Mi-a vorbit despre cele şase săptămâni pe care le petrecuse cu un an înainte în India alături de tatăl ei, când fusese foarte bolnavă.

Din când în când se întorcea spre scrumiera de pe măsuţă, iar eu aruncam o privire rapidă asupra unghiilor ei de la picioare date cu ojă roşie, gambelor de o tentă aurie, tălpilor arcuite şi întotdeauna sânilor ei mari de o formă perfectă. Existau oameni pe acest pământ, mă minunam eu, care atinseseră acei sâni şi îi sărutaseră de fiecare dată când făcuseră dragoste cu ea. Ce îţi mai rămânea de făcut în viaţă odată ce făceai

asta? Unde se mai putea duce un bărbat după ce a atins vârful lumii? Doar cu multă voință reuşeam să-mi mut privirea într-un loc sigur când Nila se întorcea cu fața la mine.

Pe măsură ce se simțea cu mine mai în largul ei, mi s-a plâns în cursul acestor discuții matinale despre domnul Wahdati. Într-o zi, mi-a spus că îl găsea mândru şi adesea arogant.

– A fost foarte generos cu mine, am spus eu.

A dat flegmatic din mână:

– Te rog, Nabi. Nu trebuie să faci asta.

Mi-am plecat politicos ochii. Ce spunea ea nu era în totalitate neadevărat. Domnul Wahdati chiar avea, de exemplu, obiceiul să corecteze felul meu de a vorbi cu un aer de superioritate ce putea fi interpretat, poate nu în mod greşit, drept aroganță. Uneori intram în cameră, îi puneam în față un platou cu dulciuri, îi reîmprospătam ceaiul, strângeam firimiturile de pe masă, iar el nu mă aprecia mai mult decât ar fi apreciat o muscă târându-se pe uşa din plasă, făcându-mă să mă simt neînsemnat, când nici măcar nu-şi ridica privirea spre mine. Până la urmă însă, asta a devenit ceva minor în comparație cu ce se întâmpla în acelaşi cartier unde servitorii erau bătuți cu bâte şi curele de oameni pentru care lucrasem.

– Nu are niciun pic de simț al distracției sau al aventurii, a spus ea, agitându-şi apatică ceaşca de cafea. Suleiman e un cusurgiu bătrân, captiv în corpul unui om tânăr.

Eram puțin surprins de sinceritatea ei frustă.

– E adevărat că domnul Wahdati se simte bine doar atunci când este singur, am spus eu, optând să fiu un diplomat prudent.

– Poate că ar trebui să locuiască cu maică-sa. Ce crezi, Nabi? Fac echipă bună, îți spun eu.

Mama domnului Wahdati era o femeie mătăhăloasă, mai degrabă încrezută, care locuia în altă parte a oraşului, cu nelipsita sa echipă de servitori şi cu doi

câini. Îi iubea pe cei din urmă ca pe ochii din cap şi nu-i trata ca pe egalii slugilor, ci ca pe superiorii lor, cu mult deasupra acestora. Erau mici, fără blană, nişte creaturi hidoase care se speriau repede, permanent agitate, predispuşi la un lătrat piţigăiat dintre cele mai enervante. Îi disprețuiam pentru că imediat ce intram în casă săreau pe picioarele mele, încercând prosteşte să se urce pe ele.

Îmi era *clar* că de fiecare dată când îi duceam pe Nila şi pe domnul Wahdati la casa bătrânei, atmosfera de pe bancheta din spate era încărcată de tensiune şi ştiam din expresia mâhnită de pe fruntea femeii că se certaseră. Îmi amintesc că atunci când părinții mei se certau, nu se opreau până când nu era declarată o victorie clară. Era felul lor de a pune capăt neplăcerilor, de a le încheia cu un verdict, de a le împiedica să pătrundă în normalitatea zilei următoare. Nu se întâmpla aşa şi în familia Wahdati. Certurile lor nu se încheiau niciodată de tot, erau ca o picătură de cerneală care se împrăştia într-un bol cu apă, lăsând în urmă o pată persistentă.

Nu trebuia să fii de o inteligență ieşită din comun ca să ghiceşti că bătrâna nu fusese de acord cu mariajul lor şi că Nila ştia asta.

În timp ce purtam aceste discuții cu Nila, îmi tot venea în minte o întrebare legată de ea. De ce se căsătorise cu domnul Wahdati? Îmi lipsea curajul să o întreb. Nu-mi stătea în fire o astfel de încălcare a intimității. Puteam doar să deduc că, pentru unii oameni, mai ales pentru femei, căsătoria – chiar şi una nefericită ca aceasta – poate fi scăparea de o nefericire chiar mai mare.

Într-o zi de toamnă a anului 1950, am fost chemat de Nila.

– Vreau să mă duci la Shadbagh, mi-a ordonat ea. Spunea că vrea să-mi întâlnească familia,

să vadă de unde vin. Spunea că i-am pus masa şi am însoţit-o prin Kabul timp de un an, şi ea abia dacă ştia ceva despre mine. Cererea ei m-a pus în încurcătură, ca să nu spun mai mult, întrucât era neobişnuit ca cineva care avea statutul ei să ceară să cunoască familia unui angajat. Eram, în aceeaşi măsură, încântat că Nila manifesta un interes puternic faţă de mine, dar şi temător, pentru că anticipam deja disconfortul – şi, da, ruşinea mea – când aveam să-i arăt sărăcia în care mă născusem.

Am pornit la drum într-o dimineaţă înnorată. Purta tocuri înalte şi o rochie de culoarea piersicii, fără mâneci, dar nu am considerat că ar fi de datoria mea să o sfătuiesc să se îmbrace altfel. Pe drum, mi-a pus întrebări despre sat, despre oamenii pe care îi ştiam, despre sora mea şi Saboor, despre copiii lor.

– Spune-mi cum îi cheamă.

– Ei bine, am spus eu, Abdullah are aproape nouă ani. Mama lui a murit anul trecut, aşa că este fiul vitreg al surorii mele, Parwana. Sora lui, Pari, are aproape doi ani. Parwana a născut un băieţel iarna trecută – pe nume Omar – dar a murit la două săptămâni după naştere.

– Ce s-a întâmplat?

– Iarna, Bibi Sahib. Se abate asupra acestor sate şi ia cu ea, la întâmplare, unul sau doi copii, în fiecare an. Poţi doar să speri că îţi va ocoli casa.

– Doamne! a murmurat ea.

– Într-o notă mai veselă, am spus eu, sora mea aşteaptă din nou un copil.

În sat am fost întâmpinaţi de grămada obişnuită de copii cu picioarele goale, care au luat cu asalt maşina, dar, imediat ce Nila s-a ridicat de pe banchetă, au tăcut şi s-au dat în spate, poate de teamă să nu fie certaţi. Însă Nila le-a arătat multă răbdare şi bunăvoinţă. A îngenunchiat şi le-a zâmbit, a vorbit cu fiecare dintre ei, a dat mâna cu aceştia, le-a mângâiat obrajii

murdari, le-a ciufulit părul nespălat. Mă simțeam prost, oamenii se strângeau să o vadă. Era acolo Baitullah, un prieten din copilărie, uitându-se la noi de pe marginea acoperișului, așezat pe vine lângă fratele său, arătând ca niște ciori și mestecând tutun *naswar**. Era și tatăl lui acolo, Mullahul Shekib în persoană, alături de alți trei bărbați cu barba albă, stând la umbra unui zid, trecând flegmatic mătăniile printre degete, cu ochii care nu aveau vârstă ațintiți asupra Nilei și asupra brațelor sale goale, în semn de dezaprobare.

I-am prezentat-o pe Nila lui Saboor și ne-am croit drum spre casa mică din chirpici în care locuia cu Parwana, urmați de un grup de spectatori. La ușă, Nila a insistat să-și dea jos pantofii, deși Saboor i-a spus că nu era nevoie. Când am intrat în cameră, am zărit-o pe Parwana făcută ghem într-un colț, tăcută. A întâmpinat-o pe Nila cu o voce care părea mai mult o șoaptă.

Saboor a ridicat din sprâncene uitându-se la Abdullah.

– Adu niște ceai, băiete.

– O, nu, te rog, a spus Nila, așezându-se pe podea, lângă Parwana. Nu este nevoie. Dar Abdullah dispăruse deja în camera alăturată, care știam că servea de bucătărie, dar și de loc de dormit pentru el și Pari. O folie murdară de plastic atârnată de prag o separa de camera în care ne adunasem cu toții. Eu mă jucam cu cheile de la mașină, dorindu-mi să fi avut ocazia să o avertizez pe sora mea de vizită, să-i las timp să curețe puțin. Pereții din lut, crăpați, erau negri de funingine, salteaua ruptă pe care stătea Nila era îmbâcsită de praf, iar singura fereastră a camerei era plină de urme de muște.

– E un covor superb, a spus Nila, trecându-și degetele peste el. Era de un roșu deschis, cu tălpi de elefant drept model. Părea singurul obiect de valoare din

* Tutun din Afganistan.

casa lui Saboor şi a Parwanei – care avea să fie vândut chiar în acea iarnă, aşa cum s-a dovedit mai târziu.

– A fost al tatălui meu, a spus Saboor.

– E un covor turkmen?

– Da.

– Îmi place mult lâna de oaie pe care o folosesc. Măiestria cu care sunt lucrate e incredibilă.

Saboor a dat din cap. Nu se uita la ea nici măcar atunci când îi vorbea.

Folia de plastic a fâlfâit, iar Abdullah s-a întors cu tava cu căni de ceai şi a aşezat-o pe jos, în faţa Nilei. I-a turnat o cană şi s-a aşezat turceşte în faţa ei. Nila a încercat să-i vorbească, punându-i câteva întrebări simple, dar Abdullah doar dădea din capul său ras, murmura un răspuns scurt, dintr-un cuvânt sau două, şi se uita la ea prudent. Mi-am pus în cap să vorbesc cu el, să îl cert cu blândeţe pentru purtarea lui. Aveam să o fac într-un mod prietenos, pentru că îmi plăcea de băiat, era serios şi priceput din fire.

– În ce lună eşti? a întrebat-o Nila pe Parwana.

Cu capul plecat, sora mea i-a spus că aştepta să nască în iarnă.

– Eşti binecuvântată, a spus Nila. Să aştepţi un copil. Şi să ai un băiat vitreg atât de politicos. I-a zâmbit lui Abdullah, dar acesta nu a schiţat nimic.

Parwana a rostit ceva, probabil *Mulţumesc*.

– Şi mai e şi o fetiţă, dacă îmi amintesc bine? a întrebat Nila. Pari?

– Doarme, a răspuns scurt Abdullah.

– A! Am auzit că e o scumpă.

– Du-te şi adu-o pe sora ta, i-a spus Saboor.

Abdullah a zăbovit puţin, uitându-se la tatăl său, apoi la Nila şi, cu o aversiune vizibilă, s-a ridicat să o aducă pe sora lui.

Dacă aş avea vreo dorinţă, chiar şi acum, târziu, ca să nu mai mă simt vinovat în niciun fel, aş spune că legătura dintre Abdullah şi surioara lui era una

banală. Dar nu era deloc aşa. Doar Cel de Sus ştie de ce s-au ales unul pe celălalt. Era un mister. Nu am mai văzut niciodată aşa o afinitate între două fiinţe. De fapt, Abdullah îi era şi tată, şi frate lui Pari. Când era în scutece, când plângea noaptea, el era cel care sărea din patul lui şi o plimba. El era cel care se ocupa de schimbatul scutecelor, cel care o înfăşa, cel care o liniştea până adormea. Răbdarea pe care o avea cu ea era nemărginită. O lua cu el prin sat, mândrindu-se cu ea, ca şi cum ar fi fost trofeul cel mai râvnit din lume.

Când a adus-o în cameră pe Pari, care încă nu se ţinea bine pe picioare, Nila a cerut să o ia în braţe. Abdullah i-a încredinţat-o cu o privire tăioasă, suspicios, ca şi cum o alarmă instinctivă ar fi pornit înăuntrul lui.

– O, e o scumpă, a exclamat Nila, mişcările ei stângace trădând lipsa de experienţă cu bebeluşii. Pari s-a uitat confuză la Nila, apoi spre Abdullah şi a început să plângă. Acesta a luat-o repede din braţele Nilei.

– Uită-te la ochii ăştia! a spus Nila. O, şi obrăjiorii ăştia! Nu-i aşa că e o scumpă, Nabi?

– E într-adevăr, Bibi Sahib, am confirmat eu.

– Şi i s-a dat numele perfect. Pari. E într-adevăr la fel de frumoasă ca o zână.

Abdullah o privea pe Nila cum o legăna pe Pari în braţe şi se întuneca treptat la faţă.

Pe drumul de întoarcere la Kabul, Nila s-a lăsat moale pe banchetă, sprijinindu-şi capul de geam. Mult timp nu a scos niciun cuvânt. Şi apoi, din senin, a început să plângă.

Am oprit maşina pe marginea drumului.

O vreme nu a spus nimic. Umerii îi tremurau şi plângea cu capul în palme. Într-un final, şi-a suflat nasul într-o batistă.

– Îţi mulţumesc, Nabi, a spus ea.

– Pentru ce, Bibi Sahib?

– Pentru că m-ai luat cu tine. A fost o onoare să-ți cunosc familia.

– Onoarea a fost de partea lor. Şi de partea mea. Am fost privilegiați.

– Copiii surorii tale sunt nişte frumoşi.

Şi-a scos ochelarii de soare şi s-a şters la ochi.

M-am gândit câteva momente ce să fac, alegând la început să păstrez liniştea. Dar plânsese în prezența mea şi intimitatea momentului cerea cuvinte prietenoase. I-am spus încet:

– O să ai propriii copii în curând, Bibi Sahib. *Inshallah*, Cel de Sus va avea grijă de asta. Tu doar aşteaptă.

– Nu cred că va face asta. Nici măcar El nu se poate îngriji de acest lucru.

– Bineînțeles că poate, Bibi Sahib. Eşti atât de tânără! Dacă El doreşte asta, o să se îndeplinească.

– Nu înțelegi, a spus ea obosită. Nu o mai văzusem nicicând atât de extenuată, atât de sleită de puteri. S-au dus. Au scos tot din mine în India. Sunt goală pe dinăuntru.

La asta n-am mai putut replica nimic. Îmi doream să mă duc pe banchetă, lângă ea, să o iau în brațe, să o împac cu sărutări. Înainte să-mi dau seama ce fac, m-am întors spre ea şi i-am luat mâna. Am crezut că o s-o tragă înapoi, dar degetele ei mi-au strâns mâna cu recunoştință; stăteam acolo, în maşină, nu ne uitam unul la altul, ci la câmpurile din jurul nostru, galbene şi veştejite de la un orizont la altul, brăzdate de canale de irigare care secaseră, ici-colo arbuşti, pietre şi mici urme de viață. Cu mâna Nilei în a mea, mă uitam la dealuri şi la stâlpii de iluminat. Privirea mi s-a oprit asupra unui camion cu marfă care încurca circulația în depărtare, urmat de un nor de praf, şi aş fi stat acolo cu drag până la căderea serii.

– Du-mă acasă, a spus ea în cele din urmă, dându-mi drumul la mână. O să mă culc devreme în seara asta.

– Da, Bibi Sahib. Mi-am dres glasul şi am băgat maşina în prima treaptă de viteză cu o mână uşor nesigură.

S-a dus în dormitorul ei şi nu a mai ieşit de acolo câteva zile. Nu era prima dată. Din când în când, aducea un scaun la fereastra din dormitorul de la etaj şi se instala acolo, fuma ţigară după ţigară, dădea dintr-un picior, se uita lung pe fereastră cu o expresie care nu spunea nimic. Nu vorbea. Nu se schimba de halatul de noapte. Nu-şi făcea baie, nu se spăla pe dinţi şi nu-şi peria părul. De data aceasta, nici nu a mâncat, iar această întorsătură a evenimentelor a declanşat o îngrijorare neobişnuită din partea domnului Wahdati.

În a patra zi, a bătut cineva la poarta din faţă. Am deschis, era un bătrânel înalt, cu un costum bine călcat şi cu nişte mocasini lucioşi. Era ceva impunător şi mai degrabă ameninţător în felul în care arăta, în modul în care se uita prin mine parcă, în felul în care îşi ţinea bastonul lustruit cu ambele mâini, ca şi cum ar fi fost un sceptru. Nu scosese încă niciun cuvânt, dar simţeam deja că era un bărbat obişnuit să fie ascultat.

– Înţeleg că fata mea nu se simte bine, a început el.

Deci era tatăl ei. Nu-l mai întâlnisem până atunci.

– Da, Sahib. Mă tem că e adevărat, am răspuns.

– Atunci dă-te din drum, tinere, a zis el şi a trecut în grabă pe lângă mine.

Mi-am făcut de lucru în grădină, tăind nişte lemne pentru sobă. De unde lucram, vedeam bine fereastra de la dormitorul Nilei. În cadru era tatăl ei, îndoit din talie, aplecat spre Nila, cu o mână pe umărul ei. Pe faţa Nilei se citea expresia pe care o au oamenii speriaţi de un zgomot brusc şi puternic, ca acela de artificii sau ca de o uşă trântită din senin de vânt sau de un curent de aer.

În acea noapte a mâncat.

Câteva zile mai târziu, m-a chemat în casă şi mi-a spus că vrea să dea o petrecere. Când domnul Wahdati era singur, abia dacă aveam vreo petrecere în casă. După ce Nila s-a mutat aici, dădeam petreceri de două sau de trei ori pe lună. Cu o zi înaintea petrecerii, Nila îmi dădea instrucţiuni detaliate despre aperitivele şi felurile de mâncare pe care trebuia să le pregătesc, iar eu mergeam la piaţă ca să fac toate cumpărăturile. Dintre acestea, alcoolul ocupa locul de frunte, dar nu şi înainte, pentru că domnul Wahdati nu bea – deşi motivele sale nu aveau nimic de-a face cu religia, îi displăceau pur şi simplu efectele pe care le producea. Nila era oricum familiarizată cu anumite instituţii – *farmacii*, cum le numea ea în glumă – unde, pentru echivalentul salariului meu lunar dublu, puteai să-ţi procuri subversiv o sticlă cu un *medicament*. Aveam un sentiment amestecat legat de acest comision special: eu jucam rolul celui care face posibil păcatul, dar, ca întotdeauna, pentru mine să-i fac pe plac Nilei era mai presus de orice.

Trebuie să înţelegeţi un lucru, domnule Markos, şi anume că, atunci când dădeam petreceri la Shadbagh, cu ocazia unei nunţi sau a unei circumcizii, femeile se strângeau într-o casă, iar noi, bărbaţii, în alta. La petrecerile Nilei, bărbaţii şi femeile se amestecau unii cu alţii. Majoritatea femeilor se îmbrăcau la fel ca Nila, în rochii ce lăsau braţele goale şi o mare parte din picioare la vedere. Fumau şi beau, aveau paharele pe jumătate umplute cu un lichior incolor sau roşu, sau de culoarea aramei, spuneau glume, râdeau şi atingeau nestingherite braţele altor bărbaţi din cameră, despre care ştiam că sunt căsătoriţi cu altcineva. Eu duceam platouri mici cu *bolani** şi *lola*

* Un fel de clătită specifică bucătăriei afgane, care se serveşte simplă sau umplută.

kabob de la un capăt la celălalt al camerei pline de fum, de la o grămadă de musafiri la alta, în timp ce un disc de vinil se rotea pe patefon. Muzica nu era afgană, Nila o numea *jazz*; era un gen de muzică pe care, am aflat câțiva zeci de ani mai târziu, o apreciați și dumneavoastră, domnule Markos. Pentru urechea mea, sunetul aleatoriu al pianului și cel al cornului, ciudat, se aflau într-o dizarmonie totală. Dar Nilei îi plăcea și o tot auzeam spunându-le invitaților cum trebuiau să asculte un disc sau altul. A ținut toată noaptea un pahar în mână și se îndrepta mai des spre băutură decât spre mâncarea pe care o serveam.

Domnul Wahdati făcea eforturi minime să-și întrețină oaspeții. A părut să se amestece cu ceilalți, dar a stat mai tot timpul într-un colț, cu o expresie distantă pe față, învârtind în mână un pahar cu sifon, afișând un zâmbet curtenitor, cu gura închisă, când cineva i se adresa. Și, după cum era obișnuit, s-a scuzat când invitații au început s-o roage pe Nila să le recite din poeziile ei.

Acesta era de departe momentul meu preferat al petrecerii. Când începea să recite, îmi găseam ceva de făcut ca să fiu în apropiere. Eram acolo, țintuit locului, cu prosopul în mână, străduindu-mă să aud. Poeziile Nilei nu semănau deloc cu cele din copilăria mea. După cum știți, noi, afganii, ne iubim poeziile; chiar și cei mai needucați dintre noi pot să recite versuri din Hafez sau Khayyam sau Saadi. Vă amintiți, domnule Markos, că mi-ați spus anul trecut cât de mult vă plac afganii? Eu v-am întrebat de ce, iar dumneavoastră ați râs și mi-ați răspuns: *Pentru că Rumi apare până și în desenele graffiti de pe ziduri.*

Dar poeziile Nilei încălcau tradiția. Nu aveau ritm și rimă. Și nici nu erau despre lucruri obișnuite, copaci, flori de primăvară sau pasărea bulbul. Nila scria despre dragoste și, când spun dragoste, nu mă refer la dorul lui Sufi descris de Rumi sau Hafez, ci

la dragostea fizică. Scria despre îndrăgostiți care își șoptesc vorbe dulci în pat și se ating. Scria despre plăcere. Nu am mai auzit până atunci o femeie care să folosească un astfel de limbaj. Stăteam acolo, ascultând-o pe Nila citind, a cărei voce răsuna dusă de fum până în hol, țineam ochii închiși și urechile mi se înroșiseră, imaginându-mi că îmi citește mie, că *noi* eram îndrăgostiții din poezie, până când cineva cerea ceai sau ouă prăjite, rupând vraja, iar atunci Nila mă striga, iar eu alergam într-acolo.

În acea noapte, poezia pe care a ales s-o citească m-a luat prin surprindere. Era despre un bărbat și soția lui dintr-un sat, în doliu după moartea pruncului pe care îl pierduseră din cauza iernii reci. Oaspeților părea să le placă poezia, judecând după cum dădeau din cap și aprobau într-un murmur și după aplauzele lor sincere atunci când Nila și-a ridicat privirea de pe hârtie. Am fost totuși surprins și dezamăgit să văd că nenorocirea surorii mele fusese folosită pentru întreținerea invitaților și nu puteam să scap de sentimentul că s-a comis, într-un fel, un act de trădare.

La vreo două zile după petrecere, Nila a spus că are nevoie de o geantă nouă. Domnul Wahdati citea ziarul la masă, unde îi adusesem supă de linte și *naan*.

– Ai nevoie de ceva, Suleiman? a întrebat Nila.

– Nu, *aziz*. Mulțumesc, a răspuns el.

Rar îl auzeam adresându-i-se cu altceva decât *aziz* care înseamnă „iubită", „scumpă" și totuși niciodată nu păreau mai distanți unul de celălalt decât atunci când el o numea astfel. Și niciodată acest termen de afecțiune nu suna atât de rigid decât atunci când era rostit de domnul Wahdati.

În drum spre magazin, Nila mi-a spus că vrea să ia un prieten cu ea și m-a direcționat spre casa acestuia. Am parcat pe stradă și am privit-o dispărând după bloc spre o casă cu două etaje și cu pereți roz strălucitori. La început, am lăsat motorul pornit, dar

după cinci minute în care Nila nu se întorsese l-am oprit. A fost bine că am făcut aşa, pentru că nu i-am văzut silueta subțire coborând pe trotuar spre maşină decât două ore mai târziu. Am deschis uşa din spate şi, când ea s-a strecurat înăuntru, am simțit sub parfumul ei care îmi era familiar un al doilea parfum, ceva ce părea a fi lemn de cedru şi poate o urmă de ghimbir, o aromă pe care am recunoscut-o, pentru că o respirasem cu două nopți înainte la petrecere.

– Nu am găsit una care să-mi placă, a spus Nila de pe banchetă, în timp ce-şi aplica un strat proaspăt de ruj.

Mi-a surprins privirea încurcată în oglindă. Şi-a lăsat rujul şi s-a uitat la mine pe sub gene.

– M-ai dus la două magazine diferite, dar nu am găsit o poşetă pe gustul meu.

Ochii ei erau ațintiți într-ai mei în oglindă şi au rămas aşa un timp aşteptând, iar eu am înțeles că fusesem făcut părtaş la un secret. Îmi punea loialitatea la încercare. Îmi cerea să aleg.

– Cred că ai vizitat poate trei magazine, am spus eu şovăind.

Ea a zâmbit cu subînțeles. *„Parfois je pense que tu es mon seul ami, Nabi."* Am clipit.

– Am spus că „uneori cred că eşti singurul meu prieten".

Mi-a zâmbit veselă, dar nu a reuşit să mă înveselească.

În restul zilei m-am dedicat treburilor, dar cu o viteză la jumătate față de cea normală şi cu doar o parte din entuziasmul meu obişnuit. Când băieții au venit în acea seară la ceai, unul dintre ei a cântat pentru noi, dar nici cântecul lui nu a reuşit să mă înveselească. Mă simțeam ca şi cum eu aş fi fost cel încornorat. Şi eram sigur că puterea pe care o deținea asupra mea se diminuase în sfârşit.

Însă în dimineața următoare m-am trezit și ea era acolo, îmi umplea din nou viața, prezentă peste tot, de la podea până la tavan, infiltrându-se prin pereți, îmbibând aerul pe care îl respiram, precum aburul. Nu avea niciun sens, domnule Markos.

N-aș putea să vă spun cu exactitate când mi-a venit această idee.

Poate în dimineața de toamnă cu vânt, pe când îi serveam Nilei ceaiul și mă aplecasem să-i tai o felie de prăjitură *roat*, iar la radioul de pe pervaz s-a anunțat că iarna ce bătea la ușă în anul 1952 ar putea fi chiar mai brutală decât cea trecută. Poate a fost mai devreme, în ziua în care am dus-o la casa cu pereți roz strălucitori, sau poate și mai devreme, când am ținut-o de mână în mașină, iar ea suspina.

Oricare ar fi fost momentul, de îndată ce mi-a intrat în cap, nu am mai putut să scap de chestia asta.

Dați-mi voie să vă spun, domnule Markos, că am acționat cu cea mai curată conștiință și având convingerea că propunerea mea se născuse din bunăvoință și intenții cinstite. Ceva care, deși era dureros pe termen scurt, avea să conducă pe termen lung la binele tuturor celor implicați. Dar aveam și motive mai puțin cinstite, care serveau propriului interes. Locul de frunte era ocupat de motivul că îi dădeam Nilei ceva ce niciun alt bărbat – nici soțul ei, nici stăpânul acelei case mari roz – nu putea să-i ofere.

Am vorbit cu Saboor mai întâi. În apărarea mea, voi spune că, dacă m-aș fi gândit că Saboor va accepta bani de la mine, i-aș fi dat fericit în locul acestei propuneri. Știam că are nevoie de bani, pentru că îmi spusese cât se zbătuse să găsească de lucru. Aș fi cerut de la domnul Wahdati un avans pe lângă salariu, pentru ca familia lui Saboor să iasă cu bine din iarnă. Dar Saboor, ca mulți alți țărani, suferea de mândrie, o

boală păcătoasă şi incurabilă. N-ar primi niciodată bani de la mine. Când s-a căsătorit cu Parwana, nu a vrut să audă de suma mică de bani pe care voiam să-i dau. Era bărbat şi avea să-şi întreţină propria familie. Chiar a murit făcând asta, când încă nu împlinise patruzeci de ani, prăbuşindu-se într-o zi pe câmp pe când curăţa nişte sfeclă de zahăr, undeva lângă Baghlan. Am auzit că a murit ţinând o căpăţână de sfeclă în mâinile pline de băşici şi sângerânde.

Nu am fost tată şi, de aceea, nu am nici cea mai mică pretenţie că înţeleg procesul dureros care a dus la decizia luată de Saboor. Şi nici nu am fost de faţă la discuţiile din familia Wahdati. Când i-am împărtăşit Nilei ideea mea, i-am cerut doar să o aducă în discuţie în faţa domnului Wahdati ca şi cum ar fi fost ideea ei şi nu a mea. Ştiam că domnul Wahdati se va împotrivi. Nu găsisem în el nici urmă de instinct paternal. De fapt, mă întrebam dacă nu cumva neputinţa Nilei de a purta un copil în pântece i-a influenţat decizia de a o lua de soţie. Indiferent de asta, evitam atmosfera tensionată dintre ei. Când mă aşezam noaptea în pat, vedeam doar lacrimile care se scurseseră brusc din ochii Nilei atunci când i-am spus de ideea mea şi cum îmi luase mâinile şi se uitase lung la mine, cu recunoştinţă şi – eram sigur de asta – cu un fel de dragoste. Mă gândeam doar la faptul că îi ofeream un cadou pe care oameni cu perspective mult mai bune nu i-l puteau oferi. Mă gândeam doar cât de complet mă abandonasem ei şi cu câtă plăcere. Şi mă gândeam, speram – prosteşte, desigur – că va începe poate să vadă în mine ceva mai mult decât un angajat loial.

Când, în cele din urmă, domnul Wahdati a cedat – ceea ce nu m-a surprins, Nila fiind o femeie cu o voinţă formidabilă – l-am informat pe Saboor şi m-am oferit să-i aduc pe el şi pe Pari la Kabul. Nu voi înţelege niciodată pe deplin de ce a ales ca, în loc de asta, să o aducă pe fată pe jos de la Shadbagh. Sau de ce i-a

permis lui Abdullah să vină cu ei. Poate se agăța de puținul timp care îi mai rămăsese alături de fiica lui. Poate vedea în călătoria grea o autopedeapsă pentru ce făcea. Sau poate era mândria lui Saboor, care nu avea să se urce în mașina celui care îi cumpăra fiica. Dar, în final, erau acolo toți trei, plini de praf, așteptându-mă, așa cum stabilisem, în fața moscheii. În drum spre casa familiei Wahdati, am făcut tot ce am putut ca să par vesel pentru binele copiilor, care nu știau ce soartă li se pregătea și nici ce scenă teribilă avea să urmeze în curând.

Nu are sens, domnule Markos, să povestesc în detaliu scena care a urmat și s-a desfășurat *exact* așa cum mă temeam. Chiar și după atâția ani, simt că mi se strânge și acum inima când amintirea ei vrea să iasă la suprafață. Cum ar putea fi altfel? I-am luat pe aceşti doi copii neajutorați, care țineau unul la altul cu o dragoste în forma ei cea mai simplă și mai pură, i-am despărțit. Nu voi uita niciodată disperarea care i-a cuprins atunci. Pari, agățată de umărul meu, cuprinsă de panică, lovind cu picioruşele și țipând *Abollah! Abollah!*, în timp ce eu fugeam cu ea în brațe. Abdullah, strigând numele surorii lui, încercând să treacă de tatăl său. Nila, cu ochii mari, cu mâinile astupându-și gura, poate ca să-și înăbuşe propriul țipăt. Mă apasă și acum. A trecut atât de mult timp, domnule Markos, dar încă mă apasă.

Pari avea aproape patru ani pe atunci, dar, în ciuda vârstei fragede, existau obiceiuri în viața ei care trebuiau schimbate sau îndreptate. Fusese învățată, de exemplu, să nu mă mai strige Kaka Nabi, ci pur și simplu Nabi. Iar greşelile ei erau corectate cu blândețe și de mine, până când a ajuns să creadă că între noi nu există nicio legătură de rudenie. Am devenit pentru ea Nabi bucătarul

şi Nabi şoferul. Nila a devenit „Maman", iar domnul Wahdati „Papa". Nila a început să o învețe franceza, care fusese limba maternă a mamei ei.

Primirea rece pe care domnul Wahdati i-a făcut-o lui Pari a durat doar puțin, spre surprinderea lui, pentru că neliniştea înduioşătoare şi dorul de casă al micuței l-au dezarmat. În curând, Pari a început să ne însoțească la plimbarea de dimineață. Domnul Wahdati o punea într-un cărucior şi o împingea, în timp ce ne plimbam prin cartier. Sau, dacă nu, o ținea în poală în fața volanului şi zâmbea răbdător în timp ce ea apăsa claxonul. A angajat un tâmplar care i-a construit lui Pari un pat pe rotile cu trei sertare, o ladă din arțar pentru jucării şi un dulap mic şi îngust pentru haine. A cerut ca toată mobila din camera fetiței să fie vopsită în galben, atunci când a descoperit că aceasta era culoarea ei preferată. Şi l-am găsit într-o zi stând turceşte alături de Pari în fața dulapului, pictând pe uşile lui girafe şi maimuțe cu coada lungă, cu o îndemânare remarcabilă. Ar trebui să vă spună foarte multe despre firea lui, domnule Markos, faptul că vă mărturisesc că aceea a fost prima dată, în toți anii în care îl privisem făcând schițe, când am dat cu ochii de opera lui de artă.

Unul dintre efectele pe care le-a avut venirea lui Pari a fost faptul că soții Wahdati semănau în sfârşit cu o familie reală. Uniți acum de afecțiunea pentru Pari, Nila şi soțul ei luau toate mesele împreună. O plimbau pe Pari într-un parc din apropiere şi stăteau unul lângă altul pe bancă, mulțumiți şi privind-o cum se joacă. Când le aduceam ceaiul seara, după ce strânsesem masa, îl găseam pe unul dintre ei citindu-i lui Pari dintr-o carte pentru copii, în timp ce ea se culca la ei în brațe, uitând cu fiecare zi viața ei trecută din Shadbagh şi pe oamenii de acolo.

Cealaltă consecință a intrării lui Pari în viața lor a fost una pe care nu am anticipat-o: eu am trecut pe

planul al doilea. Judecați-mă corect, domnule Markos, şi amintiți-vă că eram un tânăr, dar admit că aveam speranțe, oricât de prosteşti ar fi fost ele. Eram până la urmă instrumentul de care se folosise Nila ca să devină mamă. Descoperisem sursa nefericirii ei şi îi oferisem un antidot. Credeam că vom mai putea deveni iubiți acum? Vreau să spun că nu eram atât de prost, domnule Markos, dar nu ar fi întru totul adevărat. Cred că aşteptăm cu toții să ni se întâmple ceva extraordinar, în ciuda piedicilor insurmontabile.

Ceea ce nu am prevăzut a fost că voi dispărea din peisaj. Pari îi ocupa acum tot timpul Nilei. Lecții, jocuri, somn, plimbări şi din nou jocuri. Conversațiile noastre zilnice s-au dus pe apa sâmbetei. Dacă se jucau amândouă cu cuburile sau făceau un puzzle, Nila abia observa că i-am adus cafea şi că încă mai eram în cameră, stând pe călcâie. Iar atunci când îi vorbeam, părea distrată şi întotdeauna nerăbdătoare să scurteze conversația. În maşină era distantă. Pentru acest lucru, deşi mi-e ruşine, voi admite că simțeam o umbră de resentiment față de nepoata mea.

Familiei lui Pari nu îi era permis să o viziteze, aceasta fusese înțelegerea cu soții Wahdati. Li se interzisese orice fel de contact cu ea. Am mers la Shadbagh la câtva timp după ce Pari s-a mutat la familia Wahdati. M-am dus acolo cu un mic cadou pentru Abdullah şi pentru băiețelul surorii mele, Iqbal, care era doar un copilaş pe atunci.

Saboor mi-a spus sever:

– Ai-ai dat cadourile. Acum poți să pleci.

I-am spus că nu înțeleg motivul primirii lui reci, modul nepoliticos în care se purta cu mine.

– Ba înțelegi, a spus el. Şi nu te mai simți obligat să vii să ne vezi.

Avea dreptate, chiar înțelegeam. Apăruse o răceală între noi.

Vizita mea fusese penibilă, tensionată şi chiar agresivă. Nu mai părea ceva normal să stăm împreună la o cafea şi să vorbim despre vreme sau despre recolta de struguri din acel an. Şi eu, şi Saboor simulam o normalitate care nu mai exista. Indiferent de motiv, eu eram, în cele din urmă, instrumentul care a provocat ruptura în familie. Saboor nu mai voia să mă vadă în faţa ochilor şi îl înţelegeam. Mi-am întrerupt vizitele lunare şi nu i-am mai văzut niciodată.

Într-o zi de la începutul primăverii anului 1955, vieţile noastre, domnule Markos, ale celor din casă, s-au schimbat pentru totdeauna. Îmi amintesc că în acea zi ploua. Nu era o ploaie torenţială, ci mai degrabă o burniţă cu uşoare întreruperi, care a ţinut toată dimineaţa. Îmi amintesc bine, pentru că grădinarul Zahid stătea acolo, leneş ca întotdeauna, sprijinindu-se într-o greblă şi spunând că ar fi de ajuns cu munca pentru acea zi din pricina vremii urâte. Eu eram pe cale să mă retrag în baracă, măcar ca să scap de vorbăria lui goală, când am auzit-o pe Nila strigându-mă din corpul principal al casei.

Am alergat într-acolo, trecând prin grădină. Vocea ei venea de sus, din direcţia dormitorului stăpânului.

Am găsit-o pe Nila într-un colţ, lipită de perete şi cu palmele acoperindu-i gura. „S-a întâmplat ceva cu el", a spus ea, fără să-şi mişte mâna de la gură.

Domnul Wahdati stătea în pat, în capul oaselor, îmbrăcat într-un maiou alb. Scotea nişte sunete guturale ciudate. Era palid şi tras la faţă, iar părul îl avea în dezordine. Tot încerca, dar fără succes, să facă ceva cu mâna dreaptă, pe când am observat cu groază cum un firicel de salivă i se prelingea din colţul gurii.

– Nabi! Fă ceva!

Pari, care avea şase ani pe atunci, venise în cameră şi fugise la domnul Wahdati pe care îl trăgea de maiou.

– Papa? Papa? El s-a uitat la ea, cu ochii mari, deschizând şi închizând gura.

Fata a început să țipe.

Am luat-o repede şi am dus-o la Nila. I-am spus să o ducă în altă cameră, fiindcă nu trebuie să-şi vadă tatăl în această stare. Nila a clipit de câteva ori, ca şi cum ar fi ieşit din transă, s-a uitat la mine, apoi la Pari, înainte să se întindă după ea. Mă tot întreba ce se întâmplase cu soțul ei. Continua să spună că trebuie să fac ceva.

L-am chemat pe Zahid de la fereastră şi neisprăvitul s-a dovedit, pentru prima dată, bun la ceva. M-a ajutat să-l îmbrac pe domnul Wahdati în nişte pantaloni de pijama. L-am ridicat din pat, l-am cărat pe scări şi l-am aşezat pe bancheta din spate a maşinii. Nila s-a urcat lângă el. I-am spus lui Zahid să rămână acasă şi să aibă grijă de Pari. A început să protesteze şi l-am lovit cu palma peste tâmplă cât de tare am putut. I-am spus că e un măgar şi că trebuie să facă ceea ce i s-a spus.

Apoi am ieşit cu spatele pe şosea şi am pornit la drum.

După două săptămâni l-am adus pe domnul Wahdati acasă. A urmat haosul. Familia lui venea la noi în grupuri. Făceam ceai şi găteam aproape tot timpul ca să-l hrănesc pe un unchi, pe alt verişor sau pe o mătuşă bătrână. Întreaga zi auzeam soneria de la poarta din față sunând, tocuri care făceau zgomot pe podeaua de marmură a salonului şi murmur de voci în hol, pe măsură ce oamenii se împrăştiau prin casă. Pe cei mai mulți îi văzusem rar pe la noi şi am înțeles atunci că veniseră mai mult din respect pentru venerabila doamnă Wahdati, mama bolnavului izolat, decât pentru el, cu care nu aveau cine ştie ce relație. A venit

şi ea, bineînţeles – mai puţin câinii, slavă Domnului! A apărut în casă cu câte o batistă în fiecare mână ca să-şi şteargă ochii înroşiţi de atâta plâns şi nasul care-i curgea. S-a aşezat la marginea patului fiului ei şi a izbucnit în lacrimi. De asemenea, purta negru, ca şi cum fiul ei ar fi murit deja, ceea ce m-a îngrozit.

Dar, într-un fel, domnul Wahdati era mort. Cel puţin vechea sa variantă. Faţa lui era acum pe jumătate o mască îngheţată. Picioarele aproape că nu-l mai ajutau deloc. Îşi putea mişca mâna stângă, dar cea dreaptă era doar oase şi carne flască. Vorbea cu un mormăit răguşit şi gemete pe care nimeni nu le putea descifra.

Doctorul ne-a spus că domnul Wahdati simţea emoţiile ca şi înainte de atacul cerebral şi că ne înţelegea bine, dar ceea ce nu putea face, cel puţin pentru moment, era să acţioneze conform cu ceea ce simţea şi înţelegea.

Totuşi, nu totul era adevărat. Desigur, cam după prima săptămână de la accident, îşi arătase în mod evident sentimentele faţă de vizitatori, chiar şi faţă de mama lui. Era, chiar şi în starea gravă în care se afla, o fiinţă fundamental solitară. Le era milă de el, îl priveau distruşi, clătinau deznădăjduiţi din cap la spectacolul trist la care asistau, dar toate acestea nu mai aveau niciun rost. Când intrau în cameră, flutura mâna stângă, încă funcţională, într-un gest supărător de alungare. Când îi vorbeau, le întorcea obrazul. Dacă stăteau lângă el, apuca în mână cearşaful, mormăia şi se bătea cu pumnul peste şold până plecau. Insista să o alunge şi pe Pari din cameră, dar era mult mai blând cu ea. Venea să se joace cu păpuşile la marginea patului, iar el se uita la mine rugător, cu ochii umezi, şi îi tremura bărbia până când o conduceam pe Pari afară din cameră – nici măcar nu încerca să vorbească cu ea, pentru că ştia că vocea lui o va supăra.

Acel du-te vino uriaş de vizitatori a fost o uşurare pentru Nila. Când oamenii se îngrămădeau în casă, ea se retrăgea la etaj împreună cu Pari, în dormitorul fetei, provocând aversiunea soacrei care se aştepta ca, în mod cert – şi, serios, cine o putea condamna? – Nila să rămână alături de fiul ei, cel puțin de dragul aparențelor, dacă nu şi din alt motiv. Bineînțeles că Nilei nu-i păsa de aparențe sau de ceea ce s-ar fi putut spune despre ea. Şi erau multe de spus. „Ce fel de soție e asta?", am auzit-o pe soacra ei exclamând în repetate rânduri. Se plângea oricui era dispus să asculte că Nila nu avea inimă, că avea sufletul gol. Unde era acum când soțul ei avea nevoie de ea? Ce fel de femeie şi-ar fi abandonat soțul fidel şi iubitor?

Ceva din ce spunea bătrâna era, desigur, corect. Într-adevăr, eu eram persoana cea mai de nădejde de lângă domnul Wahdati, eu eram cel care îi dădea pastilele şi îi întâmpina pe cei care intrau în cameră. Eu eram cel cu care doctorul vorbea cel mai des şi, prin urmare, pe mine mă întrebau oamenii despre starea domnului Wahdati, şi nu pe Nila.

Faptul că domnul Wahdati îi alunga pe cei care veneau să-l viziteze a scutit-o pe Nila de o neplăcere, dar i-a adus o alta. Ducându-se în camera lui Pari şi închizând uşa, se ținuse la distanță nu numai de dezagreabila soacră, dar şi de leguma care devenise soțul ei. Acum casa era goală, iar ea s-a lovit de obligațiile pe care le are un cap de familie şi pentru care era total nepotrivită.

Nu a putut să o facă singură.

Şi nici nu a făcut-o.

Nu spun că era crudă sau de piatră. Am trăit o viață lungă, domnule Markos, şi unul dintre lucrurile pe care le-am înțeles e că un om este bine servit atunci când, judecând după mecanismele interioare ale inimii celeilalte persoane, există un grad de modestie şi de generozitate. Ceea ce *vreau* să spun este că am

intrat într-o zi în camera domnului Wahdati şi am găsit-o pe Nila suspinând deasupra burţii lui, cu o lingură în mână, în timp ce *daal*-ul sau piureul de linte i se scurgea de pe bărbie pe baveţica legată în jurul gâtului.

– Lasă-mă pe mine, Bibi Sahib, am spus eu cu blândeţe. I-am luat lingura din mână, l-am şters la gură şi m-am aşezat să-l hrănesc, dar el a gemut, a strâns din ochi şi şi-a întors faţa de la mine.

La scurt timp după aceea coboram scările cu două valize în mână şi le înmânam unui şofer care le-a aşezat în portbagajul maşinii ce aştepta. Am ajutat-o pe Pari, care purta haina ei galbenă preferată, să se urce pe bancheta din spate.

– Nabi, o să-l aduci pe Papa şi o să ne vizitaţi la Paris aşa cum a spus Maman? a întrebat ea, cu zâmbetul ei cu strungăreaţă.

I-am spus că vom veni cu siguranţă când tatăl ei se va simţi mai bine. I-am sărutat mâinile mici.

– Bibi Pari, îţi urez noroc şi să fii fericită, am spus eu.

Am întâlnit-o pe Nila când cobora scările din faţă, avea ochii umflaţi şi machiajul aproape şters. Fusese în camera domnului Wahdati ca să-şi ia la revedere.

Am întrebat-o cum se simţea soţul ei.

– Uşurat, cred, a spus ea, apoi a adăugat ceva, deşi s-ar putea doar să-mi doresc să cred asta. Şi-a închis fermoarul de la geantă şi a pus-o pe umăr.

– Să nu spui nimănui unde plec. E spre binele nostru.

I-am promis că nu o voi face.

Mi-a spus că îmi va scrie în curând. Apoi s-a uitat lung în ochii mei şi cred că am văzut o afecţiune autentică în ei. Mi-a atins faţa cu palma.

– Sunt fericită, Nabi, că eşti cu el.

Apoi s-a apropiat şi m-a îmbrăţişat, iar obrajii noştri s-au atins. Am respirat din plin mirosul părului ei, parfumul ei.

– Ai fost tu, Nabi, mi-a şoptit ea la ureche. Ai fost mereu tu. Nu ştiai asta?

N-am înțeles ce a vrut să spună şi a dispărut din fața mea înainte să apuc să o întreb. Cu capul plecat, cu tocurile cizmelor făcând zgomot la contactul cu asfaltul, s-a grăbit spre maşină. S-a strecurat în taxi, pe bancheta din spate, lângă Pari, a mai privit o dată în direcția unde mă aflam eu şi a pus o mână pe geam. A fost ultima dată când am văzut palma ei albă, lipită de sticlă, în timp ce maşina ieşea de pe alee pe şosea.

Am privit-o plecând şi am aşteptat până când maşina a întors la capătul străzii, înainte să închid porțile. Apoi m-am sprijinit de ele şi am plâns ca un copil.

În ciuda împotrivirii domnului Wahdati, câțiva vizitatori tot reuşeau să se strecoare până la el, cel puțin pentru scurt timp. În cele din urmă, doar mama lui mai trecea să-l viziteze. Venea cam o dată pe săptămână. Mă sfida, dar eu îi întindeam un scaun şi imediat ce se aşeza lângă patul fiului său începea un monolog plin de atacuri la adresa caracterului soției lui, acum plecate. Era o stricată. O mincinoasă. O bețivă. O laşă care plecase, Dumnezeu ştie unde, când soțul ei avea cea mai mare nevoie de ea. În timpul acesta, domnul Wahdati stătea liniştit, uitându-se impasibil peste umărul ei pe fereastră. Apoi trecea la un val interminabil de veşti şi noutăți, majoritatea dintre ele aproape dureroase fizic în banalitatea lor. O verişoară care se certase cu sora ei, pentru că aceasta fusese atât de arogantă încât să cumpere exact aceeaşi măsuță de cafea. Care făcuse pană în drum spre casa din Paghman, cu o vineri în urmă. Care avea o tunsoare nouă. Şi aşa mai departe. Uneori, domnul Wahdati mormăia câte ceva, iar mama lui se întorcea spre mine.

– Tu! Ce a spus? Mi se adresa mereu în acest fel, cu vorbe aspre şi tăioase.

Pentru că eram mai tot timpul în preajma lui, ajunsesem treptat să descifrez ce spunea, ceea ce era o enigmă pentru ceilalţi. Mă aplecam spre el şi recunoşteam în mormăitul şi gemetele lui neinteligibile pentru ceilalţi rugămintea de a-i aduce apă, plosca sau de a-l întoarce de pe o parte pe alta. Devenisem, de fapt, un fel de traducător.

– Fiul dumneavoastră spune că ar vrea să doarmă.

Bătrâna ofta şi spunea că era numai bine pentru ea, pentru că, oricum trebuia să plece. Se apleca, îl săruta pe frunte şi promitea să revină în curând. De îndată ce o conduceam la porţile din faţă, unde o aştepta propriul şofer, mă întorceam în camera domnului Wahdati, mă aşezam pe un taburet lângă patul lui şi ne cufundam împreună în tăcere. Câteodată se uita la mine, clătina din cap şi îmi rânjea cu faţa lui strâmbă.

Pentru că munca pentru care fusesem angajat era acum atât de limitată – mergeam doar o dată sau de două ori pe săptămână să cumpăr alimente şi trebuia să gătesc doar pentru două persoane – mi se părea că nu prea avea sens ca ceilalţi angajaţi să fie plătiţi pentru treburile pe care le puteam îndeplini chiar eu. Mi-am exprimat această dorinţă în prezenţa domnului Wahdati, iar el mi-a făcut un semn cu mâna. M-am apropiat de el.

– O să fii epuizat, mi-a şoptit el.

– Nu, Sahib. Mă bucur să fac asta.

M-a întrebat dacă sunt sigur şi i-am răspus că da, eram sigur.

Ochii i s-au umezit, iar degetele slăbite i s-au strâns în jurul încheieturii mâinii mele. Fusese cel mai stoic bărbat pe care l-am cunoscut vreodată, dar de la atac încoace cele mai neînsemnate lucruri îl făceau să fie agitat, anxios, plângăreţ.

– Nabi, ascultă-mă.

– Da, Sahib.

– Ia-ți ce salariu vrei.

I-am spus că nu era nevoie să vorbim despre asta.

– Ştii unde țin banii.

– Odihneşte-te, Sahib!

– Nu-mi pasă cât de mulți.

I-am spus că mă gândeam să pregătesc nişte *shorwa** pentru prânz.

– Cum sună *shorwa*? Eu aş vrea puțină, dacă mă gândesc mai bine.

Am pus capăt întâlnirilor de seară cu ceilalți angajați ai domnului Wahdati. Nu-mi mai păsa ce cred despre mine; doar nu era să-i chem în casa domnului Wahdati ca să se amuze pe socoteala lui. Am avut imensa plăcere să-l concediez pe Zahid. Am renunțat şi la Hazara, femeia care venea să spele rufe. Le spălam eu şi le întindeam pe sârmă să se usuce. Îngrijeam copacii, tundeam arbuştii, coseam iarba, plantam flori noi şi legume. Întrețineam casa, măturam covoarele de pe jos, lustruiam podelele, scoteam praful din draperii, spălam ferestrele, reparam robinetele defecte şi înlocuiam țevile ruginite.

Într-o zi, mă aflam sus în camera domnului Wahdati să curăț pânzele de păianjen de pe stucaturi în timp ce el dormea. Era vară, aerul era foarte cald şi uscat. Luasem toate păturile şi cearşafurile de pe domnul Wahdati şi îi suflecasem pantalonii de pijama. Deschisesem ferestrele, ventilatorul de deasupra se învârtea cu zgomot şi cam fără rost, căldura pătrunzând din toate direcțiile.

În cameră se afla un dulap destul de mare în care voiam să fac curățenie de ceva timp şi m-am decis să mă ocup de el chiar în acea zi. Am deschis uşile şi am pus mâna întâi pe costume, scuturându-le unul câte

---

* Supă tradițională în Afganistan.

unul de praf, deşi în sinea mea îmi dădeam seama că, cel mai probabil, domnul Wahdati nu le va mai îmbrăca niciodată pe vreunul dintre ele. Erau teancuri de cărţi pe care se strânsese praful şi le-am şters şi pe ele. I-am curăţat pantofii cu o cârpă moale şi i-am aranjat pe toţi sus, în linie dreaptă. Am găsit o cutie mare de carton, aproape ascunsă de mai multe haine lungi de iarnă. Am tras-o spre mine şi am deschis-o. Era plină de desenele vechi ale domnului Wahdati, aşezate unele peste altele, fiecare dintre ele fiind o relicvă tristă a vieţii lui trecute.

Am scos primul bloc de desen din cutie şi l-am deschis la întâmplare. Aproape că mi s-au înmuiat genunchii. L-am răsfoit pe tot. L-am pus jos şi am luat altul, apoi altul şi altul şi încă unul. Paginile îmi fluturau prin faţa ochilor, răcorindu-mi faţa cu un foşnet lent, ilustrând fiecare aceeaşi temă desenată în cărbune. Într-una din ele ştergeam aripa din faţă a maşinii, fiind urmărit din dormitorul de la etaj. În alta mă sprijineam într-o cazma lângă verandă. Mă regăseam în toate aceste schiţe legându-mi şireturile, tăind lemne, udând arbuştii, turnând ceai din ibric, rugându-mă sau trăgând un pui de somn. Într-una maşina era parcată la malul lacului Ghargha, cu mine la volan, cu geamul deschis, cu braţul atârnându-mi în afara portierei, pe banchetă o siluetă neclară şi păsări zburând în cerc deasupra noastră.

Ai fost tu, Nabi.
Ai fost mereu tu.
Nu ştiai asta?

M-am uitat la domnul Wahdati. Dormea zgomotos pe o parte. Am pus cu grijă caietele cu desene la loc în cutia de carton, am închis-o şi am împins-o într-un colţ, sub hainele de iarnă. Am părăsit apoi camera, închizând uşa cât de încet am putut ca să nu-l

trezesc. Am trecut prin holul întunecat şi am coborât scările. M-am văzut mergând mai departe. Ieşind în căldura acelei zile de vară, croindu-mi drum pe şosea, împingând porţile din faţă, păşind pe stradă, luând-o după colţ şi continuând să merg fără să mă uit în spate.

Ce aveam să fac mai departe în această situaţie? Mă întrebam. Nu eram nici dezgustat, nici încântat de descoperirea pe care o făcusem, domnule Markos, dar *eram* tulburat. Am încercat să-mi imaginez cum era să rămân în continuare, ştiind ce ştiam acum. Ceea ce găsisem în cutie stricase totul. Era imposibil să scapi de un astfel de lucru, să-l dai la o parte. Şi totuşi, cum puteam să plec când el era atât de neajutorat? Nu puteam, nu înainte să găsesc pe cineva potrivit care să-mi preia sarcinile. Îi datoram măcar atât domnului Wahdati, pentru că fusese întotdeauna bun cu mine, în timp ce eu, pe de altă parte, acţionasem pe la spatele lui ca să intru în graţiile soţiei sale.

Am mers în sufragerie şi m-am aşezat la masa de sticlă, închizând ochii. Nu pot să vă spun cât timp am stat acolo, nemişcat, domnule Markos, numai că, la un moment dat, s-a mişcat ceva la etaj şi, deschizând ochii, am văzut că se schimbase lumina; m-am ridicat şi m-am dus să pun apă la fiert pentru ceai.

Într-o zi, am urcat la el în cameră şi i-am spus că am o surpriză. Era cam pe la sfârşitul anilor '50, cu mult timp înainte să apară televiziunea la Kabul. În acele zile, ne petreceam timpul jucând cărţi şi, de puţin timp, şah, pe care îl învăţasem de la el şi pentru care manifestam ceva talent. Petreceam, de asemenea, mult timp cu lecţii de citire. S-a dovedit un profesor răbdător. Îşi închidea ochii şi mă asculta citind, iar când greşeam, clătina uşor din cap. *Înc-o dată*, spunea el. Cu timpul, ajunsese

să vorbească mult mai bine. *Citeşte din nou, Nabi.* Ştiam să citesc şi să scriu aşa şi aşa atunci când mă angajase, în 1947, datorită Mullahului Shekib, dar am ajuns să citesc mult mai bine şi, prin urmare, să şi scriu datorită lecţiilor cu Suleiman. A făcut-o ca să mă ajute, bineînţeles, dar şi pentru el, întrucât aşa îi puteam citi acum cărţile care îi plăceau. Le putea citi şi singur, normal, dar numai în reprize scurte, pentru că obosea repede.

Dacă trebuia să mă ocup de ceva şi nu puteam să stau cu el, nu prea avea cu ce să-şi ocupe timpul. Asculta înregistrări. Adesea, trebuia să se descurce doar cu uitatul pe fereastră la păsările din copaci, la cer, la nori şi să-i asculte pe copiii care se jucau pe stradă sau pe vânzătorii care trăgeau de măgari şi strigau: *Cireşe! Cireşe proaspete!*

Când i-am spus că am o surpriză, m-a întrebat despre ce e vorba. Mi-am trecut braţul sub gâtul lui şi i-am spus că vom coborî mai întâi scările. În acele zile nu mi-era greu să-l car, pentru că eram încă tânăr şi în putere. L-am ridicat uşor şi l-am dus în sufragerie, unde l-am aşezat încet pe canapea.

– Ei bine? a spus el.

Am împins scaunul cu rotile din holul de la intrare. Cam de un an de zile tot încercasem să-l conving să-l accepte, dar el îl refuzase cu încăpăţânare. Acum luasem iniţiativa şi cumpărasem cu de la mine putere unul. A clătinat imediat din cap.

– E din cauza vecinilor? am încercat eu. Ţi-e jenă de ce vor spune oamenii?

Mi-a spus să-l duc înapoi sus.

– Ei bine, mie nu-mi pasă ce cred sau ce spun vecinii, am rostit eu. Aşa că astăzi vom face o plimbare. E o zi minunată şi mergem la plimbare, tu şi eu, şi asta e. Pentru că, dacă nu ieşim din casa asta, o să-mi

pierd mințile şi ce s-ar întâmpla cu tine dacă aş înnebuni? Şi, sincer, Suleiman, încetează cu plânsul. Parcă eşti o babă!

Acum plângea şi râdea, dar încă spunea „Nu! Nu!", când l-am ridicat şi l-am aşezat în scaunul cu rotile, l-am acoperit cu o pătură şi l-am împins până la uşa din față.

Trebuie să menționez aici că *am căutat* mai întâi pe cineva care să mă înlocuiască. Nu i-am spus lui Suleiman ce făceam; credeam că este mai bine să găsesc întâi persoana potrivită şi apoi să-i dau vestea. Câțiva oameni veniseră să se intereseze de slujbă. Mă întâlneam cu ei în afara casei ca să nu-i trezesc vreo suspiciune lui Suleiman. Căutarea însă s-a dovedit mult mai complicată decât anticipasem. Câțiva dintre cei care se prezentaseră erau din aceeaşi stofă cu Zahid – îi miroseam repede pentru că avusesem mult timp de-a face cu acest gen de oameni – şi îi alungam rapid. Alții nu prea se pricepeau la gătit, aşa cum ştiam că-i place lui Suleiman, care, după cum am amintit mai devreme, era destul de pisălog. Sau nu ştiau să conducă. Mulți nu citeau, ceea ce era acum un impediment serios, având în vedere faptul că îi citeam lui Suleiman, de obicei după-amiaza târziu. Câțiva mi s-au părut deloc răbdători, ceea ce era un neajuns grav, pentru că trebuiau să aibă grijă de Suleiman, care putea fi exasperant şi uneori irascibil într-un mod copilăros. În cazul altora am intuit că le lipseşte temperamentul necesar pentru o astfel de sarcină dificilă.

Aşa au trecut trei ani şi eu eram încă acolo, spunându-mi că intenționez să plec de îndată ce voi şti că soarta lui Suleiman se află pe mâini bune. Timp de trei ani îl spălasem la fiecare două zile cu o cârpă umedă, îl bărbierisem, îi tăiasem unghiile şi îl tunsesem. Îi dădeam să mănânce, îi puneam plosca şi îl ştergeam la fund, aşa cum faci cu un nou-născut, şi-i

spălam scutecele murdare. În timpul acela se dezvoltase între noi un limbaj fără cuvinte, născut din familiaritate şi rutină, iar în relaţia noastră apăruse inevitabil o simplitate la care nu mă gândisem niciodată înainte.

De îndată ce l-am convins să accepte scaunul cu rotile, ritualul vechi al plimbărilor de dimineaţă a revenit. Ieşeam din casă şi mergeam pe stradă, salutându-i pe vecini în timp ce treceam pe lângă ei. Unul dintre aceştia era domnul Bashiri, un tânăr proaspăt absolvent al Universităţii din Kabul, care lucra pentru Ministerul Afacerilor Externe. Se mutase împreună cu fratele lui şi cu soţiile lor într-o casă mare de două etaje, la trei case mai jos, pe partea cealaltă a străzii. Dădeam câteodată peste el când îşi încălzea motorul dimineaţa, înainte să plece la muncă, şi mă opream mereu pentru câteva schimburi de replici amuzante. Îl duceam adesea pe Suleiman în parcul Shar-e-Nau, unde stăteam la umbra ulmilor şi priveam traficul – taximetrişti claxonând cu ambele mâini, claxoanele bicicletelor, măgari care răgeau, pietoni care ieşeau aproape sinucigaş în calea autobuzelor. Suleiman şi cu mine am devenit o privelişte familiară în parc şi în jurul acestuia. În drum spre casă, ne opream adesea să glumim cu vânzătorii de reviste şi cu măcelarii, să schimbăm voioşi câteva vorbe cu tânărul poliţist care dirija traficul. Pălăvrăgeam cu şoferii sprijiniţi de o aripă a maşinii, în aşteptarea clienţilor.

Uneori îl aşezam pe Suleiman pe bancheta vechiului Chevrolet, puneam scaunul cu rotile în portbagaj şi mergeam la Paghman, unde găseam întotdeauna un câmp destul de verde şi un pârâu mic bolborosind la umbra copacilor. După ce luam prânzul încerca să deseneze ceva, dar era un chin, pentru că mâna de bază cu care lucra, dreapta, suferise în urma atacului. Totuşi, folosindu-se de mâna stângă, reuşea să recreeze copaci, dealuri şi buchetele de flori sălbatice cu o

măiestrie pe care facultățile mele intacte nu o posedau. În cele din urmă, Suleiman obosea şi ațipea, iar creionul îi aluneca dintre degete. Îi puneam o pătură pe picioare şi mă aşezam în iarbă lângă scaunul lui. Ascultam foşnetul frunzelor şi mă uitam lung la cerul pe care alunecau nori rătăciți.

Mai devreme sau mai târziu gândurile îmi zburau la Nila, care se afla acum la un continent distanță de mine. Îmi imaginam părul ei moale şi strălucitor, felul în care dădea din picior sau în care strivea țigara sub tocul sandalei. Mă gândeam la şoldurile ei şi la pieptul ei mare. Tânjeam să fiu din nou lângă ea, să fiu înghițit de mirosul ei, să simt acea bătaie familiară a inimii când îmi atingea mâna. Îmi promisese că îmi va scrie şi, deşi trecuseră ani de atunci şi cel mai probabil mă uitase, nu pot minți şi pretinde că nu mai aşteptam nerăbdător să verific corespondența, de fiecare dată când aceasta sosea.

Într-o zi petrecută la Paghman, stăteam în iarbă, studiind tabla de şah. Trecuseră câțiva ani, eram în 1968, la un an după moartea mamei lui Suleiman şi în anul în care domnul Bashiri şi fratele acestuia au devenit tăticii unor băieți pe care i-au numit Idris şi Timur. Îi vedeam adesea pe cei mici în cărucioare, scoşi de mamele lor la o plimbare liniştită prin cartier. În acea zi, eu şi Suleiman începusem să jucăm şah, înainte ca el să ațipească, şi încercam acum să găsesc un mod de a echilibra situația de pe tablă după deschiderea agresivă a jocului, când el a spus deodată:

– Spune-mi, Nabi, câți ani ai?

– Ei bine, am trecut de patruzeci, am răspuns eu. Doar atât ştiu.

– Mă gândeam că ar trebui să te însori, a continuat el. Înainte să începi să nu mai arăți bine. Deja încărunțeşti.

Ne-am zâmbit. I-am spus că sora mea, Masooma, obişnuia să-mi spună acelaşi lucru.

M-a întrebat dacă îmi amintesc ziua în care m-a angajat, era în 1947, cu douăzeci şi unu de ani înainte.

Normal că mi-o aminteam. Muncisem ca ajutor de bucătar la câteva blocuri distanţă de reşedinţa familiei Wahdati, dar fusesem mai degrabă nefericit. Când am auzit că are nevoie de un bucătar – al lui se însurase şi se mutase în altă parte – m-am dus direct la el acasă, într-o după-amiază, şi am sunat la poarta din faţă.

– Erai un bucătar extraordinar de prost, a spus Suleiman. Îţi ies minuni din mâini acum, Nabi, dar acea primă masă! Doamne! Şi prima dată când am mers cu tine cu maşina am crezut că o să fac un atac. Aici a făcut o pauză, apoi a chicotit, surprins de gluma lui neintenţionată.

Am fost complet surprins, domnule Markos, într-adevăr şocat, pentru că Suleiman nu se plânsese niciodată în toţi aceşti ani de cum gătesc sau de cum conduc.

– Atunci, de ce m-ai angajat? am întrebat.

Şi-a întors faţa spre mine.

– Pentru că atunci când ai păşit în casa mea, m-am gândit că nu mai văzusem niciodată pe cineva atât de frumos.

Mi-am coborât privirea spre tabla de şah.

– Ştiu că atunci când ne-am întâlnit nu eram la fel, tu şi eu, ştiu că era imposibil ceea ce voiam. Totuşi, aveam plimbările noastre de dimineaţă, drumurile cu maşina şi nu o să spun că era suficient pentru mine, dar era mai bine decât să nu fiu cu tine. Am învăţat să mă descurc în acest fel, ştiindu-te aproape. A făcut o pauză, apoi a continuat, şi cred că înţelegi ceva din ce îţi spun acum, Nabi. Ştiu că înţelegi.

Nu puteam să-mi ridic privirea spre el.

– Trebuie să-ţi spun, Nabi, măcar o dată, că te-am iubit mult, mult timp. Te rog, nu fi supărat.

Am clătinat din cap în semn că nu. Timp de câteva minute niciunul nu a mai scos niciun cuvânt. Vorbele lui respirau încă între noi, ca durerea unei vieți suprimate, a fericirii care nu a fost posibilă.

– Şi îți spun asta acum, a zis el, ca să înțelegi de ce vreau să pleci. Du-te şi caută-ți o soție. Fă-ți o familie, Nabi, ca toți ceilalți. Mai ai încă timp.

– Ei bine, am spus în cele din urmă, vrând să detensionez atmosfera dintre noi cu o glumă, s-ar putea să plec chiar zilele astea. Şi apoi o să-ți pară rău. La fel o să-i pară şi nenorocitului care trebuie să-ți spele scutecele.

– Eşti mereu pus pe glume.

Mă uitam la o insectă care se târa încet pe o frunză verde-gri.

– Nu rămâne pentru mine. Asta vreau să spun, Nabi. Nu rămâne pentru mine.

– Nu te minți singur.

– Iar glumeşti, a spus el obosit.

Nu am mai spus nimic, chiar dacă el a înțeles greşit. Nu glumisem. Nu mai stăteam pentru el. La început, da. Rămăsesem pentru că Suleiman avea nevoie de mine, pentru că era complet dependent de mine. Am mai fugit înainte de cineva care avusese nevoie de mine şi încă mai simt remuşcări pe care le voi lua cu mine în mormânt. Nu puteam să o fac din nou. Dar, treptat, fără să-mi dau seama, motivele mele de a rămâne s-au schimbat. Nu pot să vă spun când sau cum s-a produs schimbarea, domnule Markos, pot doar să vă spun că rămăsesem pentru mine. Suleiman spunea că ar trebui să mă însor. Dar adevărul e că mă uitam la viața mea şi îmi dădeam seama că am ceea ce oamenii căutau într-o căsnicie. Aveam linişte, companie şi o casă unde eram mereu bine primit, iubit şi unde era nevoie de mine. Iar în privința impulsurilor fizice pe care le aveam ca bărbat – şi încă le mai am,

bineînțeles, deşi sunt mai puțin frecvente şi presante acum că am îmbătrânit – încă mă puteam descurca, aşa cum am explicat mai înainte. Cât despre copii, deşi mi-au plăcut întotdeauna, pot spune că n-am simțit niciodată vreun impuls patern în mine.

– Dacă intenționezi să rămâi un catâr şi să nu te însori, a mai spus Suleiman, atunci am o rugăminte. Dar cu condiția să accepți înainte să te rog.

I-am spus că nu-mi poate cere asta.

– Şi totuşi îți cer.

Mi-am ridicat privirea spre el.

– Poți să spui nu, a zis.

Mă cunoştea bine. Mi-a zâmbit cu fața lui strâmbă. Am acceptat, iar el şi-a exprimat cererea.

Ce să vă spun, domnule Markos, despre anii care au urmat? Cunoaşteți foarte bine istoria recentă a acestei țări asediate. Nu e nevoie să refac pentru dumneavoastră atmosfera acelor zile întunecate. Mă oboseşte până şi gândul simplu de a scrie despre ele şi, în plus, despre suferința acestei țări s-a scris destul de mult şi de oameni mai învățați care ştiu să vorbească frumos şi convingător.

Pot să rezum totul într-un singur cuvânt: *război*. Sau, mai degrabă, războaie. Nu unul, nu două, ci multe războaie, mici şi mari, drepte şi nedrepte, războaie cu o distribuție variabilă a presupuşilor eroi şi răufăcători, fiecare erou nou evocând o nostalgie crescândă după vechiul răufăcător. Se schimbau numele, la fel ca şi fețele, iar eu îi scuipam pe toți în mod egal pentru dezbinarea meschină, pentru țintaşii de elită, pentru minele de teren, pentru raidurile de bombardamente, pentru rachete, pentru jafuri, viol şi crimă. A, ajunge! Sarcina este mult prea grea şi prea neplăcută. Am trăit deja acele zile şi intenționez să le retrăiesc în aceste pagini cât mai puțin posibil. Singurul

lucru bun din acele timpuri este faptul că mă simțeam absolvit de vinovăție în ceea ce o privește pe micuța Pari, care trebuie să fi devenit femeie. Aveam mai puține mustrări de conștiință pentru că o știam în siguranță, departe de toate aceste crime.

După cum știți, domnule Markos, anii '80 nu au fost atât de teribili la Kabul, pentru că majoritatea luptelor au avut loc în provincie. Era totuși vremea exodului, multe familii din cartier și-au făcut bagajele și au plecat spre Pakistan sau Iran, sperând să se stabilească undeva în vest. Îmi amintesc limpede ziua în care domnul Bashiri a venit să-și ia la revedere. I-am strâns mâna și i-am urat numai bine. Mi-am luat rămas-bun și de la fiul lui, Idris, care era un tânăr de paisprezece ani, înalt și deșirat, brunet, căruia tocmai îi mijea mustața. I-am spus lui Idris că îmi va fi foarte dor să-l văd pe el și pe vărul lui, Timur, înălțând zmeie și jucând fotbal pe stradă. Poate vă amintiți că i-am întâlnit pe cei doi veri mai târziu, deja bărbați, la o petrecere pe care ați dat-o acasă, în primăvara lui 2003.

În anii '90 a început lupta și în interiorul Kabulului. Orașul a căzut pradă bărbaților care păreau să se fi născut cu kalașnikovul în mână, domnule Markos, toți niște vandali, hoți înarmați cu titluri grandioase pe care și le atribuiau singuri. Când rachetele au început să zboare, Suleiman a rămas în casă, refuzând să plece. Refuza cu eroism orice informație legată de ce se petrecea în afara zidurilor casei sale. A scos televizorul din priză. A aruncat radioul. Ziarele nu-i mai erau de folos. Mi-a cerut să nu-i dau nicio informație despre luptele de afară. Abia dacă știa cine cu cine se bătea, cine câștiga, cine pierdea, ca și cum ar fi sperat că, ignorând cu încăpățânare războiul, acesta avea să-i întoarcă favoarea.

Bineînțeles că nu s-a întâmplat așa. Strada pe care locuiam, altădată liniștită, strălucind de curățenie, s-a

transformat într-o zonă de război. Gloanțele loveau în fiecare casă. Rachetele vâjâiau pe deasupra lor. Grenadele aterizau de la un capăt la celălalt al străzii, lăsând cratere în asfalt. Noaptea, trasoare albe şi roşii zburau în toate părțile până în zori. În unele zile aveam parte de un scurt răgaz, de câteva ore de liniște întreruptă brusc de trageri în rafale, din toate direcțiile, şi de țipetele oamenilor de pe stradă.

În toți aceşti ani, domnule Markos, casa s-a deteriorat cel mai mult, ajungând să arate aşa cum ați găsit-o în 2002, când ați văzut-o prima dată. În parte, acest lucru s-a întâmplat, bineînțeles, din cauza trecerii timpului şi a delăsării – îmbătrânisem şi nu mai aveam aceeaşi motivație ca înainte, când mă ocupam de casă. Copacii se uscaseră – nu mai făcuseră fructe de ani de zile – peluza îngălbenise, florile pieriseră. Însă războiul a fost nemilos cu ceea ce a fost cândva o casă frumoasă. Ferestrele se spărseseră din cauza exploziilor din apropiere, provocate de lansatoarele de grenade. O rachetă distrusese zidul din partea de răsărit a grădinii, precum şi jumătate din verandă, unde eu şi Nila purtasem atâtea conversații. O grenadă stricase acoperişul. Gloanțele lăsaseră urme în pereți.

Şi apoi jafurile, domnule Markos. Milițienii intrau în case după propriul lor chef şi plecau cu tot ce îi ispitea. Au luat multă mobilă, tablouri, covoare turkmene, statui, sfeşnice de argint, vaze de cristal. Au desprins plăci ceramice din lapislazuli de pe etajerele din baie. M-am trezit într-o dimineață din cauza zgomotului pe care îl făceau în holul de la intrare. Am găsit aici o bandă de milițieni uzbeci care tăiau covorul de pe scări cu nişte cuțite curbate. Am stat prin preajmă şi i-am privit. Ce puteam să fac? Ce mai însemna pentru ei încă un bătrân cu un glonț în cap?

Casa se afla într-o continuă degradare şi la fel şi noi, Suleiman şi cu mine. Privirea mi se încețoşa, iar genunchii mă dureau mai tot timpul. Iertați-mă pentru

această vulgaritate, domnule Markos, dar chiar şi simplul act de a urina devenise pentru mine un test de rezistenţă. Bătrâneţea îl lovise, în mod previzibil, mai rău pe Suleiman. Intrase la apă, slăbise şi devenise înspăimântător de firav. De două ori aproape că a murit, o dată în zilele cele mai aprige ale luptei dintre grupările lui Ahmad Shah Massoud şi Gulbuddin Hekmatyar, când cadavrele au zăcut zile întregi pe stradă, fără să le revendice cineva. Suleiman avea pneumonie pe atunci, cauzată de aspirarea propriei salive, spunea doctorul. Deşi medicamentele prescrise şi doctorii nu erau de ajuns, am reuşit să-l salvez pe Suleiman de la o moarte sigură.

Poate din cauza captivităţii zilnice şi a apropierii dintre noi, ne certam des în acele zile. Ne certam aşa cum fac cuplurile, cu încăpăţânare, înflăcărare şi din cauza unor lucruri absolut neînsemnate.

Ai gătit deja fasole săptămâna asta.

Ba nu.

Ba ai gătit. Luni ai gătit!

Neînţelegeri asupra numărului partidelor de şah pe care le jucasem cu o zi înainte. De ce îi puneam mereu apa pe pervaz, ştiind că o să se încălzească la soare?

De ce nu ai cerut plosca, Suleiman?

Am cerut-o, de o sută de ori!

Mă faci surd sau leneş?

Nu-i nevoie să alegi, eşti şi surd, şi leneş!

Eşti obraznic când îmi spui că sunt leneş, tocmai tu care stai toată ziua în pat.

Şi aşa mai departe.

Când încercam să-i dau să mănânce, îşi sucea capul când într-o parte, când în alta. Îl lăsam în pace şi ieşeam, trântind uşa cu putere în urma mea. Câteodată, admit, îl făceam să se îngrijoreze în mod intenţionat. Plecam de acasă. El striga: *Unde pleci?*, dar eu

nu-i răspundeam. Mă prefăceam că plec de-a binelea. Însă coboram pur şi simplu pe stradă şi fumam – un obicei nou, fumatul, dobândit mai spre bătrâneţe – deşi făceam asta doar când eram supărat. Uneori stăteam ore întregi afară. În cazul în care chiar se acumulaseră multe, stăteam afară până la lăsarea întunericului. Dar reveneam mereu. Intram la el în cameră fără să spun un cuvânt şi îl întorceam, îi aranjam perna, în timp ce amândoi ne uitam în altă parte, taciturni, aşteptând ca celălalt să facă pace.

În cele din urmă, lupta s-a încheiat cu sosirea talibanilor, a acelor tineri cu faţa ascuţită, cu barba neagră, cu un contur de cărbune în jurul ochilor şi cu un bici în mână. Despre cruzimea şi excesele lor s-a scris mult, aşa că, din nou, nu văd rostul pentru care le-aş enumera pentru dumneavoastră, domnule Markos. Trebuie să spun că anii pe care i-au petrecut la Kabul au însemnat, destul de ironic, graţierea mea. Au păstrat grosul din dispreţul şi fanatismul lor pentru femeile tinere, mai ales pentru cele sărace. În timp ce eu eram doar un bătrân. Concesia principală pe care am făcut-o regimului lor a fost să-mi las barbă, ceea ce, sincer, mă scutea de bărbieritul zilnic, la care eram destul de meticulos.

– E oficial, Nabi, şoptea Suleiman din pat, nu mai arăţi ca înainte. Arăţi ca un profet.

Pe stradă, talibanii treceau pe lângă mine ca şi cum aş fi fost o vacă la păscut. Îi încurajam în această direcţie printr-o expresie de bovină fără glas, pe care o afişam în mod deliberat, astfel încât să evit orice atragere inoportună a atenţiei. Mă trecea un fior gândindu-mă ce ar fi făcut din Nila – şi ce i-ar fi făcut. Când mi-o aminteam uneori, râzând la o petrecere cu un pahar de şampanie în mână, cu braţele dezgolite, cu picioarele lungi şi zvelte, era ca şi cum eu o inventasem. Ca şi cum nu ar fi existat niciodată cu adevărat. Ca şi cum nimic nu fusese real – nu numai ea, dar nici

eu, nici Pari, nici Suleiman, tânăr şi sănătos, şi nici timpul pe care l-am petrecut împreună sau casa în care am locuit.

Apoi, într-o dimineaţă din vara lui 2000, am mers în camera lui Suleiman, ducându-i pe o tavă ceai şi pâine proaspăt prăjită. Am observat imediat că ceva se întâmplase. Respira greu. Era dintr-odată mult mai tras la faţă, iar când a încercat să vorbească a scos sunete ca un croncănit, care păreau mai mult nişte şoapte. Am pus jos tava şi m-am îndreptat spre el.

– O să aduc un doctor, Suleiman, am spus. Trebuie doar să aştepţi. O să te facem bine, ca întotdeauna.

M-am întors să plec, dar el clătina violent din cap. Mi-a făcut semn cu degetele de la mâna stânga.

Mi-am aplecat urechea spre gura lui.

A încercat în multe rânduri să spună ceva, dar nu am reuşit să înţeleg nimic.

– Îmi pare rău, Suleiman, am spus, dar trebuie să mă laşi să plec şi să găsesc un doctor. Nu va dura mult.

A clătinat din nou din cap, mai încet de data asta, şi din ochii lui afectaţi de cataractă au început să curgă lacrimi. Gura i se deschidea şi i se închidea. Mi-a făcut semn cu capul spre noptieră. L-am întrebat dacă avea nevoie de ceva de acolo. A închis ochii şi a dat din cap.

Am tras sertarul de sus. Nu am găsit decât folii de medicamente, ochelarii de citit, o sticlă de apă de colonie, un carneţel şi nişte creioane de cărbune pe care nu le mai folosise de ani buni. Eram pe cale să-l întreb ce trebuia să găsesc, când l-am găsit, învelit sub caiet. Un plic cu numele meu mâzgălit pe spate în stilul stângaci al lui Suleiman. Înăuntru se afla o foaie de hârtie pe care scrisese un singur paragraf. L-am citit.

M-am uitat la el, la tâmplele sale scobite, la obrajii colţuroşi, la ochii goi.

Mi-a făcut din nou semn şi m-am aplecat. Îi simţeam respiraţia rece, grea, inegală în obraz. Auzeam

cum limba i se zbătea în gura uscată, în timp ce el încerca să se concentreze. Cumva, poate cu toată forța voinței sale – ultima – a reușit să-mi șoptească ceva la ureche.

Am rămas șocat. Mă chinuiam să spun ceva, dar mi se pusese un nod în gât.

– Nu. Te rog, Suleiman.

Ai promis.

– Nu încă. O să te fac bine. O să vezi. O să trecem prin asta cum am făcut mereu.

Ai promis.

Cât timp am stat acolo, lângă el? Cât timp am încercat să negociez? Nu vă pot spune, domnule Markos. Dar îmi amintesc că, în cele din urmă, m-am ridicat, am făcut ocolul patului și m-am întins lângă el. L-am întors astfel încât să fie cu fața la mine. Se simțea ca o fantasmă. I-am sărutat buzele uscate și crăpate. Am pus o pernă între fața lui și pieptul meu și l-am prins de la spate. L-am ținut lângă mine, într-o îmbrățișare lungă și strânsă.

Îmi mai amintesc doar cum pupilele lui s-au dilatat.

Am mers la fereastră și m-am așezat, ceașca de ceai a lui Suleiman era încă pe tava de la picioarele mele. Îmi amintesc că era o dimineață însorită. Magazinele deschideau în curând, dacă nu o făcuseră deja. Băieții se îndreptau spre școală. Praful se ridica deja. Un câine înainta leneș pe stradă, escortat de un nor negru de țânțari în jurul capului. M-am uitat la doi tineri care au trecut pe o motocicletă. Pasagerul din ataș ținea un monitor pe un umăr și un pepene verde pe celălalt.

Mi-am lipit fruntea de geamul cald.

Biletul din sertarul lui Suleiman era un testament în care îmi lăsase totul. Casa, banii, lucrurile personale, chiar și mașina, care se deteriorase de mult timp. Caroseria încă mai

stătea pe cauciucurile dezumflate în curtea din spate, un morman de metal ruginit stând să cadă.

O vreme, n-am ştiut pur şi simplu ce să fac cu mine. Mai mult de o jumătate de secol avusesem grijă de Suleiman. Existenţa mea zilnică era modelată de nevoile lui, de compania lui. Acum eram liber să fac ce-mi doream, dar libertatea mi se părea iluzorie, pentru că ce-mi doream mai mult îmi fusese luat. Se spune: Găseşte-ţi un scop în viaţă şi atinge-l! Dar, uneori, îţi dai seama că viaţa a avut un scop doar după ce ai trăit, şi probabil un scop pe care nu l-ai avut niciodată în minte. Iar acum, că îl îndeplinisem pe al meu, simţeam că trăiesc fără rost şi la voia întâmplării.

Mi-am dat seama că nu pot să mai dorm în casă; abia puteam să mai locuiesc acolo. După moartea lui Suleiman, mi se părea mult prea mare. Şi fiecare colţ, fiecare cotlon şi crăpătură evocau amintiri de demult. Aşa că m-am mutat în vechea mea baracă din fundul curţii. Am plătit câţiva muncitori să-mi instaleze curent electric, astfel încât să am o lumină la care să citesc şi un ventilator care să facă răcoare vara. În ceea ce priveşte spaţiul, nu aveam nevoie de prea mult. Bunurile mele erau un pat, nişte haine şi cutia cu desenele lui Suleiman. Ştiu că s-ar putea să vi se pară straniu, domnule Markos. Da, casa şi tot ce era în ea îmi aparţineau legal, dar nu aveam acel simţ veritabil de proprietate asupra lor şi ştiam că niciodată nu-l voi avea.

Am citit puţin, erau cărţi pe care le luasem din vechiul birou al lui Suleiman. După ce terminam de citit una, o puneam la loc. Am plantat câteva roşii şi câteva fire de mentă. Mă plimbam prin cartier, dar adesea genunchii începeau să mă doară înainte să fi trecut de două blocuri, obligându-mă să mă întorc acasă. Uneori aduceam un scaun în grădină şi stăteam acolo, aşteptând să treacă timpul. Nu eram ca Suleiman: nu mi se potrivea deloc singurătatea.

Apoi, într-o zi din 2002, am auzit soneria de la porțile din față.

Talibanii fuseseră pe atunci izgoniți de Alianța Nordică, iar în Afganistan veniseră americanii. Mii de ajutoare din toată lumea veneau spre Kabul ca să construiască şcoli, clinici, să repare străzi şi canale de irigație, să aducă mâncare, să asigure adăpost şi locuri de muncă.

Translatorul care vă însoțea era un tânăr afgan din zonă, care purta o jachetă mov deschis şi ochelari de soare. A întrebat de stăpânul casei. Între voi a avut loc un schimb de priviri când i-am spus translatorului că vorbeşte cu proprietarul. Mi-a zâmbit cu aroganță şi mi-a spus:

– Nu, Kaka, proprietarul. V-am invitat pe amândoi la ceai.

Conversația care a urmat la o ceaşcă de ceai verde, în ceea ce mai supraviețuise din verandă, s-a desfăşurat în farsi – după cum ştiți, domnule Markos, am învățat puțină engleză în cei şapte ani care au trecut de atunci, în mare parte sub îndrumarea dumneavoastră şi grație generozității dumneavoastră. Mi-ați spus prin translator că sunteți din Tinos, o insulă din Grecia. Erați chirurg, făceați parte dintr-un grup de medici ce venise la Kabul să-i opereze pe copiii care suferiseră răni faciale. Spuneați că dumneavoastră şi colegii dumneavoastră aveți nevoie de o reşedință, o *pensiune*, cum se spunea mai nou.

M-ați întrebat cât v-aş cere chirie.

Iar eu v-am răspuns că nimic.

Încă îmi amintesc cum ați clipit după ce tânărul în jachetă mov v-a tradus. Ați repetat întrebarea, gândindu-vă că poate am înțeles greşit.

Translatorul s-a aşezat pe marginea scaunului şi s-a aplecat spre mine. Îmi vorbea pe un ton confidențial. M-a întrebat dacă nu mai sunt în toate mințile, dacă am idee cât e dispus să plătească grupul dumneavoastră,

dacă aveam habar la cât ajunseseră chiriile la Kabul. Spunea că era vorba de o sumă considerabilă.

I-am spus să-şi scoată ochelarii de soare când vorbeşte cu un om mai în vârstă. Apoi l-am îndemnat să-şi facă meseria, cea de translator, în loc să-mi dea sfaturi, şi m-am întors la dumneavoastră, oferindu-vă un motiv care nu era unul personal, dintre multele mele motive.

– V-aţi părăsit ţara, am spus, prietenii, familia şi aţi venit aici, în această ţară prăpădită, ca să-mi ajutaţi patria şi compatrioţii. Cum aş putea să profit de pe urma dumneavoastră?

Tânărul translator, pe care nu l-am mai văzut niciodată în compania dumneavoastră, a dat din mâini şi a chicotit descurajat.

– Ţara asta s-a schimbat. Nu a fost mereu aşa, domnule Markos.

Noaptea, stau uneori întins în întuneric, singur în baraca mea, şi văd lumina aprinsă în casa principală. Mă uit la dumneavoastră şi la prietenii dumneavoastră – mai ales la curajoasa domnişoară Amra Ademovic, pentru a cărei inimă uriaşă am o admiraţie fără margini – stând pe verandă sau în curte, mâncând din farfurii, fumând, bând vin. Aud şi muzică, uneori e jazz, ceea ce îmi aduce aminte de Nila.

E moartă, atât ştiu. Am aflat de la domnişoara Amra. Îi povestisem despre soţii Wahdati şi despre faptul că Nila era poetă. Anul trecut, a găsit pe internet o publicaţie din Franţa. Era o antologie online a celor mai bune articole ale lor din ultimii patruzeci de ani. Era şi unul despre Nila. În articol era scris că murise în 1974. M-am gândit la zădărnicia tuturor acelor ani în care sperasem să primesc o scrisoare de la o femeie care murise deja de mult timp. Nu am fost complet surprins să aflu că şi-a luat viaţa. Ştiu acum că unii oameni simt nefericirea în acelaşi mod în care

alții iubesc: în taină, intens şi fără posibilitatea vreunui remediu.

Lăsați-mă să termin cu asta, domnule Markos.

Mi se apropie ceasul. Slăbesc pe zi ce trece. Nu mai e mult. Şi îi mulțumesc Domnului pentru asta. Vă mulțumesc şi dumneavoastră, domnule Markos, nu numai pentru prietenia pe care mi-ați arătat-o, pentru că vă faceți timp să mă vizitați zilnic, să beți un ceai cu mine, să-mi dați veşti de la mama dumneavoastră despre Tinos şi despre prietena din copilărie, Thalia, ci şi pentru compasiunea pe care o simțiți pentru poporul meu şi pentru serviciul neprețuit pe care îl faceți copiilor de aici.

Vă mulțumesc, de asemenea, pentru reparațiile pe care le faceți în casă. Mi-am petrecut cea mai mare parte din viață în ea, pentru mine înseamnă acasă şi sunt sigur că sub acoperişul ei îmi voi da şi ultima răsuflare. Am devenit martorul decăderii ei, cu groază şi durere. Dar m-am bucurat mult să o văd vopsită din nou, să văd zidul grădinii reparat, ferestrele înlocuite şi veranda, în care am petrecut nenumărate ore de fericire, reconstruită. Vă mulțumesc, prietene, pentru copacii pe care i-ați plantat şi pentru florile care înfloresc din nou în grădină. Dacă am fost în vreun fel de ajutor în serviciile pe care le faceți oamenilor din acest oraş, atunci m-ați plătit mai mult decât suficient prin ceea ce ați făcut pentru această casă.

Dar, cu riscul de a părea lacom, îmi voi lua libertatea să vă cer două lucruri, unul pentru mine, unul pentru altcineva. Primul ar fi să mă îngropați în cimitirul Ashuqan-Arefan, aici la Kabul. Sunt sigur că îl ştiți. Mergeți de la intrarea principală la capătul din nord şi, dacă vă uitați puțin, o să zăriți mormântul lui Suleiman Wahdati. Găsiți-mi un loc în apropiere şi îngropați-mă acolo. Asta este tot ce vă cer pentru mine.

Al doilea lucru ar fi să încercați să o găsiți pe nepoata mea, Pari, după ce eu nu voi mai fi. Dacă este încă în viață, s-ar putea să nu fie prea greu de aflat – internetul acesta este o unealtă minunată. După cum vedeți, în acest plic se află, alături de scrisoare, testamentul meu, în care îi las ei casa, banii şi cele câteva lucruri pe care le am. Vă cer să-i dați şi scrisoarea, şi testamentul. Şi spuneți-i, vă rog, spuneți-i că nu aveam de unde şti numeroasele consecințe a ceea ce eu am pus în mişcare. Spuneți-i că mi-am găsit consolarea doar în speranță. Speranța că poate, oriunde ar fi acum, a găsit toată pacea, harul, dragostea şi fericirea care există în lume.

Vă mulțumesc, domnule Markos. Domnul să vă aibă în paza Sa.

Prietenul dumneavoastră pentru totdeauna,

Nabi

5.

Primăvara, 2003

Infirmiera, care se numea Amra Ademovic, îi avertizase pe Idris şi pe Timur. Îi trăsese deoparte şi le spusese: „Dacă lăsaţi să vi se vadă reacţia, fie şi foarte puţin, o să se supere, iar eu o să vă dau afară."

Se află la capătul unui culoar lung, slab luminat, în aripa bărbaţilor din Spitalul Wazir Akbar Khan. Amra spunea că singura rudă pe care o mai avea fetiţa – sau singura care o vizita – era unchiul ei, iar, dacă ar fi fost internată în aripa femeilor, acestuia nu i s-ar fi permis să o viziteze. Aşa că personalul spitalului o dusese în aripa bărbaţilor, nu într-o cameră – ar fi fost indecent pentru o fată să împartă camera cu bărbaţi care nu-i erau rude – ci aici, la capătul coridorului, în ţara nimănui, nici a bărbaţilor, nici a femeilor.

– Am crezut că talibanii au părăsit oraşul, spune Timur.

– E o nebunie, nu? zice Amra, apoi chicoteşte nedumerită.

În săptămâna în care Idris se întorsese la Kabul, îşi dăduse seama că şi străinii care veniseră să ajute sunt la fel de exasperaţi şi enervaţi ca şi el, fiindcă trebuiseră să respecte cutumele locului. E în mare parte şi el ofensat de acest drept la bătaie de joc, de această libertate de a se da mare, deşi localnicii nu par să bage de seamă sau o iau drept insultă dacă îşi dau totuşi seama, aşa că se gândeşte că probabil nici nu ar trebui.

– Dar pe *tine* te lasă aici. Intri şi ieşi, spune Timur.

Amra ridică dintr-o sprânceană.

– Pe mine nu mă pun la socoteală. Nu sunt afgană. Aşa că nu sunt o femeie adevărată. Nu ştii asta?

Timur, indisciplinat, se forţează să râdă.

– Amra. E polonez?

– Bosniac. Nicio reacţie. Este un spital, nu o grădină zoologică. Dă-ţi cuvântul.

Timur răspunde:

– Îmi dau cuvântul.

Idris se uită la infirmieră, îngrijorat că s-ar putea simţi ofensată de modul în care a fost necăjită, puţin nesăbuit şi inutil, dar se pare că Timur a scăpat uşor. Idris nu-l suportă, dar în acelaşi timp îl invidiază pe vărul lui pentru această abilitate. L-a crezut mereu mitocan şi lipsit de imaginaţie şi de nuanţe. Ştie că Timur îşi înşală soţia, dar şi statul, pentru că nu-şi plăteşte taxele. În State, Timur deţine o agenţie imobiliară de tip ipotecar, iar Idris este aproape sigur că este băgat până-n gât în vreo fraudă ipotecară. Însă Timur este din cale-afară de sociabil, greşelile îi sunt mereu estompate de buna lui dispoziţie, de amabilitatea lui permanentă şi de un aer inocent, înşelător, care îl face să fie îndrăgit de oamenii pe care îi întâlneşte. Şi aspectul lui fizic plăcut îl avantajează – corpul musculos, ochii verzi, gropiţele din obraji atunci când zâmbeşte. Idris crede că Timur este un om mare care se bucură de privilegiile unui copil.

– Bine, spune Amra. În regulă.

Trage într-o parte cearşaful legat de tavan pe post de draperie şi îi lasă să intre.

Fata – Roshi, cum o numea Amra, prescurtare a numelui „Roshana" – pare să aibă vreo nouă-zece ani. Stă ridicată pe un pat cu cadrul din oţel, cu spatele la zid, cu genunchii strânşi la piept. Idris îşi pleacă imediat privirea. Îşi înăbuşă un icnet înainte ca acesta să-i scape. Aşa cum era de aşteptat, Timur pare să nu

se poată stăpâni. E decepționat și rostește „O! O! O!" de mai multe ori, în șoaptă. Idris se uită la el și nu este deloc surprins când vede ochii plini de lacrimi ai lui Timur care joacă teatru.

Fata se răsucește și mormăie ceva.

– Ok, s-a terminat, plecăm, declară Amra cu o voce aspră.

Pe treptele sparte de afară, infirmiera scoate un pachet de Marlboro roșu din buzunarul de sus al halatului de un albastru deschis. Timur, ale cărui lacrimi au dispărut la fel de repede cum au apărut, ia o țigară și o aprinde și pe a infirmierei. Lui Idris i se face greață, e zăpăcit. I s-a uscat gura. Se teme că o să vomite și că o să se facă de rușine, că o să-i confirme Amrei părerea pe care o avea despre el, despre ei – exilații bogați, naivi – veniți acasă să se holbeze la măcelul de acum, din care țapii ispășitori au plecat.

Idris se aștepta ca Amra să-i mustre, cel puțin pe Timur, dar ea pare mai degrabă că flirtează decât că-i dojenește. Acesta este efectul pe care Timur îl are asupra femeilor.

– Deci, spune ea, cu cochetărie, ce ne spui despre tine, Timur?

În Statele Unite, Timur e cunoscut drept „Tim". Și-a schimbat numele după 11 septembrie și pretinde că, de atunci, și-a dublat aproape cifra de afaceri. Pierzând din nume ultimele două litere, i-a spus el lui Idris, a făcut deja mai mult pentru cariera sa decât ar fi făcut o diplomă de absolvire a facultății – în cazul în care ar fi mers la vreuna, ceea ce nu a făcut; Idris este intelectualul familiei Bashiri. Dar de când au ajuns la Kabul, Idris l-a auzit prezentându-se doar cu numele de Timur. Este o duplicitate destul de inofensivă, chiar necesară. Dar enervantă.

– Îmi cer scuze pentru ce s-a întâmplat înăuntru, spune Timur.

– Poate că o să te pedepsesc.

– Ia-o uşor, pisicuţo.

Amra îşi întoarce privirea spre Idris.

– Deci aşa. El e un cowboy. Iar tu, tu eşti un tăcut şi un sensibil. Eşti – cum se spune? – un *introvertit*.

– E doctor, spune Timur.

– Da? În cazul ăsta, trebuie să fie şocant pentru tine. Spitalul acesta.

– Ce s-a întâmplat cu ea? întreabă Idris. Cu Roshi. Cine i-a făcut asta?

Faţa Amrei se întunecă. Când vorbeşte, o face cu intensitatea determinării materne.

– Mă zbat pentru ea. Mă lupt cu guvernul, cu birocraţia din spital, cu neurochirurgii nenorociţi. La fiecare pas lupt pentru ea. Şi nu mă voi opri. Nu are pe nimeni.

Idris spune:

– Credeam că are un unchi.

– Şi el este tot un nenorocit.

Scutură ţigara de scrum.

– Deci aşa. De ce sunteţi aici, băieţi?

Timur începe să povestească. Ceea ce spune este mai mult sau mai puţin adevărat. Că sunt veri, că familiile lor au fugit după ce au venit sovieticii, că au petrecut un an în Pakistan înainte să se stabilească în California, la începutul anilor '80. Că este prima dată când se întorc în ultimii douăzeci de ani. Dar apoi adaugă faptul că s-au întors ca „să se reconecteze", „să se educe", „să depună mărturie" cu privire la consecinţele tuturor acestor ani de război şi de distrugere. Apoi vor să se întoarcă în Statele Unite, spune el, ca să crească gradul de conştientizare şi ca să strângă fonduri, ca „să dea ceva înapoi" Afganistanului.

– Vrem să dăm ceva înapoi, a răspuns el, rostind fraza asta obosită atât de serios, încât Idris se simte stânjenit.

Bineînţeles că Timur nu-i împărtăşeşte Amrei adevăratul motiv pentru care s-a întors la Kabul: ca să

revendice proprietatea ce le-a aparținut părinților lor, casa în care el şi Idris şi-au petrecut primii paisprezece ani din viață. Valoarea proprietății este foarte mare mai ales acum, că mii de voluntari din străinătate au venit la Kabul şi au nevoie de o locuință. Fuseseră mai devreme în acea zi să vadă casa, în care locuia în prezent un grup de soldați obosiți din Alianța Nordului. La plecare întâlniseră un bărbat de vârstă mijlocie care locuia peste drum, la trei case mai jos, un chirurg plastician din Grecia, Markos Varvaris. Îi invitase la prânz şi se oferise să le arate Spitalul Wazir Akbar Khan, unde ONG-ul pentru care lucra avea un birou. I-a invitat şi la o petrecere în acea noapte. Aflaseră despre fată când au ajuns la spital – le auziseră pe două doamne în vârstă vorbind despre ea pe scările de la intrare – după care Timur îi trăsese un cot lui Idris şi îi spusese: *Ar trebui să vedem despre cine e vorba, frate.*

Amra pare plictisită de povestea lui Timur. Aruncă țigara şi îşi strânge elasticul care îi ține părul strâns într-un coc.

Deci aşa.

– Ne vedem diseară la petrecere, băieți?

Tatăl lui Timur, unchiul lui Idris, era cel care îi trimisese la Kabul. Casa familiei Bashiri avusese mai mulți proprietari în ultimele două decenii de război. Ca să reintre în posesia ei, aveau nevoie de timp şi de bani. Mii de procese de recuperare a unor proprietăți băteau deja la uşile tribunalelor din țară. Tatăl lui Timur le spusese că vor trebui „să facă față" birocrației afgane, scandalos de greoaie şi încâlcite, adică „să găsească oamenii potriviți pe care să-i mituiască".

– Acesta va fi terenul meu, spusese Timur, ca şi cum ar fi fost necesar să o facă.

Tatăl lui Idris murise cu nouă ani în urmă, după o luptă lungă cu cancerul. Murise acasă, cu soția, cu cele două fete și cu Idris lângă patul lui. În ziua în care murise, o grămadă de oameni au invadat casa – unchi, mătuși, veri, prieteni și cunoscuți – stăteau pe canapele, pe scaunele de la masă, iar când acestea erau ocupate, se așezau direct pe jos și pe scări. Femeile s-au adunat în sufragerie și în bucătărie. Au făcut ceai întruna. Idris, fiind singurul fiu, a trebuit să semneze toate hârtiile – hârtii pentru doctorul care a constatat moartea tatălui său, hârtii pentru tinerii politicoși de la morgă care veniseră cu o targă pe care aveau să ia trupul tatălui său.

Timur i-a stat tot timpul alături. L-a ajutat pe Idris să răspundă la toate telefoanele primite. I-a întâmpinat pe oamenii care veneau în valuri să le prezinte condoleanțe și să-și arate respectul pentru cel decedat. A comandat orez și carne de miel de la Abe's Kabob House, un restaurant afgan din apropiere, administrat de prietenul lui Timur, Abdullah, pe care Timur îl numea *Unchiul Abe*, doar ca să-l sâcâie. Timur a parcat mașinile oaspeților mai în vârstă când a început să plouă. L-a sunat pe un amic care lucra la un post de televiziune afgan. Spre deosebire de Idris, Timur era bine integrat în comunitatea afgană; i-a spus cândva lui Idris că avea peste trei sute de persoane și numere de contact în telefonul mobil. A făcut aranjamente astfel încât să apară un anunț mortuar la televiziunea afgană chiar în acea noapte.

Mai devreme în acea după-amiază, Timur îl condusese pe Idris la morga din Hayward. Ploua cu găleata, iar traficul era greoi pe străduțele pe care circula autobuzul 680 spre nord.

– Tatăl tău a fost marfă, frate! A fost de școală veche, a spus Timur pe un ton răgușit, în timp ce a luat-o spre Mission. Își tot ștergea lacrimile cu palma mâinii libere.

Idris a încuviințat din cap posomorât. Toată viața lui nu putuse să plângă în prezența altor oameni, la

evenimente la care se cerea asta, de exemplu la înmormântări. I se părea că e un handicap minor, ca acela de a nu distinge bine culorile. Totuşi, se simţea ciudat – şi, ştia prea bine, în mod irațional – plin de resentimente față de Timur, deoarece nu-l prea băgase în seamă acasă, cu toată alergătura şi plânsetele de durere. Ca şi cum tatăl *lui* ar fi murit.

Au fost conduşi într-o cameră abia luminată, liniştită, cu mobilă voluminoasă în nuanțe închise. I-a întâmpinat un bărbat într-o jachetă neagră şi cu cărare pe mijloc. Mirosea precum cafeaua scumpă. I-a prezentat lui Idris condoleanțe pe un ton oficial şi l-a pus să semneze formularul şi autorizația de înmormântare. A întrebat de câte cópii ale certificatului de deces are nevoie familia. Când toate formularele au fost semnate, i-a pus lui Idris în față, cu destul de mult tact, o broşură intitulată „listă generală de prețuri".

Directorul de la morgă şi-a dres glasul.

– Aceste tarife nu se aplică, bineînțeles, în cazul în care tatăl dumneavoastră a fost membru al moscheii afgane din Mission. Avem un parteneriat cu ei. Vor plăti pentru toate serviciile. Veți fi acoperit.

– Habar n-am dacă a fost sau nu membru, a spus Idris, parcurgând cu privirea broşura.

Tatăl lui fusese un om religios, ştia lucrul acesta, dar fără să facă prea mare caz din asta. Se ducea rar la rugăciunea de vineri.

– Să vă las un minut? Ați putea suna la moschee.

– Nu, omule. Nu-i nevoie, a spus Timur. Nu a fost membru.

– Sunteți sigur?

– Da. Îmi amintesc o discuție.

– Înțeleg, a spus directorul de la morgă.

Afară, au fumat câte o țigară stând lângă Ford. Ploaia se oprise.

– Hoție la nivel înalt, a comentat Idris.

Timur a scuipat într-o baltă cu apă de ploaie murdară.

– Este o afacere bună, totuşi – moartea – trebuie să admiţi. Întotdeauna e nevoie de ea. Fir-ar să fie, depăşeşte vânzarea de maşini.

Pe vremea aceea, Timur era coproprietarul unui magazin de maşini la mâna a doua. Când Timur a preluat afacerea împreună cu un prieten, era pe butuci. În mai puţin de doi ani, o transformaseră într-una profitabilă. *Un bărbat care s-a ridicat singur în viaţă*, îi plăcuse tatălui lui Idris să spună despre nepotul său. Între timp, Idris câştiga un salariu de sclav, terminându-şi cel de-al doilea an de rezidenţiat ca medic internist la UC Davis. Nahil, pe care o luase de soţie cu un an în urmă, muncea treizeci de ore pe săptămână ca secretară la o firmă de avocatură în timp ce studia pentru LSAT*.

– E un împrumut, a spus Idris. Înţelege asta, Timur. Îţi voi da banii înapoi.

– Nicio grijă, frate! Cum spui tu.

Nu nici era prima, nici ultima dată când Timur îl sprijinise pe Idris. Când Idris se însurase, primise drept cadou de nuntă un nou Ford Explorer. Timur fusese girant la un împrumut pe care îl făcuseră Idris şi Nahil, ca să cumpere un apartament mic la Davis. Era de departe unchiul preferat al copiilor din familie. Dacă Idris ar fi pus vreodată în situaţia să dea *un singur telefon*, l-ar suna aproape sigur pe Timur.

Şi totuşi.

Idris a aflat, de exemplu, că toţi din familie ştiau de girarea împrumutului. Le spusese Timur. Iar la nuntă, Timur l-a pus pe cântăreţ să se oprească din cântat, ca să facă un anunţ şi să le ofere lui Idris şi lui Nahil cheia de la maşina cadou într-un mod ceremonios – pe o tavă, nu altceva – în faţa unei audienţe extrem de atente. S-au făcut poze. Astea nu-i plăceau

---

* Abreviere de la *The Law School Admission Test*.

lui Idris, surlele şi trâmbiţele, modul în care se făLea şi se dădea în spectacol, prea multă bravadă. Nu-i plăcea să creadă aceste lucruri despre vărul său, care îi era ca un frate, dar i se părea că Timur este un om care îşi alege singur cuvintele, iar generozitatea sa, bănuia Idris, era o parte calculată a caracterului său complicat.

Idris şi Nahil s-au cam certat pe această temă într-o noapte, când schimbau lenjeria de pe pat.

Oricine vrea să fie plăcut, a spus ea. *Tu nu vrei?*

OK, dar nu voi plăti pentru acest privilegiu.

I-a spus că este nedrept şi nerecunoscător, după tot ce a făcut Timur pentru ei.

Pierzi din vedere ce e mai important, Nahil. Spun doar că e o prostie să-ţi afişezi faptele bune pe un panou publicitar. Dacă spui ceva, fă-o discret, cu demnitate. Bunăvoinţa înseamnă mai mult decât să semnezi cecuri în public.

Ei bine, a spus Nahil, aşezând cearşaful, *e suficient, dragă.*

– Omule, îmi amintesc locul ăsta, spune Timur, uitându-se la casă. Cum se numea proprietarul?

– Wahdati nu ştiu cum, cred, spune Idris. I-am uitat prenumele.

Se gândeşte la de cât de multe ori se jucaseră aici în copilărie, pe strada din faţa porţilor casei pe care o priveau, dar numai acum, câteva decenii mai târziu, treceau prin ele pentru prima dată.

– Domnul şi căile Sale, murmură Timur.

E o casă obişnuită cu două etaje, care, în cartierul lui Idris din San Jose, ar atrage mânia oamenilor HOA*. Dar pentru standardele din Kabul este o proprietate

---

* Abreviere de la *Homeowner Association*, o corporaţie înfiinţată de un dezvoltator imobiliar, care se ocupă de vânzarea de imobile.

generoasă, cu ziduri înalte, cu porți metalice și o șosea largă în față. În timp ce sunt conduși înăuntru de un paznic înarmat, Idris observă că, la fel ca multe lucruri văzute la Kabul, casa poartă urmele splendorii de altădată sub ruinele care au fost inspectate – și pentru care există numeroase dovezi: găuri făcute de gloanțe, crăpături în zigzag pe pereții plini de funingine, cărămizi sub bucăți mari de tencuială care lipsesc, arbuști uscați pe șosea, copaci desfrunziți în grădină, pajiște îngălbenită. Mai mult de jumătate din veranda care dă spre curtea din spate lipsește. Dar, ca multe alte lucruri la Kabul, există dovezi ale renașterii lente, ezitante. Cineva a început să vopsească din nou casa, să planteze tufe de trandafiri în grădină, iar o bucată din zidul ce împrejmuiește grădina spre est a fost înlocuită, deși cu stângăcie. O scară este sprijinită de fațada casei, făcându-l pe Idris să creadă că acoperișul va fi reparat în curând. Aparent, au început reparațiile și la partea lipsă din verandă.

Se întâlnesc cu Markos în hol. Are părul cărunt și rar, iar ochii de un albastru ca cerul. Poartă îmbrăcăminte afgană de culoare gri și un *kaffiyeh** în carouri negre și albe înfășurat elegant în jurul gâtului. Merg într-o cameră zgomotoasă plină de fum.

– Am ceai, vin și bere. Sau poate preferați ceva mai tare?

– Dumneavoastră îmi spuneți și eu torn, a spus Timur.

– O, îmi place de dumneavoastră. Acolo, lângă casetofon. Gheața e bună, apropo. E din apă îmbuteliată.

– Noroc!

Timur este în elementul său la astfel de întruniri, iar Idris nu se poate abține să nu-l admire pentru ușurința cu care se comportă, pentru glumele care îi ies fără efort, pentru șarmul personal. Îl urmează pe

---

* Un fel de eșarfă purtată de bărbați în lumea arabă.

Timur la bar, unde acesta toarnă de băut dintr-o sticlă de culoare roşu rubiniu.

Cei aproape douăzeci de oaspeţi stau pe jos, de jur împrejurul camerei, pe nişte perne. Podeaua este acoperită cu un covor afgan de un roşu burgund. Decorul subtil, agreabil, i se pare lui Idris „şic pentru expatriaţi". În surdină se aude Nina Simone. Toată lumea bea, aproape toţi fumează, vorbesc despre războiul care a început în Irak şi despre ce va însemna asta pentru Afganistan. Televizorul din colţ este dat pe CNN International, dar fără sonor. E noapte la Bagdad, iar în mijlocul doctrinei *Şocului şi Evlaviei**, se întrezăresc lumini verzi.

Stau cu paharul de votcă cu gheaţă în mână când li se alătură Markos şi doi tineri germani cu o privire serioasă, care lucrează pentru Programul Alimentar Mondial. La fel ca multe ajutoare pe care le-a întâlnit la Kabul, lui Idris i se par nişte oameni care te cam intimidează, având cunoştinţe vaste despre lume şi fiind imposibil de impresionat.

Îi spune lui Markos:

– Este o casă frumoasă.

– Spune-i proprietarului atunci.

Markos se duce la capătul celălalt al camerei şi se întoarce cu un bătrân uscăţiv. Acesta are o claie de păr cărunt dat pe spate. Are o barbă scurtă, obrajii căzuţi şi este aproape ştirb. Poartă un costum ponosit, de culoare oliv, care pare din anii '40. Markos îi zâmbeşte bătrânului cu o afecţiune vizibilă.

– Nabi jan? exclamă Timur, iar Idris îşi aminteşte şi el brusc.

Bătrânul încearcă un zâmbet timid.

– Iertaţi-mă, ne-am mai întâlnit?

---

* *Shock and Awe* – realizarea dominaţiei rapide, tactică militară folosită de Statele Unite în Irak.

– Sunt Timur Bashiri, se recomandă Timur în farsi. Familia mea locuia peste stradă de dumneavoastră, puțin mai jos!

– O, Doamne, a răsuflat uşurat bătrânul. Timur jan? Şi tu trebuie să fii Idris jan?

Idris dă din cap în semn că da, zâmbindu-i.

Nabi îi îmbrățişează pe amândoi. Îi sărută pe obraji, continuând să schițeze un zâmbet schimonosit, şi se uită la ei, nevenindu-i să creadă. Idris îşi aminteşte cum Nabi împingea scaunul cu rotile în care se afla patronul său, domnul Wahdati, în susul şi în josul străzii. Uneori se opreau pe trotuar şi se uitau la el şi la Timur cum joacă volei cu ceilalți copii din cartier.

– Nabi jan trăieşte în această casă din 1947, spune Markos, ținându-l pe Nabi de după umăr.

– Deci locul acesta este acum al *tău*? întreabă Timur.

Nabi zâmbeşte văzând surpriza de pe fața lui Timur.

– L-am slujit pe domnul Wahdati din 1947 până în 2000, când a murit. A fost destul de bun cu mine să-mi lase moştenire casa, da.

– Şi-a *dat* casa, spune Timur, nevenindu-i să creadă.

Nabi dă din cap.

– Da.

– Trebuie să fi fost un bucătar al naibii de bun!

– Iar tu, dacă pot spune aşa, cam dădeai de bucluc, din câte îmi amintesc.

Timur râde zgomotos.

– Nu mi-a păsat niciodată de cei obtuzi şi înguşti la minte, Nabi jan. Îl las pe vărul meu aici de față să se ocupe de asta.

Markos, învârtindu-şi paharul de vin în mână, îi spune lui Idris:

– Nila Wahdati, soția fostului proprietar, era o poetă. Nu de cine ştie ce renume, după câte se pare. Ați auzit de ea?

Idris clatină din cap.

– Tot ce ştiu este că a plecat din țară când m-am născut eu.

– A trăit la Paris cu fata ei, spune Thomas, unul dintre germani. A murit în 1974. S-a sinucis, cred. Avea probleme cu alcoolul sau cel puțin aşa am citit. Cineva mi-a dat acum un an sau doi o traducere în germană a unuia dintre primele ei volume şi mi s-a părut destul de bun, de fapt. Surprinzător de erotic, din câte îmi amintesc.

Idris încuviințează şi se simte din nou puțin nelalocul lui, de data asta pentru că un străin îl informează despre un artist afgan. La câțiva metri depărtare, Timur este prins într-o discuție animată cu Nabi referitoare la chirii. În farsi, bineînțeles.

– Ai idee cât ai putea să ceri pentru un loc ca acesta, Nabi jan? îi spune el bătrânului.

– Da, spune Nabi, dând din cap şi râzând. Sunt la curent cu chiriile din oraş.

– Ai putea să-i jefuieşti pe oamenii ăştia!

– Ei bine...

– Şi tu îi laşi să stea pe degeaba.

– Au venit să ne ajute țara, Timur jan. Şi-au lăsat casele şi au venit aici. Nu mi se pare corect „să-i jefuiesc", cum spui tu.

Timur oftează şi dă peste cap paharul.

– Ei bine, fie urăşti banii, prietene vechi, fie eşti un om mult mai bun decât mine.

Amra intră în cameră, purtând o tunică afgană de culoarea safirului peste blugii decolorați.

– Nabi jan! exclamă ea.

Nabi pare puțin surprins când ea îl sărută pe obraz şi îl ia de braț.

– Îl ador pe omul ăsta, le spune ea celorlalți. Şi ador să-l fac să se simtă prost.

Apoi îi spune acelaşi lucru lui Nabi, în farsi. El dă din cap, râde şi roşeşte puțin.

– Ce-ar fi să mă faci şi pe mine să mă simt prost? o provoacă Timur.

Amra îl bate uşor în piept.

– Asta e o mare problemă!

Ea şi Markos se sărută pe obraz în stil afgan, de trei ori, la fel şi cu germanii.

Markos îşi trece mâna pe după talia ei.

– Amra Ademovic. Cea mai muncitoare femeie din Kabul. Nu cred că vreţi să o necăjiţi pe fata asta. În plus, poate să vă întreacă la băut şi să nu-i fie rău.

– Hai să facem o probă, propune Timur, întinzându-se după un pahar de la barul din spatele lui.

Bătrânul Nabi se scuză.

În următoarea oră, Idris vorbeşte cu toată lumea din cameră sau cel puţin încearcă să facă asta. Pe măsură ce nivelul lichiorului din sticle scade, discuţiile se încing. Idris aude vorbindu-se germană şi franceză în loc de greacă. Mai bea o votcă şi continuă cu o bere călduţă. Într-unul din grupuri, îşi face curaj să strecoare o glumă în farsi de-ale Mullahului Omar, pe care o auzise în California. Dar gluma nu se traduce bine în engleză, aşa că nu prinde. Nu are succes. Merge mai încolo şi ascultă o discuţie despre o tavernă irlandeză care este pe cale să se deschidă la Kabul. Toată lumea e de acord cu faptul că nu va rezista.

Se plimbă prin cameră, cu berea caldă în mână. Nu s-a simţit niciodată atât de relaxat la astfel de adunări. Încearcă să-şi ocupe timpul cu observarea decorului. Sunt postere cu cei doi Buddha de la Bamian, cu un joc Buzkaşi*, un poster înfăţişând un port dintr-o insulă grecească numită Tinos. Nu a auzit niciodată de Tinos. Descoperă în hol o fotografie înrămată,

---

* Joc practicat călare în Asia Centrală, asemănător jocului de polo, numai că, în loc de minge, se foloseşte o carcasă de capră fără cap. În Afganistan este sport naţional.

alb-negru, puțin neclară, ca și cum ar fi fost făcută cu un aparat improvizat. Înfățișează o fată cu părul lung și negru, care stătea cu spatele la obiectiv. Fata era pe plajă, așezată pe o stâncă, cu fața la mare. Colțul din stânga jos al fotografiei pare să fi ars.

La cină se servește pulpă de miel cu rozmarin împănată cu căței de usturoi, salată cu brânză de capră și paste cu sos pesto. Idris își pune niște salată și ajunge într-un colț al camerei unde gustă din ea. Îl surprinde pe Timur așezat lângă două olandeze tinere și atrăgătoare. În centrul atenției, se gândește Idris. Încep să râdă și una dintre femei îi atinge genunchiul lui Timur.

Idris își ia vinul și iese pe verandă, unde se așază pe o bancă de lemn. E întuneric și veranda este luminată doar de niște becuri care atârnă din tavan. De acolo poate vedea numai conturul unor încăperi de la capătul îndepărtat al grădinii și, undeva în partea dreaptă a grădinii, o mașină – mare, lungă, veche – probabil americană, după formă. Un model din anii '40 sau poate de la începutul anilor '50 – Idris nu distinge prea bine – și, în afară de asta, nu a fost niciodată înnebunit după mașini. E sigur că Timur ar ști. Ar spune pe dinafară modelul, anul, dimensiunea motorului, toate opțiunile. Se pare că mașina are toate cauciucurile dezumflate. Un câine din cartier începe să latre sacadat. Înăuntru, cineva pune un CD al lui Leonard Cohen.

„Quiet and Sensitive."

Amra stă lângă el, iar gheața din paharul ei scoate un clinchet. Este desculță.

– Vărul tău, Cowboy-ul, e sufletul petrecerii.

– Nu mă surprinde.

– Arată foarte bine. E cumva căsătorit?

– Are și trei copii.

– Păcat. Mă port cum trebuie, atunci.

– Sunt sigur că ar fi dezamăgit să audă asta.

– Am regulile mele, spune ea. Tu nu prea îl ai la inimă.

Idris îi spune, cu sinceritate, că Timur îi era ca un frate.

– Dar te-a făcut să te simți prost.

E adevărat. Timur l-a *făcut* să se simtă prost. S-a comportat ca un american-afgan absolut hidos, crede Idris. Trece ca fulgerul prin oraşul afectat de război, ca şi cum aparține acestui loc, îi bate pe localnici pe spate cu blândețe numindu-i *frate, soră, unchi*, face un spectacol din înmânarea unor bani cerşetorilor din ceea ce el numeşte *bocceluța cu bacşiş*, glumeşte cu bătrânele, numindu-le *mamă*, convingându-le să-şi spună povestea în fața camerei, arătându-se amărât, pretinzând că este unul dintre ei, că a fost tot timpul aici, că nu fusese niciodată la sală la Gold's la San Jose şi nu ridicase greutăți, lucrându-şi muşchii pectorali şi abdominali, în timp ce aceşti oameni erau bombardați, ucişi, violați. E ipocrit şi dezgustător! Şi ceea ce îl surprinde pe Idris este că nimeni nu pare să-şi dea seama că joacă teatru.

– Nu e adevărat ce ți-a zis, spune Idris. Am venit aici să revendicăm casa care le-a aparținut taților noştri. Asta e tot. Şi nimic altceva.

Amrei îi scapă un chicot.

– Bineînțeles că ştiu. Crezi că m-am lăsat păcălită? Am făcut afaceri cu militarişti şi cu talibani în această țară. Am văzut de toate. Nimic nu mă poate şoca. Nimic. Nimeni nu mă poate prosti.

– Îmi imaginez că e adevărat.

– Tu eşti sincer, spune ea. Cel puțin eşti sincer.

– Cred doar că noi ar trebui să-i respectăm pe aceşti oameni pentru că au trecut prin ce au trecut. Prin „noi" înțeleg oameni ca Timur şi ca mine. Cei mai norocoşi, cei care nu au fost aici când aveau loc bombardamente violente. Nu suntem ca aceşti oameni. Nu ar trebui să pretindem că suntem. Nu avem *dreptul* la

poveştile pe care aceşti oameni le pot spune... Bat câmpii.

– Bat câmpii?

– Nu are sens.

– Nu, înţeleg, spune ea. Vrei să spui că poveştile lor sunt un cadou pe care ţi-l oferă.

– Un cadou. Da.

Mai iau o gură de vin. Vorbesc puţin, iar pentru Idris este prima conversaţie autentică de la sosirea la Kabul, fără batjocură subtilă, fără vagul reproş pe care l-a simţit din partea localnicilor, a demnitarilor din guvern şi a celor din agenţiile umanitare. O întreabă ce lucrează şi ea îi spune că a fost activă în Kosovo alături de ONU, în Rwanda după genocid, în Columbia şi în Burundi. În Cambodgia a lucrat cu prostituate minore. E de un an la Kabul, e a treia slujbă, de data asta alături de un mic ONG, lucrează la spital şi lunea conduce o clinică mobilă. S-a căsătorit de două ori, a divorţat de tot atâtea ori şi nu are copii. Lui Idris îi e greu să-i ghicească vârsta, deşi probabil este mai tânără decât arată. În spatele dinţilor ce se îngălbenesc şi a pungilor de oboseală de sub ochi, întrezăreşte o licărire plăpândă a frumuseţii, o sexualitate brutală. În patru-cinci ani, crede Idris, se va duce şi asta.

Apoi ea îi spune:

– Vrei să ştii ce s-a întâmplat cu Roshi?

– Nu trebuie să-mi spui, răspunde el.

– Crezi că sunt beată?

– Eşti?

– Puţin, spune ea. Dar tu eşti un tip cinstit.

Îl bate uşor pe umăr, în joacă.

– Mă întrebi din motive bine întemeiate. Pentru alţi afgani ca tine, afgani din Vest, este – cum se spune? – ca şi cum te-ai uita în curtea vecinului.

– Curioşi.

– Da.

– Ca pornografia.

– Dar poate că tu eşti un tip de treabă.

– Dacă îmi spui, adaugă el, o să o iau drept un cadou. Aşa că îi spune.

Roshi locuia cu părinţii ei, două surori şi fratele ei bebeluş într-un sat dintre Kabul şi Bagram, aflat la o treime distanţă de primul. Cu o lună înainte, într-o vineri, a venit în vizită unchiul ei, fratele mai mare al tatălui ei. De aproape un an, tatăl lui Roshi şi unchiul ei se certau pe proprietatea unde locuia Roshi cu familia ei, proprietate despre care unchiul susţinea că îi aparţine de drept, fiind cel mai mare dintre fraţi, dar tatăl lui i-o dăduse celui mai mic şi mai iubit dintre ei. Cu toate acestea, în ziua în care a venit totul era bine.

– Declara că vrea să termine cu cearta.

Mama lui Roshi se pregătise, tăiase doi pui, gătise o oală mare de orez cu stafide şi cumpărase rodii proaspete de la piaţă. La sosirea unchiului, acesta şi tatăl lui Roshi s-au sărutat şi s-au îmbrăţişat. Tatăl lui Roshi l-a îmbrăţişat cu aşa o forţă, încât l-a ridicat de pe covor. Mama lui Roshi plângea uşurată. Familia s-a aşezat la masă. Toată lumea a mâncat a doua şi a treia porţie. Toţi şi-au luat apoi câte o rodie. După aceea au băut ceai verde şi s-au delectat cu nişte caramele mici. Apoi unchiul s-a scuzat să meargă la toaletă.

Când s-a întors, avea un topor în mână.

– Din ăla pentru tăiat copaci, spune Amra.

Primul a fost tatăl lui Roshi.

– Roshi mi-a spus că tatăl ei nici măcar nu a ştiut ce se întâmplă. Nu a văzut nimic.

O singură lovitură la gât, din spate. Aproape l-a decapitat. A urmat mama lui Roshi. Aceasta şi-a văzut mama încercând să se lupte, dar, după mai multe lovituri în faţă şi în piept, a fost redusă la tăcere. Copiii alergau şi ţipau. Unchiul i-a fugărit. Roshi a văzut cum una dintre surori a fugit spre coridor, dar unchiul a apucat-o de păr şi a trântit-o la pământ. Cealaltă soră

a reuşit să iasă totuşi din cameră. Unchiul a urmărit-o şi pe ea, Roshi l-a auzit cum lovea cu picioarele în uşa dormitorului, apoi au urmat ţipetele şi, în final, liniştea.

– Aşa că Roshi s-a hotărât să fugă cu frăţiorul ei. Au ieşit din casă, s-au repezit la uşa din faţă, numai că aceasta era încuiată. Unchiul era cel care o încuiase, bineînţeles.

Au alergat în curte, cuprinşi de panică şi disperare, uitând poate că nu era nicio poartă, nicio portiţă de scăpare, iar zidurile erau prea înalte ca să se fi putut căţăra pe ele. Când unchiul a ieşit din casă şi a venit după ei, Roshi l-a văzut pe frăţiorul ei, care avea cinci ani, aruncându-se în *tandoor*, unde doar cu o oră înainte mama lor copsese pâine. Roshi îl auzea ţipând în flăcări când s-a împiedicat şi a căzut. S-a întors pe spate exact cât să vadă cerul albastru şi toporul căzând. Apoi nimic.

Amra se opreşte. Înăuntru, Leonard Cohen interpretează live melodia „Who By Fire".

Chiar dacă ar fi putut vorbi, ceea ce nu putea momentan, Idris nu ar fi ştiut ce să spună. Ar fi fost în stare să spună ceva, să-şi exprime vreo revoltă neputincioasă, dacă ar fi fost vorba de vreo acţiune a talibanilor sau de Al-Qaida, sau de vreun comandant mujahedin megaloman. Dar pentru asta nu se poate arunca vina pe Hekmatyar*, sau pe Mullahul Omar, sau pe Bin Laden, sau pe Bush şi Războiul împotriva terorismului. Motivul insignifiant, absolut banal din spatele masacrului, îl face cumva mai teribil şi mult mai deprimant. Îi vin în minte cuvintele *fără sens*, dar Idris nu le acceptă. Aşa spune lumea mereu. *Un act de violenţă fără sens. O crimă fără sens.* De parcă ai putea să comiţi raţional o crimă şi în acelaşi timp să fi şi înţelept.

---

* Mujahedin afgan.

Se gândeşte la fată, la Roshi, pe care o văzuse la spital, ghemuită lângă zid, cu degetele de la picioare pline de noduri şi având o privire inocentă. Îşi aminteşte de crăpătura din vârful capului ei şi de lichidul care se scurgea de acolo, unde formase un fel de gâlmă.

– Ţi-a spus chiar ea povestea? întreabă el într-un final.

Amra dă greoi din cap.

– Îşi aminteşte limpede. Orice detaliu. Poate să-ţi dea orice detaliu. Îmi doresc să uite, pentru că are prea multe coşmaruri.

– Şi frăţiorul ei, ce s-a întâmplat cu el?

– Prea multe arsuri.

– Şi unchiul?

Amra dă din umeri.

– Se spune că trebuie să ai grijă, zice ea. În meseria mea, se spune că trebuie să ai grijă, să fii profesionist. Nu e o idee bună să te ataşezi de cineva. Dar între mine şi Roshi...

Muzica se opreşte brusc. Altă pană de curent. Pentru câteva clipe, totul zace în întuneric, în afară de lumina lunii. Idris îi aude pe cei din casă plângându-se. Se aprind repede torţe cu halogen.

– Lupt pentru ea, spune Amra.

Nu şi-a ridicat deloc ochii.

– Nu mă opresc.

În ziua următoare, Timur călătoreşte cu germanii în oraşul Istalif, cunoscut pentru oalele sale din lut.

– Ar trebui să vii şi tu.

– O să stau şi-o să citesc, spune Idris.

– Poţi să citeşti şi în San Jose, frate.

– Am nevoie de odihnă. S-ar putea să fi băut prea mult azi-noapte.

După ce germanii trec să-l ia pe Timur, Idris rămâne în pat o vreme, uitându-se la un poster şters de pe perete cu o reclamă din anii '60, care înfăţişa patru turiste blonde zâmbind, plimbându-se de-a lungul Lacului Band-e-Amir, o relicvă a copilăriei petrecute la Kabul, înainte de începerea războiului, înainte de decădere. Face o plimbare scurtă înainte de prânz, apoi mănâncă kebap la un restaurant mic. Îi e greu să ia masa în tihnă cu toţi tinerii aceia cu feţe murdare care apar la geam şi se holbează la el. E copleşitor! Idris admite că Timur se pricepe mai bine decât el la acest lucru. Timur face un joc din acest lucru. Ca un sergent de instrucţie, fluieră, îi aşază pe copiii cerşetori la coadă şi scoate repede câteva bancnote din bocceluţa cu bacşiş. În timp ce le dă bancnotele, una câte una, îşi loveşte tocurile pantofilor unul de altul şi salută. Copiilor le place asta. Îl salută şi ei. Îl strigă Kaka. Uneori i se urcă pe picioare.

După prânz, Idris opreşte un taxi şi cere să fie dus la spital.

– Dar opriţi mai întâi la bazar, spune el.

Merge pe holul spitalului cu cutia în braţe, trece pe lângă pereţii mâzgăliţi de graffiti, pe lângă camerele cu folii de plastic în loc de uşă, pe lângă un bătrân cu un ochi bandajat şi desculţ, târându-şi picioarele, pe lângă pacienţii care zac în camere unde este înăbuşitor de cald şi lipsesc becurile. Se simte peste tot un miros de acru de la transpiraţie. La capătul coridorului, se opreşte în faţa draperiei înainte să o dea la o parte. Îşi simte inima bătând cu putere când o vede pe fată stând pe marginea patului. Amra stă în genunchi în faţa ei şi o spală pe dinţi.

Mai este un bărbat care stă pe partea cealaltă a patului, slab, ars de soare, cu o barbă neîngrijită şi cu o

claie de păr negru în cap. Când Idris intră în cameră, bărbatul se ridică repede, își duce mâna la piept și face o plecăciune în fața lui. Idris e impresionat de cât de ușor îl recunosc localnicii drept un afgan occidentalizat și cum banii și puterea îi acordă un privilegiu nejustificat în acest oraș. Bărbatul îi spune lui Idris că este unchiul lui Roshi, din partea mamei.

– Te-ai întors, spune Amra, lăsând periuța într-un bol cu apă.

– Sper că e în regulă.

– De ce n-ar fi? spune ea.

Idris își drege glasul.

– *Salaam, Roshi.*

Fata se uită la Amra, așteptând permisiunea ei ca să răspundă. Vocea ei se aude într-o doară ca o șoaptă pițigăiată.

– *Salaam.*

– Ți-am adus un cadou.

Idris pune cutia jos și o deschide. Ochii lui Roshi se luminează la vederea televizorului mic și a unui videorecorder. Idris îi arată cele patru filme pe care le-a cumpărat. La magazin aveau foarte multe filme indiene și câteva de acțiune și de arte marțiale cu Jet Li, Jean-Claude Van Damme, toate producțiile lui Steven Seagal. Dar a reușit să găsească *E.T.*, *Babe*, *Toy Story* și *The Iron Giant*. Se uitase la toate împreună cu băieții lui, acasă.

Amra o întreabă pe Roshi în farsi la ce film vrea să se uite. Roshi alege *The Iron Giant*.

– O să-ți placă, o asigură Idris.

Îi e greu să se uite direct în ochii fetei. Privirea îi tot fuge la dezordinea din capul ei, la grămada strălucitoare de țesut cerebral, la rețeaua de vene și capilare în zigzag.

Nu există prize la capătul acestui coridor, așa că durează ceva până când Amra găsește un prelungitor,

dar, când Idris bagă ştecherul în priză şi apare imaginea, Roshi e toată numai un zâmbet. În zâmbetul ei, Idris descoperă cât de puţin a cunoscut el lumea până la treizeci şi cinci de ani, descoperă sălbăticia, cruzimea şi brutalitatea fără margini.

Când Amra se scuză şi pleacă să vadă alţi pacienţi, Idris se aşază pe un scaun lângă patul lui Roshi şi se uită cu ea la film. Unchiul este o prezenţă tăcută şi enigmatică. La jumătatea filmului se întrerupe curentul. Roshi începe să plângă, iar unchiul, care stătea pe scaun, se apleacă spre ea şi o apucă brutal de mână. Îi şopteşte scurt câteva cuvinte în paştună, limbă pe care Idris nu o vorbeşte. Roshi tresare şi încearcă să se tragă deoparte. Idris se uită la mânuţa ei prinsă între degetele cu articulaţii albe ale unchiului.

Idris îşi ia haina pe el.

– Mă întorc mâine, Roshi, şi ne uităm la alt film dacă vrei. Vrei să facem aşa?

Roshi se ghemuieşte sub cearşafuri. Idris se uită la unchiul ei şi îşi imaginează ce i-ar face Timur acestui om – Timur, care, spre deosebire de el, nu poate rezista emoţiilor uşoare. *Lasă-mă zece minute singur cu el*, ar spune acesta.

Unchiul îl urmează afară. Pe scări, îl surprinde pe Idris spunându-i:

– Eu sunt adevărata victimă aici, Sahib.

Trebuie să fi văzut expresia de pe faţa lui Idris, pentru că s-a corectat şi a spus:

– Bineînţeles că ea este victima. Dar vreau să spun că şi eu sunt o victimă. Tu înţelegi, bineînţeles, că eşti afgan. Dar străinii ăştia nu înţeleg.

– Trebuie să plec, încearcă să se sustragă Idris.

– Sunt un *mazdoor*, un simplu muncitor. Câştig un dolar sau doi într-o zi bună, Sahib. Şi am şi cinci copii. Unul dintre ei e orb. Şi acum asta. Oftează. Mă gândesc câteodată – să mă ierte Domnul – îmi spun că poate Allah ar fi trebuit să o lase pe Roshi să... ei bine,

înțelegi tu. S-ar putea să fi fost mai bine. Pentru că te întreb, Sahib, ce băiat o să se însoare cu ea acum? Nu o să-şi găsească niciodată un soț. Şi atunci cine o să aibă grijă de ea? Eu o să trebuiască să fac asta. O să fiu nevoit să fac asta toată viața.

Idris se simte încolțit. Îşi scoate portofelul.

– Orice poți să economiseşti, Sahib. Nu pentru mine, bineînțeles. Pentru Roshi.

Idris îi pune în mână câteva bancnote. Unchiul clipeşte şi îşi ridică ochii de la bani. Începe să spună: *Două...*, apoi îşi ține gura închisă de teamă ca Idris să nu creadă că a făcut o greşeală.

– Cumpără-i nişte pantofi buni, îl îndeamnă Idris, coborând scările.

– Allah să te binecuvânteze, Sahib, strigă unchiul din spate. Eşti un om bun. Eşti un om tare cumsecade.

Idris vine în vizită şi a doua, şi a treia zi. În curând devine o rutină, stă în fiecare zi lângă Roshi. Ajunge să-i cunoască după nume pe infirmieri, pe cei care lucrează la parter, pe îngrijitor, pe paznicii subnutriți şi obosiți de la porțile spitalului. Îşi ține vizitele cât se poate de secrete. În convorbirile pe care le are peste ocean cu Nahil nu a menționat nimic de Roshi. Nici lui Timur nu-i spune unde pleacă, de ce nu îl însoțeşte într-o excursie la Paghman sau la o întâlnire cu un oficial al Ministerului de Interne. Dar Timur află oricum.

– Bravo ție, spune el. Faci ceva bun.

Face o pauză înainte să adauge:

– Ai grijă, totuşi.

– Vrei să spui să nu mă mai duc în vizită.

– Plecăm într-o săptămână, frate. Sunt sigur că nu vrei să se ataşeze prea mult de tine.

Idris dă din cap. Se întreabă dacă Timur nu este cumva puțin gelos pe relația lui cu Roshi, poate şi

plin de resentimente că el, Idris, i-a furat o ocazie formidabilă de a face pe eroul. Timur, apărând cu încetinitorul din clădirea unde este înăbuşitor de cald, ţinând în braţe un copil mic. Mulţimea explodând în ovaţii. Idris e hotărât să nu-l lase pe Timur să defileze astfel cu Roshi.

Totuşi, Timur are dreptate. Într-o săptămână vor pleca acasă, iar Roshi a început să-l strige Kaka Idris. Dacă ajunge târziu, o găseşte agitată. O ia de mijloc şi un val de uşurare îi inundă faţa. Vizitele lui sunt ceea ce aşteaptă cel mai mult, îi spusese ea. Uneori îi strânge mâna în mânuţele ei şi se uită împreună la un film. Când e departe de ea, se gândeşte adesea la părul de un galben şters de pe braţele ei, la ochii ei mici şi căprui, la picioarele drăgălaşe, la obrajii rotunzi, la felul în care îşi ţine bărbia în mâini, în timp ce el îi citeşte una dintre cărţile de copii pe care le-a luat de la o librărie de lângă liceul francez. De câteva ori chiar şi-a imaginat cum ar fi dacă ar lua-o în SUA, cum s-ar înţelege cu băieţii lui de acasă, Zabi şi Lemar. În ultimul an, el şi Nahil se gândiseră la posibilitatea de a avea un al treilea copil.

– Şi acum? întreabă Amra cu o zi înaintea plecării lui planificate.

Mai devreme în acea zi, Roshi îi dăduse lui Idris un desen făcut în creion pe o hârtie de la spital: erau două siluete din beţe care se uitau la un televizor. El a arătat spre cea cu părul lung:

Asta eşti tu?

Şi ăsta eşti tu, Kaka Idris.

Aveai părul lung? Înainte?

Sora mea mi-l pieptăna în fiecare noapte. Ştia cum să-l pieptene, aşa că nu mă durea.

Trebuie să fi fost o soră bună. Când va creşte la loc, poţi să-l piepteni.

Cred că mi-ar plăcea. Nu pleca, Kaka! Nu mă lăsa!

– E o fată dulce, îi spune el Amrei.

Şi chiar e. E bine crescută şi umilă. Se gândeşte cu o urmă de vină la Zabi şi Lemar aflaţi în San Jose, care nu-şi suportă de mult timp numele afgane, care se transformă rapid în nişte mici tirani, în copiii americani obraznici şi pretenţioşi pe care el şi Nahil au jurat că nu-i vor avea niciodată.

– E o supravieţuitoare, spune Amra.

– Da.

Amra se sprijină de zid. Doi infirmieri trec în grabă pe lângă ei, împingând o targă. Pe ea stă întins un băiat care are capul înfăşurat într-un bandaj îmbibat în sânge şi nişte răni deschise pe coapse.

– Alţi afgani din America sau Europa, spune Amra, vin şi îi fac poze. O filmează. Îi fac promisiuni. Apoi merg acasă şi le arată familiilor lor. Ca şi cum ar fi un animal de la zoo. Le dau voie pentru că mă gândesc că poate o vor ajuta. Dar uită. Nu mai aud niciodată de ei. Aşa că te întreb din nou, şi acum?

– Operaţia de care are nevoie? spune el. Vreau să o fac posibilă.

Ea se uită la el cu ezitare.

– Avem o secţie de neurochirurgie în spitalul unde lucrez eu. O să vorbesc cu şeful meu. O să facem toate aranjamentele necesare ca să vină în California şi să facă operaţia.

– Da, dar banii?

– O să obţinem fonduri. În cel mai rău caz, voi plăti eu.

– Din portofel.

El râde.

– Se spune „din buzunar", dar, da.

– Trebuie să obţinem permisiunea unchiului.

– Dacă îşi mai face apariţia.

Nu-l mai văzuse nimeni şi nu mai auzise nimeni de el din ziua în care Idris îi dăduse cele două sute de dolari.

Amra îi zâmbeşte. Idris nu mai făcuse aşa ceva până acum. Era ceva încurajator, amețitor, euforic chiar în modul în care îşi luase acest angajament, fără să se gândească prea mult. Se simte plin de energie. Aproape că i se taie răsuflarea. Spre uimirea sa, îl mâncau ochii care i se umeziseră.

– *Hvala*, spune ea. Mulţumesc.

Se ridică pe vârful picioarelor şi îl sărută pe obraz.

– M-am culcat cu una dintre olandeze, spune Timur.

– De la petrecere?

Idris, cu capul lipit de fereastră, se ridică. Admira de unde era platourile netede ale Munților Hindu Kush, de culoare maronie.

– Cu bruneta. M-am încărcat pe jumătate cu energie şi am făcut dragoste până la chemarea la rugăciunea de dimineață.

– Iisuse! O să te maturizezi vreodată? spune Idris, enervat că Timur l-a împovărat din nou, atunci când a aflat de comportamentul lui oribil, de infidelitatea şi de maimuțărelile groteşti ale vărului său.

Timur zâmbeşte cu aroganță.

– Aminteşte-ți, vere, ce se întâmplă la Kabul...

– Te rog să nu continui fraza asta.

Timur râde.

Undeva în spatele avionului se dă o petrecere. Cineva cântă în paştună, iar altul bate într-o farfurie Styrofoam ca într-o *tamboura*.

– Nu-mi vine să cred că am dat peste bătrânu' Nabi, murmură Timur. Iisuse!

Idris îşi scoate somniferul pe care îl păstrase în buzunarul de la piept şi îl înghite fără apă.

– Aşa că mă întorc luna viitoare, spune Timur, punându-şi mâinile în sân şi închizând ochii. Probabil

voi mai face câteva drumuri după aceea, dar ar trebui să fie bine.

– Ai încredere în tipul ăsta Farooq?

– Ba bine că nu. De-aia mă întorc.

Farooq este avocatul pe care l-a angajat Timur. Specialitatea lui e să-i ajute pe afganii care au trăit în exil să-şi revendice proprietăţile lăsate la Kabul. Timur vorbeşte întruna despre hârtiile pe care le va înregistra Farooq, despre judecătorul care, speră el, va prezida şi va conduce dezbaterile, un văr de-al doilea al soţiei lui Farooq. Idris îşi sprijină din nou capul de geam, aşteptând ca pastila să-şi facă efectul.

– Idris? îl strigă Timur încet.

– Da.

– Foarte trist ce am văzut acolo, nu?

Eşti şocat rău, frate!

– Da, spune Idris.

În scurt timp, Idris începe să audă un bâzâit în cap şi i se înceţoşează vederea. În timp ce simte cum se cufundă în somn, se gândeşte la momentul despărţirii de Roshi, când îi ţinea degetele, spunându-i că se vor vedea curând, iar ea suspina uşor, aproape în tăcere, la pieptul lui.

În timp ce se îndrepta spre casă, de la Aeroportul Internaţional din San Francisco, Idris îşi aminteşte cu nostalgie traficul haotic de la Kabul. I se părea ciudat să-şi conducă acum Lexus-ul pe benzile îngrijite, fără gropi, ale autostrăzii 101, care ducea spre sud, cu toate indicatoarele întotdeauna utile, cu toată lumea asta de pe şosea atât de politicoasă şi de corectă, care semnaliza şi acorda prioritate. Zâmbeşte când îşi aduce aminte de toţi şoferii de taxi adolescenţi şi extrem de tupeişti, cărora el şi Timur le încredinţaseră viaţa lor la Kabul.

De pe scaunul din dreapta, Nahil pune tot felul de întrebări. Era Kabulul sigur? Cum era mâncarea? S-a

îmbolnăvit? I s-a făcut rău de la vreun aliment? A făcut poze şi a filmat tot ce a putut? El îşi dă toată silinţa să fie cât mai exact. Îi descrie şcolile de pe care căzuse tencuiala, intruşii care locuiau ilegal în clădiri fără acoperiş, cerşetorii, noroiul, întreruperea continuă a curentului electric, dar e ca şi cum ar descrie muzica. Nu poate să le aducă la viaţă. Detaliile vii şi captivante despre Kabul – sala pentru culturism în mijlocul molozului, de exemplu, un afiş cu Schwarzenegger lipit de geam. Astfel de detalii îi scapă acum, iar descrierile lui sună generic, insipid, ca o poveste banală de la ştiri.

Pe bancheta din spate a maşinii, băieţii îi fac pe plac, ascultându-l un timp, sau cel puţin pretinzând că o fac. Idris simte că sunt plictisiţi. Apoi Zabi, care are zece ani, îi cere lui Nahil să dea drumul la un film. Lemar, care este cu doi ani mai mare, se străduieşte să-l mai asculte un timp pe tatăl lor, dar Idris aude curând zgomotul unei maşini de curse din DS Nintendo.

– Ce se întâmplă cu voi, băieţi? îi ceartă Nahil. Tatăl vostru tocmai s-a întors de la Kabul. Nu sunteţi curioşi? Nu aveţi nicio întrebare?

– E în regulă, spune Idris. Lasă-i!

Dar *este* supărat pe lipsa lor de interes, pe ignoranţa crasă faţă de loteria genetică ce le-a acordat dreptul la nişte vieţi privilegiate. Simte o ruptură bruscă între el şi familia sa, chiar şi cu Nahil, ale cărei întrebări se învârt mai mult în jurul restaurantelor şi a lipsei instalaţiilor tehnico-sanitare de interior. Se uită la ei într-un mod acuzator, aşa cum trebuie să se fi uitat şi localnicii din Kabul la el când a ajuns pentru prima dată acolo.

– Mi-e foarte foame, spune el.

– Ce ţi-ar plăcea? întreabă Nahil. Sushi, mâncare italiană? S-a deschis un magazin de delicatese lângă Oakridge.

– Hai să luăm mâncare afgană, propune el.

Merg la Abe's Kabob House, în partea de est a oraşului San Jose, lângă vechea piaţa de vechituri Berryessa. Proprietarul, Abdullah, este un bărbat cu părul cărunt, trecut de şaizeci de ani, cu o mustaţă în furculiţă şi cu mâini puternice. Este unul dintre pacienţii lui Idris, la fel ca şi soţia lui. Abdullah le face cu mâna din spatele casei de marcat când Idris şi familia sa intră în restaurant. Abe's Kabob House este o mică afacere de familie. Are numai opt mese – acoperite adesea cu feţe de masă din muşama – meniuri plastifiate, postere cu Afganistan pe pereţi, un automat vechi de sifon şi un „vânzător" în colţ. Abdullah îi întâmpină pe oaspeţi, se ocupă de casa de marcat şi face curăţenie. Soţia sa, Sultana, e în spate. Ea este cea responsabilă cu „magia". Idris o vede acum în bucătărie, aplecată, cu părul strâns sub o bonetă din plasă, cu ochii mici din cauza aburului. Ea şi Abdullah s-au căsătorit în Pakistan, la sfârşitul anilor '70, după ce comuniştii puseseră stăpânire pe ţara lor, îi povestiseră ei lui Idris. Li s-a acordat azil în SUA în 1982, în anul în care s-a născut fiica lor, Pari.

Ea e cea care le ia comanda acum. Pari este prietenoasă şi politicoasă, are pielea deschisă la culoare ca a mamei sale şi aceeaşi strălucire de forţă emoţională în ochi. Are un corp ciudat de disproporţionat, este subţire şi delicată în partea de sus, dar cântăreşte mult sub talie, are şolduri mari, coapse groase şi glezne la fel. Poartă acum una dintre obişnuitele ei fuste largi.

Idris şi Nahil comandă miel cu orez brun şi *bolani*. Băieţii se hotărăsc pentru *chapli kabobs*, cel mai apropiat fel de mâncare de hamburger, pe care îl pot găsi în meniu. În timp ce aşteaptă mâncarea, Zabi îi spune lui Idris că echipa lui de fotbal a ajuns în finală. El joacă pe partea dreaptă. Meciul este duminică. Lemar îi spune că are un recital la chitară sâmbătă.

– Ce interpretezi? întreabă Idris domol, începând să simtă disconfortul produs de diferenţa de fus orar.

– „Paint It Black".

– Foarte tare!

– Nu sunt sigură că ai repetat îndeajuns, intervine Nahil, mustrându-l prudentă.

Lemar lasă să-i cadă şervețelul de hârtie pe care îl rulase.

– Mamă! Pe bune! Nu vezi prin ce trec în fiecare zi? Am atâtea de făcut!

Pe la jumătatea mesei, Abdullah vine să-i salute, ştergându-şi mâinile pe şorțul legat în jurul taliei. Îi întreabă dacă le place mâncarea şi dacă îi mai poate servi cu ceva.

Idris îi spune că el şi Timur tocmai s-au întors din Kabul.

– Ce are de gând Timur jan? întreabă Abdullah.

– Ca de obicei, nimic bun.

Abdullah râde. Idris ştie cât de apropiat este Abdullah de Timur.

– Cum merge afacerea cu *kabob*?

Abdullah oftează.

– Domnule Bashiri, dacă o să vreau să blestem vreodată pe cineva, voi spune „să-ți dea Domnul un restaurant".

Preț de câteva clipe toată lumea râde.

Mai târziu, când părăsesc restaurantul şi se urcă în maşină, Lemar întreabă:

– Tati, le dă tuturor mâncare pe gratis?

– Bineînțeles că nu, spune Idris.

– Atunci ție de ce nu-ți cere bani?

– Pentru că suntem afgani şi pentru că sunt doctorul lui, îl lămureşte Idris, ceea ce era parțial adevărat.

Motivul cel mai important este, bănuieşte el, faptul că este vărul lui Timur, iar Timur i-a împrumutat bani cu ani în urmă lui Abdullah ca să deschidă restaurantul.

Acasă, Idris este surprins inițial să vadă covoarele strânse în sufragerie şi în holul de la intrare, cuie şi plăci de lemn pe scări. Apoi îşi aminteşte că reamenajau casa, înlocuind covoarele cu lemn de esență tare – scânduri mari de cireş într-o nuanță pe care furnizorul de pardoseală o numise *arămie*. Uşile dulapului din bucătărie fuseseră date cu şmirghel, iar în locul cuptorului cu microunde nu mai era nimic. Nahil îi spune că lunea lucrează doar o jumătate de zi ca să se poată întâlni dimineața cu cei care aveau să pună pardoseala şi cu Jason.

– Jason?

Apoi îşi aminteşte, Jason Speer, tipul cu home cinema.

– Vine să ia măsurători. Ne-a obținut deja subwoofer-ul şi proiectorul la discount. Va trimite trei băieți care să se apuce de lucru miercuri.

Idris dă din cap. Home cinema-ul fusese ideea lui, ceva ce îşi dorise dintotdeauna. Dar acum îl pune în încurcătură. Se simte deconectat de la tot, de Jason Speer, de dulapurile noi şi de podeaua arămie, de adidaşii cu talpă înaltă de o sută şaizeci de dolari ai copiilor, de cuvertura cu ciucuri din camera sa, de energia cu care el şi Nahil au căutat să realizeze toate aceste lucruri. Fructele ambiției sale îl lovesc acum frivole. Nu fac decât să-i amintească de brutala deosebire dintre viața lui şi ceea ce a găsit la Kabul.

– Ce s-a întâmplat, iubitule?

– Diferența de fus orar, spune Idris. Trebuie să trag un pui de somn.

Sâmbătă reuşeşte să asculte tot recitalul la chitară, iar duminică vede mare parte din meciul de fotbal al lui Zabi. În timpul celei de-a doua reprize se furişează în parcare şi doarme o jumătate de oră. Spre uşurarea lui, Zabi nu observă nimic. Duminică seara vin câțiva dintre vecini la cină. Îşi dau din mână în mână

fotografii din călătoria lui Idris şi se uită politicoşi la filmarea de o oră de la Kabul pe care Nahil, împotriva voinţei lui Idris, insistă ca ei să o vadă.

La masă îl întreabă pe Idris cum a fost în excursie şi cum vede situaţia din Afganistan. Sorbind din mojito, le răspunde scurt.

– Nu pot să-mi imaginez cum e acolo, spune Cynthia.

Cynthia este instructor de pilates la sala de sport unde Nahil face exerciţii.

– Kabul înseamnă..., Idris caută cuvântul potrivit. O mie de tragedii pe metru pătrat.

– Trebuie să fi avut un adevărat şoc cultural ducându-te acolo.

– Da, aşa a fost.

Idris nu spune că adevăratul şoc cultural a fost să se întoarcă.

În cele din urmă, ajung să discute despre violarea corespondenţei care se petrecuse recent în cartier.

Stând în pat în acea noapte, Idris spune:

– Crezi că trebuie să avem toate astea?

– „Toate astea?" se miră Nahil.

El o vede în oglindă, spălându-se pe dinţi deasupra chiuvetei.

– Toate astea. Toate lucrurile astea.

– Nu, nu avem *nevoie* de ele, dacă la asta te referi, spune ea.

Scuipă în chiuvetă şi face gargară.

– Nu crezi că toate astea sunt prea multe?

– Am muncit din greu, Idris. Îţi aduci aminte de examenele de admitere la medicină şi la drept, toţi anii de studiu, de anii de rezidenţiat? Nimeni nu ne-a *dat* nimic. Nu trebuie să ne cerem iertare pentru nimic.

– Cu banii pe care i-am dat pe sistemul home cinema am fi putut construi o şcoală în Afganistan.

Ea vine în dormitor şi se aşază pe pat ca să-şi scoată lentilele de contact. Are cel mai frumos profil. Îi place

cum fruntea ei abia coboară unde începe nasul, îi plac pomeții ei puternici şi gâtul subțire.

– Atunci fă-le pe amândouă, spune ea, întorcându-se spre el, clipind repede ca să-şi rețină picăturile. Nu văd de ce nu ai putea.

Cu câțiva ani în urmă, Idris descoperise că Nahil îl susținea financiar pe un băiat columbian pe nume Miguel. Nu-i spusese nimic despre el şi, pentru că ea era cea care se ocupa de scrisori şi de bani, Idris nu ştiuse ani de-a rândul ăsta, până într-o zi când a văzut-o citind o scrisoare de la Miguel. Scrisoarea fusese tradusă din spaniolă de o călugăriță. Era şi o fotografie cu un băiat înalt, musculos, lângă o colibă din paie, jucându-se cu o minge de fotbal, iar în spatele lui doar nişte vaci cam costelive şi nişte dealuri verzi. Nahil începuse să-l susțină pe Miguel când începuse să studieze dreptul. De unsprezece ani, cecurile lui Nahil s-au intersectat în linişte cu fotografiile lui Miguel şi cu scrisorile lui de mulțumire, traduse de călugăriță.

Îşi dă jos inelele.

– Deci, despre ce e vorba? Te simți vinovat că ai supraviețuit?

– Văd lucrurile puțin diferit acum, asta-i tot.

– Bine. Pune-le în practică, atunci. Dar nu te mai gândi atât la ele.

Disconfortul creat de diferența de fus orar nu-l lăsa să doarmă în noaptea aceea. Citeşte puțin, se duce la parter şi se uită la o parte din filmul *West Wing*, difuzat în reluare acum, apoi ajunge în fața calculatorului, în camera de oaspeți pe care Nahil a transformat-o în birou. Găseşte un e-mail de la Amra. Aceasta speră că a ajuns în siguranță acasă şi că familia lui este bine. A plouat „cu furie" la Kabul, scrie ea, iar pe străzi intri în noroi până la glezne. Ploaia a adus cu ea inundații şi vreo două sute de familii au trebuit evacuate cu elicopterul din Shomali, la nord de Kabul. Securitatea e

pe poziții, deoarece Kabulul susține războiul lui Bush în Irak şi aşteaptă represalii din partea Al-Qaida. Ultimul ei rând este: *ai vorbit deja cu şeful tău?*

Sub e-mail-ul Amrei este adăugat un paragraf din partea lui Roshi, pe care Amra l-a transcris. Sună în felul următor:

Salaam, Kaka Idris,

Inshallah, ai ajuns cu bine în America. Sunt sigură că familia ta e foarte fericită să te vadă. În fiecare zi mă gândesc la tine. În fiecare zi mă uit la filmele pe care mi le-ai cumpărat. Îmi plac toate. Sunt tristă că nu eşti aici să ne uităm împreună la ele. Mă simt bine şi Amra jan are foarte mare grijă de mine. Te rog să-i spui familiei tale Salaam din partea mea. Inshallah, ne vom vedea curând în California.

Cu respect,
Roshana

Îi răspunde Amrei, îi mulțumeşte şi îi scrie că-i pare rău să audă de inundații. Speră că ploaia se va domoli. Îi spune că va vorbi săptămâna aceasta cu şeful lui despre Roshi. Sub aceste rânduri scrie:

Salaam, Roshi jan,

Mulțumesc mult pentru mesajul tău drăguț. Am fost foarte fericit să aud de tine. Şi eu mă gândesc mult la tine. I-am povestit familiei mele totul despre tine şi sunt toți nerăbdători să te întâlnească, mai ales fiii mei, Zabi jan şi Lemar jan, care mă tot întreabă de tine. De-abia aşteptăm să ajungi aici. Cu dragoste,

Kaka Idris

Iese de pe internet şi merge la culcare.

Luni, când intră în birou, este întâmpinat de o groază de mesaje pe telefon. Cereri de rețete medicale se revarsă dintr-un

coş, aşteptând aprobarea lor. Are peste o sută şaizeci de e-mail-uri pe care trebuie să le citească, iar căsuţa vocală este plină. Îşi studiază cu atenţie programul pe calculator şi este înspăimântat să vadă că orarul său este supraîncărcat toată săptămâna – cu *pile*, aşa cum spun medicii. Şi, mai rău de atât, o va vedea în această după-amiază pe temuta doamnă Rasmussen, o prezenţă într-adevăr neplăcută, care se confruntă de ani de zile cu tot felul de simptome, care mai de care mai ciudate, ce nu răspund la niciun tratament. Îl apucă transpiraţiile la gândul că trebuie să facă faţă dependenţei ei agresive de mersul la doctor. Şi mai este şi un mesaj vocal de la şefa sa, Joan Schaeffer, care îi spune că un pacient pe care îl diagnosticase cu pneumonie chiar înainte de a pleca la Kabul a suferit, de fapt, o insuficienţă cardiacă congestivă. Cazul va fi folosit săptămâna viitoare pentru Peer Review, o conferinţă video pe care o urmăreşte tot personalul şi în timpul căreia se prezintă greşeli ale unor medici, care rămân anonimi, pentru a se învăţa din ele. Anonimitatea nu merge prea departe, Idris ştie asta. Cel puţin jumătate dintre persoanele din cameră vor şti cine este vinovatul.

Simte cum îl apucă o durere de cap.

În acea dimineaţă rămâne teribil de în urmă cu programul. Un astmatic intră fără programare, având nevoie urgent de tratament şi de o monitorizare îndeaproape a fluxului de vârf şi a saturaţiei de oxigen. Un director de vârstă mijlocie, pe care Idris l-a văzut ultima dată cu trei ani în urmă, intră cu un infarct miocardic anterior care evoluează. Idris ia prânzul cu o jumătate de oră întârziere. În sala de conferinţe unde mănâncă toţi medicii, muşcă hărţuit din sendvişul uscat de curcan, încercând să-i prindă din urmă cu notiţele. Răspunde la aceleaşi întrebări venite acum din partea colegilor. Te simţeai în siguranţă în Kabul? Ce cred afganii de acolo despre

prezența americanilor? Le dă replici lapidare, scurte, cu gândul la doamna Rasmussen, la mesajele vocale la care trebuie să răspundă, cererile pe care trebuie să le aprobe, la cele trei pile din orarul său din acea după-amiază, la viitoarea conferință Peer Review, la muncitorii de acasă care taie cu fierăstrăul, dau găuri și bat cuie. Când vorbește despre Afganistan – și e surprins să vadă cât de repede și imperceptibil s-a petrecut asta – simte dintr-o dată că discută despre un film văzut recent, care te umple de emoție, dar ale cărui efecte încep să pălească.

Săptămâna aceasta se dovedește una dintre cele mai grele din cariera sa. Deși a intenționat să vorbească cu Joan Schaeffer despre Roshi, nu a găsit timp. Toată săptămâna este într-o dispoziție proastă. Petrece puțin timp cu băieții acasă, se enervează cu muncitorii care ba intră, ba ies din casă și cu tot zgomotul. Încă nu și-a revenit la normal cu somnul. Mai primește două e-mail-uri de la Amra cu ultimele informații de la Kabul. Rabia Balkhi, spitalul pentru femei, s-a redeschis. Guvernul Karzai va permite rețelelor de televiziune să transmită programe, provocându-i pe conservatorii islamiști care s-au opus. Într-un post-scriptum de la sfârșitul celui de-al doilea e-mail, ea scrie că Roshi a devenit mai retrasă de când a plecat el și îl întreabă din nou dacă a vorbit cu șefa lui. Se ridică din fața tastaturii. Se întoarce mai târziu, rușinat de cât de mult l-au iritat cuvintele Amrei, de cât de tentat a fost, pentru o clipă, să-i răspundă cu majuscule:

O SĂ VORBESC. LA TIMPUL POTRIVIT.

– Sper că a fost OK pentru tine.

Joan Schaeffer stă în spatele biroului, cu mâinile în poală. E o femeie de o energie extraordinară, cu o față rotundă și cu un păr alb și

aspru. Se uită la el peste ochelarii mici de citit, aşezaţi pe nas.

– Înţelegi că nu a fost vorba de vreun atac împotriva ta?

– Da, bineînţeles, spune Idris. Înţeleg.

– Şi nu te simţi prost. I se putea întâmpla oricăruia dintre noi. Insuficienţă cardiacă congestivă şi pneumonie pe bază de radiografie, uneori e cam greu de spus.

– Mulţumesc, Joan.

Se ridică să plece, dar se opreşte la uşă.

– A! E ceva ce voiam să discut cu tine.

– Sigur. Sigur. Ia loc.

Se aşază din nou. Îi spune de Roshi, îi descrie rana, lipsa de resurse de la Spitalul Wazir Akbar Khan. Îi spune despre promisiunea pe care i-a făcut-o Amrei şi lui Roshi. Spunându-o cu voce tare, se simte apăsat de acest angajament într-un fel în care nu se simţise la Kabul, când stătuse în hol cu Amra şi ea l-a sărutat pe obraz. E tulburat să vadă că simte un fel de remuşcare.

– Doamne, Idris, spune Joan, clătinând din cap, eşti de lăudat. Dar cât de înspăimântător! Biata copilă! Nu pot să-mi imaginez!

– Ştiu, spune el.

O întreabă dacă grupul ar fi dispus să acopere operaţia.

– Sau *operaţiile*. Am sentimentul că are nevoie de mai mult de una.

Joan oftează.

– Mi-aş dori. Dar, sincer, mă îndoiesc că cei din consiliul de administraţie vor aproba asta, Idris. Mă îndoiesc foarte tare. Ştii că am fost pe roşu în ultimii cinci ani. Şi ar mai fi şi problemele legale, foarte complicate.

Ea aşteaptă, şi poate e pregătită, ca el să conteste asta, dar nu o face.

– Înţeleg, spune el.

– Ar trebui să găseşti o organizaţie umanitară care face lucruri de genul acesta, nu? Ţi-ar lua ceva timp, dar...

– O să mă interesez. Mulţumesc, Joan.

Se ridică din nou, surprins că se simte mai eliberat, aproape uşurat de răspunsul ei.

Mai trece încă o lună până la instalarea home cinema-ului acasă, dar e o minune. Din tavan se proiectează o imagine intensă, iar mişcările pe ecranul cu diagonală de 259 de centimetri sunt izbitor de realiste. Sistemul surround cu 7.1 canale, egalizatorul grafic şi atenuatorul de bas pe care le-au pus în cele patru colţuri ale camerei au făcut minuni pentru acustică. Se uită la *Piraţii din Caraibe*, băieţii sunt absolut încântaţi de tehnologie, stând unul în stânga, celălalt în dreapta lui, mâncând din coşul cu floricele de porumb din poala lui. Adorm înainte de scena prelungită de bătaie de la final.

– Îi duc în pat, îi spune Idris lui Nahil.

Îl ridică pe unul, apoi pe celălalt. Băieţii sunt în creştere, corpurile lor slabe se alungesc cu o viteză alarmantă. Îi înveleşte pe fiecare şi devine conştient de suferinţa care îl pândeşte în ceea ce îi priveşte pe băieţi. Într-un an, cel mult doi, el va fi înlocuit. Băieţii se vor îndrăgosti de alte lucruri, de alţi oameni, se vor simţi stânjeniţi de el şi de Nahil. Idris se gândeşte cu dor la vremurile în care erau mici şi neajutoraţi şi atât de dependenţi de el. Îşi aminteşte cât de înspăimântat era Zabi în copilărie de gurile de canal, ocolindu-le cât de mult putea, cu stângăcie. Odată, când se uitau la un film vechi, Lemar l-a întrebat pe Idris dacă apucase filmele alb-negru. Amintirea îl face să zâmbească. Îi sărută pe obraji.

Stă în spate, în întuneric, uitându-se la Lemar care doarme. Îşi dă seama acum că îi judecase în grabă şi

pe nedrept pe băieții săi. Şi se judecase aspru şi pe sine. Nu este un criminal. Tot ceea ce îi aparține a câştigat cinstit. În anii '90, pe când jumătate din tipii pe care îi ştia stăteau prin cluburi şi vânau femei, el era îngropat în studiu, târându-se pe holurile spitalului la ora două dimineața, renunțând la timpul liber, la confort, la somn. Îi dăruise medicinii zece ani din viață. Şi-a plătit datoriile. De ce să se simtă prost? E familia lui. E viața lui.

În ultima lună, Roshi a devenit ceva abstract pentru Idris, ca un personaj dintr-o piesă de teatru. Legătura dintre ei a devenit mai slabă, aproape s-a răcit Intimitatea suprinzătoare pe care a descoperit-o în acel spital a dispărut între timp. Experiența trăită la spitalul din Kabul nu mai avea putere asupra lui. Îşi dă seama că acolo fusese cuprins de o hotărâre puternică, de ceea ce s-a dovedit de fapt o iluzie, un miraj. Căzuse sub influența unui fel de drog. Acum simte distanța dintre el şi fată ca fiind enormă. Infinită, insurmontabilă, iar promisiunea față de ea, o greşeală nesăbuită, o interpretare eronată a propriilor sale puteri, a voinței şi a caracterului său. Ceva care cel mai bine ar trebui să fie dat uitării. Dar nu este în stare. Pur şi simplu. În ultimele două săptămâni a primit încă trei e-mail-uri de la Amra. L-a citit pe primul şi nu a răspuns. Iar pe următoarele două le-a şters fără ca măcar să le mai deschisă.

Vreo douăsprezece-treisprezece persoane stau la coadă în librărie. Coada se întinde de la scena improvizată, până la standul cu reviste. O femeie înaltă, cu fața lată, le dă câte un post-it celor care aşteaptă, ca să-şi scrie numele şi vreun mesaj personal ce va apărea ca dedicație în carte. O vânzătoare care stătea lângă autoare îi ajută pe oameni să dea repede la pagina de titlu.

Idris este aproape de ele şi ţine un exemplar în mână. Femeia din faţa lui, de vreo cincizeci şi ceva de ani, blondă cu părul scurt, se întoarce spre el şi îl întreabă:

– Aţi citit-o?

– Nu, spune el.

– O să o citim pentru clubul de carte de luna viitoare. E rândul meu să aleg.

– Aha!

Se încruntă şi-şi duce mâna la piept.

– Sper ca oamenii să o citească. E o poveste atât de înduioşătoare! Te inspiră. Pun pariu că o să se facă un film după ea.

E adevărat ce i-a spus. Nu a citit cartea şi se îndoieşte că o va citi vreodată. Nu crede că are dispoziţia necesară să se revadă în paginile ei. Dar ceilalţi vor citi. Şi când o vor face, el va fi expus. Oamenii vor şti. Nahil, băieţii, colegii. Îi vine greaţă când se gândeşte la asta.

Deschide din nou cartea, trece repede de mulţumiri, de biografia coautorului, care este, de fapt, adevăratul scriitor. Se uită din nou la fotografia de pe copertă. Nici urmă de rană. Dacă a rămas cu o cicatrice, ceea ce trebuie să se fi întâmplat, părul ei negru, lung şi ondulat o ascunde. Roshi poartă o bluză cu mărgele mici aurii, un pandantiv Allah şi nişte cercei mici şi rotunzi din lapislazuli. Se sprijină de un pom, uitându-se fix la aparat şi zâmbeşte. El se gândeşte la siluetele din nişte simplii linii pe care ea i le desenase. *Nu pleca! Nu mă lăsa, Kaka!* Nu găseşte în această tânără nici măcar o urmă din făptura mică şi timidă pe care o găsise cu şase ani în urmă în spatele unei perdele.

Idris se uită la pagina cu dedicaţii.

Celor doi îngeri din viaţa mea: mamei mele Amra şi lui Kaka Timur. Sunteţi salvatorii mei. Vă datorez totul.

Oamenii înaintează. Femeia cu părul blond şi scurt are acum cartea semnată. Se dă într-o parte, iar Idris,

cu inima bătându-i, face un pas înainte. Roshi îşi ridică privirea. Poartă un şal afgan peste o bluză cu mâneci lungi de culoarea dovleacului şi cercei mici ovali din argint. Ochii ei sunt mai negri decât îşi aminteşte el, iar corpul ei emană feminitate. Se uită la el fără să clipească şi, deşi niciun semn de pe faţa ei nu-i dă de înţeles că l-a recunoscut, iar zâmbetul ei pare unul politicos, este ceva în expresia feţei femeii ce o face să pară distrată şi distantă, jucăuşă, şireată, greu de pus în încurcătură. Îl intimidează şi, dintr-o dată, toate cuvintele pe care le compusese – chiar şi scrise, repetate în minte până a ajuns în faţa ei – au dispărut. Nu poate să se adune să spună ceva. Poate doar să stea acolo, uitându-se ca un prost.

Vânzătoarea îşi drege glasul.

– Domnule, dacă îmi daţi cartea, deschid la pagina de titlu şi Roshi vă va da un autograf.

Cartea. Idris îşi coboară privirea şi o vede, o ţine strâns în mâini. Nu a venit ca să obţină o semnătură, bineînţeles. Ar fi enervant – grotesc de enervant – după tot ce s-a întâmplat. Totuşi, se vede înmânând cartea vânzătoarei care o deschide imediat la pagina corectă, ca o expertă, iar mâna lui Roshi mâzgăleşte ceva sub titlu. Mai are doar câteva secunde în care poate să spună ceva, nu că l-ar scuza câtuşi de puţin în faţa ei, ci pentru că el crede că îi datorează asta. Dar când vânzătoarea îi dă cartea înapoi, nu poate rosti niciun cuvânt. Îşi doreşte acum măcar o fărâmă din curajul lui Timur. Se uită din nou la Roshi. Fata se uită deja lung la următoarea persoană care aşteaptă la rând.

– Sunt..., începe el.

– Trebuie să plecaţi acum, domnule, spune vânzătoarea.

Idris se îndepărtează cu capul plecat.

A lăsat maşina în faţa magazinului unde era foarte multă lume. Drumul până la ea i se pare cel mai lung

din viața lui. Deschide portiera şi se opreşte înainte să urce. Cu mâinile încă tremurânde deschide din nou cartea. Mâzgălitura nu este o semnătură. I-a scris două propoziții în engleză.

Închide cartea, apoi ochii. Presupune că ar trebui să se simtă uşurat. Dar o parte din el îşi doreşte altceva. Poate că dacă s-ar fi strâmbat la el, dacă i-ar fi spus ceva infantil, plină de aversiune şi ură! O izbucnire de ranchiună! Poate că ar fi fost mai bine. În loc de asta, o respingere decentă, diplomatică. Şi însemnarea asta. *Nu-ți face griji. Nu eşti în ea.* Un act de bunătate. Poate, mai exact, un act de caritate. Ar trebui să se simtă uşurat. Dar doare. Simte aceste cuvinte ca pe izbitura unui topor în cap.

În apropiere este o bancă sub un ulm. Se îndreaptă spre ea şi lasă cartea acolo. Se întoarce la maşină şi se aşază la volan. Durează câteva minute până prinde curaj să întoarcă cheia în contact şi să plece.

6.

Februarie, 1974

Nota Editorului,

Parallaxe 84 (iarna 1974), pag. 5

Dragi cititori,

Acum cinci ani, când am început ediţiile noastre trimestriale în care apăreau interviuri cu poeţi mai puţin cunoscuţi, nu am putut anticipa cât de populare vor deveni. Mulţi dintre voi au cerut mai multe şi, într-adevăr, scrisorile voastre entuziaste au făcut ca aceste ediţii să devină o tradiţie anuală aici, în *Parallaxe*. Profilurile au devenit favoritele scriitorilor din staff. Articolele au dus la descoperirea sau redescoperirea unor poeţi de valoare şi la o apreciere târzie a operei lor.

Este trist, dar deasupra ediţiei curente pluteşte o umbră. Artistul acestei ediţii este Nila Wahdati, o poetă afgană intervievată de Étienne Boustouler iarna trecută în oraşul Courbevoie de lângă Paris. Doamna Wahdati – suntem siguri că veţi fi de acord – i-a oferit domnului Boustouler unul dintre cele mai revelatoare şi uimitor de sincere interviuri pe care le-am

publicat vreodată. Am aflat cu mare tristețe de moartea ei prematură, la scurt timp după acest interviu. Comunitatea de poeți îi va duce dorul. A lăsat în urmă o fiică.

E stranie sincronizarea. Uşa liftului se deschide cu zgomot, exact în momentul în care se aude telefonul sunând. Pari îl aude, pentru că vine din apartamentul lui Julien, care este la capătul coridorului îngust, slab luminat şi, prin urmare, cel mai aproape de lift. Ştie intuitiv cine sună. După expresia de pe fața lui Julien, şi el ştie.

Julien, care s-a urcat deja în lift, îi spune:

– Lasă-l să sune.

În spatele lui se află o femeie rezervată, cu fața roşie, care a coborât de mai sus. Se uită fioroasă la Pari, nerăbdătoare. Julien o numeşte *La chèvre,* din cauza firelor de păr ca de capră de pe barba ei.

El spune:

– Să mergem, Pari. Am întârziat deja.

Făcuse rezervări pentru ora şapte la un restaurant nou din arondismentul 16, care stârnise vâlvă pentru *poulet braisé*, *sole cardinale* şi ficatul de viței cu oțet din vin de Xeres. Se întâlnesc cu Christian şi Aurélie, prieteni vechi pe care Julien şi-i făcuse la universitate – pe când era student, nu profesor. Stabiliseră să se întâlnească la şase şi jumătate pentru aperitive şi e deja şase şi un sfert. Trebuie să mai meargă până la stația de metrou, apoi până la Muette şi încă şase blocuri până la restaurant.

Telefonul continuă să sune.

Femeia pe care Julien o numeşte capră tuşeşte.

Julien spune, cu mai multă fermitate de data aceasta:

– Pari?

– E probabil Maman, spune ea.

– Da, îmi dau seama.

În mod irațional, Pari se gândeşte că Maman – cu talentul ei nemărginit pentru dramă – a ales să o sune chiar în acest moment, ca să o pună să facă exact această alegere: să intre în lift cu Julien sau să-i răspundă la telefon.

– Ar putea fi important, spune ea.

Julien oftează.

În timp ce uşa liftului se închide în spatele lui, se sprijină de peretele coridorului. Îşi bagă mâinile adânc în buzunarele pardesiului, părând să arate, pentru un moment, ca un personaj dintr-un *policier* al lui Melville.

– Termin într-un minut, spune Pari.

Julien îi aruncă o privire sceptică.

Apartamentul lui Julien e mic. Şase paşi rapizi şi a traversat deja holul, a trecut prin bucătărie şi s-a aşezat pe marginea patului, întinzându-se după telefonul de pe singura noptieră pentru care au avut spațiu. Priveliştea este totuşi impresionantă. Acum plouă, dar într-o zi senină poate să se uite pe fereastra dinspre est şi să vadă destul de mult din arondismentele 19 şi 20.

– *Oui, allô?* spune ea în receptor.

În aparat, vocea unui bărbat.

– *Bonsoir*. Domnişoara Pari Wahdati?

– Cine mă caută?

– Sunteți fiica doamnei Nila Wahdati?

– Da.

– Sunt doctorul Delauney. Vă sun în legătură cu mama dumneavoastră.

Pari închide ochii. Înainte să fie cuprinsă de frica obişnuită, simte un sentiment de vină. A mai primit astfel de apeluri până acum, prea multe la număr, când era adolescentă, fără doar şi poate, dar chiar şi înainte – odată, în clasa a cincea, era în timpul unei lucrări la geografie când profesorul a fost nevoit să o întrerupă, să iasă cu ea pe hol şi să-i explice cu o voce

liniştită ce s-a întâmplat. Aceste apeluri îi sunt familiare lui Pari, dar repetarea lor nu a dus la indiferenţă. La fiecare apel se gândeşte, *De data asta, ăsta e momentul*, şi mereu închide şi se grăbeşte la Maman. În câteva cuvinte, Julien îi spusese lui Pari că, dacă nu mai răspunde şi nu îi mai acordă atâta atenţie, poate nu vor mai exista nici atâtea insistenţe.

– A avut un accident, spune doctorul Delaunay.

Pari stă lângă fereastră şi ascultă explicaţiile lui. Răsuceşte firul telefonului pe deget şi îl desface în timp ce acesta îi povesteşte despre venirea mamei sale la spital, tăietura de pe frunte, suturi, injecţia preventivă cu tetanos, curăţarea cu apă oxigenată, antibiotice, bandaje. Pari îşi aminteşte de o zi în care, la vârsta de zece ani, ajunsese acasă de la şcoală şi găsise pe masa din bucătărie douăzeci şi doi de franci şi un bilet scris de mână. *Am plecat în Alsacia cu Marc. Îţi aduci aminte de el. Mă întorc în vreo două zile. Să fii cuminte. (Să nu stai până seara târziu!) Te iubesc. Maman.* Pari stătuse tremurând în bucătărie, cu ochii plini de lacrimi, spunându-şi că două zile nu era chiar atât de rău, nu era chiar atât de mult.

Doctorul îi pune o întrebare.

– Poftim?

– Întrebam dacă veniţi să o luaţi acasă, domnişoară. Rana nu e gravă, înţelegeţi, dar probabil că ar fi mai bine să nu se ducă acasă singură. Sau îi putem chema un taxi.

– Nu. Nu e nevoie. Ar trebui să ajung cam într-o jumătate de oră.

Stă pe pat. Julien sigur se va supăra, se va simţi probabil prost în prezenţa lui Christian şi a lui Aurélie, ale căror opinii par să conteze foarte mult pentru el. Pari nu vrea să iasă pe coridor şi să dea piept cu Julien. Nu vrea nici să meargă la Courbevoie, dar nici să o vadă pe mama ei. Mai degrabă s-ar întinde şi ar

asculta cum vântul aruncă stropi de ploaie pe geam până ar adormi.

Îşi aprinde o ţigară, iar când Julien intră în cameră şi o întreabă din spate: „Nu vii, nu-i aşa?", ea nu îi răspunde.

Extras din „Afghan Songbird", un interviu cu Nila Wahdati, de Étienne Boustouler,

Parallaxe 84 (iarna 1974), pag. 33

EB: Să înţeleg că sunteţi, de fapt, jumătate afgană, jumătate franţuzoaică?

NW: Mama a fost franţuzoaică, da. Din Paris.

EB: Dar pe tatăl dumneavoastră l-a întâlnit la Kabul. V-aţi născut acolo.

NW: Da, s-au întâlnit acolo în 1927. La un dineu la Palatul Regal. Mama îl însoţea pe tatăl ei – bunicul meu – care fusese trimis la Kabul pentru a-l sfătui pe regele Amanullah în legătură cu reformele lui. Aţi auzit de el, de regele Amanullah?

Stăm în sufrageria apartamentului mic al Nilei Wahdati, la etajul trei al unei clădiri rezidenţiale din oraşul Courbevoie, la nord-vest de Paris. Camera este mică, slab luminată şi săracăcios mobilată: o canapea cu tapiţerie galbenă ca şofranul, o măsuţă de cafea şi două rafturi înalte. Stă cu spatele la fereastra pe care a deschis-o ca să iasă fumul de la ţigările pe care le aprinde încontinuu.

Nila Wahdati spune că are patruzeci şi patru de ani. Este o femeie extraordinar de atrăgătoare, poate că a trecut de floarea vârstei, dar,

totuşi, nu se află prea departe. Pometi înalţi regali, pielea fină, talia subţire. Are nişte ochi inteligenţi şi cocheţi, o privire pătrunzătoare care te face să te simţi respectat, testat, fermecat şi, în acelaşi timp, să simţi că se joacă cu tine. Rămân încă, presupun, o armă redutabilă de seducţie. E dată doar cu ruj, a depăşit puţin conturul într-o parte. Şi-a băgat o bandană deasupra sprâncenelor şi poartă o bluză de un mov pal peste blugi şi pantofi fără şosete. Deşi este abia unsprezece dimineaţa, îşi toarnă nişte vin dintr-o sticlă de Chardonnay care nu a fost pusă la rece. Mi-a oferit cordial un pahar, dar am refuzat-o.

NW: A fost cel mai bun rege pe care ei l-au avut vreodată.

Remarca ei mi se pare interesantă prin pronumele ales.

EB: „Ei"? Nu te consideri afgană?

NW: Să spunem că am divorţat de jumătatea mea supărătoare.

EB: M-aţi făcut curios.

NW: Dacă ar fi reuşit, mă refer la regele Amanullah, e posibil să vă fi răspuns altfel la întrebare.

O rog să-mi explice.

NW: Vedeţi dumneavoastră, s-a trezit într-o dimineaţă regele, şi şi-a prezentat planul de reconstrucţie a ţării – gesticulând şi adresându-se pe un ton autoritar – unei naţiuni noi şi mai luminate. Gata! a spus el. Să renunţăm la văl, în primul rând. Imaginaţi-vă, domnule Boustouler, o femeie arestată în Afganistan pentru că poartă *burqa**! Când soţia sa, regina Soraya, a apărut cu neruşinare în public? *Oh là là!*

* Veşmânt purtat de femei în majoritatea ţărilor islamice, care le acoperă întreg corpul.

Plămânii mullahilor s-au umplut cu destul aer cu care ar fi putut zbura nu un *Hindenburg*, ci o mie. Şi fără poligamie, a spus el! Asta, înţelegeţi, într-o ţară în care regii au mii de concubine şi nu se uită niciodată la majoritatea copiilor pe care i-au făcut de plăcere. De acum înainte, a declarat el, niciun bărbat nu te mai poate forţa să te măriţi. Gata cu plătitul miresei şi cu măritişul de mici. Şi încă ceva: o să mergeţi toate la şcoală.

EB: Era un vizionar, atunci.

NW: Sau un prost. Întotdeauna mi s-a părut riscant de subţire linia dintre ele.

EB: Ce s-a întâmplat cu el?

NW: Răspunsul este pe cât de supărător, pe atât de predictibil, domnule Boustouler. Jihadul, bineînţeles. I-au declarat Jihad, mullahii şi şefii triburilor. Imaginaţi-vă o mie de pumni îndreptaţi spre cer! Regele a făcut pământul să se mişte, vedeţi, dar a fost înconjurat de un ocean de fanatici şi ştiţi foarte bine ce se întâmplă când fundul oceanului se cutremură, domnule Boustouler. O armată de rebeli cu barbă s-au năpustit asupra sărmanului rege şi i-au provocat moartea, în timp ce el se zbătea neputincios în mâinile lor, l-au târât în India, apoi în Italia şi în final în Elveţia, unde a reuşit să iasă din mizerie şi a murit bătrân şi dezamăgit, în exil.

EB: Şi ţara în care ai mers apoi? Să înţeleg că nu ţi s-a potrivit.

NW: Şi invers e la fel de adevărat.

EB: De aceea te-ai mutat în Franţa în 1955.

NW: M-am mutat în Franţa pentru că am vrut să-mi salvez fiica de un anumit stil de viaţă.

EB: Despre ce stil de viaţă e vorba?

NW: Nu am vrut să o văd devenind, împotriva voinței și firii ei, una dintre acele femei triste, harnice, care sunt crescute într-o robie tăcută, toată viață, fiindu-le mereu frică să arate, să spună sau să facă vreun lucru greșit. Femei care sunt admirate de câteva semene de-ale lor din Occident – aici în Franța, de exemplu – transformate în eroine pentru viețile lor dure. Dar sunt admirate de la distanță tocmai de cele care nu ar putea suporta să se pună măcar o zi în pielea lor. Femei care își văd dorințele înăbușite și visele abandonate, și totuși – și asta e cel mai rău, domnule Boustouler – dacă le întâlnești, zâmbesc și pretind că nu le este frică de nimic. Ca și cum ar duce o viață de invidiat. Dar te uiți mai bine la ele și le vezi privirea neajutorată, disperarea și cum totul contrazice buna dispoziție pe care o afișează. E complet patetic, domnule Boustouler. Nu am vrut asta pentru fiica mea.

EB: Să înțeleg că ea își dă seama de toate astea.

Își mai aprinde o țigară.

NW: Ei bine, copiii nu sunt niciodată tot ceea ce ai sperat, domnule Boustouler.

În camera de la urgență, o asistentă irascibilă îi dă indicații lui Pari să aștepte la biroul de înregistrare, lângă o etajeră mobilă plină cu clipboard-uri și tabele. Pari este surprinsă să vadă oameni care își petrec de bunăvoie tinerețea, pregătindu-se pentru o profesie care îi aduce într-un astfel de loc. Nu poate să-i înțeleagă deloc. Îi este silă și teamă de spitale. Urăște să-i vadă pe oameni într-o stare jalnică, să simtă mirosul greu, să audă zgomotul târgilor, să vadă holurile cu picturile șterse și

nenumăratele pagini din dosarul medical de deasupra capului.

Doctorul Delaunay se dovedeşte a fi mai tânăr decât a crezut Pari. Are nasul subţire, gura mică şi părul blond în bucle mici. O conduce afară din camera de gardă, prin uşa dublă, în holul principal.

– Când mama dumneavoastră a ajuns aici, spune el pe un ton confidenţial, era complet beată... Nu păreţi surprinsă.

– Nu sunt.

– Şi nici câteva dintre asistente nu au fost. Spun că are nişte datorii la noi. Eu sunt nou aici, aşa că, bineînţeles, nu am avut plăcerea să o cunosc până acum.

– Cât de rău a fost?

– A fost foarte încăpăţânată, spune el. Şi, aş spune, mai degrabă teatrală.

Îşi zâmbesc cu subînţeles.

– O să fie bine?

– Da, în scurt timp, spune doctorul Delaunay. Dar trebuie să vă recomand, şi subliniez asta, să reducă din consumul de alcool. A avut noroc de data asta, dar cine ştie, data viitoare...

Pari dă din cap.

– Unde e?

El o conduce din nou în camera de la gardă şi apoi după un colţ.

– Patul trei. Vin imediat cu instrucţiunile de externare.

Pari îi mulţumeşte şi se îndreaptă spre patul mamei sale.

– *Salut, Maman.*

Maman îi zâmbeşte obosită. Are părul ciufulit şi în picioare şosete desperecheate. I-au bandajat fruntea şi un lichid incolor curge pe un tub legat la braţul stâng. Poartă un halat de spital pe dos, care nici nu e legat bine. Halatul s-a desfăcut puţin în faţă şi Pari vede ceva din linia verticală groasă, închisă la culoare,

vechea cicatrice de la cezariană. O întrebase cu câțiva ani înainte de ce nu are semnul orizontal obișnuit și Maman i-a explicat că doctorii i-au dat la timpul acela un motiv tehnic pe care nu și-l mai amintește. *Ce e important*, a spus ea, *e că te-au scos afară.*

– Ți-am stricat seara, murmură Maman.

– Accidentele se întâmplă. Am venit să te duc acasă.

– Aș putea dormi o săptămână.

Ochii aproape că i se închid, dar continuă să vorbească domol și fără vlagă.

– Stăteam și mă uitam la televizor. Mi s-a făcut foame. M-am dus la bucătărie să iau niște pâine cu marmeladă. Am alunecat. Nu știu cum sau pe ce, dar m-am lovit cu capul de mânerul de la ușa cuptorului. Cred că mi-am pierdut cunoștința pentru un minut sau două. Stai jos, Pari. Nu te văd bine.

Pari se așază.

– Doctorul a spus că ai băut.

Maman își deschide un ochi pe jumătate. Are de-a face des cu doctorii, dar nu-i suferă deloc.

– Băiatul acela? A spus el asta? *Le petit salaud.* Ce știe el? Respirația lui încă mai miroase a lapte.

– Tot timpul glumești! De fiecare dată când aduc vorba despre asta.

– Sunt obosită, Pari. Poți să-mi faci morală cu altă ocazie. Oricum, nu te întrece nimeni la asta!

Acum chiar adoarme. Sforăie, deloc plăcut, cum i se întâmplă mereu după beție.

Pari stă pe taburetul de la marginea patului, așteptându-l pe doctorul Delaunay, imaginându-și-l pe Julien la o masă slab luminată, cu meniul în mână, explicându-le lui Christian și lui Aurélie despre criză, pe deasupra cupelor înalte de Bordeaux. S-a oferit să o însoțească la spital, dar doar de fațadă. Era o simplă formalitate. Oricum ar fi fost o idee proastă să vină. Dacă doctorul Delaunay era de părere că a văzut ceva teatral înainte... Totuși, chiar dacă n-ar fi putut să

vină cu ea, Pari şi-ar fi dorit ca el să nu se fi dus fără ea la cină. E încă puţin mirată că a mers. Ar fi putut să le explice lui Christian şi lui Aurélie. Ar fi putut să aleagă o altă seară, să schimbe rezervarea. Dar Julien se dusese. Nu era pur şi simplu din neatenţie. Nu. Era ceva răutăcios în mutarea asta, ceva intenţionat, ceva care rănea. Pari ştia de ceva timp că el are abilitatea asta. Se întreba mai nou dacă îi şi plăcea chestia asta.

Într-o cameră de gardă cam ca aceasta îl întâlnise Maman pe Julien. Se întâmpla cu zece ani în urmă, în 1963, când Pari avea paisprezece ani. El venise cu un coleg care avea o migrenă. Maman o adusese pe Pari, ea era pacienta pe atunci, întrucât îşi luxase rău glezna la ora de gimnastică de la şcoală. Stătea întinsă pe o targă când Julien şi-a adus un scaun în cameră şi a început o conversaţie cu Maman. Pari nu-şi mai aminteşte acum ce şi-au spus. Dar şi-l aminteşte pe Julien spunând:

– Paris ca oraşul?

Şi pe Maman dând replica ei familiară:

– Nu, fără *s*. Înseamnă „zână" în farsi.

L-au întâlnit la cină într-o seară ploioasă din acea săptămână, la un restaurant mic de lângă bulevardul Saint-Germain. Maman făcuse un adevărat show înainte, în apartament, nehotărâtă cu ce să se îmbrace, alegând în cele din urmă o rochie de un albastru pastel, mulată, mănuşi de seară şi pantofi cu toc cui şi cu vârf ascuţit. Chiar şi aşa, o întrebase pe Pari în lift:

– Nu sunt prea cochetă, nu? Ce părere ai?

Înainte de cină au fumat toţi trei, iar Maman şi Julien au băut bere din halbe mari şi aburite. Au terminat primul rând, Julien a mai comandat unul, apoi a urmat şi al treilea. Julien, îmbrăcat cu cămaşă albă, cu cravată şi o jachetă de seară în carouri, se comporta curtenitor, având manierele unui bărbat bine crescut. Zâmbea cu uşurinţă şi râdea fără efort. Încărunţise puţin la tâmple, dar Pari nu observase în lumina slabă

de la camera de gardă şi estimase că el şi Maman aveau cam aceeaşi vârstă. Era la curent cu evenimentele actuale şi a vorbit mult timp despre opunerea lui De Gaulle în privinţa intrării Angliei în Piaţa Comună şi, spre surprinderea lui Pari, aproape a reuşit să facă subiectul interesant. Numai după ce l-a întrebat Maman a mărturisit că începuse să predea economia la Sorbona.

– Profesor? E fascinant!

– O, abia la început, a spus el. Ar trebui să vii cândva. Te-ai vindeca imediat de subiectul ăsta.

– Poate voi veni.

Pari putea spune că Maman era deja puţin beată.

– Poate mă voi furişa într-o zi. Să te văd în acţiune.

– „Acţiune"? Nu uita, predau teorii economice, Nila. Dacă o să vii, o să afli că studenţii mei mă consideră un neghiob.

– Ei bine, mă îndoiesc!

Şi Pari se îndoia. Bănuia că destul de multe dintre studentele lui Julien voiau să se culce cu el. În timpul cinei a avut grijă să nu fie surprinsă uitându-se la el. Faţa lui era desprinsă parcă din filmul *noir*, o faţă predestinată parcă să apară în alb şi negru, tăiată de umbrele paralele ale storurilor veneţiene, cu un fir de fum de ţigară în jurul ei. O şuviţă de păr reuşise să-i cadă pe frunte, sub forma unei paranteze, foarte graţios – poate prea graţios. Dacă îi căzuse, de fapt, pur şi simplu, nici nu se deranja să o aranjeze, observase Pari.

A întrebat-o pe Maman de librăria mică a cărei proprietară şi şefă era. Se afla dincolo de Sena, de partea cealaltă a Podului Arcole.

– Ai cărţi despre jazz?

– *Bah oui*, a spus Maman.

Afară ploaia se înteţise, iar în restaurant era multă gălăgie şi agitaţie. În timp ce chelnerul le servea bulete

cu brânză şi frigărui cu şuncă, Maman şi Julien au discutat îndelung despre Bud Powell, Sonny Stitt, Dizzy Gillespie şi favoritul lui Julien, Charlie Parker. Maman i-a spus lui Julien că îi plăcea mai mult stilul de pe Coasta de Vest al lui Chet Baker şi Miles Davis. Ascultase „Kind of Blue"? Pari a fost surprinsă să afle că lui Maman îi plăcea jazz-ul *atât* de mult şi că era atât de familiarizată cu atât de mulţi muzicieni diferiţi. A fost cuprinsă, nu pentru prima dată, de o admiraţie copilăroasă pentru Maman şi de sentimentul tulburător că nu-şi cunoaşte propria mamă. Ceea ce nu a surprins-o a fost uşurinţa şi desăvârşirea cu care Maman l-a sedus pe Julien. Era în elementul ei acolo. Nu a avut niciodată probleme în atragerea atenţiei bărbaţilor. Îi sufoca.

Pari o privea pe Maman cum murmura veselă, chicotind la glumele lui Julien, înclinându-şi capul şi răsucindu-şi absentă pe un deget o buclă. Se minuna din nou de cât de tânără şi de frumoasă era Maman – Maman care era cu doar douăzeci de ani mai în vârstă decât ea. Părul negru şi lung, pieptul voluptuos, ochii neobişnuiţi şi faţa luminoasă, cu trăsături clasice, regale, care-i intimida pe ceilalţi. Pari se minuna în continuare de cât de puţin semăna ea cu Maman, cu ochii ei palizi şi gravi, nasul lung, cu zâmbetul care-i dezvăluia strungăreaţa şi cu sânii mici. Măcar dacă s-ar fi putut spune despre ea că este frumoasă. De fapt, era banală. În preajma mamei sale îşi amintea mereu că frumuseţea ei era îmbrăcată în haine obişnuite. Din când în când, chiar Maman era cea care îi aducea aminte, deşi acest lucru venea mereu ascuns într-un cal troian de complimente.

Ea spunea: *Eşti norocoasă, Pari. Nu o să fii nevoită să te chinui atât pentru ca bărbaţii să te ia în serios. Or să-ţi acorde atenţie. Prea multă frumuseţe strică.* Râdea. *O, ascultă-mă! Nu am spus că vorbesc din experienţă. Bineînţeles că nu. E pur şi simplu o observaţie.*

Vrei să spui că nu sunt frumoasă.

Spun că nu vrei să fii. În plus, eşti drăguţă şi e destul de bine aşa. Je t'assure, ma chérie. *E chiar mai bine.*

Pari se gândea că nu prea seamănă nici cu tatăl ei. Fusese un om înalt, cu un chip serios, cu fruntea înaltă, bărbia îngustă şi buzele subţiri. Pari păstra în camera ei câteva fotografii cu el din copilăria pe care o petrecuse în casa de la Kabul. Se îmbolnăvise în 1955 – când Maman şi ea se mutaseră la Paris – şi a murit la scurt timp după aceea. Pari se uita uneori lung la fotografiile lui vechi, mai ales la una dintre ele, alb-negru, în care ea şi tatăl ei stăteau în faţa unei maşini americane vechi. Stătea sprijinit de aripă şi o ţinea în braţe, zâmbeau amândoi. Îşi amintea cum a stat odată lângă el când picta girafe şi maimuţe cu coada lungă pe uşa din faţă a dulapului ei. O lăsase să coloreze una dintre maimuţe, ţinându-i pensula în mână şi ghidând-o cu răbdare.

La vederea feţei tatălui ei din acele fotografii, s-a trezit în ea o senzaţie veche, un sentiment pe care îl avusese dintotdeauna, din câte îşi aminteşte. Sentimentul că îi lipseşte ceva, sau cineva, fundamental pentru existenţa ei. Uneori era vag, ca un mesaj trimis pe drumuri secundare umbrite şi la distanţe lungi, un semnal slab la un radio, izolat, ciripit. Alteori era atât de clară această absenţă, atât de intimă, încât îi tresărea inima. De exemplu, cu doi ani înainte, în Provence, când Pari văzuse un stejar uriaş la o fermă. Altădată în Grădinile Tuileries când zărise o mamă tânără împingându-l pe fiul ei într-un cărucior mic roşu. Pari nu a înţeles. A citit odată o poveste despre un turc de vârstă mijlocie care a intrat brusc într-o depresie profundă când fratele geamăn, de a cărui existenţă nu avea habar, a suferit un infarct ce i-a fost fatal, pe când se afla într-o excursie în pădurea amazoniană unde ploua mult şi făcea canoe. Era cel mai apropiat sentiment de ceea ce simţea ea.

I-a vorbit odată lui Maman despre asta.

Ei bine, abia dacă e un mister, mon amour. *Ți-e dor de tatăl tău. A plecat din viața ta. E normal să te simți așa. Bineînțeles că asta e. Vino încoace! Dă-i lui Maman un pupic.*

Răspunsul mamei sale a fost rezonabil, dar nu a mulțumit-o. Pari credea într-adevăr că s-ar simți completă dacă tatăl ei ar fi încă în viață, dacă ar fi acolo cu ea. Dar își amintea că avusese același sentiment și pe când era mică, în casa imensă de la Kabul, unde locuia cu ambii părinți.

La scurt timp după ce au terminat de mâncat, Maman s-a scuzat ca să meargă până la baie, iar Pari a rămas câteva minute singură cu Julien. Au vorbit despre un film pe care Pari îl văzuse cu o săptămână înainte, în care Jeanne Moreau interpreta rolul unui cartofor, apoi au mai discutat despre școală și muzică. Pari vorbea, el se sprijinea cu coatele de masă și se înclina puțin spre ea, ascultând-o cu mult interes, zâmbind și încruntându-se, neluându-și ochii de la chipul fetei. Face show, își spusese Pari, se preface doar. Se pricepe la asta, face așa cu toate femeile, alesese să acționeze astfel sub impulsul momentului, să se joace puțin cu ea și să se amuze pe socoteala ei. Și totuși, sub privirea lui necruțătoare, simțea cum îi crește pulsul și i se strânge stomacul. S-a trezit vorbind pe un ton artificial sofisticat, ridicol, care nu semăna deloc cu felul în care vorbea în mod normal. Știa asta, dar nu se putea opri.

El i-a spus că a fost căsătorit cândva, o perioadă scurtă de timp.

– Serios?

– Acum câțiva ani. Când aveam treizeci de ani. Locuiam la Lyon pe vremea aceea.

Se căsătorise cu o femeie mai în vârstă. Căsnicia nu durase, fiindcă ea fusese foarte posesivă. Julien nu

făcuse această dezvăluire mai devreme, atunci când era şi Maman la masă.

– A fost o relaţie fizică, serios, a spus el. *C'était complètement sexuelle.* Voia să mă posede, şi atât.

Se uita fix la ea când i-a spus asta şi a afişat un zâmbet fin, cuceritor, în timp ce-i urmărea cu atenţie reacţia. Pari şi-a aprins o ţigară, pretinzând că nu o interesează, precum Bardot, ca şi cum bărbaţii i-ar fi spus tot timpul astfel de lucruri. Dar, în adâncul sufletului, tremura. Ştia că avusese loc un mic act de trădare la masă. Ceva cam greu de acceptat, care nu era total inofensiv, dar era palpitant, fără îndoială. Când Maman s-a întors, cu părul pieptănat şi cu un strat proaspăt de ruj pe buze, momentul lor intim a luat sfârşit şi, pentru câteva clipe, Maman i-a părut lui Pari o intrusă, ca apoi să fie imediat cuprinsă de remuşcări.

L-a văzut din nou cam peste o săptămână. Era dimineaţă şi se ducea în camera lui Maman cu cafea. L-a găsit stând pe marginea patului ei, aranjându-şi ceasul la mână. Nu ştiuse că îşi petrecuse noaptea acolo. I-a zărit din hol, prin uşa crăpată. Stătea acolo, împietrită, cu cafeaua în mână, având senzaţia că a înghiţit ceva otrăvitor şi îl privea: avea pielea albă pe spate, abdomenul plat şi un cearşaf şifonat aruncat neglijent pe el, acoperindu-i parţial nuditatea. Şi-a fixat ceasul şi s-a întins după o ţigară de pe noptieră, a aprins-o şi apoi şi-a aruncat privirea întâmplător asupra ei, ca şi cum ar fi ştiut că a fost mereu acolo. I-a zâmbit cu gura închisă. Apoi Maman a spus ceva de sub duş, iar Pari s-a întors brusc. A fost o minune că nu s-a opărit cu cafeaua.

Maman şi Julien erau iubiţi de vreo şase luni. Se duceau des la cinema, la muzee şi la mici galerii de artă unde erau expuse lucrările unor pictori necunoscuţi, cu nume străine, care se străduiau să devină cineva. Într-un weekend au mers pe plaja din Arcachon, lângă Bordeaux, şi s-au întors cu feţele bronzate şi

cu o ladă de vin roşu. Julien o lua la evenimente din mediul universitar, iar Maman îl invita la lecturi ale scriitorilor la librărie. Pari s-a ţinut după ei la început – Julien îi ceruse asta, iar Maman părea să fie mulţumită – dar, în curând, a început să se scuze pentru a rămâne acasă. Nu se mai ducea, nu mai putea. Era insuportabil. Era prea obosită, spunea ea, sau nu se simţea bine. Se ducea acasă la prietena ei Collette ca să înveţe, spunea altădată. Prietena ei din clasa a doua, Collette, părea firavă, dar era forţoasă, avea părul lung, fragil şi nasul ca ciocul unei ciori. Îi plăcea să şocheze oamenii şi să spună lucruri neruşinate şi scandaloase.

– Pun pariu că e dezamăgit, a spus Collette. Că nu ieşi cu ei.

– Ei bine, dacă e, nu o spune.

– N-ar spune-o, nu? Ce ar crede mama ta?

– Despre ce? a întrebat Pari, deşi ştia, bineînţeles ce vrea să ştie prietena ei.

Ştia, dar îşi dorea să o audă.

– Despre ce? Tonul lui Collette era viclean şi interesat. Că e cu ea ca să ajungă la tine. Pe tine te vrea.

– E dezgustător, a spus Pari, fluturând din mână.

– Sau poate vă vrea pe amândouă. Poate că îi place să fie cu mai multe în pat. În acest caz, s-ar putea să te rog să pui o vorbă bună şi pentru mine.

– Eşti dezgustătoare, Collette!

Uneori, când Maman şi Julien erau plecaţi, Pari se dezbrăca în hol şi se privea în oglinda înaltă. Îi găsea numeroase defecte corpului ei. Era mult prea înaltă, credea ea, prea lipsită de forme, prea... puţin atrăgătoare. Nu moştenise nimic din formele cu care Maman îi vrăjea pe bărbaţi. Uneori mergea dezbrăcată până în camera mamei sale şi se aşeza pe pat, unde ştia că Maman şi Julien făcuseră dragoste. Pari se întindea acolo complet dezbrăcată, cu ochii închişi, cu inima bătându-i, lăfăindu-se cu nepăsare în căldura aşternutului,

simțind un freamăt trecându-i pe deasupra pieptului, pântecului şi chiar mai jos.

Relația aceasta s-a terminat, bineînțeles. Maman şi Julien s-au despărțit. Pari a respirat uşurată, dar nu a fost surprinsă. În cele din urmă, bărbații dădeau mereu greş cu Maman. Era întotdeauna o catastrofă pentru ei să nu poată atinge cine ştie ce ideal pe care Maman îl impusese. Ceea ce începea cu euforie şi pasiune se termina mereu cu acuzații dure, vorbe spuse la ură, furie, crize de plâns, trântitul ustensilelor de bucătărie şi leşin. O dramă de mari proporții. Maman nu era capabilă să înceapă sau să încheie o relație fără excese.

Apoi urma perioada previzibilă în care lui Maman îi plăcea dintr-odată singurătatea. Stătea în pat, purtând o haină veche de iarnă peste pijamale, fiind o prezență plictisită, tristă şi fără zâmbet în apartament. Pari ştia că trebuie să o lase singură. Încercările de a o consola şi de a-i ține companie nu erau bine primite. Supărarea ei ținea săptămâni. Cu Julien, a durat şi mai mult.

– *Ah, merde!* spune Maman acum.

Stă în capul oaselor în pat. Este încă în halatul de la spital. Doctorul Delaunay i-a dat lui Pari hârtiile de externare şi infirmiera scoate perfuzia din brațul lui Maman.

– Ce e?

– Tocmai mi-am amintit. Am un interviu peste câteva zile.

– Un interviu?

– Pentru o revistă de poezie.

– E fantastic, Maman.

– Or să pună şi o fotografie.

Arată spre suturile de pe frunte.

– Sunt sigură că o să găseşti un mod elegant de a le ascunde, spune Pari.

Maman oftează şi se uită în altă parte. Când infirmiera trage acul, Maman tresare şi îi strigă femeii ceva urât şi nemeritat.

Extras din „Afghan Songbird", un interviu cu Nila Wahdati, de Étienne Boustouler

Parallaxe 84 (iarna 1974), pag. 36

Mă uit din nou în jurul meu prin apartament şi zăresc, pe unul dintre rafturi, o fotografie înrămată. E o fetiţă care stă ghemuită pe un câmp cu tufe sălbatice, complet absorbită în timp ce culege ceva, un fel de boabe. Poartă o haină de un galben deschis, închisă la gât, în contrast cu cerul acoperit de nori, ce pare cenuşiu. În plan îndepărtat se zăreşte o fermă din piatră, cu obloanele trase şi cu ţigla spartă. O întreb de fotografie.

NW: E fiica mea, Pari. Ca oraşul, dar fără *s*. Înseamnă „zână". Fotografia asta este dintr-o călătorie pe care am făcut-o în Normandia, doar noi două. Prin 1957, cred. Trebuie să fi avut opt ani.

EB: Locuieşte la Paris?

NW: Studiază matematica la Sorbona.

EB: Trebuie să fiţi mândră.

Îmi zâmbeşte şi dă din umeri.

EB: Sunt puţin surprins de alegerea ei în materie de carieră, având în vedere că dumneavoastră v-aţi dedicat artei.

NW: Nu ştiu de unde are abilitatea asta. Toate formulele şi teoriile alea de neînţeles. Cred că ea le înţelege. Eu abia pot să fac înmulţiri.

EB: Poate că ăsta-i felul ei de a se răzvrăti. Bănuiesc că şi dumneavoastră v-aţi răzvrătit la un moment dat, mă gândesc.

NW: Da, dar eu am făcut-o cum trebuie. Am băut, am fumat şi mi-am făcut iubiţi. Cine se răzvrăteşte făcând matematică?

Râde.

NW: În afară de asta, ar fi rebela fără cauză, din proverbe. I-am oferit o libertate inimaginabilă. Fiica mea nu-şi doreşte nimic. Nu-i lipseşte nimic. Trăieşte cu cineva. E cam în vârstă. Din cale afară de şarmant, citit, simpatic. Un narcisist până-n pânzele albe, desigur. Are un ego imens.

EB: Nu aprobaţi relaţia lor.

NW: Dacă o aprob sau nu este irelevant. Suntem în Franţa, domnule Boustouler, nu în Afganistan. Tinerii nu mai au nevoie de acordul părinţilor ca să ştie cum să trăiască sau să moară.

EB: Să înţeleg că fiica dumneavoastră nu este legată de Afganistan?

NW: Am plecat de acolo când avea şase ani. Îşi aminteşte foarte puţin din timpul petrecut în acel loc.

EB: Dar nu şi dumneavoastră, bineînţeles.

Am rugat-o să-mi povestească despre tinereţea ei.

Se scuză şi părăseşte camera pentru câteva clipe. Când se întoarce, îmi arată o fotografie alb-negru, veche, cu multe cute. Înfăţişează un domn solid, cu o privire severă, cu ochelari, cu părul strălucitor, pieptănat cu o cărare impecabilă. Stă în spatele unui birou, citind o carte. Poartă un costum cu reverele îndoite, o vestă la două rânduri de nasturi, o cămaşă albă cu guler înalt şi papion.

NW: Tatăl meu. În 1929. Anul în care m-am născut.

EB: Arată foarte distins.

NW: A făcut parte din aristocrația paștună de la Kabul. Foarte educat, ireproșabil de manierat, cât de cât sociabil. Și un mare povestitor. Cel puțin în public.

EB: Și în viața privată?

NW: Vă încumetați să ghiciți, domnule Boustouler?

Iau fotografia și mă uit din nou la ea.

EB: Distant, aș spune. Serios. Enigmatic. Intransigent.

NW: Chiar insist să beți un pahar cu mine. Urăsc – nu, detest – să beau singură.

Îmi toarnă un pahar de Chardonnay. Din politețe, iau o înghițitură.

NW: Tata avea mâinile reci. Nu conta vremea. Mâinile lui erau întotdeauna reci. Și purta mereu costum, indiferent de vreme. Perfect croit, călcat la dungă. Și o pălărie fedora*. Și, desigur, pantofi perforați, în două culori. Era chipeș, presupun, dar într-un mod aristocrat. De asemenea – am înțeles asta mult mai târziu – într-un mod artificial, ușor ridicol, neeuropean, cizelat, desigur, de jocul de bowling și polo din fiecare săptămână și de către o soție franțuzoaică de invidiat, toate acestea cu aprobarea tânărului rege progresist.

Își curăță o unghie și nu mai spune nimic timp de câteva momente. Întorc caseta în aparat.

---

* Pălărie îndoită de-a lungul pe partea de sus și strâmtată în față și în lateral. Pălăria a apărut ca un accesoriu rezervat aristocraților la sfârșitul secolului al XVIII-lea.

NW: Tata dormea în camera lui, iar eu şi mama în ale noastre. În cele mai multe zile lua prânzul cu miniştri şi consilieri ai regelui. Sau, dacă nu, călărea, juca polo sau vâna. Îi plăcea să meargă la vânătoare.

EB: Deci nu prea l-aţi văzut. Era o figură absentă.

NW: Nu în totalitate. Petrecea mereu câteva minute cu mine, la vreo două-trei zile. Venea în camera mea, se aşeza pe pat, iar acesta era semnalul ca eu să mă urc la el în braţe. Mă sălta pe genunchi câteva clipe, niciunul dintre noi nescoţând un sunet, iar la final spunea „Ei bine, şi acum ce facem, Nila?" Uneori mă lăsa să-i iau batista din buzunarul de la piept şi să o împăturesc. Bineînţeles că eu doar o strângeam şi o îndesam înapoi în buzunar, iar el se prefăcea că e surprins, ceea ce mi se părea aşa de amuzant! Şi continuam să facem asta până când se sătura, iar asta se întâmpla destul de repede. Apoi îmi mângâia părul cu mâinile lui reci şi spunea: *Papa trebuie să plece acum, căprioara mea. Fugi!*

Duce fotografia înapoi în camera cealaltă şi se întoarce, scoate un nou pachet de ţigări din sertar şi aprinde una.

NW: Aşa mă striga el. Îmi plăcea. Obişnuiam să ţopăi prin grădină – aveam o grădină foarte mare – cântând „Sunt căprioara lui Papa! Sunt căprioara lui Papa!" Nu am realizat decât mult mai târziu cât de sinistră era porecla.

EB: Poftim?

Zâmbeşte.

NW: Tatăl meu împuşca şi căprioare, domnule Boustouler.

Ar fi putut să meargă pe jos până la apartamentul lui Maman, erau doar câteva blocuri până acolo, dar începuse să plouă destul de tare. În taxi, Maman stă ghemuită pe banchetă, acoperită cu haina de ploaie al lui Pari, uitându-se pe fereastră, fără să scoată vreun cuvânt. În acest moment, lui Pari i se pare că e bătrână, mult mai bătrână de patruzeci şi patru de ani. Bătrână şi fragilă, şi prea slabă.

Pari nu a mai fost de ceva timp în apartamentul lui Maman. Când descuie, iar apoi deschide uşa, găseşte blatul de la bucătărie plin de pahare murdare de vin, de pungi de chipsuri deschise, de paste nepreparate, de farfurii cu grămezi de mâncare învechită şi mucegăită. Pe masă se află o pungă din hârtie în care au fost îndesate sticle goale de vin, cât pe ce să cadă. Pe podea zăreşte ziare, unul dintre ele e îmbibat de sângele care a curs mai devreme în acea zi, iar pe el o şosetă roz de lână. Pari e îngrozită să vadă locuinţa lui Maman în halul ăsta. Şi se simte şi vinovată. Ştiind-o pe Maman, probabil că acesta a fost efectul dorit. Apoi detestă că s-a gândit la aşa ceva. E genul acela de lucruri pe care l-ar gândi Julien. *Vrea să te facă să te simţi prost.* Îi spusese asta de mai multe ori în ultimul an. *Vrea să te facă să te simţi prost.* Când a spus-o prima dată, Pari s-a simţit uşurată, înţeleasă. Îi era recunoscătoare pentru că articulase ceea ce ea nu putea sau nu voia. Se gândea că a găsit un aliat. Dar în ultimele zile începuse să-şi pună întrebări. Întrezăreşte în cuvintele lui o urmă de răutate. O absenţă tulburătoare a bunătăţii!

Pe podeaua din dormitor e la fel de dezordine: sunt haine, CD-uri, cărţi, ziare peste tot. Pe pervaz se află un pahar umplut pe jumătate cu apă care s-a îngălbenit de la chiştoacele ce plutesc în ea. Aruncă revistele vechi şi cărţile de pe pat şi o ajută pe Maman să se bage sub pătură.

Maman o priveşte cu dosul palmei sprijinit de fruntea bandajată. Pare o actriţă dintr-un film mut care mai are puţin şi leşină.

– O să fii bine, Maman?

– Nu cred, spune ea.

Nu sună ca şi cum ar cerşi atenţia ei. Maman o spune pe un ton invariabil, plictisit. Sună obosit, sincer şi decisiv.

– Mă sperii, Maman.

– Pleci acum?

– Vrei să rămân?

– Da.

– Atunci o să rămân.

– Stinge lumina.

– Maman?

– Da.

– Îţi iei pastilele? Ai încetat să le mai iei? Cred că da şi de aceea îmi fac griji.

– Nu începe, te rog! Stinge lumina!

Pari face cum i se spune. Se aşază pe marginea patului şi o priveşte pe mama sa adormind. Apoi se îndreaptă spre bucătărie ca să înceapă formidabila sarcină de a face curăţenie. Găseşte o pereche de mănuşi şi începe cu vasele. Spală pahare care miros a lapte acru, boluri pe care s-au întărit resturi de cereale, farfurii cu mâncare mucegăită. Îşi aminteşte când a spălat pentru prima dată vasele în apartamentul lui Julien, în dimineaţa după ce dormiseră pentru prima dată împreună. Julien pregătise omletă. Cât a savurat acest gest casnic simplu, de a spăla vase la chiuveta lui, în timp ce el pusese o melodie a lui Jane Birkin la patefon!

Reluase legătura cu el cu un an în urmă, în 1973, când se întâlnise cu el pentru prima dată după aproape un deceniu. Îl întâlnise întâmplător la un marş stradal pe lângă Ambasada Canadei, un protest al studenţilor împotriva vânătorii de foci. Pari nu voia

să meargă şi, în plus, avea de terminat o lucrare despre funcţiile meromorfe, dar Collette insistase. Locuiau împreună pe vremea aceea, era un aranjament de care se dovedeau din ce în ce mai nemulţumite.

Collette fuma acum iarbă. Purta banderole pe cap şi tunici largi de un roşu aprins, imprimate cu păsări şi margarete. Aducea acasă băieţi cu părul lung, nepieptănaţi, care îi mâncau porţia lui Pari şi cântau prost la chitară. Pe Collette o vedeai mereu pe străzi, strigând, denunţând cruzimea faţă de animale, rasismul, sclavia, testele nucleare ale francezilor în Pacific. Era mereu agitaţie în apartamentul în care locuiau: oameni care intrau şi ieşeau şi pe care Pari nu-i cunoştea. Iar când erau singure, Pari simţea o tensiune nouă între ele, aroganţă din partea lui Collette şi un refuz al acceptării prezenţei ei.

– Mint, spunea Collette cu însufleţire. Spun că metodele lor sunt umane. Umane! Ai văzut ce folosesc ca să le lovească peste cap? Acele *hakapiks**? În jumătate din cazuri, bietul animal nici nu apucă să moară şi nenorociţii bagă cârligele în el şi îl trag cu greu la barcă. Le jupoaie de vii, Pari. De vii!

Felul în care Collette a spus acest ultim lucru, felul în care a pus accent pe el a făcut-o pe Pari să vrea să-şi ceară scuze. Pentru ce, nu era prea sigură, dar ştia că în acele zile se simţea sufocată de Collette, de reproşurile şi de multele ei nemulţumiri.

La protest au apărut doar vreo treizeci de persoane. Se zvonea că avea să-şi facă intrarea şi Brigitte Bardot, dar totul s-a dovedit a fi doar atât, un zvon. Collette era dezamăgită. Se afla în mijlocul unei discuţii aprinse cu un tânăr slab, palid, cu ochelari, pe nume Eric şi care se ocupa de organizarea marşului, din câte înţelegea Pari. Sărmanul Eric! Lui Pari i se făcuse milă de el. Încă fierbând de supărare, Collette a preluat

---

* Unelte asemănătoare unui târnăcop.

conducerea. Pari s-a retras în spate, lângă o fată cu pieptul mic care striga slogane cu un fel de înviorare nervoasă. Pari își ținea ochii în pământ și făcea tot posibilul să nu iasă în evidență.

La un colț de stradă, un bărbat a bătut-o pe umăr.

– Arăți de parcă ești în pragul morții și aștepți să fii salvată!

Purta o jachetă din stofă în carouri, din tweed, peste un pulover, blugi și un fular de lână. Avea părul mai lung și îmbătrânise puțin, dar într-un mod elegant, pe care unele femei de vârsta lui l-ar găsi nedrept și care le-ar enerva, dacă li s-ar întâmpla lor. Încă slab și în formă, cu câteva riduri în jurul ochilor, cu puțin mai mult păr cărunt la tâmple, pe fața lui se zărea doar o urmă de oboseală.

– Așa mă simt, spune ea.

S-au sărutat pe obraji și, când a întrebat-o dacă ar vrea să bea o cafea cu el, ea a acceptat.

– Prietena ta pare furioasă. Extrem de furioasă.

Pari s-a uitat în spatele ei, unde Collette stătea cu Eric, scandând în continuare și lovind cu pumnul în aer, dar, în mod absurd, uitându-se revoltată la ei. Pari s-a abținut să nu râdă – ceea ce ar fi provocat daune ireparabile. A dat din umeri în semn de scuze și a dispărut.

Au mers într-o cafenea și s-au așezat la o masă de lângă fereastră. El a comandat cafea și câte un *mille-feuille** pentru amândoi. Pari se uita la el în timp ce vorbea cu chelnerul pe tonul lui autoritar și amabil pe care și-l amintea bine și simțea aceeași senzație în stomac pe care a avut-o și când era mai mică, iar el venea să o ia pe Maman. Devine dintr-o dată conștientă de unghiile ei roase, de fața pe care nu o pudrase, de părul în bucle lipsite de vlagă – își dorea

---

* Plăcintă din foi cu cremă.

acum să-l fi uscat după duş, dar fusese în întârziere, iar Collette era extrem de nervoasă.

– Nu mi s-a părut că eşti genul protestatar, a spus Julien, aprinzându-i ţigara.

– Nu sunt. Era mai mult dintr-un sentiment de vinovăţie decât din convingere.

– Vinovăţie? Legată de vânătoarea de foci?

– De Collette.

– Aha! Da. Ştii, cred că mă cam sperie.

– Şi pe noi.

Au râs. El s-a întins peste masă şi i-a atins eşarfa. Şi-a lăsat mâna să cadă.

– Ar fi banal să spun că ai crescut, aşa că nu o voi face. Dar eşti răpitor de frumoasă, Pari!

Ea apucă eticheta de la haina de ploaie.

– Ce, îmbrăcată aşa, à la Clouseau?

Collette îi spusese că era un obicei prost, acela de a se purta ca un clovn şi de a se subestima, obicei cu care Pari încerca să-şi mascheze nervozitatea în preajma bărbaţilor de care era atrasă. Mai ales când îi făceau complimente. Nu era prima dată şi nici pe departe ultima în care o invidia pe Maman pentru starea ei naturală de siguranţă.

– În continuare vei spune că mă ridic la nivelul numelui meu, a spus ea.

– A, *non*. Te rog. Prea evident! Ştii, e o artă să faci complimente unei femei.

– Nu ştiu. Dar sunt sigură că tu ştii.

Chelnerul le-a adus prăjiturile şi cafeaua. Pari se uita fix la mâinile lui în timp ce acesta aranja ceştile şi farfuriile pe masă, iar palmele ei străluceau de transpiraţie. Avusese doar patru iubiţi în toată viaţa ei – un număr modest, ştia asta, în comparaţie cu Maman la vârsta ei sau chiar cu Collette. Era prea reţinută şi precaută, prea raţională, prea umilă şi greu adaptabilă, într-un cuvânt mai echilibrată şi mai puţin obositoare decât Maman sau Collette. Dar acestea nu erau calităţi

care să-i atragă prea tare pe bărbați. Şi nu-i iubise pe niciunul – deşi îl mințise pe unul, spunându-i că-l iubeşte – iar când le simțea corpul deasupra ei se gândea la Julien, la fața lui frumoasă, ce părea să lumineze de la sine.

În timp ce mâncau, au vorbit despre munca lui. I-a spus că nu mai predă de ceva timp. Lucrase câțiva ani la FMI pe sustenabilitatea datoriei publice. Cel mai bun lucru fusese faptul că putuse să călătorească, i-a spus el.

– Unde?

– În Iordania, în Irak. Apoi, în anii următori, am scris o carte despre economia subterană.

– A fost publicată?

– Aşa se pare.

A zâmbit.

– Acum lucrez aici, la Paris, la o firmă privată de consultanță.

– Şi eu vreau să călătoresc, a spus Pari. Collette tot spune că ar trebui să mergem în Afganistan.

– Bănuiesc că ştiu de ce ar vrea *ea* să meargă acolo.

– Ei bine, m-am tot gândit la asta. Să mă întorc în Afganistan, vreau să spun. Nu mă interesează haşişul, vreau doar să călătoresc prin țară, să văd unde m-am născut. Poate voi găsi casa în care am locuit cu părinții mei.

– Nu mi-am dat seama că ai această dorință puternică.

– Sunt curioasă, vreau să spun. Îmi amintesc atât de puțin.

– Cred că ai spus odată ceva de un bucătar al familiei.

Pari a fost profund flatată că Julien îşi amintea ceva ce ea îi spusese cu atât de mulți ani în urmă. Trebuie să se fi gândit la ea, atunci, în acea perioadă. Trebuie să fi fost în mintea lui.

– Da. Îl chema Nabi. Era şi şofer. Conducea maşina tatălui meu, o maşină mare americană, albastră, cu o capotă de culoarea argăselii. Îmi amintesc că avea un cap de vultur pe capotă.

El a întrebat-o mai târziu de studii, iar ea i-a povestit şi de pasiunea ei: variabilele complexe. O asculta într-un mod în care Maman nu o făcuse niciodată – Maman, care părea plictisită de subiect şi uimită de pasiunea lui Pari. Maman nu putea nici măcar să se prefacă interesată. Făcea glume vesele care, la suprafaţă, păreau să ia în râs propria ignoranţă. *Oh là là*, spunea ea, râzând forţat, *capul meu! Capul meu! Mi se învârte ca un titirez! Să facem un târg, Pari. Torn nişte ceai pentru amândouă, iar tu revii la realitate*, d'accord? Chicotea, iar Pari îi făcea pe plac, dar simţea ceva mai mult în aceste glume, un mod indirect de a o mustra, impresia că aceste cunoştinţe ale ei fuseseră judecate ca fiind ezoterice, iar faptul că urmărea acest lucru era frivol. *Frivol*. Ceea ce era prea mult, se gândea Pari, venind din partea unei poete, şi totuşi nu i-ar fi spus niciodată mamei sale acest lucru.

Julien a întrebat-o ce a văzut în matematică şi ea i-a spus că găseşte confort.

– Cred că aş spune „intimidant", mai degrabă, a spus el.

– Şi asta.

Spunea că era un confort să se găsească în permanenţa adevărurilor matematice, în lipsa arbitrariului şi în absenţa ambiguităţii. Să ştii că răspunsurile pot să-ţi scape printre degete, dar că pot fi găsite. Erau acolo, aşteptând-o, la câteva mâzgălituri de cretă.

– Nu seamănă cu viaţa, cu alte cuvinte, a spus el. În viaţă există întrebări care fie nu au răspuns, fie au nişte răspunsuri confuze.

– Sunt chiar atât de transparentă?

Ea a râs şi şi-a acoperit faţa cu un şerveţel.

– Par idioată.

– Deloc, a spus el.

I-a luat şervețelul.

– Deloc.

– Ca unul dintre studenții tăi. Trebuie să-ți amintesc de studenții tăi.

I-a pus mai multe întrebări, în care Pari a văzut că el avea destule cunoştințe despre teoria analitică a numerelor şi că era familiarizat, cel puțin în trecere, cu Carl Gauss şi Bernhard Riemann. Au vorbit până când s-a lăsat întunericul. Au băut cafea, apoi bere şi în cele din urmă au ajuns la vin. Iar apoi, când a simțit că nu mai poate să amâne, Julien s-a aplecat puțin şi, pe un ton politicos, supus, i-a pus întrebarea:

– Spune-mi, ce mai face Nila?

Pari şi-a umflat obrajii cu aer, apoi a expirat aerul uşor.

Julien a dat din cap cu subînțeles.

– S-ar putea să piardă librăria, a spus Pari.

– Îmi pare rău să aud asta.

– Afacerea a mers din ce în ce mai prost în ultimii ani. S-ar putea să fie nevoită să o închidă. N-ar recunoaşte asta, dar ar fi o nenorocire. Ar lovi-o cumplit.

– Scrie?

– Nu a mai scris de mult.

El a schimbat repede subiectul. Pari era uşurată. Nu voia să vorbească despre Maman, despre faptul că era alcoolică şi că ea se lupta să o facă să-şi ia pastilele. Pari îşi amintea toate privirile acelea penibile, toate dățile în care erau singuri, ea şi Julien, iar Maman se îmbrăca în camera de lângă, Julien uitându-se la Pari, iar ea încercând să găsească ceva de spus. Maman trebuie să o fi simțit. Să fie motivul pentru care a terminat-o cu Julien? Dacă ar fi aşa, Pari avea bănuiala că a făcut-o mai mult în calitate de iubită geloasă decât de mamă protectoare.

Câteva săptămâni mai târziu, Julien i-a cerut lui Pari să se mute cu el. Locuia într-un apartament mic

din arondismentul 7, pe malul stâng al Senei. Pari a spus da. Ostilitatea evidentă a lui Collette crease o atmosferă de nesuportat în apartament.

Pari îşi aminteşte prima ei duminică în locuinţa lui Julien. Stăteau pe canapea, unul lângă celălalt. Pari, încântată, era pe jumătate trează, iar Julien bea ceai, cu picioarele întinse pe măsuţa de cafea. Citea un articol de pe ultima pagină a ziarului. În fundal se auzea Jacques Brel. Din când în când, Pari îşi punea capul pe pieptul lui, iar Julien se apleca şi o săruta încet pe o pleoapă, pe ureche sau pe nas.

– Trebuie să-i spunem lui Maman.

Îl simţea încordat. A împăturit ziarul, şi-a scos ochelarii de citit şi i-a pus pe braţul canapelei.

– Trebuie să ştie.

– Presupun, a spus el.

– Presupui?

– Nu, bineînţeles. Ai dreptate. Ar trebui să o suni. Dar ai grijă. Nu-i cere permisiunea sau binecuvântarea, nu o vei obţine pe niciuna. Doar spune-i. Şi asigură-te că ştie că nu negociaţi aşa ceva.

– E uşor de zis.

– Ei bine, poate. Totuşi, aminteşte-ţi că Nila este o femeie răzbunătoare. Îmi pare rău să spun asta, dar din acest motiv ne-am şi despărţit. E extrem de răzbunătoare. Aşa că eu ştiu. Nu îţi va fi uşor.

Pari a oftat şi a închis ochii. I se strângea stomacul la gândul acesta.

Julien a mângâiat-o pe spate.

– Nu fi aşa sensibilă.

Pari a sunat-o în ziua următoare. Maman ştia deja.

– Cine ţi-a spus?

– Collette.

Bineînţeles, s-a gândit Pari.

– Intenţionam să-ţi spun.

– Ştiu că intenţionai. Intenţionezi. Nu poţi să ascunzi un lucru ca ăsta.

– Eşti supărată?

– Mai contează?!

Pari stătea la fereastră. Trasa absentă cu degetul conturul albastru al scrumierei vechi şi ciobite a lui Julien. A închis ochii.

– Nu, Maman. Nu contează.

– Ei bine, mi-aş dori să spun că *asta* nu a durut.

– Nu am vrut să doară.

– Cred că este un lucru discutabil.

– De ce aş vrea să-ţi fac rău, Maman?!

Maman râdea. Dar râsul ei suna gol, urât.

– Mă uit uneori la tine şi nu mă regăsesc în tine. Bineînţeles că nu mă regăsesc. Presupun că nu e greu de înţeles, până la urmă. Nu ştiu ce fel de om eşti, Pari. Nu ştiu cine eşti cu adevărat şi de ce eşti capabilă în realitate. Eşti o străină pentru mine.

– Nu înţeleg ce vrei să spui, a spus Pari.

Dar mama ei închisese deja.

EXTRAS DIN „AFGHAN SONGBIRD",
UN INTERVIU CU NILA WAHDATI,
DE ÉTIENNE BOUSTOULER,

Parallaxe 84 (iarna 1974), pag. 38

EB: Ai învăţat franceză aici?

NW: M-a învăţat mama la Kabul, când eram mică. Mi-a vorbit numai în franceză. Făceam lecţii în fiecare zi. Mi-a fost foarte greu când a părăsit Kabulul.

EB: Ca să vină în Franţa?

NW: Da. Părinţii mei au divorţat în 1939, când aveam zece ani. Eram singurul copil al tatălui meu. Nu intra în discuţie să mă lase să plec cu ea. Aşa că am rămas, iar ea a plecat la Paris să locuiască cu sora ei, Agnes. Tatăl meu

a încercat să compenseze pierderea, ocupându-mi timpul cu un profesor la domiciliu şi cu lecţii de călărie şi artă. Dar nimic nu înlocuieşte prezenţa unei mame.

EB: Ce s-a întâmplat cu ea?

NW: O, a murit. Când naziştii au intrat în Paris. Nu au omorât-o pe ea. Au omorât-o pe Agnes. Mama a murit de pneumonie. Tata nu mi-a spus asta până când Aliaţii nu au eliberat Parisul, dar eu ştiam deja. Pur şi simplu ştiam.

EB: Trebuie să vă fi fost foarte greu.

NW: A fost devastator. Mi-am iubit mama. Plănuisem să locuiesc cu ea în Franţa după război.

EB: Presupun că asta înseamnă că nu v-aţi înţeles cu tatăl dumneavoastră.

NW: Existau tensiuni între noi. Ne certam. Destul de mult, ceea ce era o noutate pentru el. Nu era obişnuit să i se răspundă, cu siguranţă nu de către femei. Ne certam pentru că nu era de acord cu ce mă îmbrăcam, unde mergeam, ce spuneam, cum o spuneam şi cui îi spuneam. Devenisem îndrăzneaţă şi aventurieră, iar el, chiar mai ascetic şi mai auster din punct de vedere emoţional. Ajunsesem nişte adversari naturali.

Chicoteşte şi-şi strânge nodul de la bandana pe care o avea pe cap.

NW: Apoi am început să mă îndrăgostesc. Des, cu disperare şi, spre oroarea tatălui meu, de bărbaţii de care nu trebuia. O dată de fiul unei menajere, altădată de un servitor politicos, de nivel mediu, care se ocupa de nişte afaceri ale tatălui meu. Pasiuni nesăbuite, îndărătnice, toate sortite eşecului de la bun început. Aranjam întâlniri clandestine şi mă furişam de acasă şi, bineînţeles, cineva avea grijă să-i spună

tatălui meu că am fost văzută undeva pe stradă într-o companie sau alta. Îi relatau că îmi dădeam aere – mereu spuneau asta – că mă „rupeam în figuri". Sau îi spuneau că „făceam paradă". Tatăl meu trebuia să trimită o echipă de oameni să mă caute şi să mă aducă înapoi. Mă ţinea închisă. Zile întregi. Îmi spunea de partea cealaltă a uşii: *Mă faci de râs. De ce mă umileşti în halul acesta? Ce-o să mă fac cu tine?* Uneori răspundea la această întrebare cu o lovitură de curea sau cu un pumn. Mă alerga prin cameră. Cred că se gândea că voi ajunge să mă supun, dacă mă teroriza. Am scris mult în acel timp, poezii lungi şi scandaloase despre pasiuni adolescentine. Mai degrabă melodramatice şi teatrale, mă tem. Păsări închise în colivie şi îndrăgostiţi încătuşaţi, genul acesta de lucruri. Nu sunt mândră de ele.

Simt că falsa modestie nu i se potriveşte, aşa că pot doar să presupun că e sinceră în legătură cu acele scrieri din tinereţe. Dacă e aşa, e probabil extrem de exigentă. Poeziile ei din acea perioadă sunt, de fapt, uluitoare, chiar şi în traducere, mai ales dacă ne gândim la vârsta fragedă la care le-a scris. Sunt înduioşătoare, bogate în figuri de stil, emoţie, analiză psihologică şi suferinţă. Vorbesc foarte frumos despre singurătate şi despre durerea nemărginită. Relatează dezamăgirile ei, apogeul şi coborâşurile iubirii din tinereţe cu toată strălucirea, promisiunile şi capcanele ei. Şi mai e adesea şi sentimentul unei claustrofobii transcendente, al unui orizont mărginit şi întotdeauna al unei lupte împotriva tiraniei circumstanţelor – adesea imaginate de o figură masculină, sinistră, niciodată numită, care domneşte peste tot.

O aluzie destul de transparentă la tatăl ei, din câte înțeleg. Îi spun toate astea.

EB: Şi în aceste poezii renunțați la ritm, la rimă şi la metru, care înțeleg că sunt o componentă esențială a poeziei clasice în farsi. Vă folosiți de figuri de stil şi versuri libere. Elogiați detalii întâmplătoare, lumeşti. A fost foarte inovativ. Ar fi corect să spun că, dacă v-ați fi născut într-o țară mai bogată – să spunem, Iran – ați fi aproape în mod cert cunoscută drept un pionier în literatură?

Ea zâmbeşte, strâmbându-se.

NW: Imaginați-vă!

EB: Totuşi, sunt încă şocat de ce mi-ați spus înainte. Că nu erați mândră de acele poezii. Sunteți mulțumită de vreuna dintre lucrările dumneavoastră?

NW: E o întrebare dificilă. Presupun că aş răspunde afirmativ, numai dacă aş putea să le țin departe de procesul creator în sine.

EB: Vreți să spuneți să separați acest proces creator de rezultatul lui, de opera finală?

NW: Văd procesul creator ca pe un act necesar de hoție. Cercetați ce se află în spatele unei poezii frumoase, domnule Boustouler, şi veți găsi numai dezonoare. Să creezi înseamnă să vandalizezi viețile altor oameni, să-i transformi în participanți ostili şi involuntari. Le furi dorințele, visele, le răscoleşti slăbiciunile şi suferințele. Iei ceea ce nu-ți aparține. Şi faci asta cu bună ştiință.

EB: Şi ați fost foarte bună la asta.

NW: Nu am făcut-o de dragul vreunei idei înalte şi superioare despre artă, ci pentru că nu am avut de ales. Dorința a fost mult prea puternică. Dacă nu m-aş fi abandonat ei, mi-aş fi pierdut mințile. Mă întrebați dacă sunt mândră.

Mi se pare greu să etalez ceva obținut prin ceea ce eu știu că sunt mijloace discutabile din punct de vedere moral. Îi las pe ceilalți să decidă dacă fac sau nu reclamă.

Își goleşte paharul cu vin şi toarnă ce a mai rămas în sticlă.

NW: În orice caz, ce pot să vă spun acum e că nimeni nu-mi făcea reclamă la Kabul. Cei din Kabul mă considerau un pionier de prost gust, o desfrânată, cu un caracter imoral. Tatăl meu credea încă şi mai mult de atât. Spunea că scrierile mele sunt divagațiile unei *curve*. Folosea chiar acest cuvânt. Spunea că i-am făcut numele de ruşine, fără cale de întoarcere. Zicea chiar că l-am trădat. Mă tot întreba de ce mi se părea aşa de greu să fiu respectabilă.

EB: Ce i-ați răspuns?

NW: I-am spus că nu-mi pasă despre ce crede el că înseamnă să fii respectată. I-am spus că nu-mi doresc să merg în lesă.

EB: Presupun că asta l-a nemulțumit şi mai mult.

NW: Bineînțeles.

Ezit să spun asta în continuare.

EB: Dar îi înțeleg supărarea.

Ea ridică dintr-o sprânceană.

EB: Era un patriarh, nu? Iar dumneavoastră erați o provocare directă pentru toți cei pe care îi ştia, care îi erau dragi. Pledați, într-un fel, prin viața şi prin scrierile dumneavoastră, pentru noi limite pentru femei, pentru ca femeile să aibă un cuvânt de spus despre propriul statut, să ajungă să aibă o individualitate legitimă. Sfidați monopolul pe care bărbații ca el îl au de ani de zile. Spuneați ce nu putea fi spus cu voce tare. Conduceați o mică revoluție, a unei singure femei, am putea spune.

NW: Şi, în tot acest timp, am crezut că scriu despre sex.

EB: Dar şi asta e o parte din ea, nu?

Îmi răsfoiesc notiţele şi menţionez câteva dintre poeziile evident erotice – „Spini", „Dacă n-ar fi aşteptarea", „Perna". Îi mărturisesc, de asemenea, că acestea nu se numără printre preferatele mele. Remarc faptul că le lipsesc nuanţele şi ambiguitatea. Se citesc ca şi cum ar fi fost create doar pentru a şoca şi a scandaliza. Sunt nişte acuzaţii dure, polemice la adresa tradiţiilor tipic afgane care mă uimesc.

NW: Ei bine, *eram* furioasă. Furioasă pe această atitudine că trebuia să mă protejez de sex. Că trebuia să mă protejez de propriul meu corp. Pentru că eram femeie. Şi femeile, nu ştiţi, sunt imature din punct de vedere emoţional, moral şi intelectual. Le lipseşte autocontrolul, înţelegeţi, sunt vulnerabile în faţa tentaţiei fizice. Sunt nişte fiinţe foarte active sexual, care trebuie controlate, ca nu cumva să ajungă în pat cu orice Ahmad şi Mahmood.

EB: Dar – iertaţi-mă că spun asta – chiar asta aţi făcut, nu?

NW: Doar ca protest împotriva acelei idei.

Are un râs încântător, plin de haz şi inteligenţă vicleană. Mă întreabă dacă vreau să mănânc de prânz. Spune că fiica ei i-a umplut recent frigiderul şi se apucă să pregătească ceea ce se dovedeşte un sendviş excelent cu *jambon fumé*. Face doar unul. Ea îşi desface o nouă sticlă de vin şi-şi mai aprinde o ţigară. Se aşază.

NW: Sunteţi de acord, de dragul acestei conversaţii, să rămânem în termeni buni, domnule Boustouler?

Îi spun că sunt de acord.

NW: Atunci faceți-mi două favoruri. Mâncați-vă sendvișul și încetați să vă mai uitați la paharul meu.

Inutil de menționat că acest lucru îmi înăbușă preventiv orice impuls pe care l-aș fi avut să-i pun vreo întrebare despre băutură.

EB: Ce s-a întâmplat mai departe?

NW: M-am îmbolnăvit în 1948, când aveam aproape nouăsprezece ani. A fost ceva grav, nu spun mai multe. Tata m-a dus la Delhi pentru tratament. A stat cu mine șase săptămâni, timp în care doctorii au avut grijă de mine. Mi s-a spus că puteam să mor. Poate că ar fi trebuit. Moartea poate fi mutarea cea mai importantă din carieră pentru un tânăr poet. Când m-am întors, eram sensibilă și retrasă. Nu puteam să scriu. Mâncarea, conversațiile și distracția nu prea mă interesau. Nu-mi plăcea să am vizitatori. Voiam doar să trag perdelele și să dorm toată ziua, în fiecare zi. Ceea ce am și făcut, în general. În cele din urmă m-am ridicat din pat și mi-am reluat obligațiile zilnice, iar prin asta mă refer la acele lucruri esențiale și stringente de care o persoană are nevoie pentru a rămâne funcțională și un cetățean cu numele. Nu mă mai simțeam un întreg. Ca și cum lăsasem ceva vital din mine în India.

EB: Tatăl dumneavoastră era îngrijorat?

NW: Dimpotrivă. Era încurajat. Se gândea că întâlnirea mea cu moartea m-a trezit din imaturitatea și încăpățânarea mea. Nu înțelegea că mă simțeam pierdută. Am citit, domnule Boustouler, că, dacă ești îngropat de o avalanșă și zaci acolo sub zăpada aia, nu știi dacă direcția în care mergi este cea bună. Vrei să ieși de acolo, dar alegi drumul greșit și ajungi să te îngropi definitiv. Așa mă simțeam eu, dezorientată,

confuză, fără să-mi mai ştiu drumul. Şi nespus de deprimată. Şi, în starea asta, eşti vulnerabil. Probabil că de asta am spus da în anul următor, în 1949, când Suleiman Wahdati i-a cerut tatălui meu mâna mea.

EB: Aveai douăzeci de ani.

NW: El nu.

Îmi oferă un alt sendviş, pe care îl refuz, şi o ceaşcă de cafea, pe care o accept. În timp ce pune apa la fiert, mă întreabă dacă sunt căsătorit. Îi spun că nu şi că mă îndoiesc că voi fi vreodată. Se uită la mine peste umăr, cu o privire stăruitoare, şi se străduieşte să râdă.

NW: A! De obicei îmi dau seama.

EB: Surpriză!

NW: Poate lovitura este de vină.

Arată spre bandana cu care era legată la cap.

NW: Nu este un accesoriu. Acum câteva zile am alunecat şi am căzut, lovindu-mă rău la frunte. Totuşi, ar fi trebuit să ştiu. Despre dumneavoastră, vreau să spun. Din experienţa mea, puţini bărbaţi ca dumneavoastră, care le înţeleg atât de bine pe femei, ar vrea să aibă de-a face cu ele.

Îmi dă cafeaua, aprinde o ţigară şi se aşază.

NW: Am o teorie despre căsătorie, domnule Boustouler. Întotdeauna vei şti cam din primele două săptămâni dacă va ţine sau nu. E uimitor cât de mulţi oameni rămân încătuşaţi ani de zile, decenii chiar, într-o stare prelungită şi reciprocă de autoamăgire, de falsă speranţă, când au, de fapt, răspunsul în primele două săptămâni. Personal, nu am avut nevoie nici măcar de atât. Soţul meu era un bărbat decent. Dar era mult prea serios, distant şi neinteresant. În plus, era îndrăgostit de şofer.

EB: A! Trebuie să fi fost un şoc.

NW: Ei bine, vorba aceea, s-a îngroşat gluma.

Zâmbetul ei este puţin trist.

NW: În majoritatea timpului mi-a părut rău de el. Nu ar fi putut alege nişte vremuri mai proaste şi un loc mai nepotrivit în care să se nască aşa cum era el. A făcut un accident vascular cerebral când fiica noastră avea şase ani şi a murit. În acel moment aş fi putut rămâne la Kabul. Aveam casa şi averea soţului meu. Aveam un grădinar şi şoferul despre care ţi-am pomenit mai sus. Ar fi fost o viaţă confortabilă. Dar mi-am făcut bagajele şi am plecat cu Pari în Franţa.

EB: Ceea ce, aşa cum aţi spus mai înainte, aţi făcut pentru binele ei.

NW: Tot ce am făcut, domnule Boustouler, a fost pentru fiica mea. Nu că ar înţelege sau ar aprecia tot ce am făcut pentru ea. Fiica mea poate să fie incredibil de nepăsătoare. Dacă ar şti ce viaţă ar fi trebuit să îndure dacă nu aş fi fost eu...

EB: Este fiica dumneavoastră o dezamăgire?

NW: Domnule Boustouler, am început să cred că e pedeapsa mea.

Într-o zi a anului 1975, când Pari ajunge acasă, în noul ei apartament, găseşte un pachet mic pe pat. Se întâmplă la un an după ce a luat-o pe mama ei de la spital şi la nouă luni după ce l-a părăsit pe Julien. Pari locuieşte acum cu o studentă la şcoala de asistente, Zahia, o tânără din Algeria, cu părul şaten numai bucle şi cu ochii verzi. E o fată inteligentă, veselă şi care nu oboseşte niciodată, locuiesc împreună fără să aibă neînţelegeri sau conflicte, deşi Zahia este acum logodită cu prietenul ei Sami şi se va muta cu el la sfârşitul semestrului.

Lângă pachet se află o foaie de hârtie împăturită. *A venit pentru tine. Rămân peste noapte la Sami. Ne vedem mâine. Te pup! Zahia*

Pari deschide pachetul. Înăuntru se află o revistă şi, prinsă de ea, un alt bilețel, cu un scris familiar, aproape la fel de grațios ca cel al unei femei. *A fost trimisă Nilei, apoi cuplului care locuieşte acum în fostul apartament al lui Collette şi acum a ajuns la mine. Ar trebui să-ți modifici adresa de contact. Citeşte-o pe propriul tău risc. Niciunul dintre noi nu o duce prea bine, mă tem. Julien*

Pari aruncă revista pe pat şi-şi pregăteşte o salată de spanac şi nişte cuşcuş. Se schimbă în pijamale şi mănâncă în fața televizorului închiriat, unul mic, alb-negru. Se uită absentă la nişte imagini cu refugiații din sudul Vietnamului, care sunt duşi cu avionul la Guam. Se gândeşte la Collette care a protestat pe străzi împotriva războiului american din Vietnam. Collette, cea care adusese o coroană cu dalii şi margarete la înmormântarea lui Maman, care a ținut-o în brațe şi a sărutat-o pe Pari pe obraji, care recitase frumos una dintre poeziile lui Maman pe scenă.

Julien nu venise la înmormântare. Sunase şi spusese, neconvingător însă, că nu-i plăceau înmormântările, i se păreau deprimante.

Cui îi plac? întrebase Pari.

Cred că e mai bine să stau departe.

Fă cum vrei, spusese Pari în receptor, dar nu vei fi mai puțin vinovat dacă nu vii. Şi nici eu nu voi fi mai puțin vinovată că mă duc. Cât de nesăbuiți am fost! Cât de nepăsători! Doamne! Pari a închis, ştiind că aventura ei cu Julien fusese lovitura finală pentru Maman. Închisese, fiind sigură că tot restul vieții o va urmări sentimentul de vinovăție, o remuşcare teribilă şi că va suferi până în adâncul sufletului din cauza asta. Se va lupta, acum şi în toate zilele care vor urma, cu acest lucru. În mintea ei, va fi la fel ca picătura chinezească.

După cină își face o baie și își aruncă ochii pe niște notițe pentru un examen pe care îl va avea curând. Se mai uită la televizor, spală și șterge vasele, dă cu mătura în bucătărie. Dar toate acestea nu au niciun sens. Nu poate să se gândească la altceva. Revista stă încă pe pat.

După aceea, își pune o haină de ploaie peste pijamale și iese să se plimbe pe bulevardul de la Chapelle, la câteva blocuri de apartament, spre sud. E răcoare, stropii de ploaie lovesc pavajul și vitrinele magazinelor, iar apartamentul nu e suficient de mare acum pentru neliniștea ei. Are nevoie de aerul rece, umed și de spațiu deschis.

Când era mică, își amintește Pari, punea tot felul de întrebări. *Am verișori la Kabul, Maman? Am mătuși sau unchi? Și bunici, am un* grand-père *și o* grand-maman? *De ce nu vin niciodată în vizită? Putem să le scriem o scrisoare? Te rog, putem să-i vizităm?*

Majoritatea întrebărilor se învârteau în jurul tatălui ei. *Care era culoarea lui preferată, Maman? Spune-mi Maman, înota bine? Știa multe glume?* Își amintește cum o alerga odată în dormitorul ei. Cum o rostogolea pe covor și îi gâdila tălpile și burta. Își amintește mirosul săpunului de lavandă, fruntea lui înaltă și strălucitoare și degetele lungi. Butonii lui ovali din lapislazuli și dunga pantalonilor de la costum. Poate vedea și acum firele de praf care se ridicau din covorul pe care stătuseră amândoi.

Ceea ce Pari își dorise mereu de la mama ei era acel ceva cu care să țină laolaltă fragmentele vagi și disperate din amintirile ei, să le transforme într-un fel de narațiune coerentă. Dar Maman nu spunea niciodată prea multe. Ascundea întotdeauna detalii din viața ei și traiul lor de la Kabul. O ținea pe Pari la distanță de trecutul pe care îl împărțeau și, în cele din urmă, Pari a încetat cu întrebările.

Iar acum se dovedeşte că Maman i-a spus acestui redactor, acestui Étienne Boustouler, despre ea şi despre viaţa ei mai mult decât i-a spus vreodată propriei fiice.

Sau îi spusese.

Când se întoarce, Pari citeşte articolul de trei ori. Şi nu ştie ce să gândească, ce să creadă. Atât de multe afirmaţii sună fals. Unele părţi se citesc ca o parodie. O melodramă senzaţională a unor frumuseţi încătuşate, a unor poveşti de dragoste sortite eşecului şi a opresiunii omniprezente, toate spuse dintr-o răsuflare, cu entuziasm.

Pari se îndreaptă spre vest, în direcţia Pigalle, mergând repede, cu mâinile în buzunarele impermeabilului. Cerul se întunecă cu repeziciune, iar ploaia care o loveşte peste faţă se înteţeşte şi nu pare să se oprească, curgând în valuri pe ferestre, murdărind farurile. Pari nu-şi aminteşte să-l fi întâlnit vreodată pe acel bărbat, pe bunicul ei, tatăl lui Maman; văzuse doar o fotografie cu el citind la birou, dar se îndoieşte că era acel ticălos cu mustaţa răsucită de care vorbise Maman. Pari crede că poate pătrunde tainele acestei poveşti. Are propriile ei idei. În versiunea sa, el este un bărbat pe drept îngrijorat de bunăstarea unei fiice profund nefericite şi care se distruge singură, neputându-se abţine să ducă o viaţă dezordonată. E un bărbat care suferă umiliri şi atacuri repetate la demnitatea lui, dar este încă alături de fiica lui, o duce în India când e bolnavă, stă cu ea acolo şase săptămâni. Şi, referitor la asta, ce păţise Maman de fapt? Ce i-au făcut în India? Pari se întreabă, gândindu-se la cicatricea verticală din zona pelvisului – Pari se interesase, iar Zahia îi spusese că inciziile pentru cezariană erau făcute pe orizontală.

Şi mai era şi ce îi spusese Maman reporterului despre soţul ei, tatăl lui Pari. Era o calomnie? Era adevărat că îl iubise pe Nabi, şoferul? Şi, dacă era aşa,

de ce să dezvălui un astfel de lucru acum, după tot acest timp, dacă nu pentru a crea confuzie, a umili şi poate pentru a produce durere? Şi, dacă e aşa, atunci cui?

În ceea ce o priveşte, Pari nu este surprinsă de tratamentul aspru pe care i-l rezervase Maman – nu după Julien – şi nu este uimită nici de descrierea selectivă şi cenzurată a propriei maternităţi.

Minciuni?

Şi totuşi...

Maman fusese o scriitoare talentată. Pari a citit fiecare cuvânt pe care Maman îl scrisese în franceză şi fiecare poezie tradusă din farsi. Puterea şi frumuseţea scrierii sale erau incontestabile. Dar dacă descrierea vieţii ei pe care Maman o făcuse în interviu era o minciună, atunci de unde veneau imaginile din lucrările ei? Unde era izvorul cuvintelor care erau sincere, şi încântătoare, şi brutale, şi triste? Era pur şi simplu un şarlatan talentat? Un magician, cu un stilou în loc de baghetă, capabil să mişte audienţa evocând emoţii pe care nu le-a cunoscut? Era posibil aşa ceva?

Pari nu ştie – chiar nu ştie. Şi poate că asta fusese intenţia adevărată a lui Maman, să facă în aşa fel încât să îi fugă pământul de sub picioare lui Pari. Să o neliniştească intenţionat şi să o dea peste cap, să o facă să devină o enigmă pentru sine însăşi, să-i sădească îndoiala în minte, referitor la tot ceea ce fata ştia despre viaţa ei, să o facă să se simtă pierdută, ca şi cum ar rătăci noaptea printr-un deşert, în mijlocul întunericului şi al necunoscutului, iar adevărul să-i scape printre degete.

Poate că asta era răsplata lui Maman, se gândeşte Pari. Nu numai pentru Julien, dar şi pentru dezamăgirea permanentă care a fost pentru ea Pari. Pari, care se presupune că ar fi trebuit să o ajute să pună capăt băuturii, aventurilor cu bărbaţi, anilor irosiţi cu apeluri

disperate la fericire. Tuturor acelor momente adunate, impasuri în viața ei. Fiecare dezamăgire o lăsa pe Maman mai zdruncinată, mai dezamăgită şi tulburată, iar fericirea devenea mai iluzorie. *Ce eram eu, Maman?* se gândeşte Pari. *Ce se presupune că eram, crescând în pântecele tău – gândindu-mă că în pântecele tău am fost concepută? O sămânță de speranță? Un bilet cumpărat care să te scoată din întuneric? Un petic pentru acea gaură din inima ta? Dacă e aşa, nu am fost de ajuns. Nu am fost câtuşi de puțin de ajuns. Nu am fost balsam pentru durerea ta, ci doar un alt impas, o altă povară, şi tu trebuie să fi văzut asta din timp. Trebuie să-ți fi dat seama de asta. Dar ce puteai să faci? Nu puteai să mergi la casa de amanet şi să mă vinzi.*

Poate că în interviul acesta Maman a râs la urmă, dar a râs mai bine.

Pari se adăposteşte de ploaie sub acoperişul unei braserii, la câteva blocuri de spitalul în care Zahia învață. Îşi aprinde o țigară. Se gândeşte că ar trebui să o sune pe Collette. Au vorbit doar o dată sau de două ori de la înmormântare. Când erau mai mici, obişnuiau să mestece tone de gumă, până când le dureau fălcile, şi stăteau în fața oglinzii de la dulapul lui Maman şi îşi pieptănau una alteia părul, prinzându-l sus. Pari zăreşte o bătrână peste drum, care purta o bonetă de plastic ca să se apere de ploaie şi înainta cu greu pe trotuar, urmată de un terier mic gălbui. Un nor sparge ceața în care zac amintirile lui Pari, luând încet forma unui câine. Nu o „jucărie" mică, cum era cea a bătrânei doamne, ci un specimen mare, rău, cu blană mare, murdar, cu coada şi cu urechile despicate. Pari nu e sigură dacă aceasta este de fapt o amintire sau fantoma uneia, sau nici una nici alta. O întrebase cândva pe Maman dacă au avut vreodată un câine la Kabul, iar Maman i-a spus: *Ştii că nu-mi plac câinii. Nu au respect de sine. Îi loveşti şi tot te iubesc. E deprimant.*

Altceva ce-i spusese Maman şi-i ridica semne de întrebare:

Nu mă văd în tine. Nu ştiu cine eşti.

Pari aruncă ţigara. Se hotărăşte să o sune pe Collette. Plănuieşte să o întâlnească undeva la un ceai. Să vadă ce mai face. Cu cine se vede. Să se uite în vitrinele magazinelor, aşa cum obişnuiau să facă odinioară.

Să vadă dacă vechea ei prietenă mai e dornică să facă acea excursie în Afganistan.

Pari se întâlneşte cu Collette. Se văd într-un bar popular, cu un design marocan, draperii mov şi perne portocalii peste tot şi unde un tip cu părul creţ cântă la oud* pe o scenă mică. Collette nu a venit singură. A adus cu ea un tânăr. Îl cheamă Eric Lacombe. Predă teatru la clasele a şaptea şi a opta la un liceu din arondismentul 18. Îi spune lui Pari că s-au mai întâlnit cu câţiva ani în urmă la un protest studenţesc împotriva vânătorii de foci. Pari nu-şi aminteşte pe moment, dar apoi îşi dă seama că el era cel pe care Collette se supărase rău din cauza numărului mic de persoane prezente, cel pe care îl îmbrâncise. Stau pe jos, pe nişte perne pufoase de culoarea fructului de mango, şi comandă băuturi. Iniţial, Pari are impresia că Eric şi Collette formează un cuplu, dar Collette îl tot laudă pe Eric, şi Pari înţelege în curând că l-a adus pentru ea. Disconfortul de care ar fi cuprinsă într-o astfel de situaţie se oglindeşte în – şi este atenuat de – neliniştea lui Eric. Lui Pari i se pare amuzant, ba chiar şarmant, felul în care tot roşeşte şi clatină din cap, în semn de scuză şi încurcătură. Pari se uită la el pe deasupra pâinii şi a tapenadei** de măsline verzi. Nu ar putea spune că

---

* Instrument cu coarde din spaţiul arab.

** Aperitiv provensal.

este chipeş. Are părul lung şi firav, legat cu un elastic la baza gâtului. Are mâinile mici şi pielea deschisă la culoare. Nasul îi este prea îngust, fruntea prea ieşită în afară, iar bărbia aproape că lipseşte, dar când râde ochii îi strălucesc şi are obiceiul să încheie fiecare propoziţie cu un zâmbet în aşteptare, ca un semn de întrebare vesel. Şi, deşi faţa lui nu o vrăjeşte pe Pari aşa cum se întâmplase în cazul lui Julien, este una de departe mai caldă, mai umană şi, cum Pari avea să afle curând, un excelent maestru al acordării de atenţie, al stăpânirii absolute de sine şi al decenţei permanente; toate acestea se regăsesc în Eric.

Se căsătoresc într-o zi răcoroasă din primăvara anului 1977, la câteva luni după ce Jimmy Carter şi-a depus jurământul. Deşi nu e dorinţa părinţilor lui, Eric insistă să facă o cununie civilă restrânsă, doar ei doi şi Collette ca martor. Spune că o nuntă formală e o extravaganţă pe care nu şi-o poate permite. Tatăl lui, care e un bancher înstărit, se oferă să plătească. Până la urmă, Eric este singurul lor copil. Îi oferă bani drept cadou, apoi ca împrumut. Dar Eric refuză. Şi, deşi nu o spune niciodată, Pari ştie că face asta ca să o scutească de penibilitatea unei ceremonii la care ar fi singură, fără ca familia ei să fie prezentă la biserică, fără ca cineva să o conducă la altar, fără ca cineva să verse o lacrimă de fericire pentru ea.

Când îi spune de planurile ei de a merge în Afganistan, el o înţelege într-un fel în care Pari crede că Julien nu ar fi făcut-o niciodată. Şi într-un fel în care nu a recunoscut-o niciodată deschis faţă de ea însăşi.

– Crezi că ai fost adoptată, spune el.

– O să vii cu mine?

Se hotărăsc să călătorească în acea vară, când pentru Eric se termină şcoala şi Pari poate să-şi ia o pauză scurtă de la lucrarea de doctorat. Eric se înscrie împreună cu ea la cursuri de farsi cu un meditator pe

care l-a găsit prin intermediul mamei unuia dintre elevii săi. Pari îl găseşte adesea pe canapea, cu căştile în urechi, cu casetofonul pe piept, cu ochii închişi, concentrându-se, în timp ce murmură cu un accent apăsat *Mulţumesc*, *Bună* şi *Ce mai faci?* în farsi.

Cu câteva săptămâni înainte de începerea verii, când Eric tocmai se uita după bilete de avion şi cazare, Pari descoperă că este însărcinată.

– Am putea încă să mergem, spune Eric. Ar trebui încă să mergem.

Pari e cea care se hotărăşte să nu mai meargă.

– Ar fi iresponsabil din partea noastră, spune ea.

Locuiesc într-o garsonieră cu încălzire defectuoasă, instalaţie neetanşă, fără aer condiţionat şi cu mobilă desperecheată, adunată din mai multe locuri.

– Nu este un loc potrivit pentru un copil, spune ea.

Eric îşi mai ia o slujbă, dă lecţii de pian, ceea ce îşi dorise să urmeze înainte să pună ochii pe teatru, iar când Isabelle vine pe lume – Isabelle cea dulce, cu pielea deschisă la culoare, cu ochii de culoarea zahărului caramelizat – se mutaseră deja într-un apartament micuţ cu două dormitoare, aproape de Grădina Luxemburgului, cu sprijin financiar din partea tatălui lui Eric, pe care l-au acceptat de această dată cu condiţia să fie un împrumut.

Pari îşi ia liber trei luni. Îşi petrece toată ziua cu Isabelle, lângă care se simte vioaie şi plină de viaţă. Simte o strălucire în jurul ei de fiecare dată când Isabelle îşi întoarce privirea spre ea. Când Eric vine seara acasă de la liceu, primul lucru pe care îl face e să-şi lase haina şi servieta la uşă, apoi se aruncă pe canapea, îşi întinde braţele şi mişcă din degete.

– Dă-mi-o mie, Pari. Dă-mi-o pe Isabelle.

În timp ce o face pe Isabelle să ţopăie pe pieptul lui, Pari îl pune la curent cu toate noutăţile zilei – cât lapte a băut fiica lor, cât de des a dormit, ce au văzut împreună la televizor, jocurile animate pe care le-au

jucat, sunetele noi pe care le-a scos. Eric nu se satură niciodată să o asculte.

Au amânat plecarea în Afganistan. Adevărul este că Pari nu mai simte nevoia urgentă să găsească răspunsuri şi să-şi afle rădăcinile. Pentru că acum îl are pe Eric care o linişteşte şi îi este mereu alături. Şi pentru că o are pe Isabelle care i-a dat un sentiment de stabilitate – stabilitate în care mai există totuşi goluri şi pete albe, toate întrebările fără răspuns, toate lucrurile la care Maman nu ar renunța. Sunt încă acolo. Doar că Pari nu mai este atât de nerăbdătoare să afle răspunsurile, aşa cum era înainte.

Şi sentimentul vechi pe care l-a avut dintotdeauna – acela al unei absențe vitale în viața ei, a unei persoane sau a unui lucru – s-a atenuat. Mai revine când şi când, uneori cu o putere care o ia pe nepregătite, dar mai rar decât înainte. Pari nu a fost niciodată atât de mulțumită, nu s-a simțit niciodată pe culmile fericirii ca acum.

În 1981, când Isabelle are trei ani, Pari, însărcinată în câteva luni cu Alain, trebuie să plece la München pentru o conferință. Va prezenta o lucrare, a cărei coautoare a fost, despre formele modulare în afara teoriei numerelor, în special în topologie şi în fizica teoretică. Prezentarea este bine primită, iar după aceasta, Pari merge împreună cu câțiva academicieni într-un bar zgomotos unde beau bere şi mănâncă covrigi şi *Weisswurst**. Se întoarce în camera de hotel înainte de miezul nopții şi se bagă în pat fără să se schimbe sau să se spele pe față. O trezeşte telefonul la ora 2.30. E Eric, sună de la Paris.

– E vorba despre Isabelle, spune el.

Are febră. Gingiile i s-au umflat brusc şi s-au înroşit. Sângerează profund la cea mai mică atingere.

---

* Cârnat tradițional bavarez făcut din carne de vită şi slănină de porc.

– Abia îi văd dinții, Pari. Nu ştiu ce să fac. Am citit undeva că ar putea fi...

Vrea să-l oprească. Să-i spună să tacă, pentru că nu poate suporta să audă asta, dar e prea târziu. Aude cuvântul *leucemia copiilor*, sau poate spune *limfom*, şi oricum, care ar fi diferența? Pari stă pe marginea patului, împietrită, simte cum îi zvâcneşte capul şi pielea i se umezeşte de transpirație. E furioasă pe Eric pentru că îi bagă în cap un lucru atât de oribil în mijlocul nopții, când ea e la şapte sute de kilometri depărtare şi complet neputincioasă. E furioasă pe ea însăşi pentru propria-i stupiditate. Pentru că s-a arătat, în mod voluntar, deschisă unei vieți pline de griji şi teamă. Era o nebunie. O nebunie curată. O credință prostească şi nefondată, împotriva şanselor imense ca o lume pe care nu o controlezi să nu-ți ia singurul lucru pe care nu ai suporta să-l pierzi. Credința că lumea nu te va distruge. *Nu am inimă pentru asta.* O spune de fapt doar pentru ea. *Nu am inimă pentru asta.* În momentul acela nu se poate gândi la un lucru mai nesocotit, mai irațional decât alegerea de a fi părinte.

Şi o parte din ea – *Să mă ajute Dumnezeu,* gândeşte Pari, *să mă ierte Domnul pentru asta* – e furioasă pe Isabelle pentru că îi face asta, pentru că o face să sufere atât.

– Eric, Eric! *Écoute-moi*, o să te sun înapoi. Trebuie să închid acum.

Îşi goleşte geanta pe pat şi găseşte carnețelul maro în care are scrise numerele de telefon. Sună la Lyon. Collette locuieşte acum acolo cu soțul ei, Didier, unde şi-a deschis o mică agenție de voiaj. Didier se pregăteşte să devină doctor. El e cel care răspunde la telefon.

– Ştii că studiez psihiatria, Pari, nu-i aşa? spune el.

– Ştiu. Ştiu. Dar m-am gândit că...

El îi pune câteva întrebări. A pierdut Isabelle din greutate? Transpirații nocturne, vânătăi neobişnuite, oboseală, febră cronică?

La final, îi spune că Eric ar trebui să o ducă la un doctor de dimineață. Dar, dacă îşi aminteşte corect din formarea generală pe care a primit-o la facultatea de medicină, îi sună ca o gingivită acută.

Pari strânge receptorul atât de tare, încât o doare încheietura.

– Te rog, Didier, spune ea răbdătoare.

– A, scuze. Ceea ce am vrut să spun e că sună ca o primă manifestare a unui herpes.

– Un herpes.

Apoi adaugă cele mai fericite cuvinte pe care Pari le-a auzit vreodată.

– Cred că o să fie bine.

Pari nu l-a întâlnit pe Didier decât de două ori, o dată înainte şi o dată după nunta cu Collette. Dar în acel moment simte că-l iubeşte cu adevărat. Îi spune asta plângând la telefon. Îi spune că îl iubeşte – de mai multe ori – iar el râde şi îi urează noapte bună. Pari îl sună pe Eric care o va duce pe Isabelle a doua zi la doctorul Perrin. Pari se întinde apoi în pat, îi vâjâie urechile, priveşte la lumina de afară care se strecoară printre obloanele din lemn de un verde mat. Se gândeşte la vremea în care era internată cu pneumonie, când avea opt ani, iar Maman refuza să plece acasă, insistând să doarmă pe un scaun lângă patul ei, şi simte o asemănare nouă, neaşteptată, întârziată, cu mama ei. I-a lipsit de multe ori în ultimii ani. La nuntă, de exemplu. La naşterea Isabellei. Şi în nenumărate alte momente. Dar niciodată mai mult decât în această noapte teribilă, dar şi minunată, în acelaşi timp, din hotelul din München.

Când se întoarce la Paris a doua zi, îi spune lui Eric că nu ar trebui să mai aibă copii după ce se naşte Alain. Ar creşte doar şansele ei de suferință.

În 1985, când Isabelle are şapte ani, Alain patru şi micuţul Thierry doi, Pari acceptă să predea la o universitate renumită din Paris. Devine astfel, pentru un timp, victima meschinăriilor academice previzibile – deloc surprinzătoare, având în vedere că la cei treizeci şi şase de ani e cea mai tânără profesoară din departament şi una din cele două femei. Înfruntă totul într-un mod în care îşi imaginează că Maman nu ar fi putut sau nu ar fi făcut-o niciodată. Nu îi flatează şi nu îi linguşeşte pe colegi. Se abţine de la certuri şi plângeri. Va fi întotdeauna sceptică. Odată cu prăbuşirea Zidului Berlinului se prăbuşesc şi zidurile din viaţa ei academică şi îi câştigă încet de partea sa pe majoritatea colegilor cu bunul ei simţ şi cu sociabilitatea ei dezarmantă. Îşi face prieteni în departamentul ei – şi în altele – participând la evenimente universitare, la strângeri de fonduri, la cocktailuri ocazionale şi la dineuri. Eric o însoţeşte la aceste serate. Ca o glumă personală, insistă să poarte de fiecare dată aceeaşi cravată din lână şi sacoul din catifea reiată cu petice la cot. Se plimbă prin camera aglomerată, gustând aperitive, bând vin, părând jovial, confuz şi, câteodată, Pari se duce la el şi îl fură dintr-un grup de matematicieni, înainte să-şi dea cu părerea despre teoria varietăţilor şi aproximările lui Diophantus.

Inevitabil, cineva o va întreba la aceste petreceri despre viziunea ei asupra dezvoltării din Afganistan. Într-o seară, un profesor invitat, uşor beat, pe nume Chatelard, o întreabă pe Pari ce crede că se va întâmpla în Afganistan când vor pleca sovieticii.

– Îşi va găsi poporul dumneavoastră pacea, doamna profesoară?

– N-aş şti să vă spun, răspunde ea. Practic vorbind, sunt afgană doar cu numele.

– *Non mais, quand même,* spune el. Dar totuşi, trebuie să aveţi o părere.

Ea zâmbeşte, încercând să ascundă sentimentul de vinovăţie pe care îl simte de fiecare dată când îşi pune astfel de întrebări.

– Doar ce am citit în *Le Monde*. La fel ca şi dumneavoastră.

– Dar aţi crescut acolo, *non*?

– Am plecat când eram foarte mică. L-aţi văzut pe soţul meu? E cel cu sacoul cu petice la cot.

De fapt, spune adevărul. Urmăreşte ştirile, citeşte în ziare despre război, despre înarmarea mujahedinilor de către Occident, dar Afganistanul s-a estompat în mintea ei. Are o grămadă de lucruri care o ţin ocupată acasă, în noua casă drăguţă cu patru dormitoare din Guyancourt, la vreo douăzeci de kilometri de centrul Parisului. Locuiesc pe o colină, lângă un parc cu trasee de mers pe jos şi heleşteie. Eric scrie acum şi piese de teatru, pe lângă faptul că predă. Una dintre piesele sale, o farsă politică amuzantă, va fi jucată la toamnă într-un teatru mic de lângă Primăria din Paris, şi i s-a cerut să mai scrie una.

Isabelle a devenit o adolescentă tăcută, dar isteaţă şi serioasă. Ţine un jurnal şi citeşte un roman pe săptămână. Îi place Sinéad O'Connor. Are degete lungi şi frumoase şi ia lecţii de violoncel. Peste o săptămână va interpreta *Chanson Triste* a lui Ceaikovski într-un recital. La început, fusese reticentă faţă de violoncel, dar Pari luase câteva lecţii cu ea în semn de solidaritate. Se dovedise nu doar inutil, ci şi imposibil de realizat. Inutil pentru că Isabelle a înţeles imediat, de bunăvoie, cum să cânte la instrument, şi imposibil de realizat pentru că, din cauza violoncelului, o dureau îngrozitor de tare mâinile. De un an de zile, Pari se trezeşte dimineaţa cu mâinile şi cu încheieturile înţepenite şi durează o jumătate de oră, uneori chiar o oră, până i se dezmorţesc. Eric a încetat să mai facă presiuni asupra ei pentru a merge la doctor, dar acum insistă.

– Ai doar patruzeci şi trei de ani, Pari, spune el. Nu-i normal.

Pari şi-a făcut o programare.

Alain, cel de-al doilea copil, e un şmecher şi are un farmec ştrengăresc. E obsedat de artele marţiale. S-a născut prematur şi este încă mic pentru un băiat de zece ani, dar ceea ce îi lipseşte în privinţa înălţimii este compensat de dorinţă şi talent. Adversarii lui sunt mereu păcăliţi de trupul lui subţire şi de picioarele mici. Toţi îl subestimează. Pari şi Eric s-au minunat adesea, stând întinşi în pat, noaptea, de voinţa lui imensă şi de energia debordantă. Pari nu-şi face griji nici pentru Isabelle, nici pentru Alain.

Thierry este cel care o îngrijorează mai degrabă. Thierry, care poate, în adâncul sufletului, simte că a fost mai degrabă un copil nedorit, neaşteptat. De fiecare dată când Pari îi cere câte ceva, Thierry fie tace, rănind-o, fie o priveşte scurt, fie se agită, fie se tot mişcă de colo-colo. O sfidează doar ca să o sfideze, aşa i se pare lui Pari. În unele zile, se adună ca un nor de furtună deasupra lui. Pari poate confirma asta. Aproape că îl vede. Se adună şi se umflă până când, în cele din urmă, se deschide, dând drumul unui torent de mânie, care îl face pe Thierry să bată din picior şi să-i tremure obrajii, speriind-o pe Pari şi făcându-l pe Eric să clipească şi să zâmbească trist. Pari ştie instinctiv că Thierry va fi toată viaţa o grijă pentru ea, la fel ca durerea din articulaţii.

Se întreabă adesea ce fel de bunică ar fi fost Maman. Mai ales pentru Thierry. Intuitiv, Pari se gândeşte că Maman ar fi ajutat-o mult cu Thierry. E posibil să fi văzut ceva din ea în fiul ei – deşi nu biologic, bineînţeles, Pari e sigură de asta de ceva timp. Copiii ştiu de Maman. Isabelle, mai ales, este foarte curioasă. A citit multe dintre poeziile ei.

– Îmi doresc să o fi întâlnit, spune ea. Sună fascinant. Cred că am fi fost prietene bune, eu şi ea. Nu

crezi?! Am fi citit aceleaşi cărţi. Aş fi cântat la violoncel pentru ea.

– Ei bine, i-ar fi plăcut mult, spune Pari. De asta sunt sigură.

Pari nu le-a spus copiilor că bunica lor s-a sinucis. S-ar putea să afle într-o zi, probabil că vor afla. Dar nu de la ea. Nu le va băga în cap ideea că un părinte e capabil să-şi abandoneze copiii, să le spună *Nu-mi eşti de ajuns*. Pentru Pari, copiii şi Eric au fost mereu de ajuns. Şi vor fi întotdeauna.

În vara lui 1994, Pari şi Eric îi duc pe copii în Mallorca. Collette este cea care, prin agenţia ei de voiaj prosperă, le organizează vacanţa. Collette şi Didier li se alătură în Mallorca şi stau împreună două săptămâni într-o casă închiriată cu vedere spre plajă. Collette şi Didier nu au copii, nu din cauze biologice, ci pentru că nu-şi doresc. Pentru Pari, sincronizarea e bună. Artrita ei reumatoidă este bine controlată în acea perioadă. Ia o doză săptămânală de methotrexat, pe care îl tolerează bine. Din fericire, nu a fost nevoită să ia steroizi în ultimul timp şi nu a suferit de insomnie.

– Ca să nu mai vorbim de kilogramele în plus, îi spune ea lui Collette, şi de faptul că trebuie să intru într-un costum de baie în Spania! Râde. O, deşertăciune!

Îşi petrec zilele făcând turul insulei, mergând pe coasta de nord-vest pe lângă Munţii Serra de Tramuntana, oprindu-se pentru o plimbare prin plantaţia de măslini şi prin pădurea de pini. Mănâncă *porcella*, un fel delicios de mâncare din biban de mare, *lubina*, şi o tocană din vinete şi dovlecei, *tumbet*. Thierry refuză să guste din ele şi, la fiecare restaurant, Pari trebuie să-i ceară bucătarului-şef să-i pregătească o farfurie cu spaghete cu sos de roşii simplu, fără carne, fără brânză. La cererea lui Isabelle – care a descoperit recent opera – merg într-o seară să vadă o reprezentaţie

a operei lui Giacomo Puccini, *Tosca*. Ca să supravieţuiască acestei torturi, Collette şi Pari îşi dau pe furiş din mână-n mână o sticluţă argintie cu votcă ieftină. Pe la mijlocul actului doi sunt ameţite şi nu se pot abţine să nu chicotească ca nişte şcolăriţe văzându-l pe artistul care interpretează rolul lui Scarpia.

Într-o zi, Pari, Collette, Isabelle şi Thierry îşi iau prânzul la pachet şi merg la plajă; Didier, Alain şi Eric au plecat de dimineaţă într-o excursie de-a lungul Golfului Sóller. În drum spre plajă, intră într-un magazin ca să-i cumpere lui Isabelle un costum de baie care îi luase ochii. La intrarea în magazin, Pari îşi zăreşte în treacăt propria-i reflexie pe sticlă. În mod normal, mai ales în ultimul timp, când păşeşte în faţa unei oglinzi, are loc un proces mintal automat care o pregăteşte să-şi întâlnească egoul îmbătrânit. Acţionează ca zonă de tampon, atenuând şocul. Dar în faţa vitrinei, luată pe nepregătite, rămâne uimită de imaginea reflectată de realitatea nedistorsionată, înşelându-se singură. Vede o femeie de vârstă mijlocie într-o bluză şteasră, care atârnă pe ea, şi o fustă de plajă care nu ascunde destul de bine pielea care-i atârnă sub genunchi. Soarele îi scoate în evidenţă firele cărunte de păr. Şi în ciuda conturului de ochi şi a rujului care îi delimitează buzele, are o faţă la care trecătorii se vor uita o clipă, apoi îşi vor întoarce privirea de la ea, ca şi cum ar fi un semn de circulaţie sau un număr pe o cutie poştală. Momentul este unul scurt, abia de ajuns pentru ridicarea pulsului, dar suficient de lung pentru ca egoul ei iluzoriu să ajungă din urmă realitatea femeii care o priveşte din vitrină. E puţin descurajator. Asta înseamnă să îmbătrâneşti, se gândeşte ea, urmând-o pe Isabelle în magazin. Aceste momente neplăcute te surprind când te aştepţi mai puţin.

Mai târziu, când se întorc de pe plajă la casa închiriată, văd că bărbaţii au venit deja.

– Papa îmbătrâneşte, remarcă Alain.

Din spatele barului, Eric, care amestecă o carafă de sangria, se holbează la Alain şi ridică simpatic din umeri.

– Credeam că o să trebuiască să te car în spate, Papa.

– Dă-mi un an. Ne întoarcem la anul şi o să te alerg în jurul insulei, *mon pote**.

Nu se vor mai întoarce niciodată în Mallorca. La o săptămână după ce revin la Paris, Eric suferă un infarct. Se întâmplă când e la lucru, în timp ce vorbea cu un inginer de lumini. Îi supravieţuieşte, dar va mai suferi încă două în următorii trei ani, dintre care ultimul se va dovedi fatal. Şi astfel, la vârsta de patruzeci şi opt de ani, Pari, la fel ca şi Maman, e văduvă.

Într-o zi de la începutul primăverii lui 2010, Pari primeşte un telefon de foarte departe. Apelul nu este unul neaşteptat. De fapt, Pari se pregătise întreaga dimineaţă pentru el. Înainte de asta, se asigură că are apartamentul doar pentru ea. Asta înseamnă că îi cere lui Isabelle să plece mai devreme decât de obicei. Isabelle şi soţul ei, Albert, locuiesc în partea de nord a Insulei Saint-Denis, doar la câteva blocuri de apartamentul cu un singur dormitor în care stă Pari. Isabelle trece să o vadă în fiecare dimineaţă, după ce îşi duce copiii la şcoală. Îi aduce câte o baghetă şi fructe proaspete. Pari nu este încă dependentă de scaunul cu rotile, o posibilitate pentru care se pregăteşte însă. Deşi boala a obligat-o să se pensioneze prematur, cu un an înainte de termen, încă e capabilă să meargă de una singură la piaţă şi să facă o plimbare în fiecare zi. Mâinile – urâte şi strâmbe – sunt cele care nu prea o mai ajută,

* Prietene, amice.

iar în zilele proaste le simte ca şi cum ar avea cioburi de cristal în jurul articulaţiilor. Pari poartă mănuşi de fiecare dată când iese afară, ca să-şi ţină mâinile calde, dar mai ales pentru că îi este ruşine cu ele, are articulaţiile de la degete prea umflate, degetele ei urâte suferind de ceea ce doctorul numeşte *deformare în gât de lebădă*, cu degetul mic stâng îndoit permanent.

O, deşertăciune, îi spune lui Collette.

În această dimineaţă, Isabelle i-a adus nişte smochine, câteva bucăţi de săpun, pastă de dinţi şi un recipient din plastic plin cu supă de castane. Albert se gândeşte să le sugereze proprietarilor restaurantului la care este bucătar secund să o adauge în meniu. Pe măsură ce despachetează, Isabelle îi spune lui Pari de noua sarcină pe care o are. Scrie acum muzică pentru emisiuni de televiziune, reclame şi speră să scrie în curând şi pentru un film. Spune că va începe să scrie coloana sonoră pentru o miniserie care se filmează în acel moment la Madrid.

– O să te duci acolo? întreabă Pari. La Madrid?

– *Non.* Bugetul este prea mic. Nu o să-mi acopere costurile de transport.

– Păcat! Ai fi putut să stai la Alain.

– O, îţi dai seama, Maman? Sărmanul Alain! Abia are spaţiu să-şi întindă picioarele.

Alain este consultant financiar. Locuieşte într-un apartament mic la Madrid împreună cu soţia lui, Ana, şi cu cei patru copii. Îi trimite lui Pari în mod regulat e-mail-uri cu poze şi filmuleţe scurte cu cei mici.

Pari o întreabă pe Isabelle dacă ştie ceva de Thierry, iar Isabelle îi spune că nu. Thierry e în Africa, în partea de est a Ciadului, unde lucrează într-o tabără de refugiaţi din Darfur. Pari ştie asta pentru că Thierry o contactează rar pe Isabelle. E singura căreia îi spune câte ceva despre el. Aşa află Pari în linii mari care este viaţa fiului ei – de exemplu, faptul că a petrecut ceva timp în Vietnam. Sau că a fost căsătorit

cândva cu o vietnameză, pentru scurt timp, când avea douăzeci de ani.

Isabelle pune apă la fiert şi scoate două ceşti din dulap.

– Nu în dimineaţa asta, Isabelle. De fapt, trebuie să-ţi cer să pleci.

Isabelle o priveşte rănită, iar Pari are mustrări că nu a ştiut să se exprime mai bine. Isabelle a fost mereu o fire delicată şi sensibilă.

– Ceea ce vreau să spun e că aştept un telefon şi am nevoie de puţină intimitate.

– Un telefon? De la cine?

– O să-ţi spun mai târziu, o asigură Pari.

Isabelle stă cu braţele în sân şi se străduieşte să râdă.

– Ţi-ai găsit un iubit, Maman?

– Un iubit! Eşti oarbă? Te-ai uitat la mine în ultimul timp?

– Nu-i nimic în neregulă cu tine.

– Trebuie să pleci. O să-ţi explic mai târziu, promit.

– *D'accord, d'accord.*

Isabelle îşi pune geanta pe umăr, îşi ia haina şi cheile, apoi pleacă.

– Dar să ştii că sunt cât se poate de intrigată.

Bărbatul care sună la 9.30 se numeşte Markos Varvaris. A contactat-o pe Pari pe Facebook, lăsându-i mesajul următor, scris în engleză: *Sunteţi fiica poetei Nila Wahdati? Dacă da, aş dori foarte mult să vorbesc cu dumneavoastră despre ceva care vă interesează.* Pari tastase numele lui pe internet şi aflase că era un chirurg plastician care lucra pentru o organizaţie nonprofit la Kabul. Acum, la telefon, o salută în farsi şi continuă să vorbească în această limbă până când Pari îl întrerupe.

– Domnule Varvaris, îmi cer scuze, dar am putea vorbi în engleză?

– A, bineînțeles. Scuzele mele. Am presupus... Deşi, desigur, are sens, aţi plecat când eraţi foarte mică, nu-i aşa?

– Da, aşa este.

– Am învățat farsi aici. Aş spune că pot să mă folosesc mai mult sau mai puțin de ea. Locuiesc aici din 2002, am ajuns la puțin timp după plecarea talibanilor. Erau zile destul de optimiste. Da, toată lumea era pregătită pentru reconstrucție şi democrație şi alte lucruri de acest gen. Acum e o altă poveste. Bineînțeles, ne pregătim de alegerile prezidențiale, dar asta e o altă poveste. Mă tem că asta e.

Pari ascultă răbdătoare, în timp ce Markos Varvaris face o paranteză lungă despre provocarea logistică pe care o reprezintă alegerile în Afganistan – pe care, spune el, le va câştiga Karzai – şi apoi despre incursiunile îngrijorătoare ale talibanilor în nord, despre cenzurarea din ce în ce mai mare a ştirilor de către islamici, despre suprapopularea Kabulului şi, în cele din urmă, despre costul construirii de locuințe. Înainte să închidă paranteza, spune:

– Locuiesc în casa asta de câțiva ani. Înțeleg că şi dumneavoastră aţi locuit aici.

– Ce spuneți?

– A fost casa părinților dumneavoastră. Sau cel puțin aşa mi s-a spus.

– Dacă pot întreba, cine v-a spus asta?

– Proprietarul. Îl cheamă Nabi. Îl *chema* Nabi, ar trebui să spun. A murit recent, din păcate. Vă aduceți aminte de el?

Numele îi evocă lui Pari o față tânără şi chipeşă, cu favoriți şi cu un păr negru şi des pieptănat pe spate.

– Da. Mai mult de numele lui. Era bucătarul casei. Şi şofer.

– A fost şi una şi alta, da. A trăit aici, în casa asta, din 1947. Şaizeci şi trei de ani. Pare incredibil, nu?

Dar, după cum v-am spus, a murit. Luna trecută. L-am îndrăgit mult. Toată lumea îl îndrăgea.

– Înțeleg.

– Nabi mi-a dat un bilet, a continuat Markos Varvaris. Trebuia să-l citesc doar după moartea lui. Când a murit, l-am rugat pe un coleg afgan să-l traducă în engleză. Biletul acesta este mai mult decât un bilet. Este, de fapt, o scrisoare, şi încă una remarcabilă. Nabi spune nişte lucruri acolo. V-am căutat pentru că multe vă privesc şi pentru că îmi cere direct în scrisoare să vă găsesc şi să vi-o dau. Ne-a luat ceva timp, dar am reuşit să vă localizăm. Grație internetului.

Lasă să-i scape un râset scurt.

O parte din Pari vrea să închidă. Intuitiv nu se îndoieşte că orice revelație ar fi scris acest bătrân pe hârtie – această persoană din trecutul ei îndepărtat – la o jumătate de lume distanță, e adevărată. Ştie de mult timp că Maman a mințit-o cu privire la copilăria ei. Dar dacă viața ei se clădise pe o minciună, ceea ce Pari a investit de atunci este la fel de adevărat şi solid şi de neclintit ca un stejar gigant. Eric, copiii, nepoții, cariera ei, Collette. Ce sens are? După tot acest timp, ce sens mai are? Poate e mai bine să închidă.

Dar nu o face. Simțind cum îi creşte pulsul şi cum îi transpiră palmele, îi spune:

– Ce... ce spune în acest bilet, în această scrisoare?

– Ei bine, în primul rând, susține că a fost unchiul dumneavoastră.

– Unchiul meu!

– *Unchiul vitreg*, ca să fiu mai exact. Şi mai e ceva. Spune multe alte lucruri.

– Domnule Varvaris, îl aveți? Biletul ăsta, scrisoarea asta sau traducerea? Le aveți la dumneavoastră?

– Le am.

– Poate îmi citiți şi mie? Puteți să îmi citiți?

– Vreți să spuneți acum?

– Dacă aveți timp. Vă pot suna, plătesc eu.

– Nu e nevoie, nu. Dar sunteți sigură?

– *Oui*, spune ea în receptor. Sunt sigură, domnule Varvaris.

Îi citeşte scrisoarea. Îi citeşte tot. Durează ceva timp. Când termină, ea îi mulțumeşte şi îi spune că îl va contacta în curând.

După ce închide, setează espressorul de cafea pentru o ceaşcă şi se duce la fereastră. De acolo vede priveliştea familiară – aleea îngustă şi pietruită de jos, farmacia mai sus de bloc, restaurantul ieftin din colț unde se serveşte falafel* şi bistroul condus de familia bască.

Îi tremură mâinile. I se întâmplă un lucru înfiorător. Ceva cu adevărat remarcabil. Imaginea din mintea ei este cea a unui topor care loveşte solul şi, dintr-o dată, petrolul iese abundent la suprafață. Asta i se întâmplă, o năpădesc amintirile, ridicându-se din adâncuri. Se uită lung pe fereastră în direcția bistroului, dar ceea ce vede nu e chelnerul slab de sub copertină, cu un şort negru legat în talie, aşezând o față de masă, ci un cărucior roşu şi mic, cu o roată care scârțâie, înaintând sub un cer plin de nori în continuă mişcare, rostogolindu-se pe culmi şi coborând prin defileuri uscate, pe dealuri cu un sol gălbui, care domină peisajul, apoi coboară. Vede tot felul de pomi fructiferi în dumbravă, prin frunze adie vântul, iar rândurile de viță-de-vie leagă între ele casele cu acoperiş plat. Vede sârme de rufe şi femei stând pe vine lângă un pârâu şi funiile care fac să scârțâie un leagăn sub un copac înalt, şi un câine mare, care stă ghemuit, cauza răutății copiilor din sat şi un bărbat cu nas de şoim săpând un şanț având cămaşa lipită de spate din cauza

---

* Chifteluțe din năut servite de obicei într-o pita, fel de mâncare popular în Orientul Mijlociu.

transpirației și o femeie cu văl aplecată deasupra unui foc pe care fierbea ceva.

Dar mai e ceva dincolo de toate acestea, pe lentila amintirilor ei – și asta e ceea ce o atrage cel mai mult – o umbră nedesluşită. O siluetă. Moale şi tare în acelaşi timp. O mână moale care a ținut-o pe a ei. Genunchi tari pe care şi-a aşezat cândva obrazul. Îi caută chipul, dar îi scapă, şi încearcă să îl identifice de fiecare dată când se întoarce spre el. Pari simte cum se deschide un gol înăuntrul ei. Simțise întotdeauna o mare lipsă, o mare absență. Cumva, a ştiut asta tot timpul.

– Frate, murmură ea, dar nu-şi dă seama că vorbeşte.

Nu-şi dă seama că plânge.

Un vers dintr-un cântec în farsi i se aşterne brusc pe buze:

Ştiu o zână mică, tristă,
Care a fost suflată de vânt într-o noapte.

Mai este unul, poate înaintea acestuia, mai este un vers, e sigură de asta, dar şi acesta îi scapă.

Pari se aşază. Trebuie. Nu crede că poate sta în picioare în acest moment. Aşteaptă să se termine de făcut cafeaua şi se gândeşte că va lua o ceaşcă atunci când va fi gata, şi poate şi o țigară, apoi intenționează să meargă în sufragerie, să o sune pe Collette la Lyon să vadă dacă vechea ei prietenă poate să-i aranjeze o călătorie la Kabul.

Dar, pentru moment, Pari stă. Închide ochii, în timp ce espressorul de cafea începe să bolborosească, iar ea descoperă, în spatele pleoapelor, dealuri netede şi un cer înalt şi albastru, soarele care apune în spatele unei mori de vânt şi întotdeauna, întotdeauna, lanțurile muntoase în ceață care coboară pierzându-se în orizont.

7.

Vara, 2009

– Tatăl tău este un om important.

Adel şi-a ridicat privirea. Malalai, profesoara lui, se aplecase şi îi şoptise asta la ureche. O femeie de vârstă mijlocie, durdulie, purtând un şal violet cu mărgele pe umeri, îi zâmbea cu ochii închişi.

– Şi eşti un băiat norocos.

– Ştiu, i-a şoptit el.

– *Bine*, a rostit ea.

Stăteau pe treptele de la intrarea în noua şcoală pentru fete din oraş, o clădire dreptunghiulară, de un verde deschis, cu acoperişul neted şi ferestrele largi, în timp ce tatăl lui Adel, Baba jan al lui, rostea o scurtă rugăciune urmată de un discurs animat. În arşiţa amiezii se adunaseră în faţa lor mulţi copii ce se uitau cu coada ochiului, părinţi şi vârstnici, cam o sută de localnici din orăşelul Shadbagh-e-Nau, „Noul Shadbagh".

– Afganistanul e mama noastră, a tuturor, spusese tatăl lui Adel, cu degetul arătător gros ridicat spre cer.

Soarele se reflecta în inelul cu agată.

– Dar este o mamă bolnavă şi a suferit mult timp. Acum, e adevărat că o mamă are nevoie de fiii ei ca să-şi revină. Da, dar are nevoie şi de fiicele ei – la fel de mult, dacă nu mai mult!

S-au auzit aplauze răsunătoare şi mai multe strigăte în semn de aprobare. Adel privea atent chipurile

oamenilor. Se uitau vrăjiți la tatăl lui. Baba jan, cu sprâncenele negre şi stufoase şi cu barba mare trona deasupra tuturor, înalt, puternic şi uriaş, cu umerii destul de lați ca să acopere intrarea în şcoală din spatele lui.

Tatăl lui a continuat. Adel şi-a aruncat privirea asupra lui Kabir, unul dintre cei doi bodyguarzi ai lui Baba jan, ce stăteau impasibili de o parte şi de alta, cu kalaşnikovul în mână. Adel vedea mulțimea reflectată în ochelarii de aviator cu lentile închise la culoare ai lui Kabir. Era scund, slab, aproape fragil şi purta costume în culori țipătoare – lavandă, turcoaz, portocaliu – dar Baba jan spunea că era un şoim şi să-l subestimezi era o greşeală pe care o făceai pe propriul tău risc.

– Aşa că vă spun aceasta vouă, tinere fiice ale Afganistanului, a conchis Baba jan, cu brațele lungi şi groase deschise într-un gest de bun-venit. Aveți o datorie solemnă acum. Să învățați, să munciți din greu, să excelați în studiile voastre, să vă faceți mândri nu numai tații şi mamele, dar şi pe mama care este a noastră, a tuturor. Viitorul ei e în mâinile voastre, nu în ale mele. Vă cer să nu vă gândiți la această şcoală ca la un cadou de la mine pentru voi. E pur şi simplu o clădire care găzduieşte înăuntru *adevăratul* cadou, iar acesta sunteți voi. Voi sunteți cadoul, tinere surori, nu numai pentru mine şi pentru comunitatea din Shadbagh-e-Nau, ci, cel mai important, pentru Afganistanul însuşi! Domnul să vă binecuvânteze!

Au urmat ropote de aplauze. Mai mulți oameni au strigat: *Domnul să vă binecuvânteze, Comandante Sahib!* Baba jan a ridicat pumnul, zâmbind cu gura până la urechi. Ochii lui Adel aproape că s-au umezit de mândru ce era.

Profesoara Malalai i-a înmânat lui Baba jan o foarfecă. O panglică roşie fusese legată la intrarea în clasă. Mulțimea a avansat puțin ca să vadă mai bine,

iar Kabir i-a dat pe câțiva oameni mai în spate, împingându-i pe vreo doi-trei dintre ei cu mâna în piept. Din mulțime s-au ridicat mâini cu telefoane mobile care să filmeze tăierea panglicii. Baba jan a luat foarfeca, s-a oprit, s-a întors spre Adel şi i-a spus:

– Aici, băiete, fă tu onorurile.

I-a înmânat foarfeca lui Adel.

Adel a clipit din ochi.

– Eu?

– Dă-i bătaie, a spus Baba jan, făcându-i cu ochiul.

Adel a tăiat panglica. Au izbucnit aplauze îndelungi şi furtunoase. Adel a auzit click-ul câtorva aparate foto şi pe oameni țipând *„Allah-u-akbar!"**

Baba jan stătea acum la uşă în timp ce elevele făcuseră coadă şi intrau una câte una în clasă. Erau fete mici, între opt şi cincisprezece ani, toate purtau eşarfe albe şi uniforme în dungi subțiri negre şi gri pe care Baba jan li le dăduse. Adel se uita cum fiecare elevă i se prezenta cu timiditate lui Baba jan la intrarea în clasă. Baba jan zâmbea călduros, le mângâia pe cap şi le spunea câteva cuvinte de încurajare.

– Îți doresc succes, Bibi Mariam. Să înveți mult, Bibi Homaire. Să ne faci mândri, Bibi Ilham.

Mai târziu, aflându-se lângă Land Cruiser-ul negru şi transpirând de căldură, Adel îl privea pe tatăl lui cum dădea mâna cu localnicii. Baba jan trecea printre degete un şir de mătănii şi îi asculta răbdător, aplecându-se puțin, cu sprâncenele încruntate, dând din cap, atent la fiecare persoană care venea să-i spună mulțumesc, să-şi ofere rugăciunea, să-şi arate respectul. Mulți dintre ei chiar profitau de ocazie pentru a cere o favoare. O mamă al cărei copil bolnav avea nevoie să meargă la un chirurg la Kabul, un bărbat amărât care avea nevoie de un împrumut ca să-şi

---

* Allah e mare!

deschidă o cizmărie, un mecanic care îşi dorea o nouă trusă de unelte.

Comandante Sahib, dacă ai putea găsi în inima ta...

Nu am către cine să mă îndrept, Comandante Sahib...

Adel nu auzise niciodată pe cineva în afara membrilor familiei să i se adreseze altfel lui Baba jan decât cu „Comandante Sahib", chiar dacă ruşii plecaseră de mult şi Baba jan nu mai trăsese cu arma de un deceniu sau chiar mai mult. Sufrageria lor era plină cu fotografii înrămate ale lui Baba jan din zilele Jihadului. Adel îşi amintea de fiecare dintre acestea: tatăl său sprijinit de aripa unui jeep vechi, prăfuit, stând pe vine pe turela unui tanc carbonizat, pozând mândru alături de oamenii săi, încins la piept cu o curea pentru muniţie, lângă un elicopter pe care îl doborâseră. Mai era una în care purta vestă şi bandulieră, stând cu fruntea lipită de nisipul din deşert, la rugăciune. Tatăl lui Adel era mult mai slab în acele zile şi în toate aceste fotografii, în spatele lui, nu se vedeau decât munţii şi nisipul.

Baba jan fusese împuşcat de două ori de ruşi în timpul bătăliei. Îi arătase lui Adel rănile pe care le avea, una chiar sub coaste, în partea stângă – spunea că aceasta l-a costat splina – şi una la o distanţă de aproximativ un deget mare de ombilic. Se considera norocos, dacă ţinea cont de tot. Avea prieteni care îşi pierduseră braţe, picioare, ochi; prieteni cărora le arsese faţa. O făcuseră pentru ţara lor, spunea Baba jan şi pentru Domnul. Aceasta însemna Jihadul, spunea el. Sacrificiu. Îţi sacrificai membrele, vederea – chiar şi viaţa – şi o făceai bucuros. Prin Jihad îţi câştigai anumite drepturi şi privilegii, spunea el, pentru că Domnul are grijă ca cei care se sacrifică cel mai mult să-şi primească şi recompensa în mod just.

Atât în viaţa asta, cât şi în cealaltă, spunea Baba jan, arătând cu degetul lui gros mai întâi în jos, apoi în sus.

Uitându-se la aceste fotografii, Adel îşi dorea să fi fost acolo, să lupte alături de tatăl său în acele zile mai aventuroase. Îi plăcea să-şi imagineze că el şi Baba jan trăgeau împreună în elicopterele ruseşti, distrugeau tancuri, se apărau de focurile de armă, trăiau în munţi şi dormeau în peşteri. Tată şi fiu, eroi de război.

Mai exista şi o fotografie mare, înrămată, cu Baba jan zâmbind alături de preşedintele Karzai în *Arg*, Palatul prezidenţial de la Kabul. Era mai recentă, făcută în timpul unei mici ceremonii în care i se înmânase lui Baba jan un premiu pentru campania sa umanitară în Shadbagh-e-Nau. Un premiu pe care Baba jan l-a meritat din plin. Noua şcoală pentru fete era doar ultimul lui proiect. Adel ştia că femeile din sat mureau adesea dând naştere unui copil. Dar nu au mai murit, pentru că tatăl lui deschisese o clinică mare, condusă de doi doctori şi de trei moaşe ale căror salarii le plătea din buzunarul lui. Toţi oamenii din oraş primeau îngrijiri gratuite în clinică; niciun copil din Shadbagh-e-Nau nu rămăsese nevaccinat. Baba jan trimisese echipe care să localizeze punctele de apă din oraşe şi să sape fântâni. Baba jan era cel care ajutase la instalarea curentului electric permanent în Shadbagh-e-Nau. Mai bine de zece afaceri se deschiseseră cu ajutorul împrumuturilor date de el, care abia dacă erau vreodată returnate, aflase Adel de la Kabir.

Adel a vorbit serios când i-a spus mai devreme profesoarei ce i-a spus. *Ştia* că era norocos să fie fiul unui astfel de bărbat.

Când oamenii aproape terminaseră de dat mâna cu tatăl lui, Adel a zărit un bărbat slab apropiindu-se. Purta ochelari rotunzi cu rame subţiri, avea o barbă scurtă şi căruntă şi nişte dinţi mici, precum capetele arse ale beţelor de chibrit. Era urmat de un băiat cam de vârsta lui Adel. Băiatului îi ieşeau degetele mari de la picioare prin găurile de la adidaşi. Avea părul încurcat, într-o dezordine încremenită. Blugii erau rigizi

de atâta praf şi mizerie şi, în plus, erau prea scurţi. În schimb, tricoul îi atârna aproape până la genunchi.

Kabir s-a pus între bătrân şi Baba jan.

– Ţi-am spus deja că nu este un moment potrivit, a spus el.

– Vreau doar să vorbesc puţin cu comandantul, a spus bătrânul.

Baba jan l-a luat pe Adel de braţ şi l-a condus cu afecţiune şi grijă pe bancheta Land Cruiser-ului.

– Să mergem, fiule! Te aşteaptă mama ta.

S-a urcat lângă Adel şi a închis uşa.

Din maşină, în timp ce geamul fumuriu se ridica, Adel l-a văzut pe Kabir spunându-i ceva bătrânului, dar nu a auzit ce anume. Apoi, Kabir şi-a făcut drum spre maşină şi s-a urcat la volan, punând kalaşnikovul pe scaunul de lângă el, înainte să pornească.

– Despre ce era vorba? a întrebat Adel.

– Nimic important, a spus Kabir.

A întors maşina spre stradă. Câţiva dintre băieţii care stătuseră în mulţime i-au urmărit cu puţin înainte ca Land Cruiser-ul să se îndepărteze. Kabir a luat-o pe drumul principal, aglomerat, care tăia în două oraşul Shadbagh-e-Nau, claxonând frecvent şi strecurându-se prin trafic. Toată lumea îi acorda prioritate. Câţiva oameni făceau cu mâna. Adel privea trotuarele pline de lume de o parte şi de alta, aruncându-şi privirea spre locuri familiare, apoi uitându-se în altă parte – la carcasele care atârnau în cuie în măcelării, la potcovarii care lucrau la roţile de lemn, pompând aer în foale, la vânzătorii de fructe care goneau muştele de pe strugurii şi cireşele lor, la bărbierul de pe trotuar de pe scaunul din nuiele care îşi ascute briciul. Trec pe lângă ceainării, restaurante unde se serveşte kebap, un atelier de reparaţii auto, o moschee, înainte să vireze maşina prin marea piaţă publică a oraşului, în centrul căreia se află o fântână albastră şi un mujahedin din piatră neagră înalt de

aproape trei metri, uitându-se spre est, cu turbanul frumos înfăşurat pe cap şi cu un RPG* pe umăr. Baba jan a angajat personal un sculptor din Kabul ca să ridice statuia.

În partea de nord a şoselei se aflau câteva blocuri în zona rezidențială, alcătuită în principal din străzi înguste şi nepavate şi case mici cu acoperişul plat, vopsite în alb, galben sau albastru. Antene de satelit se înălțau pe acoperişurile câtorva case; la nişte ferestre atârna steagul afgan. Baba jan îi spusese lui Adel că majoritatea caselor şi afacerilor din Shadbagh-e-Nau erau relativ noi, de vreo cincisprezece ani. Participase la construcția multora dintre ele. Majoritatea oamenilor care locuiau aici îl considerau fondatorul oraşului Shadbagh-e-Nau, iar Adel ştia că cei mai în vârstă se oferiseră să numească oraşul după Baba jan, dar el refuzase această onoare.

De acolo, strada principală se prelungeşte trei kilometri spre nord înainte să facă legătura cu Shadbagh-e-Kohna, Vechiul Shadbagh. Adel nu ştia cum arăta satul cu câteva decenii în urmă. Când Baba jan s-a mutat cu mama sa de la Kabul în Shadbagh, satul practic dispăruse. Nu mai erau case. Singura relicvă a trecutului era o moară de vânt în ruine. În Shadbagh-e-Kohna, Kabir virează la stânga de pe şoseaua principală pe un drum larg, nepavat, lung de jumătate de kilometru, care făcea legătura între şoseaua principală şi zidurile groase de aproximativ şaizeci de centimetri ale curții în care locuia Adel cu părinții lui – singura structură în picioare din Shadbagh-e-Kohna, făcând abstracție de moara de vânt. Adel vede zidurile albe pe măsură ce maşina de teren înaintează, sărind la cea mai mică denivelare. Pe ziduri este încolăcită sârmă ghimpată.

---

* Abreviere de la *Rocket-Propelled Grenade*, lansator de grenade sau de rachete.

Un paznic în uniformă, care supraveghea permanent porțile principale ale curții, salută și deschide porțile. Kabir conduce mașina pe o cărare pietruită spre casă.

Casa este înaltă de trei etaje, fiind vopsită în roz deschis și verde turcoaz. Are coloane înalte, streșini ascuțite și geamuri din sticlă transparentă ca ale unui zgârie-nori, ce strălucesc în soare. Are frontoane, o verandă cu mozaic lucios și balcoane mari cu grilaj din fier forjat. Înăuntru se află nouă dormitoare și șapte băi, și uneori, când Adel și Baba jan se jucau de-a v-ați ascunselea, Adel rătăcea prin camere o oră sau chiar mai mult, căutându-și tatăl. Toate blaturile de la baie și bucătărie erau făcute din granit și marmură de un verde gălbui. În ultimul timp, spre încântarea lui Adel, Baba jan vorbea despre posibilitatea de a construi o piscină la subsol.

Kabir a înaintat pe aleea circulară din fața porților înalte ale casei. A oprit motorul.

– Ce-ar fi să ne lași singuri un minut? a spus Baba jan.

Kabir a dat din cap și a ieșit din mașină. Adel l-a privit urcând treptele din marmură și sunând la poartă. Azmaray, celălalt bodyguard – un tip scund, gras și nepoliticos – a deschis poarta. Cei doi au schimbat câteva cuvinte, apoi au zăbovit pe scări, aprinzându-și fiecare câte o țigară.

– Chiar trebuie să pleci? a început Adel.

Tatăl lui pleca spre sud în dimineața următoare ca să inspecteze câmpurile de bumbac din Helmand și să se întâlnească cu muncitorii de la fabrica de bumbac pe care o construise acolo. Va fi plecat pentru două săptămâni, un interval de timp care părea interminabil pentru Adel.

Baba jan și-a întors privirea spre el. L-a înghesuit pe Adel, ocupând mai mult de jumătate din banchetă.

– Îmi doresc să nu, fiule.

Adel a dat din cap.

– Am fost mândru azi. Am fost mândru de tine.

Baba jan-şi-a lăsat mâna sa mare şi grea pe genunchiul lui Adel.

– Mulţumesc, Adel. Apreciez asta. Dar să ştii că te iau la astfel de evenimente ca să înveţi, ca să înţelegi că este important ca cei norocoşi, ca noi, să fie la înălţimea responsabilităţilor.

– Mi-aş dori doar să nu fie nevoie să pleci tot timpul.

– Şi eu, fiule, şi eu. Dar nu plec până mâine. Voi fi acasă mai pe seară.

Adel a dat din cap, coborându-şi privirea spre mâinile lui.

– Uite, a spus tatăl său cu o voce blândă, oamenii din acest oraş au nevoie de mine, Adel. Au nevoie de ajutorul meu ca să aibă o casă, un serviciu şi să-şi ducă traiul. Kabulul are propriile probleme. Nu-i poate ajuta. Aşa că dacă nu o fac eu, nu o să-i ajute nimeni. Iar apoi, aceşti oameni ar suferi.

– Ştiu asta, a murmurat Adel.

Baba jan i-a strâns uşor genunchiul.

– Ţi-e dor de Kabul, ştiu, şi de prietenii tăi. V-a fost greu să vă adaptaţi aici ţie şi mamei tale. Şi ştiu că sunt mereu plecat, în călătorie sau la vreo întâlnire şi că mulţi oameni îmi iau din timp. Dar... Uită-te la mine, fiule.

Adel se uită în ochii lui Baba jan. Aceştia îi străluces plin de bunăvoinţă de sub bolta de sprâncene stufoase.

– Nimeni de pe pământul acesta nu contează mai mult pentru mine decât tu, Adel. Tu eşti fiul meu. Aş renunţa fericit la toate astea pentru tine. Mi-aş da viaţa pentru tine, fiule!

Adel a dat din cap, iar ochii i s-au umezit puţin. Uneori, când Baba jan vorbea aşa, Adel îşi simţea inima crescând şi crescând până abia mai putea respira.

– Mă înțelegi?
– Da, Baba jan.
– Mă crezi?
– Te cred.
– Bine. Atunci dă-i tatei o sărutare.

Adel şi-a aruncat mâinile în jurul gâtului lui Baba jan, iar acesta l-a strâns în braţe puternic şi răbdător. Adel şi-a amintit de vremea în care era mic şi îl bătea pe tatăl său pe umăr la miezul nopții, tremurând încă din cauza unui coşmar, iar acesta dădea pătura la o parte şi îl lăsa să se urce în pat, acoperindu-l şi sărutându-l pe frunte, până când Adel înceta să mai tremure şi adormea la loc.

– Poate o să-ți aduc ceva mic de la Helmand, a spus Baba jan.

– Nu trebuie, a spus Adel cu vocea înăbuşită.

Avea deja mai multe jucării decât ar fi avut nevoie. Şi nu exista nicio jucărie pe pământ care să compenseze absența tatălui său.

Mai târziu în acea zi, Adel s-a urcat până la mijlocul scărilor şi a pândit scena ce se desfăşura mai jos de el. A sunat cineva la uşă, iar Kabir a deschis. Acum stătea sprijinit de tocul uşii cu braţele încrucişate, blocând intrarea, în timp ce vorbea cu cineva care se afla de partea cealaltă. Era bătrânul de mai devreme de la şcoală, a văzut Adel, bărbatul cu ochelari şi cu dinții ca nişte bețe de chibrit arse. Băiatul cu găuri în adidaşi era şi el acolo, lângă bătrân.

Bătrânul a întrebat:

– Unde a plecat?

Kabir a spus:

– Cu afaceri. În sud.

– Am auzit că pleacă mâine.

Kabir a ridicat din umeri.

– Cât timp va fi plecat?

– Două, poate trei luni. Cine ştie!

– Nu asta am auzit.

– Nu faci altceva decât îmi pui răbdarea la încercare, bătrâne, a spus Kabir, desfăcându-şi braţele.

– O să-l aştept.

– Nu aici, n-o să faci asta.

– Peste stradă, voiam să spun.

Kabir s-a mutat nerăbdător de pe un picior pe altul.

– Fă ce vrei, a spus el. Dar comandantul e un om ocupat. Nu se ştie când se va întoarce.

Bătrânul a dat din cap şi s-a îndepărtat, iar băiatul l-a urmat.

Kabir a închis uşa.

Adel a tras perdeaua din camera părinţilor şi i-a privit pe fereastră pe bătrân şi pe băiat urcând şoseaua nepavată, care lega curtea de strada principală.

– L-ai minţit, a spus Adel.

– Face parte din îndatoririle mele, sunt plătit pentru asta: să-l protejez pe tatăl tău de toţi şacalii.

– În orice caz, ce vrea? O slujbă?

– Cam aşa ceva.

Kabir s-a mutat pe canapea şi şi-a scos pantofii. S-a uitat la Adel şi i-a făcut cu ochiul. Lui Adel îi plăcea Kabir, mai mult decât Azmaray care era dezagreabil şi care rar îi adresa vreun cuvânt. Kabir şi Adel jucau cărţi şi se uitau la DVD-uri împreună. Lui Kabir îi plăceau mult filmele. Avea o colecţie pe care o cumpărase de pe piaţa neagră şi se uita la zece, douăsprezece filme pe săptămână – iraniene, franţuzeşti, americane şi, bineînţeles, filme de la Bollywood – nu-i păsa. Şi, uneori, dacă mama lui Adel era în altă cameră şi Adel promitea că nu-i spune tatălui său, Kabir îşi golea cartuşul kalaşnikovului şi îl lăsa pe Adel să-l ţină ca un mujahedin. Acum, arma era rezemată de perete, în faţa uşii principale.

Kabir stătea întins cu picioarele pe brațul canapelei. Se apucase să răsfoiască un ziar.

– Arată destul de inofensivi, a spus Adel, lăsând perdeaua şi întorcându-se spre Kabir.

Vedea fruntea bodyguardului deasupra ziarului.

– Poate că ar fi trebuit să-i chem la un ceai în cazul ăsta, a murmurat Kabir. Să-i servesc şi cu nişte prăjituri.

– Nu-ți bate joc de mine!

– Toți arată inofensivi.

– O să-i ajute Baba jan?

– Probabil, a oftat Kabir. Tatăl tău este o speranță pentru aceşti oameni.

A lăsat ziarul şi a rânjit.

– De unde e asta? Haide, Adel! Am văzut-o luna trecută.

Adel a ridicat din umeri. Începuse să urce scările.

– *Lawrence*, a strigat Kabir de pe canapea. *Lawrence al Arabiei*. Anthony Quinn.

Şi apoi, exact când Adel ajunsese sus:

– Sunt nişte şacali, Adel. Nu te lăsa păcălit de ei. L-ar jupui pe tatăl tău dacă ar putea.

Într-o dimineață, la câteva zile după ce tatăl său plecase la Helmand, Adel a mers în dormitorul părinților. De partea cealaltă a uşii muzica era dată tare şi cu başi. A intrat şi a găsit-o pe mama lui în pantaloni scurți şi într-un tricou în fața imensului televizor cu ecran plat, imitând mişcările unui trio de blonde transpirate: o serie de sărituri, ghemuiri, plonjoane şi întinderi. Femeia l-a zărit în oglinda mare de la dulapul de haine.

– Vrei să mi te alături? l-a întrebat ea, gâfâind peste muzica dată tare.

– O să stau doar aici, a spus el.

S-a aşezat pe podeaua acoperită cu covor şi a privit-o pe mama lui, pe care o chema Aria, cum sărea ca o broască prin cameră.

Mama lui Adel avea mâinile şi picioarele fine, nasul mic, în vânt, şi faţa drăguţă ca cea a unei actriţe din unul din filmele de la Bollywood ale lui Kabir. Era slabă, sprintenă şi tânără – avea doar paisprezece ani atunci când se căsătorise cu Baba jan. Adel mai avea o mamă, mai în vârstă, şi trei fraţi vitregi mai mari, dar Baba jan îi mutase în est, la Jalalabad, iar Adel nu-i vedea decât o dată pe lună când mergea cu Baba jan în vizită. Spre deosebire de mama lui şi de mama vitregă care nu se sufereau, Adel şi fraţii săi vitregi se înţelegeau bine. Când mergea în vizită la Jalalabad, îl luau cu ei în parcuri, la bazar, la cinema şi la concursurile de Buzkaşi. Jucau împreună *Resident Evil,* împuşcau zombi în *Call of Duty* şi îl luau mereu în echipa lor la meciurile de fotbal din cartier. Adel îşi dorea atât de mult ca ei să locuiască aici, aproape de el.

Adel o privea pe mama sa cum stătea întinsă pe spate, ridicându-şi picioarele drepte de pe podea şi coborându-le la loc, cu o minge albastră de plastic între gleznele goale.

Adevărul era că Adel se plictisea de moarte în Shadbagh. De doi ani, de când locuiau aici, nu-şi făcuse nici măcar un prieten. Nu putea să meargă cu bicicleta în oraş, cu siguranţă nu singur, nu cu valul de răpiri care avea loc peste tot în regiune – deşi se mai furişa din când în când afară pentru scurt timp, nepărăsind totuşi perimetrul curţii. Nu avea colegi de clasă pentru că Baba jan nu-l lăsa să meargă la şcoala din sat – din „motive de securitate", spunea el – aşa că, în fiecare dimineaţă, venea la ei un profesor pentru lecţii. Adel îşi petrecea majoritatea timpului citind sau bătând mingea de fotbal de unul singur, sau uitându-se la filme împreună cu Kabir, adesea la aceleaşi, de nu ştiu câte ori. Se plimba apatic pe holurile largi,

cu tavanul înalt, ale casei uriaşe, prin toate camerele mari şi goale, sau se uita pe fereastră din dormitorul de la etaj. Locuia într-o casă mare, dar într-o lume închisă. În unele zile era atât de plictisit încât ar fi mestecat şi lemn.

Ştia că şi mama lui se simţea teribil de singură aici. Încerca să-şi umple zilele cu activităţi care deveniseră o rutină: exerciţii dimineaţa, duş, apoi mic dejun, apoi citit, grădinărit, iar după-amiaza, telenovele indiene la televizor. Când Baba jan era plecat, ceea ce se întâmpla des, mama lui umbla mereu prin casă într-un trening gri şi în adidaşi, nemachiată, cu părul strâns într-un coc la spate. Rar de tot deschidea cutia de bijuterii în care îşi ţinea toate inelele, colierele şi cerceii pe care Baba jan i le adusese din Dubai. Uneori vorbea ore în şir cu familia ei, la Kabul. Doar când sora şi părinţii ei veneau în vizită pentru câteva zile, o dată la două sau trei luni, Adel o vedea pe mama lui înviind. Purta o rochie lungă cu imprimeuri şi pantofi cu toc; se machia. Îi străluceau ochii şi râsul ei răsuna peste tot în casă. În astfel de momente întrezărea Adel persoana care poate a fost înainte.

Când Baba jan era plecat, Adel şi mama lui încercau să fie refugiu unul pentru celălalt. Rezolvau puzzle-uri, jucau golf şi tenis pe consola Wii a lui Adel. Dar cel mai mult îi plăcea lui Adel să facă cu mama lui case din scobitori. Aceasta desena pe o foaie de hârtie planul tridimensional al casei, completându-l cu o verandă la intrare, cu un acoperiş cu frontoane, cu scări în interior şi cu pereţi care să separe diferitele camere. Construiau mai întâi fundaţia, apoi pereţii interiori şi scările, petrecând ore bune cu lipitul atent al scobitorilor între ele şi lăsând porţiuni din acestea la uscat. Mama lui Adel a declarat că, atunci când era mai tânără, înainte să se mărite cu tatăl lui Adel, visase să devină arhitect.

Odată, când construiau un zgârie-nori, i-a povestit lui Adel cum se măritase cu Baba jan.

Trebuia, de fapt, să se însoare cu sora mea mai mare, a spus ea.

Mătuşa Nargis?

Da. Se întâmpla la Kabul. A văzut-o într-o zi pe stradă şi asta a fost. Trebuia să o ia de soţie. A venit la noi acasă a doua zi, însoţit de cinci dintre oamenii săi. S-au autoinvitat mai mult sau mai puţin înăuntru. Erau toţi încălţaţi în ghete. A clătinat din cap şi a râs ca şi cum era amuzant ce făcuse Baba jan, dar nu râdea aşa cum o făcea de obicei când i se părea ceva amuzant. *Trebuia să fi văzut ce faţă au făcut bunicii tăi.*

Stătuseră în sufragerie: Baba jan, oamenii lui şi părinţii ei. Ea era în bucătărie şi prepara ceai, în timp ce ei discutau. Era o problemă, a spus ea, pentru că sora ei, Nargis, era deja logodită, fiind promisă unui văr care locuia la Amsterdam, unde studia ingineria. Cum să rupă angajamentul? se întrebau părinţii ei.

Apoi am intrat eu, ducând o tavă cu ceai şi dulciuri. Le-am umplut ceştile şi am pus mâncarea pe masă, iar tatăl tău mă vede şi, când mă întorc să plec, spune, „Poate aveţi dreptate, domnule. Nu e drept să rupeţi un angajament. Dar dacă îmi spuneţi că şi ea este luată, atunci mă tem că nu am altă alegere decât să cred că nu vă pasă de mine". Apoi izbucneşte în râs. Şi aşa ne-am căsătorit.

A ridicat un tub de lipici.

Ţi-a plăcut de el?

Ea a ridicat puţin din umeri. *Ca să-ţi spun adevărul, am fost mai mult speriată decât orice altceva.*

Dar îţi place de el acum, nu? Îl iubeşti.

Bineînţeles că da, spune mama lui Adel. *Ce întrebare! Nu regreţi că te-ai măritat cu el.*

Ea a lăsat jos lipiciul şi a aşteptat câteva secunde înainte să răspundă. *Uită-te la vieţile noastre, Adel,* a spus ea pe un ton blând. *Uită-te în jurul tău. Ce e de regretat?*

Ea a zâmbit şi l-a tras uşor de lobul urechii. *În plus, nu te-aş mai avea pe tine.*

Mama lui Adel a oprit acum televizorul şi s-a aşezat pe podea gâfâind şi ştergându-şi gâtul de transpiraţie cu un prosop.

– De ce nu faci ceva singur în dimineaţa asta? l-a întrebat ea, îndreptându-şi spatele. Mă duc să fac un duş şi să mănânc. Şi mă gândeam să-i sun pe bunicii tăi. N-am mai vorbit cu ei de câteva zile.

Adel a oftat şi s-a ridicat în picioare.

În camera lui, aflată cu un etaj mai jos şi într-o altă aripă a clădirii, şi-a scos mingea de fotbal şi s-a îmbrăcat cu tricoul cu Zidane pe care i-l dăduse Baba jan la ultima sa aniversare, când împlinise doisprezece ani. Când a coborât scările, l-a găsit pe Kabir trăgând un pui de somn, cu ziarul pe piept, ţinându-i loc de pătură. Şi-a luat o sticlă cu suc de mere din frigider şi a ieşit.

Adel a mers pe aleea pavată spre intrarea principală în curte. Cabina din care paznicul înarmat supraveghea totul era goală. Adel ştia când se schimbă turele. A deschis poarta cu grijă şi a ieşit, închizând-o în spatele lui. Aproape imediat a avut impresia că poate respira mai bine de partea cealaltă a zidului. În unele zile se simţea în curte ca într-o închisoare.

A mers la umbra groasă a zidului spre spatele curţii, depărtându-se de strada principală. Acolo, în spate, se aflau livezile de care Baba jan era tare mândru. De asemenea, mai mulţi acri de rânduri lungi şi paralele de peri şi meri, caişi, cireşi, smochini şi gutui. În plimbările îndelungate pe care Adel le făcea împreună cu tatăl său prin aceste livezi, Baba jan îl ridica pe umeri şi Adel culegea două mere coapte pentru ei. Între curte şi livezi se afla un loc defrişat, cel mai adesea gol, cu un fel de magazie, unde grădinarii îşi ţineau uneltele. Singurul lucru care mai rămăsese

acolo era butucul neted a ceea ce fusese cândva, după cum părea, un stejar uriaş. Baba jan îi numărase odată cu Adel inelele şi ajunsese la concluzia că acest copac a fost probabil martor al trecerii armatei lui Ginghis Han. Spunea, clătinând trist din cap, că cel care l-a tăiat nu a fost decât un prost.

Era o zi toridă, soarele strălucea cu putere pe un cer de un albastru la fel de imaculat ca cel din cerurile pe care Adel obişnuia să le deseneze în creion când era mic. A pus sticla cu suc de mere pe trunchiul de copac şi s-a apucat să facă jonglerii cu mingea. Recordul personal era de şaizeci şi opt de lovituri fără ca mingea să atingă pământul. Stabilise acel record în primăvară, iar acum era mijlocul verii şi încă încerca să-l depăşească. Ajunsese la douăzeci şi opt de lovituri când şi-a dat seama că cineva se uită la el. Era băiatul acela care îl însoţea pe bătrânul ce încercase să se apropie de Baba jan la ceremonia de deschidere a şcolii. Stătea acum ghemuit la umbra adăpostului din cărămidă.

– Ce faci aici? a întrebat Adel, încercând să se adreseze pe un ton dur, aşa cum făcea Kabir când vorbea cu străinii.

– Stau la umbră, a spus băiatul. Să nu mă spui.

– Nu trebuie să fii aici.

– Nici tu.

– Ce?

Băiatul a chicotit.

– Nu contează.

Şi-a întins mâinile şi s-a ridicat în picioare. Adel încerca să vadă dacă are buzunarele pline. Poate venise să fure fructe. Băiatul s-a apropiat de Adel şi a ridicat mingea cu un picior, a jonglat rapid cu ea, apoi a trimis-o cu călcâiul spre Adel. Adel a prins mingea şi a luat-o sub braţ.

– Unde ne-a lăsat teroristul vostru să aşteptăm, peste stradă, pe mine şi pe tata nu e deloc umbră. Şi nu este nici măcar un nor pe cer.

Adel a simțit nevoia să-i ia apărarea lui Kabir.

– Nu e terorist.

– Ei bine, s-a asigurat că i-am văzut kalaşnikovul, asta pot să-ți spun.

S-a uitat la Adel, cu un zâmbet leneş pe buze. A scuipat la picioarele lui.

– Văd că eşti un fan alăluia care dă cu capul.

Lui Adel i-a luat un moment să-şi dea seama la cine se referă.

– Nu-l poți judeca după o singură greşeală, a spus el. A fost cel mai bun. A fost un magician la mijlocul terenului.

– Am văzut şi mai buni.

– Da? Cum ar fi?

– Maradona.

– Maradona? a repetat Adel, indignat.

Avusese această discuție înainte cu unul dintre frații lui vitregi de la Jalalabad.

– Maradona a fost un trişor! „Mâna lui Dumnezeu"*, îți aminteşti?

– Toată lumea înşală şi toată lumea minte.

Băiatul a căscat şi a dat să plece. Era aproape la fel de înalt ca Adel, poate puțin mai înalt, şi erau probabil de aceeaşi vârstă, se gândea Adel. Dar, într-un fel, mergea ca şi cum ar fi fost mai mare, fără să se grăbească şi având aerul că ar fi văzut tot ce a fost de văzut şi nu l-a surprins nimic.

– Mă cheamă Adel.

– Gholam.

---

* Gol faimos înscris de Maradona cu mâna în sferturile de finală ale Campionatului Mondial de Fotbal din 1986, în partida Argentina-Anglia (numit ulterior „Hand of God" de către fotbalist).

Şi-au dat mâinile. Gholam i-a strâns zdravăn mâna cu palma lui uscată şi bătătorită.

– Şi, oricum, câți ani ai?

Gholam a ridicat din umeri.

– Treisprezece, presupun. S-ar putea să fie deja paisprezece.

– Nu ştii când e ziua ta de naştere?

Gholam s-a forțat să râdă.

– Pariez că tu o ştii pe a ta. Pariez că numeri zilele.

– Nu fac asta, a spus Adel apărându-se. Vreau să spun, nu număr zilele.

– Ar trebui să plec. Tatăl meu e singur şi mă aşteaptă.

– Am crezut că este bunicul tău.

– Ai crezut greşit.

– Vrei să tragem lovituri? a întrebat Adel.

– Vrei să spui lovituri de la 11 metri?

– Câte cinci fiecare... cele mai bune.

Gholam a scuipat din nou, s-a uitat cu coada ochiului spre stradă şi apoi s-a întors spre Adel, care a observat că bărbia îi era cam mică pentru fața lui şi că mai avea un rând de canini suprapuşi în față, unul dintre ei spart şi aproape putred. Sprânceana stângă era tăiată în două de o cicatrice scurtă şi îngustă. De asemenea, mirosea urât. Dar în aproape doi ani – când, singur fiind, se juca – nu mai avusese vreo conversație cu vreun băiat de vârsta lui, neluând în calcul vizitele lunare la Jalalabad. Adel se pregătea să fie dezamăgit, dar Gholam a ridicat din umeri şi a zis:

– Bine, de ce nu? Dar eu trag primul la poartă.

Pe post de porți au folosit două pietre pe care le-au aşezat la o distanță de opt paşi. Gholam şi-a folosit cele cinci lovituri. A dat un gol, două au trecut pe lângă poartă, iar Adel a apărat cu uşurință alte două. Gholam s-a dovedit încă mai slab la apărat decât la tras la poartă. Adel a reuşit să înscrie de patru ori, păcălindu-l pe Gholam de fiecare dată să se aplece în

direcția greșită, iar singurul șut pe care l-a ratat nici măcar nu a fost un gol.

– La naiba! a exclamat Gholam, aplecat din mijloc, cu palmele pe genunchi.

– Revanșa?

Adel încerca să nu-l privească cu o bucurie răutăcioasă, dar era greu. Îi crescuse stima de sine, se simțea mai puternic.

Gholam a acceptat, iar rezultatul a fost și mai neechilibrat. A reușit din nou doar un gol, iar Adel le-a înscris de data asta pe toate cinci.

– Asta e, sunt terminat, a spus Gholam, ridicându-și mâinile.

S-a târât spre butuc și s-a așezat, oftând obosit. Adel a luat mingea și s-a așezat lângă el.

– Probabil că astea nu mă ajută, a spus Gholam, scoțând un pachet de țigări din buzunarul din față al blugilor.

Mai avea doar o țigară. A aprins-o dintr-un singur foc de chibrit, a tras mulțumit un fum, apoi i-a oferit-o lui Adel. Acesta era tentat să o ia, chiar dacă o făcea doar ca să-l impresioneze pe Gholam, dar s-a abținut, făcându-și griji că mama lui sau Kabir l-ar fi mirosit ulterior.

– Înțelept, a spus Gholam, dându-și capul pe spate.

O vreme au vorbit despre fotbal și, spre surpriza plăcută a lui Adel, cunoștințele lui Gholam s-au dovedit a fi solide. Au vorbit despre meciul preferat și au povestit despre golul preferat. Și-a făcut fiecare o listă cu primii cinci jucători care le plăceau cel mai mult: în linii mari erau aceiași, exceptând faptul că Gholam îl inclusese pe brazilianul Ronaldo, iar Adel pe portughezul Ronaldo. Inevitabil au ajuns să vorbească despre finala din 2006 și despre amintirea dureroasă pentru Adel a incidentului loviturii cu capul. Gholam a spus că s-a uitat la tot meciul în vitrina unui magazin

de televizoare, în mijlocul mulțimii, nu departe de tabără.

– „Tabără?"

– Cea în care am crescut. În Pakistan.

Gholam i-a povestit lui Adel că se afla pentru prima dată în Afganistan. Trăise toată viața în Pakistan, în tabăra de refugiați din Jalozai, unde se născuse. Spunea că Jalozai-ul era un fel de oraş, un labirint uriaş de corturi, colibe din chirpici şi case construite din plastic şi aluminiu, de o parte şi de alta a trotuarului îngust, plin de mizerie şi rahat. Era un oraş într-un oraş încă şi mai mare. El şi frații lui – el era mai mare cu trei ani decât ei – crescuseră în tabără. Trăise într-o casă mică din chirpici cu frații săi, mama şi cu tatăl lui pe care îl chema Iqbal, dar şi cu bunica din partea tatălui, Parwana. Pe aleile de acolo el şi frații lui învățaseră să meargă şi să vorbească. Acolo se duseseră la şcoală. Se jucase cu bețe şi cu roți ruginite de bicicletă pe străzile murdare, alergând împreună cu ceilalți copii refugiați, până când apunea soarele şi bunica îl striga să vină în casă.

– Mi-a plăcut acolo, a spus el. Aveam prieteni. Ştiam pe toată lumea. Şi era bine pentru toți. Am un unchi în America, fratele vitreg al tatălui meu, unchiul Abdullah. Nu l-am întâlnit niciodată. Dar ne trimitea bani la câteva luni. Ne-a ajutat. Ne-a ajutat mult.

– De ce ați plecat?

– A trebuit. Pakistanezii au închis tabăra. Spuneau că afganii trebuiau să stea în Afganistan. Şi apoi, banii de la unchiul meu au încetat să mai vină. Aşa că tatăl meu a spus că am putea la fel de bine să ne ducem acasă şi să o luăm de la zero, acum că talibanii fuseseră nevoiți să fugă peste graniță, la pakistanezi. Spunea că eram nişte musafiri care abuzaseră de ospitalitatea celor din Pakistan. Chiar eram abătut. Locul ăsta – a făcut semn cu mâna – e o țară străină pentru mine.

Iar copiii din tabără, cei care fuseseră în Afganistan? Niciunul nu spunea ceva bun despre asta.

Adel voia să-i spună lui Gholam că ştie cum se simte. Voia să-i spună cât de mult îi lipseşte Kabulul, şi prietenii lui, şi fraţii lui vitregi din Jalalabad. Dar avea sentimentul că Gholam va râde de el. În loc să-i spună ce gândea, s-a mulţumit să comenteze:

– Ei bine, *e* cam plictisitor pe aici.

Gholam a râs oricum.

– Nu cred că asta au vrut să spună, a zis el.

Adel a înţeles vag că fusese pus la colţ.

Gholam a tras din ţigară, suflând fumul în rotocoale. S-au uitat împreună la ele, cum pluteau uşor şi se dezintegrau.

– Tata ne zicea mie şi fraţilor mei, a spus el: „Aşteptaţi... aşteptaţi să respiraţi aerul din Shadbagh, băieţi, şi să gustaţi apa de acolo". Tata s-a născut şi a crescut aici. Spunea: „N-aţi mai băut apă atât de rece şi atât de dulce, băieţi!". Ne vorbea mereu despre Shadbagh, care cred că era doar un sătuc atunci când locuia el aici. Spunea că exista un soi de struguri care creştea doar în Shadbagh şi nicăieri altundeva în lume. Ai crede că descria Paradisul.

Adel l-a întrebat unde stătea acum. Gholam a aruncat chiştocul de ţigară, şi-a ridicat privirea spre cer, uitându-se chiorâş cum strălucea.

– Ştii câmpul deschis de lângă moara de vânt?

– Da.

Adel mai aştepta să mai spună ceva, dar nu a mai urmat nimic.

– Locuieşti pe un câmp?

– Deocamdată, a mormăit Gholam. Avem un cort.

– Nu ai familie aici?

– Nu. Unii au murit, alţii au plecat. Ei bine, tata are un unchi la Kabul. Sau avea. Cine ştie dacă o mai trăi! A fost fratele bunicii mele, a lucrat pentru o familie bogată de acolo. Dar presupun că Nabi şi bunica

mea n-au mai vorbit de ani de zile – cincizeci de ani sau mai mult, cred. Sunt practic nişte străini. Cred că dacă n-ar avea încotro tata s-ar duce la el. Dar vrea să se descurce singur aici. E la el acasă.

Au mai întârziat câteva minute pe trunchiul acela de copac, uitându-se la frunzele din livadă care tremurau în bătaia vântului cald. Adel se gândea la Gholam şi la familia acestuia care dormeau noaptea într-un cort, iar pe câmp, în jurul lor, mişunau şerpi şi scorpioni.

Adel nu prea ştie de ce a ajuns să-i povestească lui Gholam despre motivul pentru care el şi părinţii lui s-au mutat de la Kabul aici. Sau, mai degrabă, nu reuşea să se oprească la un motiv anume. Nu era sigur dacă o făcuse ca să-i demonstreze lui Gholam că nu duce o existenţă lipsită de griji pentru simplul fapt că locuieşte într-o casă mare. Sau ca un fel de laudă aşa cum se practică în curtea şcolii. Poate ca să-i atragă simpatia. A făcut-o ca să micşoreze distanţa dintre ei? Nu ştia. Poate din toate aceste motive la un loc. Adel nu ştia nici de ce i se părea important ca Gholam să-l placă, dar înţelegea oarecum că motivul era mai complex decât faptul că era cel mai adesea singur şi că îşi dorea să-şi facă un prieten.

– Ne-am mutat la Shadbagh pentru că cineva a încercat să ne omoare la Kabul, a spus el. O motocicletă s-a oprit într-o zi lângă proprietatea familiei mele şi motociclistul a tras o ploaie de gloanţe în casa noastră. Nu a fost prins niciodată. Dar, slavă Domnului, niciunul dintre noi nu a fost rănit!

Nu ştia la ce să se aştepte, dar l-a surprins că Gholam nu a reacţionat în niciun fel. Încă uitându-se cu coada ochiului la soare, Gholam a spus:

– Da, ştiu.

– Ştii?

– Taică-tău se scobeşte în nas şi află toată lumea.

Adel s-a uitat la el cum a strâns cutia goală de țigări într-un cocoloş de forma unei mingi şi a îndesat-o în buzunarul din față al blugilor.

– *Are* duşmanii lui, taică-tău, a oftat Gholam.

Adel ştia asta. Baba jan îi explicase că unii dintre oamenii care luptaseră alături de el împotriva sovieticilor în anii '80 deveniseră puternici şi corupți. Rătăciseră calea dreaptă, spunea el. Şi, pentru că nu li se alătura în acțiunile lor criminale, încercau mereu să-l sape, să-i păteze numele, împrăştiind zvonuri false şi supărătoare despre el. De astfel de lucruri Baba jan încerca mereu să-l ferească pe Adel – nu ținea ziare în casă, de exemplu, şi nu voia ca băiatul să se uite la ştiri la televizor sau să stea pe internet.

Gholam s-a aplecat şi a spus:

– Am auzit şi că ar fi fermier.

Adel a ridicat din umeri.

– Poți să vezi cu propriii ochi. Doar câțiva acri de livadă. Ei bine, şi câmpurile de bumbac din Helmand, cred, pentru fabrică.

Gholam îi căuta privirea lui Adel, în timp ce pe față i se afişa un rânjet care-i dezvăluia caninii putreziți.

– Bumbac zici! Hai că eşti o mare figură! Ştiu şi eu ce să spun?!

Adel nu prea a înțeles ce vrea să spună. S-a ridicat şi a bătut mingea.

– Poți să spui „Revanşă"!

– Revanşă!

– Haide!

– Numai că de data asta pariez că nu dai niciun gol.

De data asta Adel era cel care zâmbea.

– Zi-mi pe ce pariem.

– E uşor. Pe Zidane.

– Şi dacă o să câştig? Nu, de fapt *când* o să câştig eu?

– Dacă aş fi în locul tău, a spus Gholam, nu mi-aş face griji, oricum e puțin probabil.

A avut loc o luptă extraordinară. Gholam plonja la stânga şi la dreapta, salvând toate golurile lui Adel. Dându-şi jos tricoul, Adel se simţea stupid că a fost păcălit şi că i s-a luat ceva ce era pe drept al lui, poate lucrul cel mai de preţ. I l-a înmânat lui Gholam. S-a speriat puţin de lacrimile care stăteau să-l podidească, dar şi le-a înăbuşit până la urmă.

Cel puţin Gholam era diplomat şi nu se îmbrăcase cu tricoul câştigat în prezenţa lui Adel. Când se pregătea să plece, i-a rânjit peste umăr:

– Taică-tău nu e plecat chiar pentru trei luni, nu-i aşa?

– O să joc pentru el mâine, a spus Adel. Pentru tricou.

– Mai vedem.

Gholam s-a îndreptat spre stradă. La jumătatea drumului s-a oprit, a scos din buzunar pachetul de ţigări făcut ghemotoc şi l-a aruncat peste zidul casei lui Adel.

În fiecare zi timp de o săptămână, după lecţiile de dimineaţă, Adel îşi lua mingea şi ieşea din curte. Reuşise să-şi sincronizeze primele două escapade cu turele paznicilor înarmaţi. Dar la a treia încercare paznicul l-a prins şi nu l-a mai lăsat să plece. Adel s-a dus în casă şi s-a întors cu un iPod şi cu un ceas. De atunci înainte, paznicul îl lăsa pe Adel să iasă pe furiş, cu condiţia să nu se aventureze mai departe de marginea livezilor. Cât despre Kabir şi mama sa, aceştia abia dacă observau absenţele lui de o oră sau două. Era unul dintre avantajele de a locui într-o casă atât de mare.

Adel se juca singur în spatele curţii, pe lângă butucul bătrân din grădină, sperând, în fiecare zi, să-l zărească pe Gholam apropiindu-se. Se tot uita la aleea nepavată ce se întindea spre strada principală în timp

ce făcea jonglerii cu mingea sau stătea pe butuc uitându-se la urma lăsată pe cer de vreun avion de vânătoare, în timp ce arunca apatic cu pietricele. Apoi, își lua mingea și se întorcea agale în curte.

Într-o zi însă, Gholam a apărut, cărând o pungă de hârtie.

– Unde ai fost?

– La muncă, a răspuns Gholam.

I-a povestit lui Adel că el și tatăl lui fuseseră angajați pentru câteva zile să facă niște cărămizi. Gholam trebuia să amestece mortarul. Spunea că a cărat găleți cu apă, a târât saci de ciment și de nisip pentru construcții mai grei decât el. I-a explicat lui Adel cum a amestecat mortarul în roabă, apoi a înglobat amestecul în apă cu o sapă, a amestecat din nou și din nou, a adăugat apă, apoi nisip, până când a obținut un amestec de o consistență bună, care nu s-a fărâmițat. După aceea a împins roaba până unde se aflau zidarii și s-a întors repede să mai facă un alt amestec. Și-a deschis palmele și i-a arătat lui Adel bășicile.

– Uau! a fost tot ce a reușit să spună Adel – în mod stupid, știa asta, dar nu s-a putut gândi la altceva.

Singura dată când a muncit într-adevăr fizic a fost într-o după-amiază, cu trei ani în urmă, când l-a ajutat pe grădinar să planteze câțiva puieți de măr în curtea din spate a casei lor de la Kabul.

– Am o surpriză pentru tine, a spus Gholam.

A căutat în sacoșă și i-a aruncat lui Adel tricoul cu Zidane.

– Nu înțeleg, a spus Adel, surprins și emoționat, deși precaut.

– L-am văzut zilele trecute pe un puști îmbrăcat cu el, a spus Gholam, cerând mingea, în timp ce făcea semne cu degetele.

Adel i-a aruncat mingea și Gholam a jonglat cu ea în timp ce-i povestea ce s-a întâmplat.

– Îți vine să crezi? Mă duc la el şi-i zic: „Hei, ăsta e tricoul amicului meu." Se uită la mine. Ca să nu ne mai lungim, ne-am rezolvat problema pe alee. La sfârşit, *mă* roagă să-i iau tricoul!

A prins mingea din aer, a scuipat, apoi i-a zâmbit lui Adel.

– Bine, poate că i-l vândusem cu câteva zile mai înainte.

– Nu-i cinstit. Dacă i l-ai vândut înseamnă că era al lui.

– Ce, nu-l mai vrei acum? După ce am trecut prin ce-am trecut ca să-ți fac rost de el? Nu doar eu am dat, să ştii. Mi-a dat şi el câțiva pumni ca lumea.

– Dar..., a murmurat Adel.

– Pe lângă asta, te-am păcălit şi mi-a părut rău. Acum ai bluza înapoi. Iar eu...

A arătat spre picioarele lui, iar Adel a zărit o pereche nouă de adidaşi albaştri cu alb.

– Se simte bine, tipul ăla? a întrebat Adel.

– O să supraviețuiască. Acum nu mai bine ne jucăm decât să vorbim despre asta?

– Eşti cu tatăl tău?

– Azi nu. E la tribunal la Kabul. Hai, să mergem!

S-au jucat puțin, lovind mingea înainte şi înapoi, alergând după ea. Mai târziu au făcut o plimbare, Adel neținându-şi promisiunea pe care i-o făcuse bodyguardului şi mergând amândoi în livadă. Au cules şi au mâncat câteva fructe de loquat* şi au băut Fanta rece din sticlele pe care Adel le-a adus pe ascuns din bucătărie.

În curând au început să se întâlnească zilnic. Se jucau cu mingea, se fugăreau printre rândurile paralele de pomi din livadă. Pălăvrăgeau despre sport şi filme şi, când nu aveau nimic de zis, se uitau la casele

---

* Fruct exotic de culoare galben-portocalie, de mărimea unei caise, originar din China.

de deasupra oraşului, la dealurile line din depărtare şi la lanțul de munți care abia se zărea, încă şi mai departe, şi tot era bine şi aşa.

Adel se trezea acum în fiecare zi nerăbdător să-l vadă pe Gholam furişându-se pe aleea neîngrijită, să-i audă vocea puternică şi încrezătoare. Era adesea distrat în timpul orelor de dimineață, pierzându-şi concentrarea pentru că se gândea la jocurile pe care aveau să le joace mai târziu, la poveştile pe care şi le vor spune. Se temea că într-o zi îl va pierde pe Gholam. Era îngrijorat că tatăl lui Gholam, Iqbal, nu-şi va găsi un loc de muncă stabil în oraş sau o locuință, iar Gholam va fi nevoit să se mute în alt oraş, într-o altă parte a țării, iar Adel încercase să se pregătească pentru această posibilitate, să-şi facă singur curaj, ştiind că odată şi odată va trebui să-şi ia rămas-bun.

Într-o zi, pe când stăteau pe trunchiul de copac, Gholam s-a trezit întrebând:

– Adel, ai fost vreodată cu o fată?

– Vrei să spui...

– Da, asta vreau să spun.

Adel a simțit că un val de căldură îi cuprinde urechile. Pentru o clipă a vrut să mintă, dar ştia că Gholam şi-ar fi dat seama de asta. A mormăit:

– Tu ai fost?

Gholam şi-a aprins o țigară şi i-a oferit una şi lui Adel. De data asta, Adel a luat-o, după ce a aruncat o privire peste umăr, asigurându-se că bodyguardul nu era ascuns după colț, iar Kabir nu se hotărâse să iasă. A tras un fum şi a intrat imediat într-o criză prelungită de tuse, în timp ce Gholam zâmbea cu superioritate şi-l bătea pe spate.

– Dar tu ai fost sau nu? a repetat Adel cu greu, cu ochii lăcrimându-i.

– Un prieten din tabără, a spus Gholam pe un ton conspirativ, mai mare decât mine, m-a dus la un bordel din Peshawar.

I-a spus povestea. Camera mică, murdară. Perdelele portocalii, zidurile crăpate, singurul bec atârnând din tavan, şobolanul care fugea pe podea. Sunetul pe care-l făceau ricşele de afară, care urcau şi coborau străzile, uruitul maşinilor. Tânăra de pe saltea, terminând o farfurie cu *biryani*, mestecând şi uitându-se la el fără nicio expresie. Putea spune, chiar şi în lumina slabă, că era drăguță la față şi că abia dacă era mai mare decât el. Apoi a strâns repede şi ultimele boabe de orez cu o felie de pâine, a îndepărtat farfuria, s-a întins şi s-a şters pe mâini de pantaloni în timp ce şi-i dădea jos.

Adel asculta fascinat, vrăjit. Nu avusese niciodată un prieten ca el. Gholam ştia despre lume mai multe chiar şi decât fraţii lui vitregi, care erau mult mai mari decât el. Iar prietenii lui Adel din Kabul? Erau toţi copii de tehnocraţi, demnitari şi miniştri. Aceştia duceau o viaţă asemănătoare cu cea a lui Adel. Gholam îl lăsase să vadă că viaţa lui era plină de necazuri, imprevizibilitate, greutăţi, dar şi de aventuri, o viaţă extrem de diferită de cea a lui Adel, deşi se desfăşura practic la un pas de el. Ascultând poveştile lui Gholam, lui Adel i se părea uneori că duce o viaţă plictisitoare, fără speranţă.

– Deci, ai făcut-o atunci? a insistat Adel. Ai, ştii tu, băgat-o în ea?

– Nu. Am băut câte o ceaşcă de *chai* şi am vorbit despre Rumi. Tu ce *crezi?*

Adel s-a înroşit la faţă.

– Cum a fost?

Dar Gholam trecuse deja mai departe. Cam aşa arătau discuţiile lor de obicei: Gholam era cel care alegea despre ce vor vorbi, spunând cu talent o poveste, prinzându-l în laţ pe Adel, numai ca să-şi piardă imediat interesul şi să lase baltă povestea, iar pe Adel în aer.

Acum, în loc să termine povestea începută, Gholam a spus:

– Bunica mea spune că soțul ei, bunicul meu Saboor, i-a spus cândva o poveste despre acest copac. Ei bine, asta s-a întâmplat cu mult timp înainte să-l taie, bineînțeles. Bunicul meu i-a istorisit-o când erau amândoi copii. Povestea spune că, dacă ai o dorință, trebuie să îngenunchezi în fața copacului şi să o spui în şoaptă. Iar dacă acesta e de acord să ți-o îndeplinească, va lăsa să cadă exact zece frunze deasupra capului tău.

– Nu am auzit niciodată aşa ceva, a spus Adel.

– Ei bine, nu aveai de unde, nu?

Abia atunci şi-a dat Adel seama ce voia Gholam de fapt să spună.

– Ia stai. Bunicul tău a tăiat copacul nostru?

Gholam s-a uitat în ochii lui.

– Copacul vostru?! Nu e copacul vostru.

Adel a clipit.

– Ce vrei să spui?

Gholam s-a uitat în continuare la Adel, străfulgerându-l cu privirea. Pentru prima dată, Adel nu a găsit nici urmă din vioiciunea obişnuită a prietenului său, ori în zâmbetul lui arogant, original, sau din poznele lui. Fața i se transformase, avea o expresie sobră, de om matur, care îl uimea pe Adel.

– A fost copacul familiei mele. Pentru că acesta a fost pământul familiei mele. A fost al nostru de generații întregi. Tatăl tău şi-a construit casa asta uriaşă pe pământul nostru, în timpul războiului, când noi eram în Pakistan.

A arătat spre livezi.

– Astea? Aici erau casele oamenilor odinioară. Dar tatăl tău le-a dărâmat pe toate. Aşa cum a dărâmat şi casa în care s-a născut şi a crescut tatăl meu.

Adel a clipit din ochi.

– Şi-a revendicat pământul nostru ca fiind al lui şi a construit asta – aici a râs de fapt disprețuitor, în timp ce şi-a îndreptat degetul mare spre curte – *chestia* asta în locul ei.

Simțindu-se puțin îngrețoşat, cu inima bătându-i să-i iasă din piept, Adel abia a reuşit să rostească:

– Am crezut că suntem prieteni. De ce spui minciunile astea îngrozitoare?

– Îți aduci aminte când te-am păcălit şi ți-am luat tricoul? a spus Gholam, înroşindu-se în obraji. Aproape că ai plâns. Nu nega, că te-am văzut. Şi asta din cauza unei bluze. O *bluză*. Imaginează-ți cum s-a simțit familia mea, bătând tot drumul din Pakistan până aici ca să coboare din autobuz şi să găsească *chestia* asta pe pământul nostru. Apoi teroristul vostru în costum mov ne cere să plecăm de pe pământul nostru.

– Tatăl meu nu e un hoț! i-a strigat Adel. Întreabă pe cine vrei din Shadbagh-e-Nau, întreabă-i ce a făcut pentru oraşul ăsta.

Se gândea cum Baba jan îi întâmpina pe oameni în moscheea oraşului, aplecat pe podea, cu ceaşca de ceai în față şi cu mărgelele de rugăciuni în mână. Un şir solemn de oameni, întinzându-se de la perna lui până la intrarea principală, bărbați cu mâinile murdare, femei bătrâne fără dinți, tinere văduve cu copii, fiecare dintre ei un amărât, aşteptând la rând pentru a cere o favoare, o slujbă, un împrumut mic ca să repare un acoperiş sau un canal de irigații sau să cumpere lapte pentru cei mici. Tatăl lui dădea din cap, ascultându-i cu o atenție deosebită, ca şi cum fiecare persoană de la coadă ar fi făcut parte din familia lui.

– Da? Atunci cum se face că tatăl meu are actul de proprietate? a replicat Gholam. Cel pe care i l-a dat judecătorului la tribunal.

– Sunt sigur că dacă tatăl tău vorbeşte cu Baba...

– Baba al tău n-o să vorbească cu el. N-o să recunoască ce a făcut. Trece pe lângă noi de parcă am fi câinii străzii.

– Nu sunteți câini, a spus Adel.

Se străduia să-şi păstreze tonul vocii.

– Sunteți nişte şacali. Aşa cum a spus Kabir. Trebuia să fi ştiut.

Gholam s-a ridicat, a făcut un pas sau doi şi s-a oprit.

– Ca să ştii şi tu, a adăugat el, nu am nimic cu tine. Eşti doar un băieţaş care habar n-are de nimic. Dar data viitoare, când Baba se mai duce la Helmand, spune-i să te ia cu el la fabrica aia a lui. Să vezi ce cultivă el acolo. Îți dau un indiciu. Nu e bumbac.

Mai târziu în acea seară, înainte de cină, Adel stătea în cadă, în apă caldă plină de spumă. Auzea televizorul de la parter: Kabir se uita la un film vechi cu piraţi. Supărarea care îl ținuse toată după-amiaza îi trecuse şi acum se gândea că fusese prea dur cu Gholam. Baba jan îi spusese cândva că, indiferent cât de multe faci, săracul tot îl va vorbi de rău pe cel bogat. O fac, în general, pentru că sunt dezamăgiți de propriile vieți. Nu se pot abține. Ba chiar e firesc. *Şi nu trebuie să-i judecăm, Adel,* a mai adăugat el.

Adel nu era atât de naiv încât să nu ştie că lumea este fundamental un loc nedrept; trebuia doar să se uite pe fereastra dormitorului. Dar îşi imagina că pentru oameni ca Gholam recunoaşterea acestui adevăr nu le aducea satisfacție. Poate că oamenii ca Gholam aveau nevoie de cineva pe care să îl scoată țap ispăşitor, de o țintă în carne şi oase, de cineva la îndemână pe care îl puteau considera cauza nenorocirii lor, de cineva pe care să-l condamne, să-l acuze şi pe care să-şi verse supărarea. Şi poate că Baba jan avusese

dreptate când spusese că răspunsul cel mai bun este să-i înțelegi şi să te abții de la a-i judeca. Şi să le răspunzi cu blândețe, chiar. Privind bulele de spumă ce ieşeau la suprafață şi se spărgeau, Adel se gândea la tatăl lui care construia şcoli şi clinici, când ştia bine că există oameni în oraş care răspândesc zvonuri răutăcioase despre el.

În timp ce se ştergea cu prosopul, mama lui a băgat capul pe uşă.

– Vii jos la cină?

– Nu mi-e foame, a spus el.

– Cum aşa?

A intrat şi a luat un prosop de pe raft.

– Aici. Aşază-te. Lasă-mă să-ți şterg părul.

– Mă descurc singur, a spus Adel.

Ea stătea în spatele lui, studiindu-l în oglindă.

– Eşti bine, Adel?

Băiatul a dat din umeri. Ea şi-a pus o mână pe umărul lui şi s-a uitat la Adel ca şi cum s-ar fi aşteptat ca el să-şi apropie obrazul de al ei. Dar nu a făcut-o.

– Mamă, ai văzut vreodată fabrica lui Baba jan?

Adel a observat imediat pauza din mişcările mamei sale.

– Bineînțeles, a răspuns ea. Şi tu ai văzut-o.

– Nu vorbesc de fotografii. Dacă ai văzut-o în realitate? Ai fost vreodată acolo?

– Cum să mă duc acolo? s-a mirat mama lui, înclinându-şi capul spre oglindă. În Helmand e periculos. Tatăl tău nu ne-ar pune niciodată pe mine sau pe tine în pericol.

Adel a dat din cap.

La parter, se auzeau tunurile şi strigătele de război ale piraților.

Trei zile mai târziu, Gholam a apărut din nou. A mers sprinten la Adel şi s-a oprit în fața lui.

– Mă bucur că ai venit, a spus Adel. Am ceva pentru tine.

A luat de pe butuc haina pe care o aducea mereu cu el de când se certaseră. Era din piele de un maro ciocolatiu, cu o căptuşeală moale din blană de oaie şi o glugă detaşabilă. I-a întins-o lui Gholam.

– Am purtat-o doar de câteva ori. E puțin cam mare pentru mine. Ar trebui să-ți vină.

Gholam nu s-a mişcat din loc.

– Ieri am luat un autobuz spre Kabul şi am fost la tribunal, a spus el fără să se arate emoționat în vreun fel. Ghici ce ne-a spus judecătorul. Ne-a spus că are veşti proaste pentru noi. Ne-a spus că a avut loc un accident. Un mic incendiu. Actul de proprietate al tatălui meu a ars în acel incendiu. S-a dus. E distrus.

Adel a lăsat încet în jos mâna în care ținea jacheta.

– Şi ne spune că nu poate face nimic fără acte, dar ştii ce are la încheietura mâinii? Un ceas nou-nouț din aur pe care nu-l avea ultima dată când tata l-a văzut.

Adel a clipit.

Gholam şi-a aruncat privirea asupra jachetei. Era o privire tăioasă, menită să condamne şi să inducă un sentiment de ruşine. A mers. Adel s-a făcut mic. În mâna lui, simțea cum haina se schimbă dintr-o ofertă de pace într-o mită.

Gholam s-a întors şi s-a îndreptat spre stradă cu paşi repezi.

În seara zilei în care s-a întors acasă, Baba jan a dat o petrecere. Adel stătea lângă tatăl lui, la capătul feței mari de masă care fusese aşternută pe podea pentru mâncare. Baba jan prefera uneori să stea pe jos şi să mănânce cu degetele, mai ales dacă se întâlnea cu prieteni din anii Jihadului. *Îmi aminteşte de zilele din peşteră*, glumea el. Femeile mâncau la masă în sufragerie, cu linguri şi furculițe, iar mama lui Adel stătea în capul mesei. Adel auzea ecoul pălăvrăgelii lor prin pereții de marmură. Una

dintre ele, o femeie cu şolduri mari şi păr lung şi roşcat, se mărita cu unul dintre prietenii lui Baba jan. Mai devreme, în acea seară, îi arătase mamei lui Adel fotografii pe aparatul ei digital cu magazinul de nuntă pe care îl vizitaseră în Dubai.

După masă, la ceai, Baba jan le-a povestit despre vremea în care unitatea lui a atacat prin surprindere o coloană sovietică, oprind-o să ajungă în valea dinspre nord. Toată lumea asculta atentă.

– Când au intrat în zona de atac, a spus Baba jan, mângâind absent cu o mână părul lui Adel, am deschis focul. Am lovit vehiculul care mergea în față, apoi câteva jeep-uri. Am crezut că se vor retrage sau că vor încerca să înainteze cu greu. Dar nemernicii s-au oprit, au coborât şi au început să tragă. Vă vine să credeți?

Un murmur a cuprins toată camera. Oamenii clătinau din cap. Adel ştia că cel puțin jumătate din bărbații din cameră erau foşti mujahedini.

– Îi depăşeam ca număr, poate cu trei la unul, dar aveau arme puternice şi nu a durat mult până când *ei* ne-au atacat *pe noi*! Ne atacau în livezi. În curând, toată lumea s-a împrăştiat. Am fugit ca să scăpăm. Eu şi tipul acesta, Mohammad nu mai ştiu cum, am fugit împreună. Alergam umăr la umăr pe un câmp cu viță-de-vie, care însă nu era pusă pe sârmă şi legată, ci era lăsată să crească pe pământ. Gloanțele veneau din toate direcțiile, iar noi alergam ca să ne salvăm viețile când, dintr-o dată, ne-am împiedicat amândoi şi am căzut. Într-o secundă mă ridic şi continui să alerg, dar nu-l mai văd pe acest Mohammad nu mai ştiu cum. Mă întorc şi urlu cât mă ține gura, „Ridică-te naiba, măgarule!"

Baba jan s-a oprit pentru efectul dramatic. Şi-a pus pumnul la gură ca să nu râdă.

– Apoi se ridică repede şi începu să alerge. Şi – vă vine să credeți? – nebunul de legat căra două brațe pline de struguri! Câte o grămadă în fiecare braț!

Oamenii au izbucnit în râs. Adel la fel. Tatăl lui l-a frecat pe spate şi l-a tras lângă el. Cineva a început să spună o altă poveste, iar Baba jan s-a întins după ţigara care stătea lângă farfuria lui. Dar nu a mai avut şansa să o aprindă pentru că, brusc, undeva în casă s-a spart un geam.

În sufragerie, femeile ţipau. Ceva metalic, poate o furculiţă sau un cuţit de unt, a făcut un zgomot puternic pe marmură. Bărbaţii au alergat în camera femeilor. Azmaray şi Kabir au venit într-un suflet şi ei, cu armele deja scoase.

– S-a auzit de la intrare, a spus Kabir.

Chiar în timp ce spunea asta, s-a spart din nou un geam.

– Aşteptaţi aici, Comandante Sahib, ne ducem să vedem ce e, a spus Azmaray.

– Să credeţi voi, a bombănit Baba jan, înaintând deja. Nu mă fac mic sub propriul acoperiş.

S-a îndreptat spre holul de la intrare, urmat de Adel, Azmaray, Kabir şi de toţi bărbaţii invitaţi. Pe hol, Adel l-a văzut pe Kabir apucând o tijă de metal pe care o foloseau iarna ca să înteţească focul în sobă. Adel a văzut-o şi pe mama sa alergând să li se alăture, palidă şi trasă la faţă. Când au ajuns în hol, o piatră a zburat prin fereastră şi cioburile s-au împrăştiat pe podea. Femeia cu părul roşcat, viitoarea mireasă, a ţipat. Afară, cineva urla.

– Cum naiba au reuşit să treacă de paznic? comenta cineva în spatele lui Adel.

– Comandante Sahib, nu! a urlat Kabir.

Dar tatăl lui Adel deschisese deja uşa de la intrare.

Lumina era slabă, dar era vară, iar cerul mai păstra încă urmele asfinţitului. În depărtare, Adel zărea lumini slabe laolaltă: oamenii din Shadbagh-e-Nau se aşezau împreună cu familia la masa de seară. Dealurile de la orizont se întunecaseră şi, în curând, noaptea se va aşterne peste toate. Dar nu era destul de întuneric,

nu încă, pentru a-l învălui pe bătrânul pe care Adel l-a văzut stând la uşă, în faţa scărilor, cu o piatră în fiecare mână.

– Du-l sus, i-a spus Baba jan peste umăr mamei lui Adel. Acum!

Mama lui Adel l-a luat pe băiat de umeri şi l-a condus sus, apoi pe hol până la dormitorul matrimonial pe care îl împărţea cu Baba jan. A închis uşa, a încuiat-o, a tras perdelele şi a dat drumul la televizor. L-a dus pe Adel în pat unde s-au aşezat amândoi. La televizor, doi arabi, îmbrăcaţi în cămăşi lungi de tip kurta şi cu câte o beretă tricotată, lucrau la un camion uriaş.

– Ce o să-i facă bătrânului? a întrebat Adel.

Nu se putea opri din tremurat.

– Mamă, ce o să-i facă?

Şi-a ridicat privirea spre mama sa, prinzând din zbor o umbră de nelinişte pe faţa ei şi a ştiut dintr-odată, imediat, că orice i-ar fi spus în secunda următoare nu avea nicio importanţă.

– O să vorbească cu el, a spus înfiorându-se. O să discute în mod raţional cu oricine ar fi acolo, afară. Aşa face de obicei tatăl tău. Discută raţional cu oamenii.

Adel a clătinat din cap. Plângea acum, suspina.

– Ce o să facă, mamă? Ce o să-i facă bătrânului?

Mama lui a continuat să spună acelaşi lucru, că totul avea să fie bine, că totul avea să se încheie cu bine, că nimeni nu avea să fie rănit. Dar cu cât repeta mai mult aceleaşi fraze, cu atât Adel plângea mai rău, până când, istovit, a adormit cu capul în poala ei.

Fostul Comandant scapă de încercarea de asasinat

Adel a citit povestea în biroul tatălui său, la calculatorul acestuia. În articol, atacul era descris ca fiind „violent", iar atacatorul drept un fost refugiat cu „legături suspecte cu talibanii". Pe la jumătatea articolului, tatăl lui Adel era citat spunând că s-a temut

pentru siguranța familiei lui. *Mai ales pentru băiețelul meu nevinovat*, spusese el. Articolul nu menționa numele atacatorului și nici ce se întâmplase cu el.

Adel a închis calculatorul. Nu avea voie să-i dea drumul, iar el încălcase această interdicție, venind în biroul tatălui său. Cu o lună în urmă, nu ar fi îndrăznit nici măcar asta. S-a târât în camera lui, s-a întins pe pat și a început să lovească cu o minge veche de tenis în perete. *Poc! Poc! Poc!* Nu a trecut mult și mama lui și-a băgat capul pe ușă și i-a spus să înceteze, dar el nu a vrut. A mai zăbovit puțin la ușă înainte să plece.

Poc! Poc! Poc!

Aparent, nimic nu se schimbase. Lista de activități zilnice ale lui Adel l-ar fi arătat intrat în ritmul normal. Se trezea la aceeași oră, se spăla, lua micul dejun împreună cu părinții și făcea lecții cu profesorul particular. După aceea, mânca de prânz și își petrecea după-amiaza stând degeaba, uitându-se la filme cu Kabir sau jucându-se jocuri video.

Dar nimic nu mai era la fel. Gholam îi deschisese poate o ușă, dar Baba jan fusese cel care îl împinsese dincolo de ea. Un mecanism care hibernase până atunci a început să funcționeze în mintea lui. Adel se simțea ca și cum, peste noapte, dobândise un simț cu totul nou, auxiliar, unul care îl făcea să vadă lucruri pe care nu le văzuse înainte, lucruri pe care le avusese de ani de zile în fața ochilor. Vedea, de exemplu, că mama lui are tot felul de secrete. Când se uita la ea, practic le citea pe fața ei. Vedea cum se chinuie să țină departe de el toate lucrurile pe care le știa, toate lucrurile pe care le ținea sub cheie, închise, păstrate cu grijă, așa cum erau ei doi în această casă mare. Vedea pentru prima dată ce însemna, de fapt, casa tatălui său pentru ceilalți: o monstruozitate, o jignire, un monument al nedreptății. Vedea în graba oamenilor care-i făceau pe plac tatălui său intimidarea, frica, teama, acestea fiind adevăratele motive ale

respectului şi supunerii lor. Se gândea că Gholam ar fi mândru de el pentru această capacitate de a înțelege lucrurile. Pentru prima dată, Adel era perfect conştient de complexitatea evenimentelor care i-au guvernat dintotdeauna viața.

Şi de adevărurile extrem de conflictuale care sălăşluiau într-o singură persoană. Nu numai în tatăl său, sau în mama lui, sau în Kabir.

Ci şi în el.

Această ultimă descoperire era, cumva, cea mai surprinzătoare pentru Adel. Revelațiile referitoare la ceea ce ştia acum despre ce a făcut tatăl său – mai întâi în numele Jihadului, apoi în numele a ceea ce el numea *adevăratele recompense ale sacrificiului* – îl amețiseră pe Adel. Cel puțin o bună bucată de timp. Zile întregi după seara în care pietrele au trecut prin geamurile casei lor, Adel simțea dureri în stomac de fiecare dată când tatăl său intra în cameră. Îl găsea adesea pe Baba jan urlând la telefon sau îl auzea fredonând o melodie în baie şi simțea un fior pe şira spinării, iar gâtul i se usca rău. Tatăl lui îl săruta de noapte bună, iar instinctul lui Adel era să se dea înapoi. Avea coşmaruri. Visa că stă la marginea livezilor, urmărind o bătaie printre copaci, strălucirea unei tije de metal care s-a ridicat şi a căzut, sunetul metalului lovind în carne şi oase. Se trezea din aceste vise cu un urlet gata să-i iasă din piept. Îl apucau din senin crizele de plâns.

Şi totuşi.

Şi totuşi.

Se mai întâmpla şi altceva. Adel era conştient de ce aflase, dar în curând a mai descoperit ceva care se opunea celor dintâi, dar care nu le anula, ci venea să se adauge la ceea ce deja ştia. Adel simțea că se trezeşte în el cealaltă parte, care-l îngrijora, a lui. Partea din el care, cu timpul, va accepta încetul cu încetul, aproape imperceptibil, noua sa identitate care, în prezent, nu-i dădea pace. Adel credea că, în final, va

accepta probabil lucrurile aşa cum făcuse până acum mama lui. La început, se supărase pe ea; dar acum devenise mai înţelegător. Poate că ea închisese ochii, fiindu-i frică de soţul ei. Sau ca o mulţumire pentru viaţa de lux pe care o ducea. Cel mai adesea, Adel se gândea că a acceptat toate acestea din aceleaşi motive pentru care o făcuse şi el: pentru că a fost nevoită. Ce altă posibilitate avea? Adel nu mai putea să fugă de viaţa lui, aşa cum fugea Gholam de a lui. Oamenii au învăţat să trăiască cu cele mai greu de imaginat lucruri în viaţa lor. Aşa va face şi el. Asta era viaţa lui. Aceasta era mama lui. Acesta era tatăl lui. Şi acesta era el, chiar dacă nu a ştiut-o dintotdeauna.

Adel a înţeles că nu-l va mai iubi niciodată pe tatăl său ca înainte, pe când dormea fericit, încolăcit în braţele lui groase. Acest lucru era acum de neconceput. Dar va învăţa să-l iubească din nou, chiar dacă acum era o situaţie diferită, mai complicată şi mai încurcată. Adel simţea aproape că a sărit peste copilărie. În curând va fi adult. Şi atunci nu va mai avea cale de întoarcere, pentru că să fii adult se asemăna cu ceea ce tatăl său îi spusese cândva despre ce înseamnă să fii erou de război: odată ce ai devenit unul, aşa mori.

Stând noaptea în pat, Adel se gândea că într-o zi – poate în ziua următoare sau peste două zile, sau poate săptămâna următoare – va pleca de acasă şi va merge până la câmpul cu moara de vânt, unde Gholam îi spusese că se adăposteşte familia lui. Credea că va găsi câmpul gol. Va sta pe marginea străzii, imaginându-şi-i pe Gholam, pe mama, pe fraţii şi pe bunica acestuia mergând în şir indian, răsfiraţi, cu catrafusele legate într-o bocceluţă, înaintând încet pe marginea drumurilor prăfuite de ţară, căutând un loc unde să se stabilească. Gholam era acum capul familiei. Va fi nevoit să muncească. Va trebui să-şi petreacă tinereţea curăţind canale, săpând şanţuri, făcând cărămizi şi adunând recolta de pe câmpuri. Gholam se va transforma treptat

într-unul din acei bărbați cu fața tăbăcită, gârboviți, pe care Adel îi vedea mereu în spatele plugului.

Adel se gândea că va sta puțin pe câmp, privind dealurile şi munții care se înălțau deasupra Noului Shadbagh. Apoi va căuta prin buzunar ceea ce găsise într-o zi mergând prin livezi, jumătatea stângă a unei perechi de ochelari, frântă la mijloc, cu lentila crăpată precum o pânză de păianjen, iar brațul lateral plin de sânge uscat. Va arunca ochelarii sparți într-un şanț. Adel bănuia că, întorcându-se şi mergând spre casă, se va simți mai ales uşurat.

8.

Toamna, 2010

Mă întorc în seara asta acasă de la clinică şi găsesc un mesaj de la Thalia pe robotul telefonului fix din dormitor. Îl ascult în timp ce îmi dau jos pantofii şi mă aşez la birou. Îmi spune că este răcită, e sigură că a luat răceala de la Mamá, apoi întreabă de mine; mă întreabă cum mai merge treaba la Kabul. La sfârşit, chiar înainte să închidă, spune: *Odie mă tot bate la cap că nu o suni. Bineînţeles că nu o să-ţi spună. Aşa că îţi spun eu. Markos! Pentru numele lui Dumnezeu! Sun-o pe mama ta. Măgarule!*

Zâmbesc.

Thalia.

Am o fotografie de-ale ei pe birou, cea pe care am făcut-o cu mulţi ani în urmă pe plaja din Tinos – Thalia stă pe o stâncă, cu spatele la aparat. Am înrămat-o, dar dacă te uiţi mai atent poţi să observi o pată maro închis în colţul din stânga jos, din cauza unei tinere italience nebune care a încercat să-i dea foc cu mulţi ani în urmă.

Deschid laptopul şi încep să-mi notez operaţiile din ziua precedentă. Camera mea se află la etaj – este unul dintre cele trei dormitoare de la etajul al doilea al acestei case în care locuiesc din 2002, de când am ajuns la Kabul – iar biroul meu are o fereastră care dă înspre grădină. Se văd pomii de loquat pe care i-am plantat împreună cu fostul proprietar, Nabi, acum

mulți ani. Se vede lângă zidul din spate şi baraca de pe vremuri a lui Nabi, care a fost revopsită. După ce a murit, i-am oferit-o unui tânăr prieten olandez care se ocupă de domeniul informatic la liceele din zonă. Şi, la dreapta, e Chevrolet-ul lui Suleiman Wahdati, din anii '40, nemutat de decenii, ruginit tot precum o stâncă plină de muşchi, acoperit acum de un strat subțire de zăpadă care a căzut ieri, pe neaşteptate, destul de devreme, prima din anul acesta. După ce Nabi a murit, m-am gândit un moment să duc maşina la un cimitir de vechituri din Kabul, dar nu am avut curaj. Mi se părea o parte esențială din trecutul casei, din istoria ei.

Îmi termin notițele şi mă uit la ceas. E deja 21.30. În Grecia e ora şapte seara.

Sun-o pe mama ta. Măgarule!

Dacă vreau să o sun pe mama în seara asta, nu mai pot amâna. Îmi amintesc că Thalia scrisese într-unul dintre e-mail-uri că Mamá se culca din ce în ce mai devreme. Trag aer în piept şi îmi fac curaj. Ridic receptorul şi formez numărul.

Am întâlnit-o pe Thalia în vara anului 1967, când aveam doisprezece ani. Venise împreună cu mama ei, Madaline, la Tinos, ca să ne viziteze pe Mamá şi pe mine. Mamá, pe care o chema Odelia, spunea că nu o mai văzuse pe prietena ei Madaline de ani de zile – mai precis de cincisprezece ani. Madaline plecase de pe insulă la şaptesprezece ani, ca să meargă la Atena, unde avea să devină, cel puțin pentru scurt timp, o actriță modestă.

– Nu am fost surprinsă, a spus Mamá, când am auzit că e actriță. Pentru că arăta aşa cum arăta. Toată lumea era înnebunită după Madaline. O să vezi cu ochii tăi când o s-o întâlneşti.

Am întrebat-o pe Mamá de ce nu a vorbit niciodată despre ea.

– Nu am vorbit? Eşti sigur?

– Sunt sigur.

– Aş fi putut să jur.

Apoi a spus:

– Fata. Thalia. Trebuie să fii atent cu ea pentru că a avut un accident. A muşcat-o un câine. Are o cicatrice.

Mamá nu a spus mai multe, iar eu am fost destul de înţelept ca să nu mă bizui pe ea în legătură cu asta. Dar această descoperire m-a intrigat mult mai mult decât trecutul Madalinei în film şi pe scenă, curiozitatea mea fiind alimentată de bănuiala că acea cicatrice trebuie să fie semnificativă şi vizibilă pentru ca fata să merite o atenţie specială. Cu o nerăbdare morbidă, aşteptam momentul în care voi vedea cicatricea.

– Am întâlnit-o pe Madaline într-o mulţime de oameni, când eram mici, a spus Mamá.

Aproape imediat, a povestit ea, au devenit prietene de nedespărţit. Se ţineau de mână pe sub bancă, în clasă sau în pauză, la biserică sau în timp ce se plimbau pe lângă lanurile de orz. Îşi juraseră să rămână surori pe viaţă. Şi-au promis că vor locui una aproape de cealaltă, chiar şi după ce aveau să se mărite. Vor fi vecine, iar dacă unul dintre soţi ar fi insistat să se mute, atunci ele ar cere divorţul. Îmi amintesc că Mamá a zâmbit puţin cu subînţeles când mi-a povestit toate astea, amuzându-se pe seama ei, poate ca să se distanţeze de această exuberanţă şi prostie a tinereţii, de toate aceste jurăminte făcute în grabă, fără să se gândească. Dar am văzut pe faţa ei şi o urmă de durere nerostită, o umbră de dezamăgire pe care Mamá era mult prea mândră ca să o recunoască.

Madaline era acum căsătorită cu un bărbat înstărit şi mult mai în vârstă, un domn Andreas Gianakos, producătorul celui de-al doilea film al ei, cu ani în

urmă, şi, aşa cum s-a dovedit, al ultimului ei film. Acum se ocupa de construcţii şi avea o firmă mare la Atena. De curând, Madaline şi domnul Gianakos se certaseră rău. Mamá nu mi-a spus nimic despre asta; ştiam după ce citisem, fără ca ea să ştie, în grabă, o parte a scrisorii pe care Madaline i-o trimisese şi în care o anunţa de intenţia de a veni în vizită.

Devine atât de obositor, îţi spun, să fiu lângă Andreas şi prietenii lui de dreapta şi muzica lor militantă. Stau tot timpul cu buzele strâns lipite. Nu spun nimic când ei îi ridică în slăvi pe aceşti criminali militari, care au făcut o bătaie de joc din democraţia noastră. Dacă aş rosti un singur cuvânt împotriva lor, sunt sigură că m-ar cataloga drept o anarhistă comunistă şi atunci nici măcar influenţa lui Andreas nu m-ar mai salva de închisoare. Poate că nici nu s-ar deranja să se folosească de ea, mă refer la influenţa sa. Uneori cred că intenţia lui e de fapt să mă provoace într-atât, încât să ajung să mă îndoiesc de mine însămi. O, cât de mult îmi lipseşti, draga mea Odie! Cât de mult îmi lipseşte compania ta...

În ziua în care trebuiau să sosească oaspeţii noştri, Mamá s-a trezit devreme ca să facă curăţenie. Locuiam într-o căsuţă construită sub coasta unui deal. Ca multe alte case din Tinos, era făcută din piatră văruită, iar acoperişul era drept, cu ţiglă roşie. Dormitorul mic de la etaj pe care îl împărţeam cu Mamá nu avea uşă – scările înguste duceau exact în el – dar avea o fereastră cu ventilator şi o terasă îngustă cu o balustradă din fier forjat care ajungea până în dreptul taliei, de unde puteai să cuprinzi cu privirea acoperişurile altor case, măslinii şi caprele, şi serpentinele din piatră, şi bolţile şi, bineînţeles, Marea Egee, albastră şi calmă în acea dimineaţă de vară, învăluită în alb după-amiaza, când vântul *meltemi* sufla dinspre nord.

După ce a terminat curăţenia, Mamá s-a îmbrăcat în ceea ce numea o ţinută sofisticată, cea în care se îmbrăca de fiecare dată pe 15 august, la sărbătoarea

Adormirii Maicii Domnului, la Biserica Panagia Evangelistria, când pelerinii coborau pe insulă de peste tot din zona Mediteranei ca să se roage la icoana vestită a bisericii. Am o fotografie cu mama în acea ținută – în rochia lungă, de un auriu ruginiu șters, rotundă la gât, cu puloverul alb strâns pe corp, cu ciorapi și pantofi negri greoi. Mamá arăta ca văduva inabordabilă, cu fața ei aspră, sprâncenele stufoase, cu nasul cârn, stând țeapănă, cu o privire mohorâtă, pioasă, ca și cum ar fi fost un pelerin. Și eu apar cu ea în fotografie, stând drept lângă șoldul mamei. Sunt îmbrăcat într-o cămașă albă, pantaloni albi scurți și ciorapi lungi pe care îi trăsesem până la genunchi. Îți dai seama din privirea mea încruntată că mi se impusese să stau drept, să nu zâmbesc, că fața mea a fost curățată și părul pieptănat în jos cu apă, împotriva voinței mele și cu mare tam-tam. Poți simți din fotografie că era un val de nemulțumire între noi. Îl poți vedea în modul rigid în care stăm: corpurile noastre abia dacă se apropie.

Sau poate nu-l percepi. Dar eu îl simt de fiecare dată când mă uit la acea fotografie, ultima dată fiind acum doi ani. Nu pot decât să văd grija, teama, neliniștea. Nu pot decât să văd doi oameni stând unul lângă altul dintr-un sentiment al datoriei genetice, fiecare sortit să-l tulbure și să-l dezamăgească pe celălalt, fiecare cu părerea lui despre onoare, sfidându-l pe celălalt.

De la fereastra dormitorului de la etaj am privit-o pe Mamá plecând spre portul de feriboturi din orașul Tinos. Cu o eșarfă legată sub bărbie, Mamá a intrat cu capul sus în ziua însorită și senină. Era o femeie slabă, cu oasele mici, cu un corp de copil, dar când o vedeai venind, făceai bine dacă o lăsai să treacă mai departe. Îmi amintesc că mă ducea în fiecare dimineață la școală – mama este pensionară acum, dar a fost profesoară. Pe drum, Mamá nu m-a ținut niciodată de mână.

Celelalte mame îți țineau copiii de mână, dar nu şi Mamá. Spunea că trebuie să mă trateze ca pe oricare alt elev. Mergea în față, cu mâna strânsă în pumn la gâtul puloverului, iar eu încercam să țin pasul cu ea, cu mâncarea de prânz în mână, clătinându-mă pe urmele paşilor ei. În clasă, stăteam mereu în spate. Mi-o amintesc pe mama cum stătea la tablă şi săgeta un elev neastâmpărat cu o singură privire care echivala cu efectul tragerii cu praştia, exact la țintă. Şi te putea anihila doar cu o privire încruntată sau cu un moment brusc de linişte.

Mamá credea mai presus de toate în loialitate, chiar şi cu prețul dăruirii de sine. Mai ales cu prețul dăruirii de sine. Mai credea şi că era întotdeauna cel mai bine să spui adevărul, să-l spui pur şi simplu, fără tam-tam, şi, cu cât adevărul era mai neplăcut, cu atât mai repede trebuia să-l spui. Era o persoană directă şi nu îi plăceau jumătățile de măsură. Era – *este* – o femeie cu o voință enormă, o femeie care nu-şi cere scuze şi cu care nu ți-ai dori să ai vreo dispută – deşi nu am înțeles niciodată, nici măcar acum, dacă temperamentul îi era dat de Sus sau îl adoptase din necesitate, după ce soțul îi murise la aproape un an de la căsătorie, lăsând-o să mă crească singură.

Am adormit sus la puțin timp după ce Mamá a plecat. Am tresărit mai târziu, când am auzit vocea înaltă, ca un clopoțel, a unei femei. M-am ridicat în capul oaselor şi am zărit-o, era toată plină de ruj, pudră, parfum, cu rotunjimi delicate, ca într-o reclamă la o companie aeriană, zâmbindu-mi prin vălul subțire al unei pălării mici şi rotunde. Stătea în mijlocul camerei, îmbrăcată într-o rochie mini, de un verde neon, cu valiza din piele la picioarele ei lungi, cu părul de un roşu închis, zâmbindu-mi malițios, cu o strălucire pe față şi vorbind neîncetat, în timp ce vocea ei era plină de voioşie şi aplomb.

– Deci tu eşti micul Markos al lui Odie! Nu mi-a spus niciodată că eşti atât de frumos! O, şi o regăsesc în tine, în jurul ochilor – da, aveţi aceiaşi ochi, cred, sunt sigură că ţi s-a mai spus. Am fost atât de nerăbdătoare să te cunosc. Eu şi mama ta – noi – o, Odie ţi-a spus cu siguranţă, aşa că poţi să-ţi dai seama, poţi să-ţi imaginezi ce încântată sunt să vă văd pe amândoi, să te cunosc, Markos. Markos Varvaris! Ei bine, eu sunt Madaline Gianakos şi pot spune că sunt încântată să te cunosc.

Şi-a scos o mănuşă din satin de culoare crem, lungă până la cot, genul acela pe care l-am văzut doar în reviste, purtat de doamne elegante la o serată, fumând pe treptele largi ale operei sau fiind ajutate să iasă dintr-o maşină neagră strălucitoare, cu feţele luminate de blituri. A trebuit să tragă de fiecare vârf al degetului de câteva ori înainte ca mănuşa să iasă, iar apoi s-a aplecat uşor din talie şi mi-a întins mâna.

– Încântată, a spus ea.

Mâna îi era moale şi rece, în ciuda mănuşii pe care o purta.

– Iar aceasta este fiica mea, Thalia. Dragă, salută-l pe Markos Varvaris.

Stătea la intrarea în cameră, lângă mama, uitându-se la mine fără nicio expresie: era o fată înaltă şi subţire, palidă, cu bucle moi. Mai mult de atât nu pot să-ţi spun. Nu ţin minte ce culoare avea rochia pe care o purta în acea zi – asta, dacă purta o rochie – sau cum erau pantofii ei, sau dacă purta ciorapi, sau vreun ceas, sau poate un lănţişor, un inel sau o pereche de cercei. Nu pot să-ţi spun, pentru că, dacă ai fi la un restaurant şi cineva s-ar dezbrăca brusc, ar sări pe o masă şi ar începe să jongleze cu linguriţe, nu numai că nu te-ai uita, dar ar fi singurul lucru la care ai *putea* să te uiţi. Masca ce-i acoperea fetei jumătatea stângă a feţei era ceva de genul acesta. Distrugea orice posibilitate de a observa altceva.

– Thalia, spune *Bună!* dragă. Nu fi nepoliticoasă.

Credeam că văd o încuviințare slabă din cap.

– Bună, am articulat eu cu gura uscată.

Era o undă în aer. Un curent. Mă simțeam încărcat cu ceva care era jumătate emoție, jumătate groază, ceva care crescuse înăuntrul meu şi care se instalase acolo. Mă holbam la ea şi eram conştient de asta, dar nu mă puteam opri, nu-mi puteam lua ochii de la materialul de un albastru ca cerul al măştii, de la cele două seturi de benzi care o legau la spatele capului, la deschizătura orizontală din dreptul gurii. Am ştiut chiar atunci că nu voi suporta să o văd, orice s-ar ascunde sub masca aia. Dar că, de fapt, abia aşteptam să văd ce ascunde. Nimic din viața mea nu-şi putea relua cursul normal şi ritmul, şi ordinea, până ce nu vedeam eu însumi ceea ce era atât de teribil, de înfricoşător, astfel ca eu şi ceilalți să fim protejați.

Cealaltă posibilitate, ca masca să fi fost creată poate ca să o apere pe Thalia de noi, nu mi-a trecut prin cap. Cel puțin nu în chinurile amețitoare ale acelei prime întâlniri.

Madaline şi Thalia au mers la etaj să despacheteze, în timp ce Mamá pregătea nişte bucăți de limbă-de-mare pentru cină. M-a rugat să-i pregătesc Madalinei o ceaşcă de *ellinikós kafés*, ceea ce am şi făcut, şi m-a trimis să i-o duc, i-am dus-o deci pe o tavă, cu o farfurioară de *pastelli*.

Au trecut atâtea decenii şi totuşi ruşinea mă mai cuprinde şi acum, ca un lichid cald, lipicios, când îmi aduc aminte de ce s-a întâmplat în continuare. Pot să-mi imaginez scena din acea zi ca un fotograf care o imortalizase. Madaline fumează la fereastra dormitorului, privind marea prin ochelari de soare retro cu lentile galbene, stând cu mâinile în şold şi cu gleznele încrucişate. Pălăria ei mică şi rotundă stă pe dulap. Deasupra dulapului atârnă o oglindă, iar în oglindă se vede Thalia, stând pe marginea patului, cu

spatele la mine. E aplecată, face ceva, poate îşi desface şireturile, şi am înţeles că şi-a dat masca jos. Stă lângă ea, pe pat. Mă trece un fior rece pe şira spinării, încerc să-l opresc, dar îmi tremură mâinile, ceea ce face ca ceaşca de porţelan să se mişte pe farfurioară, pe Madaline să se întoarcă de la fereastră spre mine, ceea iar pe Thalia să-şi ridice privirea. Îi văd faţa în oglindă.

Tava mi-a alunecat din mână. Porţelanul s-a făcut ţăndări. Lichidul fierbinte s-a scurs pe jos, iar tava a căzut cu zgomot pe trepte. S-a declanşat dintr-odată haosul, eu stăteam în patru labe, sforţându-mă să vomit pe cioburile de porţelan, în timp ce Madaline repetă *O, dragă! O, dragă!*, iar Mamá a urcat scările într-un suflet, strigând *Ce s-a întâmplat? Ce ai făcut, Markos?*

A muşcat-o un câine, îmi spusese Mamá în chip de avertizare. *Are o cicatrice*. Câinele nu muşcase din faţa Thaliei; o *mâncase*. Şi poate că existau cuvinte care să descrie ce am văzut în acea zi în oglindă, dar *cicatrice* nu era unul dintre ele.

Îmi amintesc că Mamá m-a luat de umeri, m-a ridicat şi m-a întors repede, spunând:

– Ce e cu tine? Ce se întâmplă cu tine?

Şi îmi amintesc că şi-a ridicat privirea deasupra capului meu. A îngheţat atunci. Nu a mai putut rosti niciun cuvânt. Avea o faţă lipsită de expresie. Mâinile i-au căzut de pe umerii mei. Apoi am fost martorul celui mai extraordinar lucru, ceva ce nu am crezut că voi vedea vreodată, mai degrabă ar fi venit împăratul Constantin la uşa noastră îmbrăcat în clovn: o lacrimă, una singură, apărând la colţul ochiului drept al mamei mele.

– Deci cum era? întreabă Mamá.

– Cine?

– Cum cine? Franţuzoaica. Nepoata proprietarului, profesoara de la Paris.

Duc receptorul la cealaltă ureche. Mă surprinde că îşi aminteşte. Toată viaţa am avut sentimentul că pentru Mamá cuvintele rostite de mine dispăreau în aer, fără să le fi auzit, ca şi cum ar exista un scurtcircuit între noi, o conexiune proastă. Uneori, când o sun de la Kabul, aşa cum fac acum, simt că ea a lăsat jos încet receptorul şi că a plecat, iar eu vorbesc în gol între două continente – deşi ştiu că este la capătul celălalt al firului şi îi aud respiraţia în ureche. Alteori îi povestesc despre ceva ce am văzut la clinică – vreun băiat rănit până la sânge pe care tatăl îl cară în spinare, de exemplu, cu fragmente metalice încrustate în obraji, cu urechea ruptă complet, o altă victimă care s-a jucat pe strada nepotrivită în momentul nepotrivit şi în ziua nepotrivită – şi apoi, fără să mă avertizeze, un zgomot puternic; dintr-odată nu o mai aud bine pe Mamá, are vocea înăbuşită, care se înalţă şi coboară, aud ecoul paşilor, ceva tras pe podea şi tac, aşteptând să se întoarcă, ceea ce face în cele din urmă, mereu cu respiraţia puţin tăiată, explicându-mi: *I-am spus că stau bine în picioare. I-am spus-o clar. I-am spus: „Thalia, aş vrea să stau la fereastră şi să privesc apa în timp ce vorbesc cu Markos." Dar ea îmi spune: „O să oboseşti, Odie, trebuie să stai jos." Următorul lucru pe care îl face e să târască fotoliul – chestia asta mare din piele pe care mi-a cumpărat-o anul trecut – îl târăşte la fereastră. Doamne, ce forţă are! Nu ai văzut fotoliul, bineînţeles. De fapt, sigur că nu l-ai văzut.* Oftează apoi cu o exasperare simulată şi îmi cere să continui povestea, dar nu mă mai simt în stare să o fac. Efectul pe care l-a obţinut a fost să mă facă să mă simt mustrat şi, mai mult, că o merit, vinovat de greşeli pe care nu le-am mărturisit, de jigniri de care nu am fost niciodată acuzat. Chiar dacă îmi continui povestea, ea îmi pare nesemnificativă. Nu se compară cu drama fotoliului pe care o trăiesc Mamá şi Thalia.

– Încă o dată, cum ai zis că o cheamă? întreabă Mamá acum. Pari nu mai ştiu cum, nu?

I-am povestit despre Nabi, care îmi era un prieten drag. Ştie doar viaţa lui în linii mari. Ştie că i-a lăsat prin testament casa din Kabul nepoatei sale Pari, care a fost crescută în Franţa. Dar nu i-am spus de Nila Wahdati, de fuga ei la Paris după accidentul vascular al soţului ei, de mulţii ani pe care Nabi i-a petrecut având grijă de Suleiman. *Acea* poveste. Prea multe paralele ca un bumerang. Este ca şi cum ai citi cu voce tare propria vinovăţie.

– Pari. Da. E drăguţă, spun eu. Şi caldă. Mai ales pentru o academiciană.

– Mai spune-mi odată ce e! Chimistă?

– *Matematiciană*, spun eu, închizând capacul laptopului.

A început din nou să ningă încet, iar fulgii subţiri plutesc în întuneric şi se lovesc de fereastra mea.

Îi povestesc despre vizita lui Pari Wahdati de la sfârşitul verii care a trecut. Era într-adevăr foarte drăguţă. Blândă, slabă, cu părul cărunt, cu gâtul lung pe care se vedea câte o venă albastră urcând de fiecare parte, cu un zâmbet cald care-i dezvăluia strungăreaţa. Părea puţin fragilă, mai în vârstă decât ar trebui să fie. Artrită reumatoidă gravă. Mâinile cu noduri, încă se mai ajuta de ele, dar se apropie ziua şi ea o ştie. M-a făcut să mă gândesc la Mamá şi la venirea zilei *ei*.

Pari Wahdati a stat o săptămână cu mine în casa de la Kabul. I-am făcut turul când a venit de la Paris. Deşi ultima dată când văzuse casa fusese în 1955, părea destul de surprinsă de amintirea vie pe care o avea despre acest loc, planul general, cele două trepte între sufragerie şi locul unde se lua masa, de exemplu, unde spunea că stătea pe la mijlocul dimineţii la lumina unei raze de soare şi citea. Era uimită de cât de mică era casa în comparaţie cu imaginea întipărită în mintea ei. Când am dus-o la etaj, a ştiut care fusese dormitorul ei, deşi acum locuieşte acolo un coleg german care lucrează pentru Programul Alimentar

Mondial. Îmi amintesc momentul în care a zărit dulăpiorul din colțul dormitorului – una dintre puținele relicve din copilăria ei care supraviețuiseră vremurilor. Mi-am adus aminte de el din biletul pe care Nabi mi l-a lăsat înainte să moară. S-a așezat pe vine lângă el și și-a plimbat degetele pe vopseaua galbenă scorojită și pe girafele și maimuțele cu coadă lungă decolorate de pe ușile lui. Când s-a uitat din nou la mine, am văzut că avea ochii puțin umezi, și m-a întrebat, foarte timidă și scuzându-se, dacă ar fi posibil să fie transportat la Paris. S-a oferit să plătească pentru un altul în schimb. Era singurul lucru pe care îl voia din casă. I-am spus că mă voi ocupa cu plăcere de asta.

În cele din urmă, în afară de dulap, pe care l-am trimis la câteva zile după plecarea ei, Pari Wahdati nu s-a întors în Franța cu nimic altceva decât cu desenele lui Suleiman Wahdati, scrisoarea lui Nabi și câteva dintre poeziile mamei sale Nila, pe care Nabi le salvase. Ce mi-a mai cerut cât a stat aici a fost să-i aranjez un drum până la Shadbagh, ca să vadă satul unde se născuse și unde spera să-l găsească pe fratele ei vitreg, Iqbal.

– Bănuiesc că va vinde casa, a spus Mamá, acum că este a ei.

– Mi-a spus că pot să stau cât vreau, de fapt, spun eu. Fără chirie.

Deși nu o văd, sunt sigur că Mamá și-a strâns buzele sceptică. Ea trăiește pe insulă. Suspectează motivele tuturor celor care nu trăiesc pe insulă și se uită bănuitoare la acțiunile lor aparent binevoitoare. Acesta este unul dintre motivele pentru care am știut, când eram mic, că voi pleca într-o bună zi din Tinos, când voi avea șansa să o fac. Obișnuiam să intru într-un fel de disperare când auzeam oameni vorbind așa.

– Cum mai merge cu porumbarul? am întrebat ca să schimb subiectul.

– A trebuit să renunț la el. M-a obosit.

Acum şase luni, mamei i s-a pus un diagnostic la Atena de un neurolog la care am insistat să se ducă, după ce Thalia mi-a spus că Mamá avea spasme şi îi scăpau mereu lucrurile din mână. Thalia a fost cea care a dus-o. De când a fost la neurolog, Mamá nu mai poate fi ținută în frâu. Ştiu asta din e-mail-urile pe care mi le trimite Thalia. Revopseşte casa, repară scurgerea, încearcă să o convingă pe Thalia să o ajute să construiască un nou dulap la etaj, să înlocuiască țiglele crăpate de pe acoperiş, dar, slavă Domnului, Thalia a pus capăt acestor lucruri. Iar acum chestia cu porumbarul. Mi-o imaginez pe Mamá cu mânecile suflecate, cu un ciocan în mână, cu transpirația prelingându-i-se pe spate, bătând cuie în scânduri de lemn. Luându-se la întrecere cu neuronii care o lasă. Solicitându-i la maximum cât încă mai poate.

– Când vii acasă? întreabă Mamá.

– Curând, spun eu.

Curând am spus şi acum un an când mi-a pus aceeaşi întrebare. Nu am mai fost în Tinos de doi ani.

A urmat o pauză scurtă.

– Nu aştepta prea mult. Vreau să te văd înainte să mă bage în plămânul de fier.

Râde. E un obicei vechi, să facă gluma asta şi să facă pe clovnul în fața problemelor, să disprețuiască şi cea mai mică urmă de autocompătimire. Are efectul paradoxal – şi ştiu eu, calculat – de a micşora şi de a amplifica nenorocirea.

– Vino de Crăciun dacă poți, spune ea. Înainte de patru ianuarie, în orice caz. Thalia spune că vom vedea în acea zi eclipsa solară deasupra Greciei. A citit pe internet. Am putea să o privim împreună.

– O să încerc, Mamá, spun eu.

Era ca şi cum te-ai fi trezit într-o dimineaţă şi ai fi aflat că se plimbă un animal sălbatic prin casa ta. Niciun loc nu mi se mai părea sigur. Era acolo, la fiecare colţ şi cotitură, stând la pândă, dând târcoale, tamponându-şi mereu obrazul cu o batistă ca să-l şteargă de picăturile care-i curgeau constant din gură. Casa noastră de dimensiuni reduse făcea în aşa fel încât îmi era imposibil să scap de ea. Mă înspăimânta mai ales în timpul mesei, când trebuia să îndur spectacolul pe care Thalia îl oferea, ridicându-şi partea de jos a măştii ca să-şi ducă la gură lingurile pline cu mâncare. Mi se întorcea stomacul pe dos văzând-o şi auzind-o. Mânca zgomotos, iar bucăţi de mâncare semimestecată cădeau mereu, cu zgomotul a ceva ud, pe farfuria ei sau pe masă, sau chiar pe podea. Era constrânsă să bea toate lichidele, chiar şi supa, printr-un pai pe care mama ei îl avea mereu în geantă. Sorbea şi gâlgâia când mânca supa cu paiul şi i se murdărea mereu masca, iar supa i se scurgea pe bărbie până jos pe gât. Prima dată am cerut voie să mă ridic de la masă, iar Mamá mi-a aruncat o privire dură. Aşa că am încercat să mă obişnuiesc să-mi îndepărtez privirea şi să mă fac că nu aud, dar nu era nimic uşor. Mergeam în bucătărie şi ea era acolo, stând în linişte, în timp ce Madaline o dădea cu un unguent pe obraz ca să prevină iritaţia. Am început să ţin un calendar, o numărătoare inversă în minte a celor patru săptămâni pe care Mamá spusese că Madaline şi Thalia le vor petrece la noi.

Îmi doream ca Madaline să fi venit singură. Îmi plăcea de ea. Stăteam toţi patru, în curtea mică şi pătrată din faţa uşii, iar ea sorbea din ceaşca de cafea şi fuma ţigară după ţigară. Crengile măslinului îi umbreau faţa. Purta o pălărie aurie din pai care ar fi trebuit să arate absurd pe capul ei, dar sigur *ar* fi arătat aşa pe oricine altcineva – pe Mamá, de exemplu. Dar Madaline era una dintre acele persoane

elegante fără să depună vreun efort pentru asta, ca şi cum ar fi fost o chestie genetică. Când eram cu Madaline, nu existau pauze în discuţii; poveştile pur şi simplu izvorau din ea. Într-o dimineaţă ne-a povestit despre călătoriile ei – la Ankara, de exemplu, unde a cutreierat malurile Râului Enguri Su şi a băut ceai verde aromat cu *raki*, sau când ea şi domnul Gianakos au mers în Kenya şi s-au plimbat cu elefanţii printre salcâmii spinoşi şi au stat să mănânce terci din mălai şi orez din nucă de cocos cu localnicii.

Poveştile Madalinei stârneau o nelinişte veche în mine, un impuls pe care l-am avut dintotdeauna: să-mi iau lumea în cap şi să nu mă tem de nimic. Viaţa mea din insulă părea extrem de banală. Vedeam cum viaţa mi se desfăşoară în nimicnicia ei nemărginită şi chiar aşa mi-am petrecut cei mai mulţi ani ai copilăriei în Tinos, afundându-mă în rutina zilnică din ce în ce mai mult, simţindu-mă ca o dublură a mea, ca şi cum ar fi trăit altcineva în locul meu, ca şi cum întregul meu ego s-ar fi aflat în altă parte, aşteptând să se unească într-o zi cu acest ego mai întunecat. Mă simţeam un naufragiat. În exil în propria mea casă.

Madaline spunea că la Ankara a mers într-un loc numit Parcul Kuğulu şi a privit lebedele cum alunecau pe apă. Spunea că apa era orbitoare.

– Eram în extaz, a spus ea, râzând.

– Nu, a spus Mamá.

– E un obicei vechi. Vorbesc prea mult. Am vorbit dintotdeauna mult. Îţi aminteşti ce mult deranjam cu sporovăiala mea în timpul orei? Nu ai fost niciodată de vină, Odie. Erai atât de responsabilă şi de serioasă.

– Sunt interesante poveştile tale. Duci o viaţă interesantă.

Madaline s-a holbat la ea.

– Ei bine, ştii blestemul chinezesc.

– Ţi-a plăcut în Africa? a întrebat-o Mamá pe Thalia.

Thalia şi-a dus batista la obraz şi nu a răspuns. Eram bucuros. Vorbea în cel mai ciudat mod posibil. Era ceva straniu în discursul ei, un amestec de bâlbâială şi gargară.

– O, Thaliei nu-i place să călătorească, a spus Madaline, stingându-şi ţigara.

A spus-o ca şi cum era un adevăr incontestabil. Nu s-a uitat la Thalia pentru confirmare sau vreo formă de protest.

– Nu este pe gustul ei.

– Ei bine, nici pe gustul meu, i-a spus Mamá Thaliei. Îmi place să stau acasă. Cred că pur şi simplu nu am găsit niciodată un motiv care să mă constrângă să plec din Tinos.

– Şi eu unul ca să rămân, a spus Madaline. Altul în afară de tine, bineînţeles.

A atins-o pe Mamá la încheietura mâinii.

– Ştii care a fost teama mea cea mai mare când am plecat? Grija mea cea mai mare? Cum o să mă descurc fără Odie? Îţi jur, înmărmuream la gândul acesta.

– Te-ai descurcat bine, se pare, a spus Mamá rar, luându-şi privirea de la Thalia.

– Nu înţelegi, a spus Madaline, şi am realizat că eu eram cel care nu a înţeles, pentru că se uita direct la mine. Nu aş fi reuşit fără mama ta. Ea m-a salvat.

– *Acum* eşti prea entuziasmată, a spus Mamá.

– Thalia şi-a ridicat capul. Se uita chiorâş. Un avion, sus pe cer, marcându-şi traiectoria în linişte cu o singură dâră, lungă, albă.

– Tatăl meu, a spus Madaline, de el m-a salvat Odie.

Nu mai eram sigur dacă mi se adresa mie sau nu.

– Era unul dintre acei oameni care s-au născut răi, a continuat ea. Avea ochii umflaţi şi gâtul gros şi scurt, cu un neg negru pe spate. Şi nişte pumni. Pumni ca nişte cărămizi. Venea acasă şi nici măcar nu trebuia să facă ceva, doar sunetul ghetelor lui pe hol şi zgomotul

cheilor atunci când descuia uşa erau suficiente. Când era supărat, ofta mereu şi îşi ţinea ochii strâns închişi, ca şi cum era profund adâncit în gânduri, apoi se freca pe faţă şi spunea: *Bine, fetiţo, bine*, şi ştiai că venea – venea furtuna – şi nu putea fi oprită. Nimeni nu era în stare să te ajute. Uneori, doar se freca pe faţă, sau ofta pe sub mustăţi şi vedeam negru în faţa ochilor. Am mai cunoscut de atunci bărbaţi ca el. Mi-aş fi dorit să spun altceva. Dar am mai cunoscut. Şi ce am aflat este că trebuie doar să sapi puţin şi descoperi că sunt toţi la fel, mai mult sau mai puţin. Unii sunt mai şlefuiţi, cu siguranţă. S-ar putea să aibă şi puţin şarm – sau mult – şi asta poate să te prostească. Dar, de fapt, sunt toţi nişte bieţi puşti nefericiţi care se zbat în furia lor. Se simt nedreptăţiţi. Nu li s-a dat ce li se cuvine. Nimeni nu i-a iubit destul. Bineînţeles că se aşteaptă să-i iubeşti tu. Vor să fie ţinuţi în braţe, legănaţi, calmaţi. Dar este o greşeală să faci asta. Nu pot accepta aşa ceva. Nu pot accepta să le pui pe tavă exact lucrul de care au nevoie. Ajung să te urască pentru asta. Şi nu se termină niciodată, pentru că nu te pot urî destul. Nu se termină niciodată – suferinţa, scuzele, promisiunile, încălcarea cuvântului, toată mizeria asta. Aşa a fost primul meu soţ.

Eram uluit. Nimeni nu mai vorbise vreodată aşa de direct în prezenţa mea, cu siguranţă nu Mamá. Nimeni din cei pe care îi ştiam nu-şi dezvăluise experienţa de viaţă nefericită în felul acesta. Mă simţeam stânjenit pentru Madaline, dar o admiram în acelaşi timp pentru candoarea ei.

Când l-a menţionat pe primul ei soţ, am observat că, pentru prima dată de când o întâlnisem, o umbră s-a aşezat pe faţa ei, care anunţa pentru moment ceva întunecat, ceva care rănea, care contrasta cu râsul ei energic şi cu rochia largă gogoşar cu flori pe care o purta. Îmi amintesc că m-am gândit în acel timp ce actriţă bună trebuie să fie, să ascundă cu atâta voioşie

dezamăgirea şi durerea. Ca o mască, m-am gândit, şi eram mulţumit în sinea mea de conexiunea deşteaptă pe care o făcusem.

Mai târziu, când am crescut, nu mi-a mai fost aşa de clar. Privind în urmă, constat că era ceva fals în felul în care a făcut o pauză când l-a menţionat pe primul ei soţ, când şi-a coborât privirea, în nodul din gâtul ei, în tremurul uşor al buzelor, la fel ca şi în energia ei debordantă şi în glumele ei, în farmecul ei viu, în felul în care chiar şi dispreţul părea blând, însoţit de un semn făcut cu ochiul de liniştire şi de bucurie. Poate că erau amândouă expresii ale ipocriziei, sau poate că nu. Eram total confuz, nu mai distingeam spectacolul de ceea ce era real – ceea ce m-a făcut în cele din urmă să mă gândesc la ea ca la o actriţă infinit mai *interesantă*.

– De câte ori nu am venit alergând şi refugiându-mă în casa asta, Odie? a spus Madaline.

Acum zâmbeşte din nou, apoi începe să râdă.

– Bieţii tăi părinţi! Dar casa asta era raiul pentru mine. Sanctuarul meu. Aşa a fost mereu. O insulă mică în interiorul uneia mai mari.

Mamá a ţinut să precizeze:

– Ai fost mereu binevenită aici.

– Mama ta a fost cea care a pus capăt bătăilor, Markos. Ţi-a spus vreodată asta?

I-am răspuns că nu.

– Abia dacă mă surprinde. Asta e Odelia Varvaris.

Mamá strângea marginea şorţului din poală şi îl întindea din nou cu o privire visătoare.

– Am venit aici într-o noapte, limba îmi sângera, îmi fusese smuls un smoc de păr de la tâmplă, iar urechea încă îmi mai vuia de la lovitura primită. De data aceea chiar pusese mâna pe mine. În ce stare eram! În ce stare!

Din felul în care Madaline o spunea, ai fi crezut că descria o masă bogată sau un roman bun.

– Mama ta nu mă întreba nimic, pentru că ştia. Bineînţeles că ştia. Se uita doar la mine câteva clipe – la mine care stăteam acolo, tremurând – şi spunea, încă îmi amintesc, Odie a spus: *Ei bine, ajunge cu asta.* Spunea: *O să-i facem o vizită tatălui tău, Maddie.* Şi încep să mă rog de ea. Mă temeam că ne va omorî pe amândouă. Dar ştii cum e ea, mama ta.

I-am spus că ştiu, iar Mamá mi-a aruncat o privire piezişă.

– Nu mă asculta. Avea privirea asta. Sunt sigură că ştii privirea ei. S-a îndreptat într-acolo, dar nu înainte să ia puşca de vânătoare a tatălui ei. Tot timpul cât am mers spre casa mea, am încercat să o opresc, să-i spun că nu m-a lovit atât de rău. Dar ea nu mă asculta. Am ajuns în faţa uşii şi l-am găsit acolo pe tatăl meu, în prag, iar Odie a ridicat ţeava şi a împins-o în bărbia lui, spunând: *Fă-o din nou şi o să mă întorc ca să te împuşc direct în faţă cu puşca asta.* Tata clipeşte şi timp de câteva secunde nu mai rosteşte nimic. Nu poate scoate niciun cuvânt. Şi vrei să afli partea cea mai tare, Markos? Mă uit în jos şi văd un cerc mic – ei bine, cred că ghiceşti – un cerc mic mărindu-se încet pe podea sub picioarele lui desculţe.

Madaline şi-a dat părul pe spate şi a spus, aprinzându-şi bricheta:

– Iar asta, dragul meu, este o poveste adevărată.

Nu era nevoie să îmi spună asta, ştiam că este adevărată. Recunoşteam în ea loialitatea naturală de care dădea dovadă Mamá şi fermitatea ei de neclintit. Impulsul ei, nevoia de a îndrepta lucrurile şi de a se erija în apărătorul celor asupriţi sau nedreptăţiţi. Şi puteam spune că este adevărată şi din murmurul pe care l-a scos Mamá cu gura închisă la menţionarea ultimului detaliu. Nu era de acord. I se părea probabil dezgustător, şi nu numai dintr-un motiv evident. În viziunea ei, oamenii, chiar dacă s-au comportat deplorabil în viaţă, meritau un strop de demnitate atunci când nu mai erau. Mai ales cei din familie.

Mamá s-a învârtit pe scaun şi a rostit:

– Deci dacă nu îți place să călătoreşti, ce îți place să faci, Thalia?

Privirile noastre s-au îndreptat către Thalia. Madaline vorbise ceva timp şi îmi amintesc că, stând în curte cu lumina soarelui căzând peste tot în petice în jurul nostru, mă gândeam că putea chiar să atragă atenția, să cuprindă totul în vârtejul ei, astfel încât Thalia, de exemplu, să fie uitată. Am lăsat loc şi posibilității de a se fi adaptat la această dinamică din necesitate, fiica tăcută fiind eclipsată de obişnuința mamei de a distrage atenția, preocupată în exces de propria-i persoană, narcisismul Madalinei fiind astfel poate un act de bunătate, de protecție maternă.

Thalia a bălmăjit ceva.

– Puțin mai tare, dragă, a venit sugestia din partea Madalinei.

Thalia şi-a dres glasul, era un sunet ca un bubuit, flegmatic.

– Ştiința.

Am observat pentru prima dată culoarea ochilor ei, verzi ca iarba necosită, părul negru ca abanosul, aspru, iar pielea fără pete, la fel ca a mamei ei. Mă întrebam dacă fusese drăguță cândva, poate chiar la fel de frumoasă ca Madaline.

– Spune-le de cadranul solar, dragă, a zis Madaline.

Thalia a ridicat din umeri.

– A construit un cadran solar, a spus Madaline. Chiar în curtea din spatele casei noastre. Vara trecută. Nu a ajutat-o nimeni. Nici Andreas. Şi cu siguranță nici eu.

A râs mulțumită.

– Ecuatorial sau orizontal? a întrebat Mamá.

În ochii Thaliei am observat o umbră de mirare. Ca un efect întârziat. Reacția Thaliei semăna cu cea pe care ar putea-o avea o persoană ce coboară pe o stradă aglomerată într-un oraş străin şi, la un moment dat, aude rostindu-se ceva în limba ei maternă.

– Orizontal, a spus ea, cu vocea ei ciudată şi umedă.

– Ce ai folosit pe post de gnomon?

Thalia se uita în continuare la Mamá.

– Am tăiat o ilustrată.

A fost prima dată când am văzut cum aş putea să trăiesc între cele două.

– Obişnuia să-şi demonteze jucăriile când era mică, a spus Madaline. Îi plăceau jucăriile mecanice, chestii cu dispozitive în interior. Nu că s-ar fi jucat cu ele, nu-i aşa, dragă? Nu, le rupea în bucăţi, toate acele jucării scumpe le deschidea imediat ce i le dădeam. Obişnuiam să-mi ies din fire. Dar Andreas – şi trebuie să-l cred aici – Andreas îmi spunea să o las, era doar o minte curioasă.

– Dacă vrei, putem construi unul împreună, a spus Mamá. Mă refer la un cadran solar.

– Ştiu deja cum.

– Ai grijă cum te porţi, dragă, a spus Madaline, întinzându-şi, apoi îndoindu-şi un picior, ca şi cum se pregătea pentru dansul ei zilnic. Mătuşa Odie încearcă să te ajute.

– Poate altceva, atunci, a spus Mamá. Am putea construi altceva.

– O! O! a exclamat Madaline, expirând repede fumul de ţigară şi respirând cu greu. Nu pot să cred că nu ţi-am spus încă, Odie. Am veşti. Ghici.

Mamá a dat din umeri.

– Mă întorc pe platourile de filmare! În filme! Mi s-a oferit un rol, rolul principal într-o producţie importantă. Îţi vine să crezi?

– Felicitări, a rostit Mamá moale.

– Am scenariul la mine. O să ţi-l dau să-l citeşti, Odie, dar îmi fac griji că nu o să-ţi placă. E rău? Aş fi terminată, nu mă tem să-ţi spun. Nu mi-aş putea reveni. Începem să filmăm la toamnă.

În dimineața următoare, după micul dejun, Mamá m-a luat deoparte.

– Bine, ce se întâmplă? Ce e cu tine?

I-am spus că nu știu despre ce vorbește.

– Mai bine o lași baltă. Atitudinea asta stupidă. Nu ți se potrivește, a spus ea.

Avea un stil de a-și face ochii mici și de a-și înclina capul doar un pic. Până acum a avut un control asupra mea.

– Nu pot, Mamá. Nu mă prinde.

– Și de ce nu, mai exact?

Cuvintele au ieșit înainte să le pot opri.

– E un monstru.

Mamá și-a strâns buzele. Mă privea nu cu supărare, ci descurajată, ca și cum aș fi supt toată seva din ea. Privirea ei avea o finalitate. Resemnarea. Ca un sculptor care-și lasă în cele din urmă ciocanul de lemn și dalta, renunțând la un bloc recalcitrant care nu va lua niciodată forma pe care și-a imaginat-o el.

– E o persoană căreia i s-a întâmplat un lucru groaznic. Mai spune-i odată așa, aș vrea să te văd. Spune-o și vezi ce se întâmplă.

Puțin mai târziu, eu și Thalia coboram pe o străduță pietruită mărginită de ziduri de piatră. M-am asigurat că merg cu câțiva pași în față, astfel încât trecătorii – sau, Doamne ferește, vreun băiat de la școală – să nu creadă că suntem împreună, ceea ce, bineînțeles, vor spune oricum. Oricine putea vedea asta. Cel puțin speram că distanța dintre noi va fi un indiciu al aversiunii pe care o simțeam. Spre ușurarea mea, nu se chinuia să mă ajungă. Am trecut pe lângă fermieri arși de soare, arătând istoviți, întorcându-se de la piață. Măgarii lor duceau în spate coșuri din nuiele cu produsele nevândute, îi auzeam cum lovesc cu copitele piatra. Îi știam pe majoritatea dintre fermieri, dar mi-am ținut capul plecat și am evitat să mă uit la ei.

Am condus-o pe Thalia pe plajă. Am ales una stâncoasă, unde mă duceam uneori, ştiind că nu va fi atât de aglomerată ca celelalte plaje, precum Agios Romanos. Mi-am suflecat pantalonii şi am sărit de pe o stâncă colţuroasă pe următoarea, alegând una aproape de locul în care valurile se spărgeau de ţărm şi se retrăgeau. Mi-am dat jos pantofii şi mi-am băgat picioarele în bazinul mic, puţin adânc, care se formase între nişte stânci. Un crab hermit se grăbea să treacă printre degetele mele de la picioare. Am văzut-o pe Thalia în dreapta mea, aşezată pe o stâncă din apropiere.

Am stat mult timp fără să ne spunem ceva, privind marea care se lovea cu zgomot de stânci. O adiere rece a trecut pe lângă urechile mele, făcându-mă să simt miros de sare. Un pelican plana deasupra apei de un albastru-verzui, cu aripile desfăcute. Două doamne stăteau una lângă alta, cu picioarele în apă până la genunchi, cu fustele ridicate. Spre vest se zărea insula, albul predominant al caselor şi al morilor de vânt, verdele lanurilor de orz, maroul închis al munţilor stâncoşi din care izvorau ape. Tatăl meu a murit pe unul dintre aceşti munţi. Lucra la o carieră de marmură verde şi, într-o zi, când Mamá era gravidă în şase luni cu mine, a alunecat de pe o stâncă şi a căzut de la o înălţime de treizeci de metri. Mamá spunea că uitase să-şi fixeze centura de siguranţă.

– Ar trebui să te opreşti, a spus Thalia.

Aruncam pietricele într-o găleată veche din tablă galvanizată din apropiere, iar ea m-a speriat. N-am nimerit ţinta.

– Ce-i cu tine?

– Vreau să-ţi spun să nu te mai amăgeşti. Nici eu nu vreau asta.

Vântul îi făcea părul să fâlfâie, iar ea îşi ţinea masca cu mâna, ca să nu zboare. Mă întrebam dacă trăia cu frica asta zilnică, şi anume că o rafală de vânt i-o va smulge de pe faţă şi va trebui să alerge după ea,

expunându-se. Nu am spus nimic. Am aruncat o altă pietricică fără să nimeresc ținta.

– Ești un măgar, a spus ea.

După puțin timp s-a ridicat, iar eu m-am prefăcut că rămân. Apoi m-am uitat peste umăr și am văzut-o îndreptându-se spre plajă, cu spatele la drum, așa că m-am încălțat și am urmat-o spre casă.

Când ne-am întors, Mamá toca bame în bucătărie, iar Madaline stătea alături, făcându-și unghiile și fumând, scuturând scrumul într-o farfurioară. M-am dat înapoi cu groază când am văzut că farfurioara era din setul de porțelan pe care Mamá îl moștenise de la bunica ei. Era singurul lucru de valoare pe care Mamá îl avea, acest set de porțelan, și rar de tot îl lua de pe raftul de sus; aproape de tavan, unde îl ținea.

Madaline sufla între fumuri deasupra unghiilor ca să se usuce și vorbea despre Pattakos, Papadopoulos și Makarezos, cei trei colonei care dăduseră o lovitură de stat militară – Lovitura de Stat a Generalilor, așa cum se știa pe atunci – mai devreme în acel an la Atena. Spunea că știe un dramaturg – „un bărbat drag, drag", așa cum îl descria ea – care fusese închis sub acuzația că era comunist subversiv.

– Ceea ce e absurd, bineînțeles! Pur și simplu absurd. Știi ce le fac oamenilor ca să-i facă să vorbească?

Spunea asta aproape în șoaptă, ca și cum poliția militară s-ar fi ascuns undeva în casă.

– Le bagă un furtun în fund și dau drumul la maximum la apă. E adevărat, Odie. Îți jur. Înmoaie niște cârpe în cele mai murdare lucruri – murdărie umană, înțelegi – apoi le îndeasă în gurile oamenilor.

– E îngrozitor, a rostit Mamá, fără să se lase însă impresionată.

Mă întrebam dacă nu cumva se plictisise deja de Madaline. Curentul de opinii politice exagerate, poveștile despre petrecerile la care Madaline și soțul ei fuseseră, poeții, intelectualii și muzicienii cu care ciocnise

cupe de şampanie, lista de călătorii inutile, fără sens, pe care le făcuse în diverse oraşe străine. Laudele ei cu viziunile proprii asupra dezastrelor nucleare, suprapopulării şi poluării. Mamá o tolera pe Madaline, zâmbindu-i în timp ce ea povestea cu o expresie confuză pe faţă, dar ştiam că nu o priveşte cu ochi buni. Se gândea probabil că Madaline face pe grozava. Îi era probabil ruşine pentru ea.

Asta o enervează pe Mamá şi îi anulează calităţi precum bunătatea, dorinţa de a-i ajuta pe ceilalţi şi actele de curaj. Faptul că te face să te simţi îndatorat le umbreşte şi mai mult. La fel aşteptările şi obligaţiile pe care ţi le pune în cârcă. Modul în care foloseşte aceste acţiuni pe post de monedă, pe care o dă în schimbul loialităţii şi supunerii. Înţeleg acum de ce Madaline a plecat cu mulţi ani în urmă. Funia care te scoate din potop poate să devină un laţ în jurul gâtului tău. Oamenii o dezamăgesc mereu pe Mamá, la final, chiar şi eu. Nu pot face nimic bun cu ceea ce au, nu în felul în care Mamá se aşteaptă ca ei să procedeze. Consolarea ei stă în satisfacţia că le este superioară, liberă să dea verdicte, având acest avantaj strategic, din moment ce este întotdeauna cea care se înşală.

Toate acestea mă întristează, fiindcă descopăr lucruri noi despre Mamá, cum ar fi sărăcia ei, anxietatea, frica de singurătate, teama de a fi închisă undeva, abandonată, uitată. Şi ce spune acest lucru despre mine: că ştiu asta despre mama mea, că ştiu precis de ce are nevoie şi totuşi am refuzat-o în mod deliberat şi categoric, având grijă să ţin un ocean, un continent – sau chiar pe amândouă – între noi în cea mai mare parte a ultimelor trei decenii?

– Nu au niciun simţ al ironiei, ăştia din juntă, spunea Madaline, zdrobindu-i pe oameni aşa cum o fac. În Grecia! Locul de naştere al democraţiei... A, iată-vă! Ei bine, cum a fost? Ce aţi pus voi doi la cale?

– Ne-am jucat pe plajă, a răspuns Thalia.

– A fost amuzant? V-ați distrat?

– Ne-am distrat pe cinste, a răspuns Thalia.

Mamá s-a uitat sceptică la mine, apoi la Thalia şi din nou la mine, în timp ce Madaline zâmbea fericită şi aplauda încet.

– Bine! Acum că nu trebuie să-mi mai fac griji că nu v-ați înțelege, eu şi Odie putem petrece mai mult timp împreună. Ce spui, Odie? Încă mai avem o grămadă de timp şi de lucruri de recuperat!

Mamá a zâmbit binedispusă şi s-a întins să ia o varză.

De atunci, eu şi Thalia eram lăsați de capul nostru. Se presupunea că vizitam insula, ne jucam pe plajă, ne amuzam ca nişte copii. Mamá ne dădea fiecăruia câte un sendviş şi plecam împreună după micul dejun.

Imediat ce nu ne mai zărea, ne despărțeam de cele mai multe ori. Pe plajă, înotam sau stăteam întins pe o stâncă, fără cămaşă, în timp ce Thalia se ducea să adune cochilii de scoici sau să arunce pietre netede razant pe suprafața apei, dar nu avea sens, pentru că valurile erau prea mari. Am mers pe potecile care şerpuiau printre vii şi lanuri cu orz, uitându-ne la umbrele noastre, fiecare preocupat de gândurile lui. Cel mai mult hoinăream. Pe vremea aceea, turismul nu era prea dezvoltat în Tinos. Era o insulă de agricultori, unde oamenii trăiau din creşterea vacilor, caprelor, din livezile de măslini şi grâul pe care îl cultivau. Până la urmă ne plictiseam, mâncam undeva de prânz, în linişte, la umbra unui copac sau a unei mori de vânt, uitându-ne printre îmbucături la vâlcele, la întinderile cu tufe de arbuşti spinoşi, la munți şi la mare.

Într-o zi am hoinărit de colo-colo, până am ajuns să ne îndreptăm spre oraş. Locuiam pe țărmul sud-vestic al insulei, iar oraşul Tinos era doar la câțiva kilometri depărtare, spre sud. Era acolo un magazin mic cu

mărunţişuri, condus de un bărbat văduv cu o faţă serioasă, aproape imobilă, domnul Roussos. În vitrina magazinului său puteai găsi orice ţi-ai fi dorit, de la o maşină de scris din anii '40 la o pereche de bocanci din piele pentru lucru, sau o morişcă de vânt, sau un suport vechi pentru flori, lumânări mari din ceară, o cruce şi, bineînţeles, cópii ale icoanei de la Panagia Evangelistria. Sau poate chiar şi o gorilă din alamă. Era şi fotograf amator şi avea în spatele magazinului o cameră obscură improvizată. În fiecare lună august, când pelerinii veneau la Tinos să vadă icoana, domnul Roussos le vindea rolfilme şi le developa fotografiile în camera lui obscură în schimbul unei sume de bani.

Cu vreo lună în urmă, zărisem în vitrină un aparat de fotografiat, aşezat pe cutia veche şi uzată din piele de culoarea ruginii. O dată la câteva zile mă plimbam prin faţa magazinului, mă holbam la aparatul ăsta şi mă imaginam în India, cu acea cutie din piele atârnând de umărul meu, fotografiind orezăriile şi plantaţiile de ceai pe care le văzusem în *National Geographic*. Fotografiam Poteca Incaşă. Pe spatele unei cămile, într-un camion vechi plin de praf sau pe jos, înfruntam căldura până când ajungeam în faţa Sfinxului şi a Piramidelor spre care îmi înălţam privirea şi le fotografiam, apoi îmi vedeam fotografiile publicate în reviste cu pagini lucioase. Asta mă atrăsese în acea dimineaţă la vitrina magazinului domnului Roussos, deşi magazinul era închis. Stăteam afară, cu fruntea lipită de geamul vitrinei, şi visam cu ochii deschişi.

– Ce model e?

M-am dat puţin în spate şi am zărit-o pe Thalia în geam. Îşi tampona obrazul stâng cu batista.

– Aparatul de fotografiat.

Am ridicat din umeri.

– Arată ca un Argus C3, a spus ea.

– De unde ştii?

– Doar e cel mai bine vândut aparat de treizeci şi cinci de milimetri din lume în ultimii treizeci de ani, a spus ea cu puţină mustrare în voce. Dar nu arată cine ştie ce. E urât. Pare o cărămidă. Deci vrei să devii fotograf? Când o să fii mare. Mama ta spune că da.

M-am întors.

– Mamá ţi-a spus asta?

– Deci?

Am ridicat din umeri. Mă simţeam ruşinat că Mamá a vorbit despre asta cu Thalia. Mă întrebam cum de i-a spus aşa ceva. Avea obiceiul să vorbească serios, dar şi ironic uneori, despre lucruri care i se păreau fie pretenţioase, fie frivole. Putea să-ţi înăbuşe aspiraţiile pe loc. *Markos vrea să facă turul pământului şi să-l imortalizeze cu lentila lui.*

Thalia stătea pe trotuar, îşi trăsese fusta peste genunchi. Era o zi fierbinte, soarele parcă muşca din piele, parcă ar fi avut dinţi. Abia dacă zăreai pe cineva afară, doar un cuplu de bătrâni care-şi târau picioarele cu greu în susul străzii. Bărbatul – Demis nu mai ştiu cum – purta o şapcă gri şi o jachetă maro din tweed, ce părea prea groasă pentru anotimpul acela. Avea o expresie îngheţată pe faţă şi ochii mari, îmi amintesc, aşa cum arată unii bătrâni, ca şi cum ar fi speriaţi încontinuu de surpriza monstruoasă pe care o reprezintă vârsta – câţiva ani mai târziu, fiind student la medicină, am bănuit că avea Parkinson. Mi-au făcut cu mâna când au trecut şi eu la fel. Am văzut că o observaseră pe Thalia, se opriseră o secundă, apoi îşi continuaseră drumul.

– Ai un aparat de fotografiat? a întrebat Thalia.

– Nu.

– Ai făcut vreodată vreo fotografie?

– Nu.

– Şi vrei să fii fotograf?

– Ţi se pare ciudat?

– Puţin.

– Deci, dacă aş spune că vreau să fiu poliţist, ţi s-ar părea şi asta ciudat? Pentru că nu am pus nimănui cătuşe?

Puteam spune, din calmul din ochii ei, că, dacă ar fi putut, ar fi zâmbit.

– Deci eşti un măgar deştept, a spus ea. Un sfat: nu spune nimic despre aparatul de fotografiat în prezenţa mamei mele sau o să ţi-l cumpere. E foarte doritoare să le facă pe plac altora.

S-a şters din nou cu batista pe obraz.

– Dar mă îndoiesc că Odelia ar fi de acord. Cred că ştii deja asta.

Eram impresionat şi puţin tulburat de cât de mult părea să fi prins într-un timp atât de scurt. Poate era datorită măştii, m-am gândit, avantajul de a fi acoperită, libertatea de a fi vigilentă, de a observa şi de a cerceta cu atenţie.

– Probabil că te-ar face să-l dai înapoi.

Am oftat. Era adevărat. Mamá nu ar accepta astfel de recompense, mai ales dacă era vorba de bani.

Thalia s-a ridicat în picioare şi s-a scuturat de praf pe spate.

– Dă-mi voie să te întreb, ai o cutie acasă?

Madaline şi Mamá beau vin în bucătărie, în timp ce eu şi Thalia am urcat scările, unde am colorat cu un marker negru o cutie de pantofi. Cutia îi aparţinea Madalinei şi conţinea o pereche de pantofi noi din piele, de culoarea lămâii verzi, cu tocul înalt, încă înveliţi în hârtie.

– Unde plănuia să se încalţe cu *ăştia*? am întrebat eu.

O auzeam pe Madaline la parter povestind despre o oră de actorie pe care a avut-o odată, când instructorul i-a cerut, ca exerciţiu, să pretindă că este o şopârlă care stă nemişcată pe o stâncă. A urmat un val de râs – al ei.

Am terminat şi cu al doilea strat, iar Thalia a zis că ar fi bine să mai dăm şi a treia oară, ca să ne asigurăm că nu am omis ceva. Negrul trebuia să fie uniform şi fără cusur.

– Asta înseamnă un aparat de fotografiat, a spus ea, o cutie neagră cu o gaură prin care să pătrundă lumina şi ceva care să absoarbă lumina. Dă-mi acul.

I-am dat unul dintre acele de cusut pe care le avea Mamá. Eram sceptic, ca să nu spun mai mult, în legătură cu perspectivele acestui aparat făcut în casă şi cu faptul că am fi putut face ceva cu el – o cutie de pantofi şi un ac? Dar Thalia se implicase în proiectul acesta cu atât de multă convingere şi încredere în sine încât trebuia să părăsesc camera în cazul în care, puțin probabil, ar fi mers. Mă făcea să cred că ştie lucruri pe care eu nu le ştiam.

– Am făcut nişte calcule, a spus ea, înțepând uşor cutia cu acul. Fără o lentilă, nu putem face orificiul pe latura mică, cutia este prea lungă. Dar lățimea e aproape perfectă. Important e să nimerim dimensiunea orificiului. Estimez vreo şase milimetri. Aici. Acum avem nevoie de o diafragmă.

La parter, vocea Madalinei se auzea acum şi mai clar. Nu înțelegeam ce spune, dar vorbea mai rar decât înainte, pronunțând bine cuvintele, şi mi-o imaginam aplecată în față, cu coatele pe genunchi, stabilind un contact vizual cu cei cărora li se adresa, fără să clipească. Cu anii am reuşit să cunosc foarte bine acest ton al vocii. Când oamenii vorbeau aşa, dezvăluiau, revelau, mărturiseau vreo nenorocire, implorându-l parcă pe cel care asculta. Este un mijloc folosit de echipele militare care bat la uşă pentru anunțarea accidentelor grave, de avocați care se laudă în fața clienților cu meritele a nenumărate pledoarii, de polițişti care opresc maşini pe stradă la 3 dimineața, de soți care înşală. De câte ori nu l-am folosit în spitalele de aici, din Kabul? De câte ori nu am condus familii întregi într-o cameră unde era linişte, le-am

cerut să se aşeze, mi-am luat şi eu un scaun, adunându-mi toate puterile ca să le dau anumite veşti, în general neplăcute, gândindu-mă cu groază la conversaţia care va urma?

– Vorbeşte de Andreas, a spus Thalia liniştită. Pun pariu că asta face. S-au certat rău. Dă-mi panglica şi foarfeca aia.

– Cum e? Vreau să spun, în afară de faptul că e bogat?

– Cine, Andreas? E OK. Călătoreşte mult. Când este acasă, are mereu invitaţi. Oameni importanţi – miniştri, generali, persoane de genul ăsta. Beau ceva lângă şemineu şi vorbesc toată noaptea, în general despre afaceri şi politică. Îi aud din camera mea. Se presupune că trebuie să stau la etaj când Andreas are o astfel de companie. Nu trebuie să cobor. Dar îmi cumpără diverse lucruri. Plăteşte un profesor ca să vină acasă. Şi îmi vorbeşte destul de frumos.

A lipit cu o bandă adezivă o bucată dreptunghiulară de carton, pe care o colorasem în negru, deasupra orificiului.

Jos era linişte. Îmi făcusem deja o idee despre ceea ce se petrecea jos, la parter. Madaline plângea fără să scoată un sunet, se juca cu o batistă ca şi cum ar fi fost un bulgăre de plastilină Play-Doh, iar Mamá nu prea îi era de ajutor, uitându-se neprietenos, cu un zâmbet abia schiţat pe faţa slăbită, ca şi cum ţinea ceva acru sub limbă. Mamá nu suporta să vadă pe cineva plângând în prezenţa ei. Abia dacă se putea uita la ochii aceia umflaţi, la feţele lor sincere, rugătoare. Să plângi i se pare un act de slăbiciune, o modalitate de a atrage atenţia, şi nu tolera aşa ceva. Nu este capabilă să consoleze pe cineva. Crescând, am învăţat că ăsta nu era unul dintre punctele ei forte. Durerea trebuie să fie personală, intimă, crede ea, nu să o etalezi. Odată, când eram mic, am întrebat-o dacă a plâns când a murit tata.

La funeralii? Vreau să spun, la înmormântare?

Nu, nu am plâns.

Pentru că nu erai tristă?

Pentru că nu era treaba nimănui dacă eram tristă sau nu.

Ai plânge dacă aş muri, Mamă?

Să sperăm că nu va trebui să aflăm vreodată, a spus ea.

Thalia a luat cutia cu hârtia fotografică şi mi-a spus:

– Adu lanterna.

Ne-am mutat în dulapul mamei, având grijă să închidem uşa şi să scăpăm de lumina zilei cu prosoape pe care le-am înghesuit pe lângă toc. De îndată ce ne-am regăsit în beznă, Thalia m-a rugat să aprind lanterna, pe care o acoperisem cu mai multe straturi de celofan roşu. Tot ceea ce puteam vedea din ce făcea Thalia, în licărirea slabă a lanternei, erau degetele ei subțiri, care tăiau o coală de hârtie fotografică pe care a lipit-o în interiorul cutiei de pantofi, în fața orificiului. Cumpărasem hârtia cu o zi înainte de la magazinul domnului Roussos. Când am trecut de colț, domnul Roussos s-a uitat cercetător la Thalia pe deasupra ochelarilor şi a întrebat: *E un jaf?* Thalia şi-a îndreptat degetul arătător spre el şi şi-a ridicat degetul mare ca şi cum ar fi armat un pistol.

Apoi a închis capacul cutiei de pantofi şi a acoperit orificiul cu diafragma. Mi-a spus prin beznă:

– Mâine vei face prima fotografie din cariera ta.

Nu puteam să spun dacă îşi bate joc de mine sau nu.

Am ales plaja. Am aşezat cutia de pantofi pe o stâncă plată şi am legat-o bine cu sfoară – Thalia spunea că nu se va mişca deloc când vom deschide diafragma. S-a aşezat lângă mine şi s-a uitat prin cutie ca printr-un vizor.

– Va ieşi o fotografie perfectă, a spus ea.

– Aproape. Mai avem nevoie şi de un personaj pe care să-l imortalizăm.

S-a uitat la mine, şi-a dat seama la ce mă referem şi a spus:

– Nu, nu o s-o fac.

Ne-am tot certat, iar în cele din urmă a acceptat, cu condiția să nu-i apară fața în fotografie. S-a descălțat, s-a urcat pe niște stânci la câțiva metri în fața aparatului, folosindu-se de brațe precum cineva care merge pe sârmă, pe un cablu. S-a așezat pe una dintre stânci cu fața spre vest, în direcția insulelor Syros și Kythnos. Și-a trecut mâinile prin păr astfel încât să-i acopere benzile de la spatele capului care țineau masca nemișcată. S-a uitat la mine peste umăr.

– Amintește-ți, a strigat ea, să numeri până la o sută douăzeci.

S-a întors cu fața spre mare.

M-am aplecat și m-am uitat prin cutie la spatele Thaliei, la constelația de stânci din jurul ei, la algele de mare încurcate printre ele, ca niște șerpi morți, la un remorcher mic plutind în depărtare, la valurile care se ridicau, se loveau de malul stâncos și se retrăgeau. Am ridicat diafragma de pe orificiu și am început să număr.

Unu... doi... trei... patru... cinci...

Stăm întinși în pat. La televizor se întrec doi acordeoniști, dar Gianna a oprit sunetul. Razele soarelui de amiază pătrund printre jaluzele, căzând în fâșii pe resturile de Pizza Margherita pe care am comandat-o pentru prânz prin room service. Ne-a fost adusă de un bărbat înalt, subțirel, cu părul negru impecabil dat pe spate, cu haină albă și cravată neagră. Pe masa pe care a împins-o în cameră se afla o vază sub formă de cupă cu un trandafir roșu în ea. A ridicat grațios capacul sub formă de cupolă de pe pizza, dând din mână, așa cum face magicianul în fața publicului după ce a scos iepurele din pălărie.

Împrăștiate în jurul nostru, printre cearșafurile în dezordine, sunt fotografiile pe care i le-am arătat Giannei, fotografii din excursiile mele din ultimul an și jumătate. Belfast, Montevideo, Tanger, Marsilia,

Lima, Teheran. Îi arăt fotografii din comunitatea din care am făcut parte pentru scurt timp la Copenhaga, trăind alături de tineri danezi nonconformişti, îmbrăcaţi în tricouri cu franjuri şi cu fesuri pe cap, care construiseră această comunitate ce se guverna singură pe o bază care înainte fusese una militară.

Unde eşti? întreabă Gianna. *Nu apari în fotografii.*

Îmi place mai mult să fiu în spatele aparatului, spun eu. E adevărat. Am făcut sute de fotografii, dar nu mă găseşti în niciuna. Comand mereu două seturi de fotografii când las filmul la developat. Păstrez un set, iar pe celălalt i-l trimit Thaliei acasă.

Gianna mă întreabă cum îmi finanţez călătoriile şi îi explic că plătesc cu bani din moştenire. E parţial adevărat, pentru că moştenirea e a Thaliei, nu a mea. Spre deosebire de Madaline, care din motive evidente nu a fost menţionată în testamentul lui Andreas, Thalia apare ca unică moştenitoare. Mi-a dat jumătate din bani. Se presupune că mă folosesc de ei pentru terminarea studiilor.

Opt... nouă... zece...

Gianna se sprijină în coate şi se întinde de-a lungul patului, peste mine, iar sânii ei mici îmi ating pielea. Îşi scoate pachetul şi aprinde o ţigară. Am întâlnit-o cu o zi înainte la Piazza di Spagna. Stăteam pe nişte scări din piatră care făceau legătura între piaţa de jos şi biserica de pe deal. A urcat şi mi-a spus ceva în italiană. Arăta la fel ca multe dintre fetele drăguţe, aparent fără idealuri, pe care le văzusem furişându-se prin bisericile din Roma şi prin pieţe. Fumau, vorbeau tare şi râdeau mult. Am clătinat din cap şi am spus: *Pardon?* Ea a zâmbit, a făcut *A*, iar apoi, într-o engleză cu un accent puternic, a spus: *Brichetă? Ţigară.* Am clătinat din cap şi i-am spus în engleza mea puternic accentuată că nu fumez. A râs. Ochii i s-au luminat şi au devenit jucăuşi. Soarele acelei dimineţi târzii făcea o aură în jurul feţei ei în formă de diamant.

Am ațipit puțin și m-am trezit pentru că îmi trăgea ghionturi în coaste.

La tua ragazza? spune ea. A găsit fotografia cu Thalia pe plajă, cea pe care am făcut-o cu mulți ani în urmă cu aparatul cu orificiu pe care îl meșterisem împreună acasă. *Iubita ta?*

Nu, spun eu.

Sora ta?

Nu.

La tua cugina? Verișoara ta, si?

Clatin din cap în semn că nu.

Mai studiază fotografia, trăgând fumuri rapide din țigară. *Nu,* spune ea brusc, spre surprinderea mea, chiar supărată. *Questa è la tua ragazza! Iubita ta. Cred că da, ești un mincinos!* Și apoi, nu mi-a venit să cred, dar și-a aprins bricheta și a dat foc fotografiei.

Paisprezece... cincisprezece... șaisprezece... șaptesprezece...

Pe la prânz, în drum spre stația de autobuz, îmi dau seama că am pierdut fotografia. Le spun că trebuie să mă întorc. Nu am altă soluție, trebuie să mă întorc. Alfonso, un *huaso** musculos, care-și ține gura închisă și care ni s-a alăturat ca ghid chilian, se uită întrebător la Gary. Este american. E masculul alfa din trioul nostru. Are părul de un blond murdar și urme de la acnee pe obraji. E o față care face aluzie la o viață grea pe care e posibil să o fi avut. Gary e într-o dispoziție proastă, și mai proastă din cauza foamei, a absenței alcoolului și a iritației neplăcute de pe gamba dreaptă pe care a contractat-o cu o zi în urmă frecându-se de un arbust dintr-un ghiveci. Îi întâlnisem pe amândoi la un bar aglomerat din Santiago, unde, după vreo șase rânduri de *piscola***, Alfonso a sugerat să facem o excursie la cascada din Salto del Apoquindo, unde obișnuia să meargă cu tatăl său când era mic. Am plecat a doua zi în excursie și am dormit noaptea în cort,

---

* Echivalentul cowboy-ului din America.

** Cocktail foarte popular în Chile.

lângă cascadă. Am fumat opiu, cu zgomotul apei în urechi, sub un cer deschis împânzit de stele. Ne târam acum spre San Carlos del Apoquindo ca să prindem autobuzul.

Gary împinge pe spate borul larg al pălăriei de Cordoba şi-şi şterge fruntea cu o batistă.

E un drum de întoarcere de trei ore, Markos, spune el.

¿Tres horas, hágale comprende? se aude vocea lui Alfonso.

Ştiu.

Şi tot vrei să te duci?

Da.

¿Para una foto? întreabă Alfonso.

Dau din cap în semn ca da. Nu zic nimic pentru că nu ar înţelege. Nu sunt sigur că înţeleg nici eu.

Ştii că o să te rătăceşti, spune Gary.

Probabil.

Atunci mult noroc, amigo, ne urează Gary, dându-mi mâna.

Es un griego loco, spune Alfonso.

Râd. Nu e prima dată când am fost numit grec nebun. Ne dăm mâna. Gary potriveşte curelele rucsacului şi se întorc amândoi pe poteca de munte, iar Gary îmi face o dată cu mâna fără să se uite, în timp ce ia o curbă în formă de U. Eu mă întorc pe drumul pe care venisem. Îmi ia patru ore, de fapt, pentru că m-am rătăcit, aşa cum a prezis Gary. Sunt extenuat în momentul în care ajung în camping. Caut peste tot, lovind cu piciorul în tufişuri, uitându-mă printre stânci şi înspăimântându-mă în timp ce scotocesc în zadar. Apoi, exact când încerc să mă resemnez cu ce e mai rău, zăresc o sclipire albă într-o grămadă de tufe, în vârful unei pante line. Găsesc fotografia agăţată între nişte rugi de mure, o iau, suflu praful de pe ea, în timp ce ochii mi se umezesc de lacrimi de uşurare.

Douăzeci şi trei... douăzeci şi patru... douăzeci şi cinci...

La Caracas dorm sub un pod. La Bruxelles, într-un hotel pentru tineret. Uneori simt nevoia să arunc cu banii

în dreapta şi-n stânga şi închiriez o cameră într-un hotel drăguţ, fac lungi duşuri fierbinţi, mă bărbieresc, mănânc în halat de baie. Mă uit la televizorul color. Oraşele, străzile, satele, oamenii pe care îi întâlnesc – toate încep să se estompeze. Îmi spun că sunt în căutarea unui lucru. Dar mai mult şi mai mult, mă simt ca şi cum aş rătăci şi aş aştepta să mi se întâmple ceva, ceva ce va schimba totul, ceva pe care l-am căutat toată viaţa.

Treizeci şi patru... treizeci şi cinci... treizeci şi şase...

A patra zi în India. Mă îmbolnăvesc în timp ce mă aflu pe o stradă murdară, printre vite rătăcite, cu lumea clătinându-se sub picioarele mele. Am vomitat toată ziua. Pielea mea e galbenă ca un sari şi simt că nişte mâini invizibile o jupoaie de vie. Când nu mai pot merge, mă întind pe marginea drumului. Un bătrân de peste stradă agită ceva într-o oală mare de oţel. Lângă el este o colivie, iar în colivie, un papagal cu roşu şi albastru. Un vânzător cu pielea închisă la culoare, împingând un căruţ plin de sticle verzi goale, trece pe lângă mine. E ultimul lucru pe care mi-l amintesc.

Patruzeci şi unu... patruzeci şi doi...

Mă trezesc într-o cameră mare. Aerul este înăbuşitor, încărcat de un miros de cantalup stricat. Stau întins pe un pat dublu cu cadru din oţel, sprijinit de o saltea nu mai groasă decât o foaie de hârtie, pe un suport dur, fără arcuri. Camera este plină de paturi ca al meu. Văd braţe slăbite atârnând pe margini, picioare negre ca nişte beţe de chibrit ieşind de sub cearşafurile murdare, guri deschise aproape ştirbe. Ventilatoarele din tavan nu funcţionează. Zidurile au din loc în loc pete de mucegai.

Pe fereastra de lângă mine pătrunde căldura, aerul greu şi lumina soarelui care îmi străpunge ochii. Infirmierul – un musulman corpolent care se uită încruntat, pe nume Gul – îmi spune că e posibil să mor de hepatită.

Cincizeci şi cinci... cincizeci şi şase... cincizeci şi şapte...

Întreb de rucsacul meu. *Ce rucsac!?* spune Gul indiferent. Toate lucrurile mele au dispărut – hainele, banii, cărțile, aparatul de fotografiat. *Asta e tot ce ți-au lăsat hoții*, spune Gul repezit în engleză, arătând pe pervazul de lângă mine. E fotografia. O iau. E Thalia, cu părul fluturând în briza mării, cu apa mării bolborosind spumoasă în jurul ei, cu picioarele goale pe stânci, cu valurile Egeei lovind stâncile şi cu imensitatea albastră întinzându-se în fața ei. Mi se pune un nod în gât. Nu vreau să mor aici, printre aceşti străini, atât de departe de ea. Pun fotografia între geam şi toc.

Şaizeci şi şase... şaizeci şi şapte... şaizeci şi opt...

Băiatul din patul alăturat are fața unui om bătrân, istovit, cu ochii duşi în fundul capului, cu tăieturi. Are burta umflată de o tumoare de dimensiunea unei mingi de bowling. De fiecare dată când o infirmieră îl atinge acolo, îşi ține ochii strâns închişi şi lasă să-i scape un vaiet tăcut, în agonie. În această dimineață, unul dintre infirmieri, nu Gul, încearcă să-i dea nişte pastile, dar băiatul îşi întoarce capul de pe o parte pe cealaltă, iar din gât scoate un zgomot hârşâit. În cele din urmă, infirmierul reuşeşte să-i deschidă gura şi să-i bage tabletele pe gât. Când acesta pleacă, băiatul îşi întoarce încet capul spre mine. Ne uităm unul la celălalt, parcurgând cu privirea spațiul dintre paturile noastre. O lacrimă mică se iveşte şi curge pe obrazul lui.

Şaptezeci şi cinci... şaptezeci şi şase... şaptezeci şi şapte...

Suferința şi disperarea din acest loc sunt ca un val care te copleşeşte. Se rostogoleşte din fiecare pat, se izbeşte de pereții pătați de mucegai, apoi se năpusteşte din nou spre tine. Poți să te îneci în el. Dorm mult. Când nu dorm, mă scarpin, iau pastilele pe care mi le dau infirmierele şi acestea mă fac să adorm la loc. Altfel, mă uit la agitația de pe strada de la fereastra dormitorului comun, la lumina soarelui care curge deasupra bazarurilor acoperite şi a ceainăriilor lătu-

ralnice. Mă uit la copiii care aruncă pietricele pe trotuare ce dispar în mocirlă, la bătrânele care stau pe pragul uşii, la vânzătorii de pe stradă îmbrăcaţi în *dhoti**, ghemuiţi pe preşurile lor, dând pe răzătoare nucă de cocos şi încercând să vândă ghirlande din gălbenele. Cineva scoate un ţipăt puternic din partea cealaltă a camerei. Aţipesc.

Optzeci şi trei... optzeci şi patru... optzeci şi cinci...

Am aflat că pe băiat îl cheamă Manaar. Înseamnă „lumină călăuzitoare". Mama lui a fost prostituată, iar tatăl hoţ. A locuit împreună cu mătuşa şi cu unchiul său care îl băteau frecvent. Nimeni nu ştie exact din ce cauză moare, se ştie doar că moare. Nu-l vizitează nimeni, iar când va muri, peste o săptămână – o lună, cel mult două – nimeni nu va veni să-l ia. Nimeni nu va fi trist sau supărat. Nimeni nu-şi va aminti de el. Va muri unde a trăit, printre dărâmături. Când doarme, mă uit la el, la tâmplele lui scobite, la capul care este prea mare pentru umerii lui, la cicatricea pigmentată de pe buza de jos, unde, mi-a spus Gul, proxenetul mamei sale avea obiceiul să-şi stingă ţigara. Încerc să-i vorbesc în engleză, apoi în cele câteva cuvinte în urdu pe care le ştiu, însă el doar clipeşte spre mine obosit. Uneori fac umbre de animale pe perete ca să scot un zâmbet de la el.

Optzeci şi şapte... optzeci şi opt... optzeci şi nouă...

Într-o zi, Manaar îmi arată ceva pe fereastra mea. Îi urmăresc degetul, îmi ridic capul, dar nu văd decât fărâme albastre de cer printre nori, copii jucându-se cu apa care ţâşneşte de la o pompă de stradă, un autobuz care scoate gaze. Apoi îmi dau seama că îmi arată fotografia cu Thalia. O iau de la geam şi i-o dau. O ţine aproape de faţă, de colţul ars, şi se uită la ea mult timp. Mă întreb dacă oceanul e cel care îl atrage. Mă întreb dacă a gustat vreodată apă sărată sau dacă a

---

* Veşmânt tradiţional bărbătesc în India.

ameţit privind fluxul care se retrăgea de la picioarele lui. Sau cine ştie, deşi nu-i poate vedea faţa, simte în Thalia o rudă, cineva care ştie ce înseamnă durerea. Vrea să-mi dea fotografia înapoi. Clatin din cap. *Păstreaz-o,* spun eu. Văd o umbră de neîncredere pe faţa lui. Îi zâmbesc. Şi, nu sunt sigur, dar cred că îmi zâmbeşte şi el.

Nouăzeci şi doi... nouăzeci şi trei... nouăzeci şi patru...

Înving hepatita. E ciudat cum nu pot spune dacă Gul a fost mulţumit sau dezamăgit că i-am dovedit faptul că s-a înşelat. Dar ştiu că l-am luat prin surprindere când am întrebat dacă pot rămâne ca voluntar. Ridică din cap, se încruntă. Ajung să vorbesc cu unul dintre infirmierii principali.

Nouăzeci şi şapte... nouăzeci şi opt... nouăzeci şi nouă...

Cabina de duş miroase a urină şi a sulf. În fiecare dimineaţă îl duc pe Manaar acolo, ţinându-i corpul dezgolit în braţe, atent să nu se legene – văzusem odată cum unul dintre infirmieri îl căra pe umăr, ca şi cum ar fi fost un sac de orez. Îl pun uşor pe bancă şi aştept să-şi recapete răsuflarea. Îi clătesc corpul mic şi fragil cu apă caldă. Manaar stă mereu tăcut, răbdător, cu palmele pe genunchi, cu capul plecat. E ca un bătrân temător, osos. Îi trec buretele îmbibat cu săpun peste coaste, peste nodurile coloanei vertebrale, peste omoplaţii care ies în afară precum înotătoarele rechinilor. Îl car înapoi în pat, îi dau pastilele. Îl linişteşte masatul picioarelor, aşa că fac asta pentru el, fără să mă grăbesc. Când doarme, are mereu fotografia cu Thalia sub pernă.

O sută unu... o sută doi...

Fac plimbări lungi, fără ţintă, prin oraş, măcar ca să scap de spital, de respiraţiile la unison ale bolnavilor şi ale celor care mor. Merg la asfinţit pe străzile prăfuite, pe lângă ziduri însemnate cu graffiti, pe lângă tarabe cu acoperiş de tablă aşezate una lângă cealaltă, înghesuite, întâlnind în drumul meu fetiţe ce duc coşuri

pline de bălegar pe cap, femei negre de funingine care fierb zdrențe în căzi mari de aluminiu. Mă gândesc mult la Manaar în timp ce cobor relaxat pe niște alei înguste încurcate, Manaar care așteaptă să moară în acea cameră plină de fețe distruse ca și a lui. Mă gândesc mult la Thalia, când stătea pe stâncă, uitându-se la mare. Simt că ceva dinăuntrul meu mă atrage într-acolo, trăgându-mă parcă un curent submarin. Vreau să-i cedez, să mă las prins de el. Vreau să renunț la punctele de reper, să ies din pielea mea, să scap de tot, așa cum se descotorosește șarpele de pielea veche.

Nu spun că Manaar a schimbat totul. Nu a făcut-o. A trebuit să mai rătăcesc prin lume încă un an înainte să mă aflu, în sfârșit, la un birou în colțul unei biblioteci din Atena, uitându-mă la o aplicație pentru facultatea de medicină. Între Manaar și aplicație petrecusem cele două săptămâni la Damasc, din care efectiv nu am altă amintire în afara fețelor celor două femei, cu un contur gros la ochi și cu câte un dinte de aur fiecare, rânjindu-mi. Sau cele trei luni la Cairo, la subsolul unei case închiriate, o dărăpănătură al cărei proprietar era dependent de haşiş. Am cheltuit banii Thaliei mergând cu autobuzul prin Islanda, mergând împreună cu un grup punk la München. În 1977, mi-am rupt un cot la un protest antinuclear la Bilbao.

Dar în momentele mele de liniște, în acele lungi plimbări stând pe un scaun în spatele unui autobuz, sau pe bancheta unui camion, mintea mea se întoarce mereu spre Manaar. Faptul că mă gândesc la el, la chinul din ultimele sale zile și la neputința mea în acele momente, face ca tot ceea ce am făcut, tot ceea ce vreau să fac, să pară la fel de nesemnificativ ca acele promisiuni pe care le faci când mergi la culcare, cele pe care le-ai uitat deja atunci când te trezești.

O sută nouăsprezece... o sută douăzeci.

Las diafragma să cadă.

Într-o noapte, la sfârşitul acelei veri, am aflat că Madaline pleacă la Atena şi o lasă pe Thalia la noi, cel puţin pentru un timp.

– Doar pentru câteva săptămâni, a spus ea.

Mâncam de seară, toţi patru, o supă de fasole albă pe care Mamá şi Madaline o pregătiseră împreună. M-am uitat la Thalia, care era de cealaltă parte a mesei, ca să văd dacă eram singurul pentru care spusele Madalinei erau o noutate. Se părea că da. Thalia ducea calmă linguri de supă la gură, ridicându-şi masca doar puţin de fiecare dată când ajungea cu lingura în dreptul gurii. Pe atunci, felul în care vorbea şi mânca nu mă mai deranjau, sau cel puţin nu mai mult decât dacă m-aş fi uitat la o persoană în vârstă mâncând cu o proteză dentară nepotrivită, aşa cum avea să facă Mamá mai târziu.

Madaline a spus că va trimite după Thalia imediat ce se vor termina filmările, care, spunea ea, erau programate să se încheie înainte de Crăciun.

– De fapt, o să vin să vă iau pe toţi la Atena, a spus ea, cu veselia-i obişnuită pe faţă. Şi vom merge împreună la premieră! O să fie grozav, nu, Markos? Toţi patru, gătiţi, făcându-ne apariţia cu stil la teatru?

Am spus că va fi grozav, deşi nu reuşeam să mi-o închipui pe Mamá într-o rochie elegantă, pretenţioasă sau simţindu-se în largul ei îmbrăcată aşa.

Madaline a explicat cum totul va fi bine, cum Thalia îşi putea relua studiile în câteva săptămâni, când începea şcoala, – acasă, bineînţeles, cu Mamá. A spus că ne va trimite vederi, şi scrisori, şi fotografii din timpul filmărilor. A spus mai multe, dar nu prea am mai auzit ce. Simţeam o uşurare imensă, dar şi o ameţeală. Teama de venirea sfârşitului verii era ca un nod în stomac, strângându-se cu fiecare zi care trecea, în timp ce mă încurajam spunându-mi că o să-mi iau curând rămas-bun. Acum mă trezeam în fiecare dimineaţă nerăbdător să o văd pe Thalia la micul dejun, să aud

sunetul bizar al vocii ei. Imediat după micul dejun, mergeam afară, ne cățăram în copaci, ne alergam prin lanurile de orz, ne strecuram încet printre lujerii tineri, scoteam țipete de război, iar şopârlele fugeau printre picioarele noastre. Am ascuns în joacă comori în peşteri, am găsit locuri pe insulă cu cele mai bune şi puternice ecouri. Am făcut fotografii cu morile de vânt şi porumbarele din insulă, folosind aparatul făcut de noi şi le-am dus domnului Roussos care le-a developat. Ne-a şi lăsat să intrăm în camera lui obscură şi ne-a învățat despre diverse revelatoare, fixatoare, despre baia de stopare.

În noaptea în care Madaline a făcut acel anunț important, ea şi Mamá au împărțit o sticlă de vin în bucătărie, Madaline fiind cea care a băut cel mai mult, în timp ce eu şi Thalia eram sus, jucând o partidă de *tavli**. Thalia avea poziția *mana* şi îşi mutase deja jumătate din table în casă.

– Are un iubit, a spus Thalia, aruncând cu zarurile.

Am sărit în sus.

– Cine?

– „Cine?" repetă ea. Cine crezi?

Învățasem în acea vară să citesc expresiile de pe fața Thaliei prin ochii ei, iar ea se uita acum la mine ca şi cum aş fi stat pe plajă şi aş fi întrebat unde era apa. Am încercat să-mi revin repede.

– Ştiu cine, am spus eu, simțind cum îmi ardeau obrajii. Vreau să spun, cine e..., ştii tu...

Eram un băiat de doar doisprezece ani. Vocabularul meu nu includea cuvinte precum *iubit*.

– Nu ghiceşti? Regizorul.

– Exact asta voiam să spun.

– Elias. E cineva. Îşi piaptănă părul astfel încât să stea lipit de cap, ca în anii '20. Are şi o mustață mică, subțire. Cred că se gândeşte că asta îl face să arate stilat. E ridicol. Se crede un mare artist, bineînțeles. Şi

---

* Joc asemănător cu tablele.

mama la fel. Ar trebui să o vezi cu el, timidă şi supusă, ca şi cum ar avea nevoie să facă o plecăciune în faţa lui şi să-l răsfeţe pentru că e un geniu. Nu înţeleg cum de nu vede.

– O să se mărite cu el mătuşa Madaline?

Thalia a ridicat din umeri.

– Are cele mai proaste gusturi în materie de bărbaţi. Cele *mai proaste*.

Agită zarurile în mână, părând să se mai gândească puţin.

– În afară de Andreas, presupun. E drăguţ. Destul de drăguţ. Dar, bineînţeles, îl va părăsi. Se îndrăgosteşte mereu de tot felul de nenorociţi.

– Vrei să spui, ca tatăl tău?

S-a încruntat puţin.

– Tata a fost un străin pe care l-a întâlnit în drumul ei spre Amsterdam. Într-o gară, în timpul unei furtuni. Au petrecut o după-amiază împreună şi atât. Habar n-am cine e. Şi nici ea nu ştie.

– O! Îmi amintesc că a spus ceva de primul ei soţ. A spus că bea. Am presupus că...

– Ei bine, ăsta ar fi Dorian, a spus Thalia. Şi el a fost cineva.

A mutat o altă piesă în casă.

– Obişnuia să o bată. Putea să se transforme într-o clipă dintr-un om drăguţ şi amabil într-unul furios. Ca vremea care se poate schimba dintr-o dată! Aşa era şi el. Bea cam toată ziua şi nu făcea mai nimic altceva decât să lenevească prin casă. Când era beat devenea foarte uituc. Lăsa apa să curgă, de exemplu, şi inunda casa. Îmi amintesc că a uitat odată să stingă cuptorul şi a ars aproape tot.

A făcut un turn mic dintr-o grămadă de piese. S-a chinuit un timp în tăcere să-l îndrepte.

– Singurul pe care Dorian îl iubea era Apollo. Toţi copiii vecinilor erau speriaţi de el – de Apollo, vreau să spun. Şi abia dacă îl văzuseră; doar îl auzeau

lătrând. Era suficient pentru ei. Dorian îl ținea legat în spatele curții. Îl hrănea cu bucăți mari de carne de miel.

Thalia nu mi-a mai spus nimic. Dar mi-am imaginat destul de uşor. Dorian în stare de inconştiență a uitat de câine, care se plimba dezlegat prin curte. O uşă de plasă deschisă.

– Câți ani aveai? am întrebat-o cu o voce joasă.

– Cinci.

Apoi i-am pus întrebarea pe care o aveam în cap de la începutul verii.

– Nu se poate face ceva... vreau să spun, nu puteau face...

Thalia şi-a îndepărtat privirea.

– Te rog, nu întreba, a spus ea cu greutate. Simțeam că era o durere profundă în sufletului ei. Mă oboseşte.

– Îmi pare rău, am spus.

– O să-ți povestesc într-o zi.

Şi mi-a povestit, mai târziu. Intervenția chirurgicală nereuşită, infecția postoperatorie care a devenit septică, i-a blocat rinichii, i-a provocat insuficiență hepatică, a pătruns prin grefa de piele şi i-a obligat pe chirurgi să taie nu numai grefa, dar şi din ce mai rămăsese din obrazul ei stâng şi o parte din maxilar. Complicațiile au ținut-o aproape trei luni în spital. Aproape că murise, ar fi trebuit să moară. După aceea, nu i-a mai lăsat să o atingă.

– Thalia, am spus, îmi pare rău pentru ce s-a întâmplat când ne-am întâlnit.

S-a uitat la mine, ridicând dintr-o sprânceană. Vechea strălucire jucăuşă era acolo.

– Ar trebui să-ți pară rău. Dar am ştiut chiar dinainte să-ți scape totul pe jos.

– Ai ştiut ce?

– Că eşti un măgar.

Madaline a plecat cu două zile înainte de începerea şcolii. Purta o rochie strâmtă, fără mâneci, de culoarea untului, care îi venea bine pe corpul ei subțire, cu ochelari de soare retro, cu ramă de corn, şi o eşarfă din mătase albă bine înnodată, care-i ținea părul strâns. Se îmbrăcase ca şi cum ar fi fost îngrijorată că s-ar putea desprinde părți din ea – ca şi cum, literal, ar fi vrut să le țină laolaltă. În portul de feriboturi din Tinos, ne-a îmbrățişat pe toți. Pe Thalia a ținut-o cel mai strâns, cel mai mult, cu buzele într-un singur sărut prelungit în vârful capului. Nu şi-a dat jos nicio clipă ochelarii de soare.

– Îmbrățişează-mă, am auzit-o şoptind.

Thalia s-a supus rigidă.

Când feribotul s-a pus în mişcare, greoi şi cu zgomot, lăsând în spate o dâră de apă învolburată, m-am gândit că Madaline va sta la pupa, că ne va face cu mâna şi ne va trimite bezele. Dar s-a dus repede spre prora şi s-a aşezat. Nici nu s-a uitat la noi.

Când am ajuns acasă, Mamá ne-a rugat să ne aşezăm. Stând în picioare în fața noastră, ne-a spus:

– Thalia, vreau să ştii că nu trebuie să mai porți chestia asta în casă. Nu din cauza mea. Sau a lui. Fă-o doar dacă aşa vrei tu. Nu mai am nimic de spus în legătură cu această problemă.

Atunci am înțeles, mi-a fost clar dintr-o dată, ce văzuse Mamá deja. Că masca fusese pentru Madalina. Ca să o scutească *pe ea* de jenă şi ruşine.

Mult timp Thalia nu a făcut nicio mişcare şi nu a scos niciun cuvânt. Apoi, uşor, şi-a ridicat mâinile şi şi-a desfăcut benzile de la spatele capului. Şi-a dat jos masca. M-am uitat direct la ea. Simțeam nevoia involuntară să mă dau în spate, aşa cum ai face la un zgomot puternic. Dar nu am făcut-o. M-am uitat în continuare la chipul ei. Şi am avut grijă să nu clipesc.

Mamá a spus că voi lua lecții acasă până se întorcea Madaline, pentru ca Thalia să nu rămână singură.

Făceam lecțiile seara, după cină, şi ne dădea teme pe care trebuia să le facem dimineața, când ea era la şcoală. Părea realizabil, cel puțin în teorie.

Dar să învățăm, mai ales când Mamá nu era acasă, s-a dovedit aproape imposibil. În toată insula se dusese vestea despre fața desfigurată a Thaliei, iar oamenii băteau întruna la uşă, mânați de curiozitate. Ai fi crezut că, dintr-o dată, nimeni de pe insulă nu mai avea făină, usturoi, chiar sare, iar casa noastră era singurul loc unde mai puteau găsi aşa ceva. Abia dacă făceau un efort ca să-şi ascundă intenția. La uşă, privirea lor se ridica mereu peste umărul meu. Îşi lungeau gâtul, stăteau în vârful picioarelor. Mulți dintre ei nici măcar nu erau vecini cu noi. Merseseră kilometri întregi ca să ajungă aici, să ne ceară o cană de zahăr. Bineînțeles că nu-i lăsam niciodată să intre în casă. Îmi dădea o anumită satisfacție să le închid uşa în nas. Dar mă simțeam trist şi foarte descurajat, fiind conştient că, dacă aş rămâne aici, viața mea ar fi prea mult afectată de aceşti oameni. În cele din urmă, aş deveni unul dintre ei.

Cu cei mici era şi mai rău, fiind de departe mai obraznici. În fiecare zi prindeam câte unul stând la pândă afară, cățărându-se pe zid. Învățam, iar Thalia mă bătea pe umăr cu creionul, înclinându-şi bărbia, iar eu mă întorceam şi descopeream o față, uneori mai multe, lipite de fereastră. Devenise atât de gravă situația încât trebuia să mergem la etaj şi să tragem toate draperiile. Într-o zi i-am deschis uşa unui băiat pe care îl ştiam de la şcoală, Petros, care era însoțit de trei prieteni. Mi-a oferit o mână de monede ca să-l las să arunce o privire. I-am spus că nu, unde se credea, la circ?

În cele din urmă a trebuit să-i spun mamei. Fața i s-a făcut roşie când a auzit. Dinții i s-au încleştat.

În dimineața următoare ne pregătise cărțile şi două sendvişuri pe masă. Thalia a înțeles înaintea mea ce urma să se întâmple. A început să protesteze când a venit vremea să plecăm.

– Mătuşă Odie, nu.
– Dă-mi mâna.
– Nu. Te rog.
– Haide! Dă-mi-o.
– Nu vreau să merg.
– O să întârziem.
– Nu mă obliga, te rog, mătuşă Odie.

Mamá a ridicat-o pe Thalia de mâini de pe scaun, s-a aplecat şi a fixat-o cu o privire pe care o cunoşteam bine. Nimic nu o mai putea opri acum.

– Thalia, a spus ea, reuşind să fie blândă şi fermă în acelaşi timp, nu mi-e ruşine cu tine.

Am plecat toţi trei – Mamá bosumflată, înaintând ca şi cum ar fi tras la plug pe un vânt crunt, cu paşi mici şi repezi. Mi-am imaginat-o pe Mamá mergând la fel de hotărâtă la casa tatălui Madalinei, cu mulţi ani în urmă, având puşca în mână.

Oamenii se uitau la noi şi căscau gura în timp ce treceam repede pe lângă ei, pe aleile şerpuite ale insulei. Se opreau să se holbeze la noi. Câţiva dintre ei arătau cu mâna spre chipul Thaliei. Încercam să nu mă uit la ei. Erau nişte feţe palide cu nişte guri deschise care se pierdeau la marginile câmpului meu vizual.

În curtea şcolii, copiii s-au dat într-o parte ca să ne lase să trecem. Am auzit-o pe o fată ţipând. Mamá trecea printre copii ca o minge de bowling printre popice, trăgând-o pe Thalia după ea, în spate. A înaintat şi şi-a croit drum până în colţul curţii, unde se afla o bancă. S-a urcat pe bancă, a ajutat-o pe Thalia să urce, apoi a suflat de trei ori din fluier. S-a aşternut liniştea în curte.

– Aceasta este Thalia Gianakos, a ţipat Mamá. Începând de azi...

A făcut o pauză.

– Cine vrea să ţipe, să închidă gura înainte să-i dau eu motive să o facă. Începând de astăzi, Thalia este

elevă în această şcoală. Mă aştept din partea voastră, a tuturor, să o trataţi cu decenţă şi respect. Dacă aud că sunteţi răutăcioşi şi nu vă purtaţi cum se cade cu Thalia, o să vă găsesc şi o să vă fac să vă pară rău. Ştiţi că o să fac asta. Nu mai am nimic altceva de spus.

A coborât de pe bancă şi, ţinând-o pe Thalia de mână, s-a îndreptat spre sala de clasă.

Din acea zi, Thalia nu a mai purtat masca, nici în public, nici acasă.

Cu câteva săptămâni înainte de Crăciunul din acel an, am primit o scrisoare de la Madaline. Se întârzia cu filmarea, intervenise ceva. Mai întâi, directorul de imagine – Madaline scrisese *DOP**, iar Thalia a trebuit să ne explice – căzuse de pe o schelă pe platou şi îşi fracturase braţul în trei locuri. Apoi vremea făcuse ca filmările în acea locaţie să facă din ce în ce mai greu.

Aşa că suntem puţin „în aşteptare", cum spun ei. Nu ar fi chiar aşa de rău, pentru că avem timp să rezolvăm nişte probleme minore din scenariu, dacă nu ar însemna şi că nu ne vom întâlni aşa cum am sperat. Sunt distrusă, dragii mei. Îmi lipsiţi toţi atât de mult, mai ales tu, Thalia, dragostea mea. Pot doar să număr zilele până la sfârşitul primăverii, când vom termina filmările şi vom fi din nou împreună. Vă port pe toţi trei în inimă, în fiecare minut, în fiecare zi.

– Nu se va întoarce, a spus Thalia, fără nicio emoţie, întinzându-i mamei scrisoarea.

– Bineînţeles că se va întoarce! am spus eu zăpăcit.

M-am întors spre Mamá, aşteptând să spună ceva, măcar un cuvânt de încurajare. Dar ea a împăturit scrisoarea, a pus-o pe masă şi a plecat fără să spună nimic să pună apă la fiert pentru cafea. Şi îmi amintesc că m-am gândit cât de necugetat era din partea ei să nu o consoleze pe Thalia, chiar dacă şi ea înţelesese

---

* Abreviere de la *Director of Photography*.

că Madaline nu se va mai întoarce. Dar nu ştiam – nu încă – faptul că ele se cunoşteau bine una pe cealaltă, poate mai bine decât le cunoşteam eu pe ele. Mamá o respecta prea mult pe Thalia ca să o cocoloşească. Nu ar insulta-o pe Thalia cu o încurajare falsă.

A sosit primăvara, cu toată splendoarea ei verde, şi a trecut.

Am primit o carte poştală de la Madaline, ceea ce părea o scrisoare redactată în grabă, în care ne informa de mai multe probleme care apăruseră pe platoul de filmare, de data aceasta având de-a face cu cei care investiseră în film şi care ameninţau să se retragă din proiect din cauza tuturor întârzierilor. În această scrisoare, spre deosebire de ultima, nu a menţionat nimic de ziua în care se va întoarce.

Într-o după-amiază caldă de la începutul verii – asta ar fi în 1968 – eu şi Thalia am mers pe plajă cu o fată pe care o chema Dori. Pe atunci, Thalia locuia cu noi la Tinos de un an, iar faţa ei desfigurată nu mai atrăgea aşa de tare atenţia şi oamenii nu-i mai aruncau priviri stăruitoare. Era liniştită, deşi fusese întotdeauna înconjurată de o curiozitate imensă, care acum începea să dispară. Avea deja prietenii ei – printre care Dori – care nu mai erau speriaţi de cum arăta, prieteni cu care mânca de prânz, bârfea, se juca după şcoală şi învăţa. Devenise aproape o figură obişnuită şi, trebuia să recunosc cu admiraţie, cei de pe insulă o acceptaseră ca pe una de-a lor.

În acea după-amiază plănuisem să înotăm toţi trei, dar apa era încă mult prea rece şi am ajuns să stăm pe stânci şi să moţăim. Când eu şi Thalia ne-am întors acasă, am găsit-o pe Mamá în bucătărie, curăţând morcovi. O altă scrisoare ne aştepta sigilată pe masă.

– E de la tatăl tău vitreg, a spus Mamá.

Thalia a luat scrisoarea şi a urcat scările. A durat mult până când a coborât. A pus hârtia pe masă, s-a aşezat, a luat un cuţit şi un morcov.

– Vrea să mă duc acasă.

– Înțeleg, a spus Mamá.

Mi s-a părut că sesizez o emoție vagă în vocea ei.

– Nu chiar acasă. Zice că a contactat o şcoală privată în Anglia. Aş putea să mă înscriu la toamnă. Spune că ar plăti el totul.

– Şi mătuşa Madaline? am întrebat eu.

– A plecat. Cu Elias. Au fugit pe ascuns.

– Şi filmul?

Mamá şi Thalia s-au uitat una la alta şi şi-au îndreptat apoi privirea în acelaşi timp spre mine. Şi aşa am văzut ceea ce ele ştiuseră tot timpul.

Într-o dimineață din 2002 – trecuseră mai bine de treizeci de ani de atunci – în perioada în care mă pregătesc să mă mut de la Atena la Kabul, dau în ziar de anunțul funerar al Madalinei. E trecută cu numele Kouris, dar recunosc pe fața bătrânei un zâmbet familiar, ochii ce îi străluces şi ceva mai mult decât ruina frumuseții ei din tinerețe. Paragraful mic de sub poză spune că, în tinerețe, a fost pentru scurt timp actriță, înainte să-şi înființeze propria companie de teatru la începutul anilor '80. Această companie primise numeroase aprecieri şi laude din partea criticilor pentru mai multe producții, mai ales pentru reprezentațiile extinse *Long Day's Journey into Night* a lui Eugene O'Neill la mijlocul anilor '90, *Pescăruşul* lui Cehov şi *Engagements* de Dimitrios Mpogris. Anunțul funerar spune că era cunoscută în comunitatea de artişti ai Atenei pentru munca ei caritabilă, pentru prezența de spirit, simțul stilistic, petrecerile scumpe pe care le dădea şi interesul său pentru autorii dramatici nepublicați. Paragraful anunță că a murit după o lungă luptă cu emfizemul, dar nu menționează vreun soț sau vreun copil în viață. Sunt uimit să aflu că a locuit la Atena mai mult de două

decenii, într-o casă situată la doar şase blocuri de locuinţa mea din Kolonaki.

Las ziarul jos. Spre surprinderea mea, sunt un pic nervos şi supărat pe această femeie, acum decedată, pe care nu am mai văzut-o de mai bine de treizeci de ani. Sunt surprins când citesc conţinutul acestui anunţ funerar. Mi-am imaginat-o mereu pe Madaline ducând o viaţă agitată, tumultuoasă, capricioasă, ani de crize şi începuturi, colaps, regret, o viaţă plină de aventuri necugetate. Mi-am imaginat mereu că s-a autodistrus, probabil a avut o moarte timpurie pe care oamenii o numesc întotdeauna *tragică*. O parte din mine credea că era posibil ca ea să fi ştiut asta, să o fi adus pe Thalia în Tinos ca să o scutească şi să o salveze de dezastrele pe care Madaline ştia că nu le poate ţine departe de fiica ei. Dar acum mi-o imaginez pe Madaline în felul în care Mamá trebuie să şi-o fi imaginat-o mereu: Madaline, cartografă, stând jos, desenându-şi calmă harta viitorului şi excluzând-o cu grijă din graniţele acestei hărţi pe fiica ei care era o povară. Şi reuşise, într-un mod spectaculos, să aibă o viaţă plină de împliniri, eleganţă şi respect, cel puţin aşa reieşea din acest anunţ funerar.

Îmi dau seama că nu pot accepta asta. Succesul Madalinei, faptul că până la urmă a ieşit basma curată. E ridicol. Unde era plata, unde era pedeapsa severă binemeritată?

Şi totuşi, în timp ce împăturem ziarul, am început să mă îndoiesc de concluziile trase după citirea enunţului, iar acest lucru să nu-mi dea pace. Ideea că am judecat-o prea dur pe Madaline, că eu şi ea, de fapt, nu eram chiar atât de diferiţi. Nu am tânjit amândoi după evadare, după reinventare, după identităţi noi?! Nu ne-am eliberat amândoi în cele din urmă, tăind sfoara ancorelor care ne ţineau acolo? Am luat asta în derâdere, spunându-mi că nu semănăm deloc, chiar dacă simt că în spatele supărării mele este, de fapt,

sentimentul de invidie, că ea reuşise în viaţă mai bine decât mine.

Am aruncat ziarul. Dacă Thalia va afla asta, nu va fi de la mine.

Mamá a adunat morcovul ras de pe masă cu un cuţit şi l-a pus într-un bol. Detesta să arunce mâncarea. Va face un borcan cu marmeladă din resturi.

– Ei bine, ai de luat o decizie importantă, Thalia, a spus ea.

Thalia m-a surprins întorcându-se spre mine şi întrebându-mă:

– Ce vei face, Markos?

– O, ştiu ce ar face *el*, a spus Mamá repede.

– Aş pleca, am spus eu, răspunzându-i Thaliei, uitându-mă la Mamá, încântat să fac pe revoltatul care credea Mamá că sunt.

Bineînţeles că vorbeam şi serios. Nu puteam să cred că Thalia ezita. Aş fi sărit în sus de bucurie să am şansa asta. O educaţie privată. La Londra.

– Ar trebui să te gândeşti la asta, a spus Mamá.

– M-am gândit deja, a răspuns Thalia ezitând.

Apoi, şi mai nehotărâtă, şi-a ridicat privirea spre Mamá:

– Dar nu vreau să fac asta.

Mamá a pus jos cuţitul. Am auzit-o expirând încet. Îţi ţinuse respiraţia? Dacă da, atunci faţa ei stoică nu trăda niciun semn de uşurare.

– Răspunsul este da. Bineînţeles că da.

Thalia s-a întins peste masă şi a apucat-o pe Mamá de încheietura mâinii.

– Mulţumesc, mătuşă Odie.

– O să spun asta o singură dată, am zis eu. Cred că e o greşeală. Faceţi amândouă o mare greşeală.

S-au întors către mine şi m-au privit.

– Vrei să plec, Markos? a întrebat Thalia.

– Da, am răspuns. O să-mi lipseşti mult, şi tu ştii asta. Dar nu poţi să dai cu piciorul unei educaţii într-o şcoală privată. Ai merge apoi la universitate. Ai putea deveni cercetătoare, om de ştiinţă, profesoară, inventatoare. Nu-ţi doreşti asta? Eşti cea mai inteligentă persoană pe care o cunosc. Ai putea fi orice vrei tu!

M-am oprit.

– Nu, Markos, a spus Thalia apăsat. N-aş putea.

A spus-o cu aşa o hotărâre încât am rămas fără replică.

Mulţi ani după aceea, când mi-am început practica în chirurgia plastică, am înţeles ceva ce nu pricepusem în acea zi în bucătărie când încercam să o conving pe Thalia să părăsească Insula Tinos pentru internat. Am învăţat că lumea, în general, nu vede ce se află înăuntrul tău, că nu dă nici doi bani pe speranţele, visele, necazurile tale, care rămân ascunse dincolo de piele şi oase. Era atât de simplu, de absurd şi de crud în acelaşi timp! Pacienţii mei ştiau asta. Vedeau că mult din ceea ce erau va fi sau putea fi pus în legătură cu simetria structurii osoase, cu spaţiul dintre ochi, cu lungimea bărbiei, cu vârful nasului, dacă aveau un unghi ideal între nas şi frunte, sau nu.

Frumuseţea este un dar imens, nemeritat, oferit la întâmplare şi în mod absurd.

Aşa că mi-am ales ca specializare medicală să estompez handicapul oamenilor ca Thalia, să rectific, cu fiecare tăietură a bisturiului, o nedreptate arbitrară, să mă opun, fie şi puţin, ordinii mondiale pe care o găseam degradantă, una în care o muşcătură de câine îi putea fura unei fetiţe viitorul, transformând-o într-o proscrisă, într-un obiect de dispreţ.

Cel puţin asta îmi spun. Presupun că mai există şi alte motive pentru care mi-am ales chirurgia plastică. Banii, de exemplu, prestigiul, statutul social. Să spun că am ales-o doar pentru Thalia ar fi prea simplu – oricât de încântătoare ar fi ideea – puţin prea ordonat şi echilibrat. Dacă am învăţat ceva la Kabul e că oamenii

se comportă confuz, imprevizibil şi sunt indiferenţi la simetriile potrivite. Dar pentru mine este ceva confortabil existenţa unui model, a unei relatări a vieţii mele care prinde formă, ca o fotografie în camera obscură, o poveste care începe încet şi susţine binele pe care am vrut mereu să-l văd în mine.

Mi-am petrecut jumătate din stagiul de practică medicală la Atena, îndepărtând riduri, ridicând sprâncene, întinzând obraji, dând o nouă formă unui nas nereuşit. Cealaltă jumătate am petrecut-o făcând ceea ce voiam *de fapt*, şi anume să zbor prin lume – în America Centrală, în Africa Subsahariană, în sudul Asiei şi în Orientul Îndepărtat – şi să lucrez cu cei mici, reparând buze despicate şi cerul gurii, înlăturând tumori faciale, reparând răni faciale. Munca la Atena nu-mi aducea prea multă satisfacţie, dar salariul era bun şi îmi permiteam astfel luxul să-mi iau săptămâni şi luni libere pentru munca voluntară.

Apoi, la începutul anului 2002, am primit un telefon la birou de la o femeie pe care o cunoşteam. O chema Amra Ademovic. Era o infirmieră din Bosnia. Ne întâlnisem la o conferinţă la Londra cu câţiva ani în urmă şi avusesem un sentiment plăcut în acel weekend, pe care l-am considerat amândoi neimportant, deşi am păstrat legătura şi ne-am mai văzut în diferite alte ocazii în particular. Spunea că lucrează acum pentru o organizaţie nonprofit din Kabul şi că erau în căutarea unui chirurg plastician care să lucreze cu cei mici – buze despicate, răni faciale provocate de resturi metalice şi de gloanţe, ceva de genul acesta. Am acceptat imediat. Intenţionam să stau trei luni la Kabul. Am plecat la sfârşitul primăverii anului 2002. Nu m-am mai întors niciodată.

Thalia vine să mă ia din portul de feriboturi. Poartă un fular verde din lână şi o haină groasă de un roz şters peste un

pulover cardigan şi blugi. Descopăr că are părul lung, acoperindu-i umerii, cu cărare pe mijloc. Lung şi alb, iar acum aceasta este ceea ce mă şochează şi mă ia pe nepregătite când o văd, şi nicidecum partea de jos a feţei mutilate. Nu că m-ar surprinde; Thalia a început să încărunţească pe la treizeci şi ceva de ani, şi zece ani mai târziu avea deja fire albe ca bumbacul. Ştiu că şi eu m-am schimbat, făcusem burtă care creştea cu încăpăţânare, aveam chelie care începuse în mod natural să se vadă, dar degradarea corpului meu e graduală, pe cât de imperceptibilă, pe atât de perfidă. Văzând-o pe Thalia cu părul alb, este cât se poate de evident, deşi şocant, că se îndreaptă sigur şi inevitabil spre bătrâneţe – şi, prin asociere, la fel mă simt şi eu.

– O să-ţi fie frig, spune ea, strângându-şi fularul în jurul gâtului. E ianuarie, sfârşitul dimineţii, cerul e înnorat şi gri. O briză rece pune frunzele ofilite din copaci în mişcare.

– Dacă vrei frig, vino la Kabul, spun eu.

Îmi iau valiza.

– Facem cum vrei tu, doctore! Cu autobuzul sau pe jos? Tu alegi.

– Hai pe jos, am spus eu.

Ne îndreptăm spre nord. Trecem prin oraşul Tinos. Bărcile cu vele şi iahturile sunt legate în portul interior. La chioşcuri se vând ilustrate şi tricouri. Oamenii beau cafea la măsuţele rotunde din faţa cafenelelor, citind ziarul sau jucând şah. Chelnerii aranjează tacâmurile pentru prânz. Peste o oră sau două, mirosul de peşte gătit se va strecura afară din bucătărie.

Thalia se aruncă cu aplomb într-o discuţie despre un nou grup de bungalouri văruite aflate în construcţie în sudul oraşului Tinos, cu vedere spre Mykonos şi Marea Egee. Vor sta acolo peste vară în primul rând turiştii sau rezidenţi înstăriţi, care au venit în Tinos din anii '90. Spune că acestea au o piscină afară şi un centru de fitness.

Mi-a trimis ani de-a rândul e-mail-uri, povestindu-mi despre aceste schimbări care rearanjează Tinosul: hotelurile de pe plajă cu antenele de satelit şi cu conexiune dial-up, cluburile de noapte, barurile, tavernele, restaurantele şi magazinele care furnizează mâncare turiştilor, taxiurile, autobuzele, mulţimile de oameni, femeile străine care fac topless pe plajă. Fermierii au acum furgonete în loc de măgari – cel puţin cei care au rămas acolo. Majoritatea au plecat cu mult timp în urmă, deşi câţiva se întorc în insulă acum, la pensie.

– Odie nu prea este mulţumită de nimic din ce se întâmplă, a spus Thalia, referindu-se la transformarea pe care a suferit-o pe insulă.

Mi-a scris şi despre asta – este vorba de aceeaşi suspiciune a vechilor locuitori ai insulei faţă de nou-veniţi şi de schimbările pe care aceştia le aduc cu ei.

– Nu pare să te deranjeze schimbarea, comentez eu.

– N-are rost să te plângi de ceea ce este inevitabil, spune ea.

Apoi adaugă:

– Odie spune: „Ei bine, e clar de ce *tu* spui asta, Thalia. Nu te-ai născut aici."

A râs tare, cu poftă.

– Ai crede că după patruzeci şi patru de ani în Tinos mi-am câştigat acest drept. Dar iată că nu.

Şi Thalia s-a schimbat mult. Chiar şi cu haina de iarnă pe ea, pot spune că a mai pus pe şolduri, a devenit mai grăsuţă – nu pufoasă, ci robustă. Văd la ea o sfidare evidentă, o ironie atunci când comentează unele lucruri pe care le fac, care bănuiesc că i se par uşor prosteşti. Strălucirea din ochii ei, râsul ei nou, cu poftă, îmbujorarea din obraz – impresia generală este cea a unei soţii de fermier. O femeie obişnuită a cărei voinţă puternică sugerează o autoritate rece şi o tenacitate pe care ar fi imprudent să le pui sub semnul întrebării.

– Cum merg afacerile? am întrebat. Mai lucrezi?

– Aşa şi aşa, spune Thalia. Ştii cum sunt vremurile.

Clătinăm amândoi din cap. La Kabul urmărisem ştirile despre pachetele de măsuri de austeritate luate de oficialităţi. Văzusem pe CNN tineri greci mascaţi, aruncând cu pietre în poliţiştii în echipament de luptă, gata să intervină cu gaze lacrimogene şi bâte.

Thalia nu are o afacere în adevăratul sens al cuvântului. Înainte de era digitală, se pricepea la toate. Mergea în casele oamenilor şi lipea tranzistoare de putere la televizoare, înlocuia condensatori de semnal în radiourile vechi cu tub. O chemau ca să repare termostatele de la frigidere, să sigileze instalaţii neetanşe. Oamenii o plăteau cu cât aveau sau credeau de cuviinţă. Iar dacă nu-şi permiteau să plătească, ea oricum îşi făcea treaba. *Nu prea am nevoie de bani*, îmi spunea ea. *O fac pentru munca în sine. Încă e o încântare pentru mine să desfac lucruri şi să văd cum funcţionează.* În aceste zile, afacerea ei este un fel de departament IT cu o singură femeie care lucrează pe cont propriu. Tot ce ştie a învăţat de una singură. Pune taxe nominale pentru a rezolva problemele calculatoarelor oamenilor, pentru a schimba setările de IP, a debloca fişierele aplicaţiilor, a mări viteza şi a rezolva problemele de upgradare şi de pornire a sistemului. Am sunat-o nu o singură dată de la Kabul, cerând ajutor când mi de bloca computerul.

Când ajungem la casa mamei, stăm câteva minute afară, lângă măslinul bătrân din curte. Văd dovada muncii şi efortului exagerat care o cuprinseseră recent pe Mamá – pereţii revopsiţi, porumbarul pe jumătate terminat, un ciocan şi o cutie de cuie deschisă pe o placă de lemn.

– Cum e? am întrebat-o.

– O, dificilă, ca întotdeauna. De asta am instalat chestia aia.

Arată spre o antenă de satelit de pe acoperiş.

– Ne uităm la telenovele străine. Cele arabe sunt cele mai bune sau cele mai proaste, ceea ce înseamnă

cam acelaşi lucru. Încercăm să ne dăm seama de intrigă. Asta o ajută să fie mai calmă şi mai puţin pretenţioasă.

A intrat repede pe uşa din faţă.

– Bine ai venit acasă! Îţi aduc ceva de mâncare.

E ciudat să fiu din nou în această casă. Văd câteva lucruri care nu-mi sunt familiare, cum ar fi fotoliul gri de piele din sufragerie şi o masă din răchită albă lângă televizor. Dar cam toate sunt acolo unde erau de obicei. Masa din bucătărie, acum acoperită cu o muşama cu un model în care alternează vinete şi pere, scaunele cu spătarul drept din bambus, vechea lampă cu ulei din suportul de răchită, şemineul cu dungi pe margini înnegrit de fum, fotografia înrămată cu mine şi Mamá – eu în tricou alb, Mamá în rochia ei bună – care încă mai atârnă în sufragerie deasupra poliţei căminului, lângă setul din porţelan al mamei aflat pe raftul cel mai de sus.

Şi totuşi, în timp ce îmi las jos valiza, mă simt ca şi cum ar exista un gol în mijlocul tuturor lucrurilor. Deceniile pe care Mamá le-a petrecut aici cu Thalia sunt nişte spaţii întunecate şi uriaşe pentru mine. În tot acest timp am fost absent. Absent de la toate mesele pe care le-au luat împreună, de la râsete, de la certuri, de la perioadele de plictiseală, de la boli, din şirul de ritualuri simple care alcătuiesc viaţa. Revenirea în casa copilăriei mă face să mă simt dezorientat, ca şi cum aş citi finalul unui roman pe care l-am început şi apoi l-am abandonat, cu mulţi ani în urmă.

– Ce zici de nişte ouă? întreabă Thalia, punându-şi un şorţ cu imprimeuri care-i acoperă pieptul şi turnând ulei într-o tigaie mică.

Se mişcă prin bucătărie cu autoritate, ca o stăpână.

– Sigur. Unde e Mamá?

– Doarme. A avut o noapte grea.

– O să-mi arunc o privire.

Thalia scoate un tel din sertar.

– Dacă o trezeşti, o să ai de-a face cu mine, doctore.

Urc în vârful degetelor treptele până la dormitor. În cameră este întuneric. O singură rază de lumină, lungă şi îngustă, pătrunde prin perdelele trase şi cade de-a lungul patului mamei. Aerul este încărcat de boală. Nu e chiar un miros, ci mai degrabă ca o prezenţă fizică. Fiecare doctor o ştie, o simte. Boala pătrunde în cameră ca aburul. Stau câteva minute la intrare, ca să le dau ochilor posibilitatea să se obişnuiască cu întunericul. Acesta e străpuns de un pătrat de lumină ce-şi schimbă culoarea pe dulapul care, bănuiesc, e pe partea de pat a Thaliei, altădată a mea. E una dintre acele rame pentru fotografii digitale. Un câmp de orez şi case din lemn acoperite cu ţiglă gri dispar ca să apară un bazar aglomerat unde atârnă în cuie capre fără piele, apoi un bărbat cu pielea închisă la culoare stând pe vine lângă un râu noroios, spălându-se pe dinţi cu degetul.

Îmi iau un scaun şi mă aşez lângă Mamá, la marginea patului. Uitându-mă la ea, acum că ochii mi s-au acomodat cu întunericul, simt cum se prăbuşeşte ceva în mine. Sunt speriat de cât de mică a devenit Mamá. Deja. Pijamalele cu motive florale par largi în jurul umerilor ei mici, pe pieptul plat. Nu sunt îngrijorat de cum doarme, cu gura deschisă şi întoarsă ca şi cum ar visa urât. Nu-mi place însă să văd că proteza dentară i s-a deplasat în timpul somnului. Pleoapele îi tremură uşor. Rămân o vreme acolo. Mă întreb: La ce te-ai aşteptat? Şi ascult bătaia ceasului de pe perete, sunetul spatulei pe tigaie, venind de jos, de la Thalia. Fac un inventar al detaliilor banale din viaţa mamei aflate în această cameră. Televizorul cu ecran plat este prins de perete, calculatorul este într-un colţ, jocul neterminat de Sudoku e pe noptieră, cu ochelarii de citit drept semn de carte, telecomanda, sticluţa cu lacrimi artificiale, un tub de unguent cu steroizi, un

tub cu adeziv pentru proteză, o sticluță cu pastile şi, pe podea, o pereche de papuci de casă pufoşi, de culoarea stridiilor. Nu i-ar fi purtat înainte. Lângă papuci, e o pungă deschisă de scutece pentru adulți. Nu pot să mă împac cu gândul că toate aceste lucruri sunt pentru mama mea. Mă împotrivesc. Se uită la mine ca nişte obiecte ale unui străin. Ale cuiva indolent, inofensiv. Ale cuiva pe care nu te-ai putea supăra niciodată.

De partea cealaltă a patului, imaginea din rama foto digitală se schimbă din nou. Urmăresc câteva. Apoi ajung la mine. Ştiu fotografiile astea. Eu le-am făcut. Când... Ce? Cutreieram pământul, presupun. Mă asiguram mereu că primesc dubluri şi îi trimiteam un set Thaliei. Iar ea le păstra. În toți aceşti ani. Thalia. Simt afecțiunea la fel de dulce ca mierea. Ea a fost sora mea adevărată, adevăratul meu Manaar, tot timpul.

Mă strigă de jos pe nume.

Mă ridic repede. La ieşirea din cameră, ceva îmi atrage atenția. Ceva înrămat, atârnat pe perete sub ceas. Nu prea îmi dau seama în întuneric despre ce este vorba. Îmi aprind telefonul mobil şi mă uit la lumina lui argintie. E un articol semnat Associated Press despre organizația nonprofit cu care lucrez la Kabul. Îmi amintesc interviul. Jurnalistul era un tip plăcut, cu origini americane şi coreene, care se bâlbâise puțin. Împărțisem o farfurie de *qabuli**. În centrul articolului se află o fotografie de grup. Eu, câțiva copii, Nabi în spate, stând rigid, cu mâinile la spate, uitându-se în acelaşi timp cu o presimțire rea, cu timiditate, cu demnitate, aşa cum fac de obicei afganii în fotografii. E şi Amra acolo, cu fiica adoptată, Roshi. Toți copiii zâmbesc.

– Markos.

Închid telefonul mobil şi cobor la parter.

---

* Pilaf afgan cu orez brun, stafide şi miel.

Thalia îmi pune în față un pahar cu lapte şi o farfurie caldă cu ouă pe un pat de roşii.

– Nu-ți face griji, am îndulcit deja laptele.

– Ți-ai amintit!

Se aşază şi ea, fără să se deranjeze să-şi dea şorțul jos. Îşi pune coatele pe masă şi mă priveşte în timp ce mănânc, tamponându-şi din când în când obrazul stâng cu o batistă.

Îmi amintesc de toate momentele în care am încercat să o conving să mă lase să lucrez la fața ei. I-am spus că tehnicile chirurgicale au avansat mult din anii '60 încoace şi că eram sigur că pot, dacă nu să repar, atunci cel puțin să îmbunătățesc semnificativ deformarea feței. Însă Thalia m-a refuzat, spre marea mea dezamăgire şi surpriză. *Asta e ceea ce sunt*, mi-a spus ea. Un răspuns insipid, nesatisfăcător, am crezut în acel moment. Ce însemna asta? Atunci nu am înțeles. Îmi veneau în minte imagini cu oameni închişi pentru tot restul vieții, temându-se să iasă, înspăimântați la gândul că vor trebui să promită ceva, că se vor schimba, că vor înfrunta o viață nouă dincolo de sârma ghimpată şi de turnurile de pază.

Oferta mea pentru Thalia mai este valabilă şi acum. Ştiu însă că nu o va accepta. Dar acum înțeleg de ce. Pentru că avea dreptate – asta *e* ceea ce e. Nu pot pretinde că ştiu cum ar fi fost dacă eu ar fi trebuit să mă uit în oglindă la acea față, în fiecare zi, să mă gândesc la această nenorocire şi să-mi adun forțele să o accept. Toate acestea ar fi presupus tensiune maximă, efort şi răbdare. Acceptarea ei s-a conturat încet, cu anii, la fel ca stâncile de pe plajă sculptate de fluxurile şi refluxurile care le lovesc. Câinelui i-a luat câteva minute să-i facă Thaliei fața aşa, iar ei i-a luat o viață să o modeleze într-o identitate. Nu m-ar lăsa să stric totul cu bisturiul meu. Ar fi ca şi cum aş face o rană nouă peste cea veche.

Înting în ouă, ştiind că va fi mulțumită, chiar dacă nu prea mi-e foame.

– Sunt bune, Thalia.

– Deci, ai emoții?

– Ce vrei să spui?

Se întinde în spate şi trage un sertar de sub blatul de bucătărie. Scoate o pereche de ochelari de soare cu lentile pătrate. Îmi ia un moment să-mi amintesc. Eclipsa.

– A, bineînțeles!

– Mai întâi, spune ea, m-am gândit pur şi simplu să o privim printr-un orificiu. Dar Odie mi-a spus apoi că vii. Şi am zis: „Ei bine, atunci să o facem cu stil."

Vorbim puțin despre eclipsa care trebuia să aibă loc a doua zi. Thalia spune că va începe de dimineață şi că va atinge apogeul pe la prânz sau cam aşa ceva. S-a interesat de vreme şi a răsuflat uşurată că deasupra insulei nu vor apărea nori. Mă întreabă dacă mai vreau ouă şi îi spun că da, iar ea îmi povesteşte despre un nou Internet café care s-a deschis pe locul vechii case de amanet a domnului Roussos.

– Am văzut fotografiile, spun eu. Sus. Şi articolul.

Strânge cu mâna firimiturile de pe masă şi le aruncă peste umăr în chiuvetă, fără să se uite.

– A, a fost simplu! Adică, să le scanez şi să le încarc. Partea cea mai grea a fost să le organizez pe țări. A trebuit să stau şi să încerc să ghicesc, pentru că nu trimiți niciodată detalii în afară de fotografii. A fost foarte clară în legătură cu asta, să le aibă organizate pe țări. Trebuia să le aibă aşa. A insistat.

– Cine?

Oftează.

– „Cine?" întreabă ea. Odie. Cine altcineva?

– A fost ideea ei?

– Şi articolul la fel. Ea l-a găsit pe internet.

– Mamá a căutat informații despre mine?

– Nu ar fi trebuit să o învăț niciodată. Acum nu o să se mai oprească.

Chicoteşte.

– Te verifică în fiecare zi. E adevărat. Ai pe cineva care te caută insistent pe net, Markos Varvaris.

Mamá coboară la începutul după-amiezei. Poartă un halat de baie albastru închis şi papucii pufoşi de casă pe care am ajuns deja să-i detest. Arată ca şi cum abia s-ar fi pieptănat. Mă simt uşurat să văd că pare să se mişte normal în timp ce coboară scările şi-şi deschide braţele spre mine, zâmbindu-mi adormită.

Stăm la măsuţa de cafea.

– Unde e Thalia? întreabă ea, suflând în ceaşcă.

– A plecat să cumpere nişte bunătăţi. Pentru mâine. E al tău, Mamá?

Arăt spre un baston care stă sprijinit de zid în spatele noului fotoliu. Nu-l observasem când am intrat în casă.

– O, abia dacă îl folosesc. Doar în zilele proaste. Şi pentru plimbări lungi. Chiar şi atunci, mai mult pentru pacea minţii, spune ea, refuzând cu hotărâre să ia problema în serios, ceea ce mă face să-mi dau seama că, de fapt, se foloseşte de el mult mai mult decât o arată. Pentru tine îmi fac griji. Veştile din ţara aia sunt îngrozitoare! Thalia nu vrea să le ascult. Spune că or să mă agite.

– Avem şi noi problemele noastre, spun eu, dar, în general, oamenii îşi duc viaţa ca şi până acum. Şi am întotdeauna grijă, Mamá.

Bineînţeles că omit să-i spun faptul că s-a tras de peste stradă în casa în care locuiesc sau că au avut loc recent valuri de atacuri asupra celor care aduc ajutoare străine, sau că prin *a avea grijă* înţeleg că am început să iau mereu cu mine un pistol de 9 mm când merg cu maşina prin oraş, ceea ce, în primul rând, nici măcar nu am voie.

Mamá soarbe din cafea şi se dă puţin înapoi. Nu sunt sigur dacă se simte bine. Nu sunt sigur dacă a adormit, dacă s-a adâncit în ea însăşi, aşa cum fac

bătrânii, sau dacă este doar o tactică să nu mă prindă minţind sau dezvăluindu-i lucruri care ar supăra-o.

– Ne-ai lipsit de Crăciun, spune ea.

– Nu am putut să mă eliberez, Mamá.

Dă din cap.

– Eşti aici acum. E ceea ce contează.

Iau şi eu o gură de cafea. Îmi amintesc că în copilărie luam micul dejun împreună cu Mamá, la masa asta, în fiecare dimineaţă, într-o linişte aproape solemnă, înainte să plecăm la şcoală. Ne adresam atât de puţine cuvinte.

– Ştii, Mamá, şi eu îmi fac griji pentru tine.

– Nu-i nevoie. Eu am mare grijă de mine.

O sclipire a mândriei ei, sfidătoare, ca o licărire slabă în ceaţă.

– Dar pentru cât timp?

– Cât de mult o să pot.

– Şi când nu o să mai poţi ce o să faci atunci?

Nu vreau să o provoc. Întreb doar pentru că nu ştiu. Nu ştiu care va fi rolul meu sau dacă voi avea măcar unul.

Se uită calmă la mine. Apoi adaugă o linguriţă de zahăr în ceaşca ei, amestecând uşor în ea.

– E amuzant, Markos, dar majoritatea oamenilor fac exact pe dos. Cred că trăiesc aşa cum vor. Dar, ceea ce îi ghidează de fapt, e lucrul de care le e frică. Ceea ce *nu* vor.

– Nu mă prind, Mamá.

– Ei bine, să te luăm pe tine ca exemplu. Ai plecat de aici. Ţi-ai făcut o viaţă. Ţi-a fost mereu frică să nu cumva să te fi reţinut aici cu mine. Te temeai să nu te trag înapoi. Sau hai să o luăm pe Thalia. A rămas aici pentru că nu voia să se mai holbeze oamenii la ea.

O privesc în timp ce bea din cafeaua în care mai pune o linguriţă plină de zahăr. Îmi amintesc cum, în necunoştinţă de cauză, m-am simţit întotdeauna un băiat care încerca să se ia la ceartă cu ea. Vorbea într-un fel anume care nu mai lăsa loc de replică, luându-mă prin învăluire şi spunându-mi adevărul

exact de la început, limpede şi direct. Eram mereu învins şi mă simţeam dezarmat înainte să apuc să spun mai mult de un cuvânt. Mi s-a părut mereu nedrept.

– Dar tu, Mamá? întreb eu. De ce ţi-e frică? Ce nu vrei?

– Să fiu o povară.

– Nu o să fii.

– O, ai dreptate, Markos!

La această remarcă misterioasă mă cuprinde o nelinişte. Îmi zboară gândul la scrisoarea pe care mi-o dăduse Nabi la Kabul, confesiunea sa postumă. Pactul pe care Suleiman Wahdati îl făcuse cu el. Nu mă pot abţine să nu mă întreb dacă Mamá nu a încheiat un pact similar cu Thalia, dacă nu a ales-o pe Thalia să o salveze când va veni timpul. Ştiu că Thalia ar putea face asta. E puternică acum. Ar salva-o pe Mamá.

Mamá îmi studiază faţa cu atenţie.

– Ai viaţa şi munca ta, Markos, spune ea mai blând acum, schimbând cursul conversaţiei, ca şi cum ar fi intrat în mintea mea şi mi-ar fi văzut îngrijorarea.

Protezele dentare, scutecele, papucii de casă pufoşi – m-au făcut să o subestimez. Încă e stăpână pe situaţie. Va fi întotdeauna.

– Nu vreau să te trag în jos.

În cele din urmă, o minciună – acest ultim lucru pe care îl spune – dar o minciună blândă. Nu pe mine m-ar trage în jos. Ştie asta la fel de bine ca şi mine. Sunt absent, sunt la mii de kilometri depărtare. Toată munca şi truda ar cădea pe Thalia. Dar Mamá mă include şi pe mine, acordându-mi ceva ce nu am câştigat şi nici nu am încercat să câştig.

– N-ar fi aşa, spun eu încet.

Mamá zâmbeşte.

– Apropo de munca ta, cred că ştii că nu prea am fost de acord când te-ai hotărât să pleci în ţara aia.

– Am bănuit, da.

– Nu am înţeles de ce ai plecat. De ce ai renunţat la tot – la practică, la bani, la casa din Atena pentru care ai muncit – şi te-ai refugiat în locul ăla periculos?

– Am avut eu motivele mele.

– Ştiu.

Îşi ridică ceaşca la buze, apoi o pune jos fără să fi luat vreo înghiţitură.

– La naiba, nu sunt bună la asta, spune ea încet, aproape timidă, dar ce încerc să-ţi spun e că te-ai dovedit a fi bun până la urmă. M-ai făcut să fiu mândră de tine, Markos.

Mă uit la mâinile mele. Îi simt cuvintele pătrunzându-mi prin piele. M-a speriat. M-a luat prin surprindere. Cu ce a zis. Sau cu lumina blândă din ochii ei atunci când a spus asta. Nu ştiu ce se aşteaptă să-i răspund.

– Mulţumesc, Mamá, reuşesc să îngaim.

Nu pot spune mai multe, stăm în linişte o vreme, în aerul greu, încărcat de conştiinţa timpului pierdut şi a ocaziilor irosite.

– Voiam să te întreb ceva, spune Mamá.

– Ce anume?

– James Parkinson. George Huntington. Robert Graves. John Down. Acum şi confratele ăsta al meu, Lou Gehrig. Cum de au ajuns bărbaţii să pună monopol şi pe numele bolilor?

Clipesc, iar mama clipeşte şi ea, apoi râde şi eu la fel. Chiar dacă înăuntrul meu sunt distrus.

În dimineaţa următoare, stăm întinşi afară pe şezlonguri. Mamá poartă un fular gros şi un hanorac parka gri şi stă cu picioarele sub o pătură din lână care îi ţine de cald împotriva frigului aspru. Bem cafea şi gustăm din gutuia coaptă cu aromă de scorţişoară pe care Thalia a cumpărat-o pentru această ocazie. Ne uităm prin ochelarii de eclipsă la cer. Soarelui îi lipseşte o bucăţică din marginea nordică, arată cumva ca logo-ul de pe laptopul Apple pe care Thalia îl deschide periodic ca să posteze comentarii pe un forum online. Peste tot pe stradă,

oamenii s-au aşezat pe trotuare s-au urcat pe acoperişul caselor ca să privească spectacolul. Câțiva şi-au dus familiile la celălalt capăt al insulei, unde au fost instalate telescoape de Societatea Astronomică Elenă.

– Când trebuie să atingă apogeul? întreb eu.

– Aproape de zece şi jumătate, spune Thalia.

Îşi ridică ochelarii şi se uită la ceas.

– Cam într-o oră.

Îşi freacă mâinile cu nerăbdare şi tastează ceva pe laptop.

Le privesc pe amândouă, pe Mamá cu ochelarii ei negri, cu mâinile străbătute de vene albastre aşezate pe piept, pe Thalia care apasă furioasă pe taste, cu părul alb ieşindu-i de sub fesul pe care-l purta pe cap.

Te-ai dovedit a fi bun.

Noaptea trecută, întins pe canapea, în timp ce mă gândeam la ce spusese Mamá, gândurile mi-au zburat la Madaline. Mi-am amintit cum, copil fiind, sufeream din cauza tuturor acelor lucruri pe care Mamá nu le făcea, dar alte mame da. Să mă țină de mână în timp ce mergeam. Să mă aşeze la ea în poală, să-mi citească poveşti înainte de culcare, să mă sărute de noapte bună. Aceste lucruri erau adevărate. Dar, în toți acei ani, nu ştiusem un adevăr mult mai mare, ce zăcea nemărturisit şi neapreciat, îngropat adânc sub ceea ce-mi doream cel mai mult. Şi anume faptul că mama mea nu m-ar părăsi niciodată. Acesta era cadoul ei pentru mine, să ştiu sigur că nu-mi va face ceea ce i-a făcut Madaline Thaliei. Era mama mea şi nu m-ar fi părăsit. Acceptasem şi mă aşteptasem pur şi simplu la o astfel de atitudine. Nu-i mulțumisem niciodată pentru asta mai mult decât îi mulțumisem soarelui că strălucea deasupra mea.

– Priviți! exclamă Thalia.

Dintr-odată, pretutindeni în jurul nostru – pe jos, pe pereți, pe haine – se materializaseră seceri mici de lumină, soarele în formă de semilună strălucind printre frunzele măslinului din curte. Zăresc o lumină în formă

de semilună pe cafeaua din cană, în timp ce alta dansează pe şireturile mele.

– Arată-mi mâinile, Odie, spune Thalia. Repede!

Mamá îşi deschide mâinile cu palmele în sus. Thalia scoate din buzunar un pătrat de sticlă tăiată. O ține deasupra mâinilor mamei. Dintr-o dată, curcubeie mici în formă de semilună tremură pe pielea ridată a mâinilor mamei. Ea cască gura.

– Uită-te la asta, Markos, spune Mamá, râzând nestânjenită, cu încântare, ca o şcolăriță.

Nu i-am mai văzut niciodată zâmbetul atât de pur, atât de nevinovat.

Stăm toți trei şi ne uităm la curcubeiele mici care tremură pe mâinile mamei, iar eu simt o tristețe şi o durere veche, ca nişte gheare în gâtul meu.

Te-ai dovedit a fi bun.

M-ai făcut să fiu mândră de tine, Markos.

Am cincizeci şi cinci de ani. Am aşteptat toată viața să aud aceste cuvinte. E prea târziu acum pentru asta? Pentru noi? Am irosit prea multe pentru prea mult timp eu şi Mamá? O parte din mine crede că ar fi mai bine să continuăm cum am făcut până acum, să ne comportăm ca şi cum nu am şti cât de nepotrivit ne-am purtat unul cu celălalt. E mai puțin dureros aşa. Poate ar fi fost mai bine ca acest capitol să nu aibă loc, pentru că era deja târziu. Această licărire fragilă, tremurătoare a relației pe care am fi putut-o avea mereu. Tot ce ar putea genera ar fi regret, îmi spun eu, şi la ce ar fi bun regretul? Nu aduce nimic înapoi. Ce am pierdut este irecuperabil.

Şi totuşi, când mama îmi spune:

– Nu-i frumos, Markos?

Îi răspund:

– Ba da, Mamá. E frumos.

Simt ceva deschizându-se înăuntrul meu, mă întind şi îi iau mâna în mâna mea.

9.

Iarna 2010

Când eram mică, eu şi tata aveam un ritual în fiecare seară. După ce spuneam de douăzeci şi unu de ori *Bismillah** şi tata mă învelea cu pătura, se aşeza lângă mine şi culegea visele rele din capul meu, prinzându-le între degetul mare şi arătător. Degetele lui se mutau de pe frunte pe tâmple, căutau cu răbdare în spatele urechilor, în spatele capului, iar el scotea un *pocnet* – la fel ca atunci când destupi o sticlă – la fiecare coşmar pe care îl scotea din creierul meu. Ascundea visele, unul după altul, într-un sac invizibil pe care-l ţinea în poală şi îl strângea tare cu şiretul. Se uita apoi prin aer căutând vise fericite care să le înlocuiască pe cele pe care le prinsese. Îl priveam ridicându-şi uşor capul şi încruntându-se, cercetând totul cu privirea, ca şi cum s-ar fi străduit să audă o muzică din depărtare. Îmi ţineam respiraţia, aşteptând momentul în care pe faţa tatălui meu se aşternea zâmbetul şi rostea melodios: *A, aici e unul*, şi-şi ţinea mâinile căuş, lăsând visul să aterizeze în palmele sale la fel cum cade o frunză rotindu-se dintr-un copac. Uşurel apoi, atât de uşurel – tata spunea că toate lucrurile bune în viaţă sunt fragile şi uşor de pierdut – îşi ridica mâinile spre

* În numele Domnului, abreviere de la *Bismillah-ir-Rahman-ir-Rahim*, cuvinte rostite de musulmani ca binecuvântare care precedă aproape toate surele din Coran.

fața mea, își freca palmele de frunte și lăsa fericirea să-mi pătrundă în minte.

Ce o să visez la noapte, Baba? întrebam eu.

A! Ei bine, noaptea asta este una specială, spunea el întotdeauna, înainte să se apuce să-mi povestească despre ea. Inventa pe moment o poveste. În unul din visele pe care mi le dăruise, devenisem cea mai faimoasă pictoriță din lume. În altul, eram regină peste o insulă vrăjită și aveam un tron zburător. Mi-a dat chiar și unul despre desertul meu preferat, Jell-O. Aveam puterea, cu o mișcare din baghetă, să transform orice în Jell-O – un autobuz de la școală, Empire State Building, ba chiar și întregul Ocean Pacific, dacă voiam. Nu o dată am salvat planeta de la distrugere, făcând o mișcare cu bagheta în fața unui meteorit care o amenința. Tata, care nu vorbea niciodată mult despre tatăl lui, spunea că de la el a moștenit abilitatea asta de a spune povești. Spunea că, atunci când era băiat, tatăl lui îl lua uneori – dacă avea chef, ceea ce nu se întâmpla des – și îi spunea povești cu *djinn-i*, cu zâne și *div-i*.

În unele nopți, făceam schimb de roluri cu Baba. El închidea ochii, iar eu îmi treceam palmele pe deasupra feței lui, începând cu fruntea, pe deasupra bărbii țepoase de pe obraji și a firelor aspre din mustață.

Deci, ce o să visez la noapte? șoptea el, luându-mi mâinile în mâinile lui. Și zâmbea. Pentru că știa deja ce vis îi dădusem. Era mereu același. Visul în care el și sora lui mai mică stau întinși sub un măr în floare, trăgând un pui de somn la amiază. Soarele cald le încălzea obrajii, iar lumina lui cădea în iarbă, peste frunze și în mulțimea de flori de măr.

Am fost singură la părinți și de cele mai multe ori mă simțeam singură. După ce m-au avut pe mine, părinții mei, care se întâlniseră în Pakistan când aveau amândoi vreo patruzeci de ani, s-au hotărât să nu mai sfideze soarta a doua oară. Îmi amintesc cum mă uitam cu invidie la toți copiii din cartier, de la școală, care aveau

un frate sau o soră mai mică. Cât de confuză eram de modul în care unii dintre ei se purtau cu ceilalți, fără să-şi dea seama cât de norocoşi erau. Se comportau ca nişte câini sălbatici. Se ciupeau, se loveau, se împingeau, se trădau unul pe altul cum le trecea prin minte. Şi mai şi râdeau. Nu vorbeau unul cu celălalt. Eu nu înțelegeam deloc un astfel de comportament. Mi-am petrecut cei mai mulți ani ai copilăriei tânjind după un frate sau o soră. Ceea ce îmi doream *cu adevărat* era să fi avut o soră geamănă, cineva care să fi plâns lângă mine în pătuț, să doarmă cu mine, să fie hrănită la sânul Mamei împreună cu mine. Cineva pe care să-l iubesc necondiționat, din toată inima, şi în acea față să mă regăsesc pe mine.

Aşa că sora mai mică a lui Baba, Pari, era însoțitoarea mea secretă, invizibilă tuturor mai puțin mie. Era sora *mea*, cea pe care mi-am dorit-o mereu. O vedeam în oglinda de la baie când ne spălam dimineața pe dinți, una lângă cealaltă. Ne îmbrăcam împreună. Mă urma la şcoală şi stătea alături de mine în clasă – uitându-mă drept la tablă, puteam zări mereu cu coada ochiului părul ei negru şi profilul de porțelan. O luam cu mine în pauză la locul de joacă, îi simțeam prezența în spatele meu când mă dădeam pe tobogan sau săream de la o bară la cealaltă. După şcoală, când stăteam în bucătărie şi făceam schițe, desena cu răbdare lângă mine sau se uita pe fereastră până terminam ce lucram şi mergeam afară să sărim coarda, cu umbrele noastre gemene sărind pe asfalt.

Nimeni nu ştia de jocurile mele cu Pari. Nici măcar tata. Era secretul meu.

Uneori, când nu era nimeni prin preajmă, mâncam struguri şi vorbeam încontinuu – despre jucării, despre cele mai gustoase cereale, despre desenele animate care ne plăceau, despre copiii de la şcoală care nu ne erau simpatici, despre profesorii care erau foarte exigenți. Aveam aceeaşi culoare preferată (galbenul), ne plăcea aceeaşi înghețată (de cireşe negre), ne uitam

la aceeaşi emisiune la televizor (*Alf*) şi voiam amândouă să devenim artiste când aveam să fim mari. Îmi imaginam că arătăm amândouă exact la fel, pentru că, până la urmă, eram gemene. Uneori aproape că puteam să o văd – chiar *să o văd*, vreau să spun – exact la limita unghiului meu vizual. Am încercat să o desenez şi, de fiecare dată, le-am dat ochilor aceeaşi lumină verde, uşor inegală, pe care o aveau şi ochii mei, acelaşi păr negru ondulat, aceleaşi sprâncene lungi şi îmbinate, care aproape se atingeau. Dacă mă întreba cineva, spuneam că mă desenasem pe mine.

Povestea despre cum şi-a pierdut tatăl meu surioara îmi era la fel de familiară ca şi poveştile pe care mi le spusese mama despre Profet, poveşti pe care le-am învăţat din nou mai târziu, când m-au înscris la şcoala de duminică la o moschee din Hayward. Totuşi, în ciuda familiarităţii relatării, ceream în fiecare seară să aud din nou povestea lui Pari, prinsă în atracţia gravitaţiei ei. Poate doar pentru că purtam acelaşi nume. Poate de asta simţeam o legătură între noi, neclară, confuză, învăluită în mister, dar, cu toate acestea, adevărată. Era însă mai mult decât atât. Mă simţeam *atinsă* de ea, ca şi cum fusesem marcată de ceea ce i se întâmplase. Eram interconectate, simţeam, printr-un ordin nevăzut, în feluri pe care nu le înţelegeam în întregime, că eram conectate dincolo de numele noastre, de legăturile noastre de familie, ca şi cum, împreună, am fi completat un puzzle.

Eram sigură că, dacă aş asculta cu multă atenţie povestea ei, aş descoperi ceva legat de mine însămi.

Crezi că tatăl tău a fost trist? Că a vândut-o?

Unii oameni îşi ascund tristeţea foarte bine, Pari. Aşa era el. Nu ai fi putut spune asta uitându-te la el. Era un om puternic. Dar cred că da, cred că era trist înăuntrul lui.

Tu eşti?

Tata zâmbea şi spunea: *De ce ar trebui să fiu când te am pe tine?* Dar chiar şi la vârsta aceea mi-am dat seama. Era ca un semn din naştere pe faţa lui.

De fiecare dată când vorbeam despre asta, în mintea mea se năştea o fantezie. În fantezia asta, economiseam toţi banii, nu cheltuiam nici măcar un dolar pe bomboane sau abţibilduri, iar când porcuşorul meu de economii avea să fie plin – deşi nu era deloc un porcuşor, ci o sirenă care stătea pe o stâncă – l-aş fi spart, aş fi băgat toţi banii în buzunar şi aş fi plecat în căutarea surorii tatălui meu, oriunde ar fi fost ea, şi, când aş fi găsit-o, aş fi răscumpărat-o şi i-aş fi adus-o lui Baba. L-aş fi făcut foarte fericit pe tata. Nu-mi doream nimic mai mult pe lume decât să fiu cea care-i înlătură tristeţea.

Deci ce o să visez în noaptea asta? întreba Baba.

Ştii deja.

Un alt zâmbet. *Da, ştiu.*

Baba?

Mmm?

Era o soră bună?

Era perfectă.

Mă săruta pe obraji şi mă învelea cu pătura până la gât. La uşă, imediat după ce stingea lumina, se oprea.

Era perfectă, spunea el. *Ca şi tine.*

Aşteptam mereu până închidea uşa înainte să mă dau jos din pat, să mai iau o pernă şi să o aşez lângă a mea. Adormeam în fiecare noapte simţind inimi gemene bătându-mi în piept.

Mă uit la ceas în timp ce virez pe autostradă de la intrarea pe Old Oakland Road. E deja douăsprezece şi jumătate. Îmi va lua cel puţin patruzeci de minute să ajung la aeroportul din San Francisco, cu condiţia să nu fie vreun accident sau lucrări pe autostrada 101. În plus, *este* un zbor internaţional, aşa că va trebui să treacă pe la vamă, ceea ce îmi va mai da poate un pic de timp. Trec pe banda stângă şi măresc viteza Lexus-ului până la optzeci de kilometri pe oră.

Îmi amintesc un mic miracol al unei conversații pe care o avusesem cu Baba, cam cu o lună în urmă. Schimbul de cuvinte a fost ca un balsam pentru suflet. Întârziasem cu prânzul, iar el şi-a întors capul spre mine din fotoliul lui şi a remarcat, pe cel mai blând ton critic posibil, că eram programată genetic să nu fiu punctuală. *La fel ca mama ta, Domnul să o odihnească!*

Dar, pe de altă parte, a continuat zâmbind, ca să mă liniştească parcă: *nu există om fără cusur.*

Aşa că acesta este cusurul minor pe care Domnul mi l-a scos în cale, atunci? am întrebat eu, punându-i farfuria cu orez şi fasole în poală. *Întârzierea obişnuită?*

Şi a făcut-o şovăind atât de mult, aş putea adăuga. Baba s-a întins după mâinile mele. *Atât de aproape, atât de aproape de perfecțiune te-a făcut.*

Ei bine, dacă vrei, o să-ți mai împărtăşesc câteva.

Le ai ascunse, nu?

O, grămezi! Gata să apară. Pentru când vei fi bătrân şi neajutorat.

Sunt *bătrân şi neajutorat.*

Acum vrei să-mi fie milă de tine.

Încerc să găsesc un post de radio care să-mi placă, schimbând de pe dezbateri, pe country, jazz, pe mai multe dezbateri. Îl opresc. Sunt neliniştită şi emoționată. Mă întind după telefonul care se află pe scaunul de lângă mine. Sun acasă şi las telefonul deschis în poală.

– Alo?

– *Salaam, Baba.* Eu sunt.

– Pari?

– Da, Baba. E totul bine acasă cu tine şi cu Hector?

– Da. E un tânăr minunat. A făcut ouă. Le-am mâncat cu pâine prăjită. Unde eşti?

– Sunt în maşină, spun eu.

– Te duci la restaurant? Nu eşti în tură azi, nu?

– Nu, sunt în drum spre aeroport, Baba. Iau pe cineva.

– OK. O să o rog pe mama ta să ne pregătească prânzul, spune el. Ne-ar putea aduce ceva de la restaurant.

– În regulă, Baba.

Spre uşurarea mea, nu o mai menţionează din nou. Dar, în unele zile, nu se mai opreşte. *De ce nu-mi spui unde e, Pari? I se face o operaţie? Nu mă minţi! De ce mă minte toată lumea? A plecat? E în Afganistan? Atunci plec şi eu! Mă duc la Kabul şi nu mă poţi opri.* Tot timpul facem aşa, Baba plimbându-se confuz prin cameră, eu alimentându-l cu minciuni, încercând să-i distrag atenţia cu colecţia de cataloage de amenajare a casei sau cu ceva de la televizor. Uneori merge, însă alteori păcălelile mele nu ţin. Se îngrijorează până îi dau lacrimile şi devine isteric. Se loveşte peste cap şi se leagănă în faţă şi în spate pe scaun, suspinând, cu picioarele tremurându-i, şi atunci trebuie să-i dau un Ativan. Aştept să închidă ochii şi, când o face în sfârşit, mă aşez pe canapea, extenuată cu respiraţia tăiată, aproape în lacrimi. Mă uit cu dor la uşa de la intrare şi la ce se află dincolo de aceasta şi vreau să trec prin ea şi să continui să merg. Atunci Baba geme în somnul său, iar eu mă dau în spate, simţindu-mă vinovată.

– Pot să vorbesc cu Hector, Baba?

Aud cum îşi dau din mână în mână receptorul. În fundal, zgomotul unui public oftând într-o emisiune de divertisment, apoi aplauze.

– Bună, domnişoară.

Hector Juarez locuieşte peste drum de noi. Suntem vecini de mult timp şi am devenit prieteni în ultimii ani. Vine pe la noi de câteva ori pe săptămână şi atunci eu şi el mâncăm chestii nesănătoase, ne uităm la tâmpenii la televizor până noaptea târziu, cel mai adesea la reality-showuri. Înfulecăm pizza rece şi clătinăm din cap cu o fascinaţie morbidă la vederea maimuţărelilor de pe ecran. Hector a fost în marină şi a staţionat în sudul Afganistanului. Cu câţiva ani în urmă, a fost grav rănit într-un atentat cu dispozitive explozive improvizate. Toată lumea din bloc şi-a făcut apariţia

când, în sfârşit, s-a întors de la VA*. Părinţii lui agăţaseră o pancartă cu *Bine ai venit acasă, Hector!* în curtea din faţă, aduseră baloane şi o mulţime de flori. Toată lumea a bătut din palme când părinţii s-au oprit în faţa casei. Mai mulţi vecini pregătiseră plăcinte. Oamenii îi mulţumeau pentru ce făcuse pentru ţară. Îi spuneau: *Fii puternic acum! Domnul să te binecuvânteze!* Tatăl lui Hector, Cesar, a venit la noi câteva zile mai târziu şi am instalat împreună cu el aceeaşi rampă pentru cărucioare pe care Cesar o construise în faţa casei lui, care ducea la uşa din faţă, cu steagul american înălţat deasupra. Îmi amintesc că, în timp ce lucram amândoi la rampă, am simţit nevoia să-i cer iertare lui Cesar pentru ce i se întâmplase lui Hector în ţara natală a tatălui meu.

– Bună, spun eu. M-am gândit să văd ce faceţi.

– E totul bine, spune Hector. Am mâncat. Am făcut *Price Is Right*. Ne răcorim acum cu *Wheel*. Următorul e *Feud*.

– Au! Scuze.

– Pentru ce, *mija*? Ne simţim bine. Nu-i aşa, Abe?

– Mulţumesc că i-ai făcut ouă, spun eu.

Hector vorbeşte puţin în şoaptă.

– Clătite, de fapt. Şi ce crezi? I-au plăcut la nebunie. A mâncat vreo patru.

– Chiar îţi rămân datoare.

– Hei, chiar mi-a plăcut tabloul nou, domnişoară. Acela cu puştiul care poartă o pălărie caraghioasă. Abe mi l-a arătat. Şi el era mândru. A spus ceva de genul: Bravo! *Ar trebui* să fii mândru, omule!

Zâmbesc în timp ce schimb benzile ca să-l las să treacă pe un şofer care merge exact în spatele meu.

– Poate că ştiu acum ce o să-ţi iau cadou de Crăciun.

– Aminteşte-mi din nou de ce *nu putem* să ne căsătorim? spune Hector.

---

* Abreviere de la *Veterans Affairs*, Departamentul American de Probleme ale Veteranilor.

Îl aud pe Baba protestând în fundal, iar pe Hector râzând, departe de receptor.

– Glumesc, Abe. Ia-mă uşor. Sunt un invalid.

Apoi, către mine:

– Cred că tatăl tău tocmai mi-a arătat paştunul dinăuntrul lui.

Îi amintesc să-i dea lui Baba pastilele înainte de prânz şi închid.

Este ca şi cum aş vedea fotografia unei personalităţi de la radio, care nu arată niciodată aşa cum ţi-ai imaginat-o când îi asculţi vocea în maşină. În primul rând, e în vârstă. Sau destul de în vârstă. Bineînţeles că ştiam asta. Făcusem calculele şi estimasem că trebuie să fi trecut cu puţin de şaizeci de ani. Doar că e greu să împac această femeie subţire, cu părul cărunt, cu fetiţa pe care mi-am imaginat-o mereu, de trei ani, cu părul negru şi ondulat şi cu sprâncene lungi, care aproape se întâlneau, la fel ca ale mele. Şi e mai înaltă decât mi-am închipuit. Îmi dau seama de asta, chiar dacă stă jos pe o bancă lângă un chioşc unde se vând sendvişuri, uitându-se cu timiditate în jur, ca şi cum s-ar fi rătăcit. Are umerii mici şi o statură delicată, o faţă plăcută, părul întins, dat pe spate, prins cu o bentiţă croşetată. Poartă cercei din jad, blugi şterşi, un pulover-tunică lung de culoare roz-portocaliu şi o eşarfă galbenă strânsă în jurul gâtului cu lejera eleganţă europeană. Mi-a scris în ultimul e-mail că va purta această eşarfă ca să o pot repera mai uşor.

Nu m-a văzut încă. Mai zăbovesc câteva minute printre călătorii care împing prin terminal cărucioarele cu bagaje şi şoferii care ţin pancarte cu numele celor pe care îi aşteaptă. Inima începe să-mi bată tare şi îmi spun: *E ea. E ea. E chiar ea.* Apoi privirile noastre se întâlnesc şi citesc pe faţa ei că mă recunoaşte. Îmi face cu mâna.

Ne întâlnim lângă bancă. Îmi zâmbeşte şi simt cum genunchii mi se înmoaie. Are exact zâmbetul lui Baba –

în afară de un gol cât o boabă de orez între incisivii de sus – strâmb pe stânga, făcând ochii mici, aproape să-i închidă, înclinându-şi uşor capul. Se ridică şi îi observ mâinile, încheieturile noduroase, degetele îndepărtate de cel mare la prima articulaţie, umflăturile cât năutul la încheietura mâinii. Simt cum mi se strânge stomacul, pare atât de dureros.

Ne îmbrăţişăm, iar ea mă sărută pe obraji. Pielea ei este moale ca mătasea. Când ne dăm drumul, mă ţine la distanţă, cu mâinile pe umerii mei, şi se uită la faţa mea ca şi cum ar evalua o pictură. Îi văd ochii în lacrimi, dar plini de fericire.

– Îmi cer scuze că am întârziat.

– Nu-i nimic, spune ea. Sunt în sfârşit cu tine! Mă bucur atât de mult – *Is nussing. At lass, too be weez yoo!* Accentul franţuzesc e mai pronunţat decât la telefon.

– Şi eu mă bucur, îi spun. Cum a fost zborul?

– Am luat o pastilă, altfel ştiam că nu o să pot dormi, că o să stau trează tot timpul. Pentru că sunt prea fericită şi emoţionată.

Se uită la mine, zâmbindu-mi fericită – ca şi cum i-ar fi frică să nu se rupă vraja dacă îşi îndepărtează privirea – până când vocea care iese din amplificatorul de sunet de deasupra capului îi sfătuieşte pe pasageri să anunţe identificarea vreunui bagaj nesupravegheat, şi atunci faţa i se destinde puţin.

– Abdullah ştie că vin?

– I-am spus că îi voi aduce un oaspete acasă, spun eu.

Mai târziu, în maşină, îi tot arunc priviri scurte. E cel mai ciudat lucru care mi se întâmplă. E ceva atât de ciudat şi de ireal! Pari Wahdati stă în maşina mea, la numai câţiva centimetri de mine. Timp de o clipă o văd extrem de limpede – cu eşarfa galbenă în jurul gâtului, cu părul scurt şi fragil la bază, cu aluniţa de culoarea cafelei sub urechea stângă – şi, în următoarea, trăsăturile ei sunt învăluite într-un fel de abur, ca şi cum m-aş uita la ea prin nişte ochelari cu lentilele neşterse. Simt un fel de ameţeală.

– Eşti bine? mă întreabă ea, uitându-se la mine, în timp ce-şi pune centura de siguranţă.

– Mă tot gândesc că ai să dispari.

– Cum aşa?

– Mi se pare... cam incredibil, spun eu, râzând nervos. Că exişti cu adevărat. Că eşti într-adevăr aici.

Dă din cap, zâmbind.

– A, şi pentru mine la fel. Şi pentru mine e ciudat. Ştii, toată viaţa mea nu am mai întâlnit pe cineva care să aibă acelaşi nume ca mine.

– Nici eu.

Pun cheia în contact.

– Povesteşte-mi despre copiii tăi.

În timp ce ies din parcare, îmi vorbeşte despre ei, spunându-le pe nume, ca şi cum i-aş fi ştiut dintotdeauna, ca şi cum eu şi copiii ei crescuserăm împreună, merseserăm la picnicuri în familie şi în tabere şi am fi petrecut vacanţele de vară în staţiunile de la malul mării, unde ne-am fi făcut coliere din scoici şi ne-am fi îngropat unul pe altul în nisip.

Îmi doresc să fi fost aşa.

Îmi spune că fiul ei, Alain – „şi vărul tău", adaugă ea – şi soţia lui, Ana, au un al cincilea copil, o fetiţă, şi s-au mutat la Valencia, unde şi-au cumpărat o casă. „*Finalement*, au părăsit apartamentul acela detestabil din Madrid!" Primul copil, Isabelle, care scrie coloane sonore pentru televiziune, compune acum muzica pentru primul ei film important. Iar soţul Isabellei, Albert, e bucătar-şef la un renumit restaurant din Paris.

– Ai avut un restaurant, nu? întreabă ea. Cred că mi-ai scris asta în e-mail-ul tău.

– Ei bine, a fost al părinţilor mei. A fost visul tatălui meu dintotdeauna să aibă un restaurant. I-am ajutat să-l administreze. Dar a trebuit să-l vând cu câţiva ani în urmă. După ce mama a murit, iar Baba a devenit... incapabil să se ocupe de el.

– A, îmi pare rău!

– O, stai liniştită! Nici eu nu eram făcută pentru munca într-un restaurant.

– Cred că nu. Eşti o artistă.

Îi spusesem în trecere, prima dată când vorbisem şi mă întrebase cu ce mă ocup, că visez să merg la şcoala de arte într-o bună zi.

– De fapt, sunt ceea ce se cheamă *transcripționistă.*

Mă ascultă cu atenție în timp ce îi explic că lucrez pentru o firmă care procesează date pentru companii mari din clasamentul Fortune 500.

– Scriu formulare pentru ei. Broşuri, chitanțe, liste cu clienți, liste cu e-mail-uri, chestii de genul ăsta. Cel mai important e să ştii cum să scrii un text. Iar salariul e decent.

– Înțeleg, spune ea.

Stă şi se gândeşte, apoi mă întreabă:

– E interesant pentru tine să faci asta?

Trecem pe lângă Redwood City în drumul nostru spre sud. Mă întind peste picioarele ei şi îi arăt ceva pe fereastră.

– Vezi clădirea aia? Cea înaltă cu un semn albastru?

– Da?

– Acolo m-am născut.

– *Ah, bon?* se întoarce să se uite la clădire, în timp ce trecem pe lângă ea. Eşti norocoasă.

– Cum aşa?

– Să ştii de unde vii.

– Cred că nu m-am gândit niciodată prea mult la asta.

– *Bah,* bineînțeles că nu. Dar e important să ştii asta, să-ți cunoşti rădăcinile. Să ştii de unde ai pornit ca om. Dacă nu, propria viață ți se pare ireală. Ca un puzzle. *Vous comprenez?* Ca şi cum ai pierdut începutul unei poveşti şi acum eşti în mijlocul ei, încercând să o înțelegi.

Îmi închipui că aşa se simte Baba zilele astea. Viața lui e plină de goluri. Fiecare zi e o poveste mistificatoare, un puzzle prin care trebuie să treacă.

Mergem în linişte câțiva kilometri.

– Dacă mi se pare interesantă munca mea? repet eu. Am venit într-o zi acasă şi am găsit apa curgând în chiuveta de la bucătărie. Pe jos erau cioburi, iar aragazul era deschis. Atunci am ştiut că nu-l mai puteam lăsa singur pe tata. Şi, pentru că nu puteam lua un îngrijitor permanent, mi-am căutat un serviciu care să-mi permită să lucrez de acasă. „Interesant" nu a fost un termen care să conteze prea mult.

– Iar şcoala de arte poate aştepta.

– Trebuie.

Îmi fac griji că va spune cât de norocos e Baba să aibă o fată ca mine, dar, spre uşurarea şi recunoştinţa mea, ea doar dă din cap, uitându-se la semnele de circulaţie de pe autostradă. Totuşi, alţi oameni – mai ales afgani – remarcă mereu cât de norocos este Baba, ce binecuvântare sunt pentru el. Vorbesc despre mine cu admiraţie. Mă transformă într-o sfântă, eu fiind fiica ce a renunţat eroic la o viaţă strălucitoare, plină de confort şi privilegii, ca să stea acasă şi să aibă grijă de tatăl ei. *Dar mai întâi de mamă*, spun ei, cu o scânteie de compătimire în voce, îmi imaginez. *Toţi acei ani în care a îngrijit-o. Ce greu a mai fost! Şi acum tatăl. Nu a fost niciodată o femeie atrăgătoare, dar a avut un pretendent. Era american, tipul cu panourile solare. S-ar fi putut căsători cu el. Dar nu a făcut-o. Din cauza lor. A lucrurilor pe care le-a sacrificat. O, fiecare părinte ar trebui să aibă o fată ca ea!* Mă complimentează pentru buna dispoziţie. Sunt uimiţi de curajul meu şi de noblețea mea, aşa cum unii se minunează să vadă că există oameni care au învins o diformitate fizică sau poate un defect de vorbire, ce altfel ar fi putut să le distrugă viaţa.

Dar nu mă recunosc în această versiune a poveştii. De exemplu, în unele dimineţi, îl surprind pe Baba stând pe marginea patului, uitându-se la mine cu privirea lui umedă, nerăbdător să-i pun şosete în picioarele lui uscate şi pătate, îmi mârâie numele şi face o faţă de copil. Îşi strâmbă nasul într-un fel care-l face să arate ca un rozător înspăimântător şi ud şi mi-e ciudă pe el

când face fața asta. Mi-e ciudă pentru că e așa cum e. Mi-e ciudă pentru că mi-a îngustat granițele existenței, fiind motivul pentru care mi-am pierdut cei mai frumoși ani din viață. Sunt zile în care nu-mi doresc decât să fiu liberă, departe de el, de nervozitatea și dependența lui față de mine. Nu sunt deloc o sfântă. Recunosc.

Ies pe la Thirteenth Street. Câțiva kilometri mai departe, intru pe șoseaua noastă, pe Beaver Creek Court și opresc motorul.

Pari se uită pe geam la casa noastră cu un etaj, la ușa garajului cu vopseaua cojită, la tocul oliv al geamului, la leii ieftini din piatră care stau de pază de fiecare parte a ușii – nu m-a lăsat inima să scap de ei pentru că Baba îi iubește, deși mă îndoiesc că ar observa dispariția lor. Locuim în această casă din 1989, eu aveam șapte ani când Baba a închiriat-o și apoi a cumpărat-o în 1993. Mama a murit în această casă, într-o dimineață însorită din Ajunul Crăciunului, într-un pat de spital pe care îl adusesem pentru ea în camera de oaspeți, unde și-a petrecut ultimele trei luni din viață. Mi-a cerut să o mut în acea cameră pentru priveliștea pe care o putea avea acolo. Spunea că îi înalță spiritul. Stătea întinsă în pat, cu picioarele umflate și vinete, și își petrecea zilele uitându-se pe fereastră la strada înfundată, la curtea din față cu arțari japonezi pe margine, pe care îi plantase cu ani în urmă, la stratul de flori în formă de stea, la peluza tăiată de o alee îngustă de pietricele, la colinele de la poalele munților din depărtare și la cât de aurii deveneau la amiază, atunci când lumina soarelui cădea puternic peste ele.

– Sunt foarte emoționată, spune Pari încet.

– E de înțeles, spun eu. Au trecut cincizeci și opt de ani.

Se uită la mâinile pe care le ținea în poală.

– Nu-mi amintesc aproape nimic în legătură cu el. Nu-mi amintesc fața sau vocea lui. Ci doar faptul că mi-a lipsit ceva toată viața. Ceva bun. Ceva... A, nu știu ce să spun. Asta e tot.

Dau din cap. Mă gândesc mai bine să-i spun cât de mult o înţeleg. Aproape că îmi vine să o întreb dacă şi-a dat seama vreodată de existenţa mea.

Se joacă cu marginile uzate ale eşarfei.

– Crezi că e posibil să-şi aducă aminte de mine?

– Vrei să-ţi spun adevărul?

Îmi caută privirea.

– Da, bineînţeles.

– Probabil e mai bine să nu-şi amintească.

Mă gândesc la ce a spus doctorul Bashiri, medicul părinţilor mei de atâta timp. A spus că Baba are nevoie de regim, de linişte, de ordine. Şi de cât mai puţine surprize. *De previzibil.*

Deschid portiera.

– Te superi dacă aştepţi un minut în maşină? Îl trimit pe prietenul meu acasă, iar apoi îl poţi vedea pe Baba.

Îşi acoperă ochii cu mâna şi nu aştept să văd dacă avea să plângă sau nu.

Când aveam unsprezece ani, toţi copiii din clasa a şasea de la şcoala elementară au plecat într-o excursie didactică la Acvariul Monterey Bay, în care se rămânea peste noapte. Toată săptămâna aceea, de luni până vineri, colegii mei nu au vorbit decât despre asta, la bibliotecă sau când se jucau cu mingea în pauză, de cât de mult se vor distra, imediat ce acvariul se va închide, liberi să alerge în jurul exponatelor, în pijamale, printre rechinii-ciocan, specii de calcan, dragoni de mare şi calamari. Profesoara noastră, doamna Gillespie, ne-a spus că vor fi amenajate mese pentru cină în jurul acvariului şi că vom putea alege PB&J* sau paste cu brânză. *Puteţi lua ca desert negrese*** *sau îngheţată de*

---

* Sendviş cu unt de arahide şi jeleu.

** În original, *brownies*, prăjituri foarte cunoscute şi apreciate în America, cu foarte multă ciocolată.

vanilie, a spus ea. Elevii se vor băga în saci de dormit în acea noapte şi îi vor asculta pe profesori citindu-le poveşti înainte de culcare, şi vor adormi printre căluţi-de-mare, şi sardine, şi rechini-leopard alunecând printre frunzele înalte de alge brune ce se legănau. Joi, atmosfera din clasă atinsese cote maxime. Chiar şi cei care făceau năzbâtii de obicei s-au asigurat că sunt cuminţi şi studioşi, de teamă ca nu cumva năzbâtiile să nu-i coste călătoria la acvariu.

Pentru mine, era ca şi cum mă uitam la un film emoţionant cu sonorul oprit. Mă simţeam exclusă din toată acea stare, neavând o dispoziţie de sărbătoare – aşa cum se întâmpla când colegii mei de clasă mergeau acasă unde îi aşteptau brazii de Crăciun Douglas, ciorapii agăţaţi deasupra şemineului şi grămezile de cadouri. I-am spus doamnei Gillespie că nu merg cu ei. Când m-a întrebat de ce, i-am răspuns că excursia didactică cădea exact de o sărbătoare musulmană. Nu eram sigură că m-a crezut.

În noaptea dinaintea excursiei, am stat acasă cu părinţii şi ne-am uitat la *Murder, She Wrote*. Încercam să mă concentrez asupra serialului şi să nu mă gândesc la excursie, dar gândul acesta nu-mi dădea pace. Mi-i imaginam pe colegii mei, în acelaşi timp, în pijamale, cu lanterne în mâini, cu frunţile presate de sticla uriaşă în care se aflau ţiparii. Simţeam cum mă strânge ceva în piept şi m-am lăsat moale pe canapea. Baba, întins pe spate pe cealaltă canapea, tocmai îşi arunca în gură o alună prăjită şi chicotea la ceva ce spusese Angela Lansbury. Lângă el, am surprins-o pe Mama uitându-se la mine gânditoare, cu faţa întunecată, dar, când privirile ni s-au întâlnit, trăsăturile ei s-au limpezit şi mi-a zâmbit – era un zâmbet tainic, privat – apoi am căutat înăuntrul meu şi m-am forţat să-i zâmbesc. În acea noapte am visat că eram pe o plajă, până la talie în ocean, în apa cu mii de nuanţe de verde şi albastru: jad, safir, smarald, turcoaz, legănându-se încet pe lângă şoldurile mele. La picioare

îmi alunecau bancuri compacte de peşti, ca şi cum oceanul era propriul meu acvariu. Se frecau de degetele de la picioare şi îmi gâdilau gambele, erau mii de sclipiri de culori aruncate pe nisipul alb.

În acea duminică, Baba avea o surpriză pentru mine. A închis restaurantul – ceva ce nu făcea aproape niciodată – şi am mers împreună la acvariul din Monterey. Baba a vorbit tot drumul, fiind extrem de emoţionat. Despre cât de mult ne vom distra. Despre cât de nerăbdător era să vadă mai ales rechinii. Despre ce o să mâncăm la prânz. În timp ce vorbea, mi-am amintit de vremea în care, fiind mică, mă lua la grădina zoologică din Parcul Kelley, unde puteai mângâia animalele, şi la grădinile japoneze de lângă, unde puteai vedea crapii Koi. Şi le dădeam nume peştilor, şi stăteam agăţată de mâna lui, şi mă gândeam că nu voi mai avea nevoie de nimeni altcineva cât voi trăi.

La acvariu, m-am plimbat curioasă printre exponate şi i-am răspuns cât am putut de bine la întrebările despre diferitele tipuri de peşte pe care le-am recunoscut. Dar locul era prea luminos şi gălăgios, iar în jurul exponatelor celor mai cunoscute se înghesuiseră prea mulţi vizitatori. Nu semăna deloc cu felul în care îmi imaginasem eu că a decurs noaptea în excursia didactică. Era o luptă. M-a extenuat faptul că a trebuit să mă prefac că mă distrez. Simţeam că o să mă apuce o durere de stomac, aşa că am plecat cam după o oră de vizitat pe acolo. În drum spre casă, Baba s-a tot uitat la mine cu o privire rănită, dezamăgită, ca şi cum ar fi vrut să spună ceva. Simţeam cum mă apasă privirea lui. M-am prefăcut că dorm.

În anul următor, în şcoala gimnazială, fetele de vârsta mea se dădeau cu fard de ochi şi luciu de buze. Mergeau la concertele trupei Boyz II Men, la dansuri şcolare şi la întâlniri de grup în parcul de distracţii Great America. Colegii de clasă se antrenau pentru a juca baschet. Fata care stătea în spatele meu la orele de spaniolă, palidă şi cu pistrui, ieşea cu echipa de înot

şi mi-a sugerat întâmplător într-o zi, în timp ce ne strângeam lucrurile de pe bănci după ce a sunat clopoţelul, să vin şi eu. Nu înţelegea de ce refuzam. Părinţilor mei le-ar fi fost ruşine dacă aş fi purtat un costum de baie în public. Nu că aş fi vrut. Eram teribil de conştientă de cum arăta corpul meu. Eram slabă de la talie în sus, dar grasă în partea de jos, izbitor de disproporţionată, ca şi cum gravitatea ar fi atras toată greutatea în partea de jos a corpului. Arătam ca şi cum aş fi fost pusă lângă un copil care se juca unul dintre acele jocuri pe tablă în care trebuie să amesteci şi să potriveşti părţi ale corpului sau, şi mai bine, să le aşeze prost, astfel încât să stârnească râsul tuturor. Mama spunea că am „oasele grele". Spunea că şi mama ei a avut aceeaşi structură osoasă. În cele din urmă a încetat să mai afirme asta, dându-şi seama, cred, că nicio fată nu dorea să i se spună că e osoasă.

Am făcut lobby ca să-l conving pe Baba să mă lase să mă pregătesc cu echipa de volei, dar m-a luat în braţe şi şi-a pus mâinile blând în jurul capului meu. Cine mă va duce să mă antrenez? a încercat el să mă convingă. Cine mă va duce la meciuri? *O, îmi doresc să ne permitem luxul, Pari, precum părinţii prietenilor tăi, dar eu şi mama ta trebuie să ne câştigăm existenţa. Nu vreau să primim din nou ajutor din partea Statului. Înţelegi, dragostea mea? Ştiu că da.*

În ciuda nevoii de a-şi câştiga existenţa, Baba îşi făcea timp să mă ducă la lecţii de farsi în Campbell. În fiecare marţi după-amiaza, după orele de şcoală, stăteam la ora de farsi şi, ca un peşte făcut să înoate împotriva curentului, încercam să ghidez stiloul, împotriva naturii propriei mâini, de la dreapta la stânga. L-am implorat pe Baba să nu mă mai ducă la aceste ore, dar a refuzat. Mi-a mai spus că mai târziu voi aprecia acest lucru. Spunea că, dacă o cultură este o casă, atunci limba este cheia de la uşa din faţă şi de la toate camerele dinăuntru. Fără ea, spunea el, ajungi să fii superficial, fără o casă cum se cuvine sau o identitate legitimă.

Apoi, mai erau duminicile în care îmi puneam pe cap o eşarfă albă din bumbac şi tata mă lăsa la moscheea din Hayward pentru lecţiile din Coran. Camera în care învăţam – alte vreo doisprezece fete afgane şi cu mine – era micuţă, fără aer condiţionat şi mirosea a lenjerie nespălată. Ferestrele erau înguste şi aşezate sus, aşa cum sunt ferestrele de la închisoare în toate filmele. Doamna care ne învăţa era soţia unui băcan din Fremont. Îmi plăcea cel mai mult când ne povestea despre viaţa Profetului, ceea ce mi se părea interesant – cum îşi petrecuse copilăria în deşert, cum i se arătase îngerul Gavriil într-o peşteră şi îi ordonase să recite versuri, cum toată lumea care-l întâlnea era impresionată de faţa lui blândă şi luminoasă. Dar îşi petrecea majoritatea timpului înşiruindu-ne o listă lungă de învăţăminte, avertizându-ne de toate lucrurile pe care trebuie să le evităm cu orice preţ, în calitate de tinere musulmane virtuoase, ca să nu fim corupte de cultura occidentală: băieţii – în primul şi în primul rând – dar şi muzica rap, Madonna, *Melrose Place**, pantalonii scurţi, dansul, înotul în public, majoretele, alcoolul, şunca, ardeiul iute, burgerii care nu erau *halal* şi o grămadă de alte lucruri. Stăteam pe podea, transpirând în căldura de acolo, cu picioarele obosite, dorindu-mi să-mi pot da jos eşarfa de pe cap, dar, bineînţeles, nu poţi face asta într-o moschee. M-am uitat la ferestre, dar nu se vedeau decât bucăţi înguste de cer. Tânjeam după momentul în care voi ieşi din moschee, când voi simţi pentru prima dată aerul proaspăt în faţă şi când voi simţi acea uşurare în piept, ca şi cum aş fi scăpat de un nod care mă deranja.

Până atunci însă, singura scăpare era să dau frâu liber gândurilor mele. Din când în când, mă trezeam gândindu-mă la Jeremy Warwick, de la mate. Jeremy avea nişte ochi albaştri inexpresivi. Era un băiat de origine afro-americană, era secretos şi meditativ.

---

* Serial de televiziune american, foarte la modă în acei ani.

Cânta la chitară într-o trupă de garaj – la show-ul anual de talente ale şcolii, interpreta o variantă răguşită a melodiei „House of the Rising Sun". În clasă, stăteam cu patru bănci în spatele şi la stânga lui. Uneori îmi imaginam cum ne sărutam, el ţinându-şi mâna la spatele gâtului meu, cu faţa atât de aproape de a mea încât eclipsa întreaga lume. Aveam senzaţia acelui fior, când îţi trece cineva uşor o pană moale pe deasupra pântecului sau a membrelor. Bineînţeles că nu s-ar fi putut întâmpla niciodată asta. Nu între *noi*, între mine şi Jeremy. Dacă a avut cea mai vagă idee de existenţa mea, atunci nu mi-a dat niciodată vreun indiciu în acest sens. Ceea ce era bine, realmente. În felul acesta, puteam pretinde că singurul motiv pentru care nu puteam fi împreună era că nu mă plăcea.

Vara lucram la restaurantul părinţilor mei. Când eram mai mică, îmi plăcea să şterg mesele, să ajut la aranjarea farfuriilor şi a tacâmurilor, să împăturesc şerveţele din hârtie, să pun o gerbera roşie în vazele mici şi rotunde din mijlocul fiecărei mese. Pretindeam că sunt indispensabilă afacerii familiei mele şi că restaurantul s-ar fi dus de râpă dacă nu aş fi eu să mă asigur că oliviera era plină.

Când eram la liceu, zilele la Abe's Kabob House erau lungi şi toride. Majoritatea lucrurilor care au însemnat ceva pentru mine în copilărie s-au şters. Bătrânul vânzător de sifon din colţ, feţele de masă din muşama, paharele murdare de plastic, numele prost alese ale mâncărurilor de pe meniurile plastifiate – *Caravan Kabob, Khyber Pass Pilaf, Silk Route Chicken* – posterul urât înrămat al fetei afgane din *National Geographic*, cel cu ochii – ca şi cum s-ar fi dat vreun decret ca fiecare restaurant afgan să o aibă neapărat pe perete, de unde privea lung. Lângă el, Baba atârnase o pictură în ulei cu minaretele mari din Herat pe care o făcusem în clasa a şaptea. Îmi amintesc cât de mândră şi de încântată eram când a pus-o pe perete, când

i-am văzut pe clienți mâncându-şi kebapul de miel sub opera mea de artă.

La ora prânzului, în timp ce eu şi Mama făceam ture de la bucătăria plină de un miros înțepător de fum la mesele unde serveam funcționari, angajați din oraş şi polițişti, Baba stătea în spatele casei de marcat – Baba în cămaşa lui albă murdară de grăsime, cu părul cărunt ieşindu-i peste nasturele de sus, cu antebrațele groase şi acoperite de păr. Baba zâmbeşte şi dă voios din mână când intră un client nou. *Bună ziua, domnule! Bună ziua, doamnă! Bine ați venit la Abe's Kabob House. Sunt Abe. Pot să vă iau comanda?* Mă făceam mică văzând că nu-şi dă seama că vorbea ca un linguşitor stupid din Orientul Mijlociu care juca într-un sitcom nereuşit. Apoi, la fiecare servire mai era şi partea aceea în care Baba suna din clopoțelul vechi de cupru. Începuse ca un fel de glumă, presupun. Baba atârnase clopoțelul pe perete în spatele tejghelei unde se afla casa de marcat. Acum, fiecare masă servită era salutată de un clinchet vesel de clopoțel. Clienții fideli se obişnuiseră cu el – abia dacă-l mai auzeau – iar noii clienți îl puneau mai ales pe seama şarmului excentric al localului, deşi mai existau şi plângeri din când în când.

Nu vrei să mai suni din clopoțel, a spus Baba într-o noapte. Era primăvara din anul absolvirii liceului. Ne aflam în maşină în fața restaurantului, după ce închisesem, şi o aşteptam pe Mama, care îşi uitase pastilele antiacide înăuntru şi alergase să le ia. Baba avea o expresie cenuşie pe față. Fusese într-o dispoziție proastă toată ziua. O burniță uşoară cădea peste centrul comercial. Era târziu, iar parcarea era goală, în afară de vreo două maşini care aşteptau la rând la KFC şi o camionetă parcată în fața curățătoriei, cu doi tipi care fumau, iar fumul se înălța în spirale.

Era mai distractiv când nu trebuia să fac asta, am spus eu.

Totul e, cred. A oftat din greu.

Îmi amintesc cum obişnuia să mă facă să simt senzații tari, când eram mică, ridicându-mă în brațe şi

punându-mă să sun din clopoțel. Când mă lăsa jos din nou, mi se citea fericirea şi mândria pe față.

Baba a pornit radiatorul din maşină şi şi-a pus mâinile în sân.

Până la Baltimore e mult.

Eu am spus zâmbitoare: *Poți veni oricând în vizită.*

Poți veni oricând în vizită, a repetat el luându-mă puțin în râs. *Trăiesc din gătitul kebapului, Pari.*

Atunci o să vin eu în vizită.

Baba s-a uitat la mine şi am observat că era tras la față. Melancolia lui era asemenea întunericului de afară care încerca să treacă prin geam.

În fiecare zi timp de o lună am verificat cutia poştală, simțind o undă de speranță în inimă de fiecare dată când maşina care aducea corespondența oprea lângă trotuar. Aduceam plicurile înăuntru, închideam ochii şi mă gândeam: *Ar putea să fie asta.* Deschideam ochii şi răscoleam printre bonuri, cupoane şi bilete la loto. Apoi, în marțea din săptămâna următoare, am deschis un plic şi am citit cuvintele pe care le aşteptam: *Ne face plăcere să vă informăm...*

Am început să țopăi. Am țipat. Era, de fapt, un urlet din gât care mi-a umezit ochii. Aproape instantaneu, mi-am imaginat următoarea schemă: noaptea deschiderii unei galerii, eu îmbrăcată în ceva simplu, negru şi elegant, înconjurată de sponsori şi critici cu fruntea încordată, zâmbind şi răspunzându-le la întrebări, în timp ce mulțimi de admiratori întârzie în fața pânzelor şi servitori cu mănuşi albe trec de-a lungul galeriei, turnând vin şi servind bucățele mici, pătrate de somon cu mărar sau fire de sparanghel învelite în aluat. Experimentam una dintre acele explozii bruşte de euforie, ca şi cum ai vrea să-i strângi pe străini în brațe şi să dansezi cu ei cu paşi mari, luându-i prin surprindere.

Pentru mama ta îmi fac griji, a spus Baba.

O să sun în fiecare seară. Promit. Ştii că aşa o să fac.

Baba a dat din cap. Frunzele arțarilor de la intrarea în parcare s-au mișcat la o bruscă adiere de vânt.

Te-ai mai gândit, a întrebat el, *la ce am discutat?*

Te referi la colegiul de trei ani?

Doar pentru un an, poate doi. Doar ca să-i dai timp să se obișnuiască cu ideea. Apoi ai putea să aplici din nou.

M-am cutremurat dintr-odată, înfuriindu-mă. *Baba, acești oameni au văzut notele mele de la teste și foaia matricolă, s-au uitat peste portofoliul meu și s-au gândit destul de mult la lucrarea mea de artă înainte să mă accepte și, pe lângă asta, să-mi ofere și o bursă. E unul dintre cele mai bune institute de artă din țară. Nu este o școală pe care să o refuzi. Nu mai primești o a doua șansă.*

E adevărat, a spus el, îndreptându-se pe scaun. Și-a făcut mâinile căuș și a suflat aer cald în ele. *Sigur că înțeleg. Sunt, desigur, fericit pentru tine.* Puteam citi nemulțumirea pe fața lui. Și teama. Nu doar teama *pentru* mine și pentru ce mi s-ar putea întâmpla la cinci mii de kilometri distanță de casă. Ci și teama *de* mine, de a mă pierde. De puterea pe care o aveam, prin absența mea, de a-l face nefericit, de a-i răni inima deschisă și vulnerabilă, dacă alegeam să fac asta, la fel ca un doberman care se aruncă asupra unei pisici.

M-am trezit că mă gândesc la sora lui. Pe atunci, legătura mea cu Pari – a cărei prezență fusese cândva ca o bătaie a inimii în adâncul sufletului meu – nu mai era de mult intensă. Mă gândeam la ea din când și când. Pe măsură ce au trecut anii, m-am făcut prea mare pentru ea, așa cum mă făcusem prea mare pentru pijamalele mele preferate și animalele de pluș de care fusesem cândva legată. Dar acum mă gândeam din nou la ea și la ceea ce ne lega. Dacă ceea ce i se făcuse era ca un val care s-a spart departe de mal, atunci apa acelui val se strânsese acum în jurul gleznelor mele, retrăgându-se apoi de sub picioare.

Baba și-a dres glasul și s-a uitat pe fereastră la cerul întunecat și la luna acoperită de nori, cu ochii plini de emoție.

Totul îmi va aduce aminte de tine.

Din modul tandru şi uşor panicat în care a rostit aceste cuvinte mi-am dat seama că tatăl meu era o persoană rănită, că dragostea lui pentru mine era la fel de mare şi eternă ca cerul şi că acest lucru mă va apăsa întotdeauna. Era genul acela de dragoste care, mai devreme sau mai târziu, te punea în faţa unei alegeri: fie te eliberezi, fie rămâi şi te supui rigorii ei chiar şi când te sufocă.

M-am întins de pe bancheta întunecată şi i-am atins faţa. Şi-a aplecat obrazul în palma mea.

Ce durează atât de mult? a murmurat el.

Încuie, am spus eu. Mă simţeam extenuată. O vedeam pe Mama grăbindu-se spre maşină. Burniţa se transformase într-o ploaie torenţială.

O lună mai târziu, cu câteva săptămâni înainte să zbor în Est pentru a vizita campusul, Mama a mers la doctorul Bashiri ca să-i spună că pastilele antiacide nu o ajutaseră deloc la stomac. A trimis-o la ecograf. I-au găsit o tumoare de mărimea unei nuci pe ovarul stâng.

– Baba?

Stă pe fotoliu, nemişcat, aplecat în faţă. Este îmbrăcat în pantaloni de trening, iar partea de jos a picioarelor este acoperită de un şal de lână în carouri. Poartă puloverul cardigan maro – cumpărat cu un an în urmă – peste o cămaşă din flanelă pe care a închis-o la nasturi de sus până jos. Aşa îi place să poarte mai nou cămăşile, încheiat la nasturi până sus, la gât, ceea ce îl face să arate băieţos şi firav, resemnat în faţa bătrâneţii. Are faţa puţin cam umflată azi, iar pe frunte i s-au împrăştiat câteva fire albe de păr. Se uită la *Vrei să fii milionar?* cu o expresie sumbră, perplexă pe faţă. Când îl strig pe nume, privirea lui rămâne aţintită pe ecran ca şi cum nu m-ar fi auzit, înainte să se întoarcă spre mine şi să mă privească

nemulțumit. Are un urcior care tot creşte pe geana de jos a ochiului stâng. Trebuie să se bărbierească.

– Baba, pot să dau încet televizorul pentru o secundă?

– Mă uit, spune el.

– Ştiu. Dar a venit cineva să te vadă.

Îi spusesem deja despre vizita lui Pari Wahdati cu o zi în urmă şi, din nou, în acea dimineață. Dar nu îl întreb dacă-şi aduce aminte. E ceva ce am învățat de curând, să nu-l pun într-o situație dificilă, pentru că îl face să se simtă prost, devine defensiv, uneori agresiv.

Iau telecomanda de pe brațul fotoliului şi opresc sonorul, pregătindu-mă pentru un acces de furie. Prima dată când a avut unul, eram convinsă că făcea o scenă. Spre uşurarea mea, Baba nu protestează, doar oftează adânc pe nas.

Îi fac semn lui Pari, care aşteaptă pe hol, la intrarea în sufragerie. Vine încet spre noi şi îi aşez un scaun aproape de fotoliul lui Baba. Îmi dau seama că are nişte emoții cumplite. Stă țeapănă pe marginea scaunului, aplecată în față, cu genunchii lipiți, cu mâinile împreunate, iar zâmbetul ei atât de discret îi face buzele albe. Se uită fix la Baba, ca şi cum ar avea doar câteva momente la dispoziție şi ar încerca să-i țină fața.

– Baba, ea e prietena de care ți-am spus.

Se uită la femeia cu părul cărunt de lângă el. Se uită într-un mod special la oameni în aceste zile: chiar şi atunci când se holbează direct la ei, le aruncă o privire care nu spune nimic. Se uită la ei degajat, detaşat, ca şi cum ar fi vrut să se uite în altă parte, iar privirea lui s-a oprit asupra lor din întâmplare.

Pari îşi drege glasul. Chiar şi aşa, vocea-i tremură când vorbeşte.

– Bună, Abdullah. Mă numesc Pari. Mă bucur extraordinar de mult să te văd.

El dă încet din cap. Pot practic să *văd* nesiguranța şi confuzia răspândindu-se pe fața lui, ca nişte valuri de

contracții musculare. Ochii i se mută de la mine la Pari. Deschide gura într-o jumătate de zâmbet, încordat, aşa cum o face când se gândeşte că i se joacă o farsă.

– Ai un accent, spune el în cele din urmă.

– Locuieşte în Franța, am spus eu. Şi, Baba, trebuie să vorbeşti în engleză. Ea nu înțelege farsi.

Baba dă din cap în semn că a înțeles.

– Deci locuieşti la Londra? i se adresează el lui Pari în farsi.

– Baba!

– Ce?

Se întoarce repede spre mine. Apoi înțelege şi râde încet, ruşinat, înainte să treacă pe engleză.

– Locuieşti la Londra?

– Paris, de fapt, spune Pari. Locuiesc într-un apartament mic la Paris.

Nu-şi ia privirea de la el.

– Am plănuit mereu să o duc pe soția mea la Paris. Sultana – aşa o chema, Domnul să o odihnească. Spunea mereu: *Abdullah, du-mă la Paris. Când o să mă duci la Paris?*

De fapt, Mamei nu prea îi plăcea să călătorească. Nu a înțeles niciodată de ce trebuie să renunțe la confortul şi la familiaritatea căminului pentru chinul zborului şi căratul valizelor. Nu era deloc atrasă de o eventuală aventură culinară – mâncare exotică însemna pentru ea *Orange Chicken*, pui cu portocale luat la pachet de la localul chinezesc de pe Taylor Street. E uimitor cum Baba o citează uneori cu o precizie atât de nefirească – îşi aminteşte, de exemplu, că îşi săra mâncarea lăsând sarea să cadă din palmă, sau obiceiul ei de a întrerupe lumea la telefon, în timp ce, față-n față nu o făcea niciodată – şi cum, alteori, poate fi atât de imprecis. Mă gândesc că imaginea Mamei începe să pălească pentru el, fața ei se acoperă încet de umbre, iar amintirea ei se estompează cu fiecare zi. Devine un contur fantomatic, o cochilie goală, pe care se simte constrâns să o umple cu detalii fictive şi cu trăsături

de caracter născocite, ca şi cum amintirile false ar fi mai bune decât cele care nu există deloc.

– Ei bine, e un oraş adorabil, spune Pari.

– Poate că o să o duc. Dar acum are cancer. E tipul acela femeiesc – cum îi spune? – cel...

– *Ovarian*, spun eu.

Pari dă din cap, se uită la mine, apoi din nou la Baba.

– Cel mai mult îşi doreşte să urce în Turnul Eiffel. L-ai văzut? întreabă Baba.

– Turnul Eiffel? Pari Wahdati râde. O, da! În fiecare zi. De fapt, nu pot evita asta.

– Ai urcat în el? Până în vârf?

– Da, am urcat. E frumos acolo sus. Dar mi-e frică de înălțime, aşa că nu e mereu confortabil pentru mine. Dar, din vârf, într-o zi însorită, poți vedea pe o distanță de mai mult de şaizeci de kilometri. Bineînțeles că nu toate zilele la Paris sunt frumoase şi însorite.

Baba mormăie ceva. Pari, încurajată, continuă să vorbească despre Turn, despre câți ani le-a luat să-l construiască, cum acesta nu trebuia să rămână la Paris după Târgul Mondial din 1889, dar nu poate citi privirea lui Baba aşa cum o fac eu. Are o expresie care nu spune nimic. Ea nu-şi dă seama că l-a pierdut, că i s-a tăiar firul, că gândurile lui s-au îndreptat deja spre altceva, la fel ca frunzele bătute de vânt. Pari se dă mai pe marginea scaunului.

– Ştii, Abdullah, spune ea, că trebuie să vopsească turnul la fiecare şapte ani?

– Cum ai spus că te numeşti? întreabă Baba.

– Pari.

– Aşa o cheamă pe fata mea.

– Da, ştiu.

– Aveți acelaşi nume, spune Baba. Voi două aveți acelaşi nume. Deci asta e.

Tuşeşte şi scobeşte absent într-o gaură mică pe brațul fotoliului din piele.

– Abdullah, pot să te întreb ceva?

Baba ridică din umeri.

Pari îşi ridică privirea spre mine, ca şi cum ar cere permisiunea. O îndemn să continue, dând din cap. Se apleacă în faţă pe scaun.

– Cum te-ai hotărât să alegi numele ăsta pentru fiica ta?

Baba se uită pe fereastră, în timp ce încă mai scobeşte cu unghia în gaura de pe braţul fotoliului.

– Îţi aminteşti, Abdullah? De ce tocmai numele ăsta?

El clatină din cap. Se apucă de cardigan cu o mână şi îl ţine strâns închis la gât. Buzele abia i se mişcă în timp ce începe să fredoneze ceva respirând adânc, este un mormăit ritmic pe care îl scoate mereu când e anxios sau nu găseşte un răspuns, când totul i s-a înceţoşat, devenind vag, neclar şi e doborât de un şir de gânduri care nu au nicio legătură între ele, aşteptând disperat să se limpezească întunericul din jurul lui.

– Abdullah? Ce e ăsta? întreabă Pari.

– Nimic, murmură el.

– Nu, cântecul pe care îl fredonezi – ce e?

El se întoarce spre mine, neajutorat. Nu ştie.

– Sunt un fel de versuri pentru copii, spun eu. Îţi aminteşti, Baba? Mi-ai spus că le-ai învăţat când erai mic. Ai spus că le-ai învăţat de la mama ta.

– Aşa e.

– Poţi să-l cânţi pentru mine? spune Pari imediat, cu o pauză în voce. Te rog, Abdullah, îl cânţi?

El îşi lasă capul în jos şi îl clatină uşor.

– Haide, Baba, spun eu cu blândeţe.

Pun mâna pe umărul lui osos.

– E în ordine.

Ezitând, cu o voce înaltă care îi tremură şi fără să privească în sus, Baba cântă cele două versuri de mai multe ori:

Am găsit o zână mică, tristă
La umbra unui copac din hârtie.

– Obişnuia să spună că mai era un vers, îi spun eu lui Pari, dar că l-a uitat.

Pari Wahdati râde brusc, iar râsul ei sună ca un țipăt profund, gutural. Îşi acoperă gura.

– *Ah, mon Dieu*, şopteşte ea.

Îşi ridică mână. Cântă în farsi:

Ştiu o zână mică, tristă,
Care a fost suflată de vânt într-o noapte.

Câteva cute apar pe fruntea lui Baba. Doar pentru o clipă, am senzația că detectez o urmă slabă de lumină în ochii lui. Dar apoi dispare, iar fața lui este din nou placidă, indiferentă. Clatină din cap.

– Nu. Nu, nu cred deloc că asta e continuarea.

– O, Abdullah..., spune Pari.

Zâmbind, cu ochii plini de lacrimi, Pari se întinde după mâinile lui Baba şi le ia într-ale ei. Le sărută pe fiecare în parte şi îi aşază palmele pe obrajii ei. Baba râde, umezindu-i-se şi lui ochii. Pari se uită la mine, îşi înecă lacrimile de bucurie şi am impresia că ea crede că a reuşit, că l-a readus pe fratele ei pierdut cu acest cântec magic precum un duh din basme. Se gândeşte că o vede acum limpede şi înțelege cine este. Va crede pe moment că pur şi simplu reacționează, răspunzând astfel atingerii ei calde şi afecțiunii arătate. E doar un instinct animalic, nimic mai mult. Ştiu asta destul de bine, deşi doare.

Cu câteva luni înainte ca doctorul Bashiri să-mi dea numărul de telefon de la un azil, am făcut împreună cu Mama o excursie în Munții Santa Cruz, unde am stat peste weekend la un hotel. Mamei nu-i plăceau excursiile lungi, dar plecam din când în când în unele scurte, ea şi cu mine, înainte să se îmbolnăvească grav. Baba se ocupa de restaurant, iar eu plecam cu Mama la Bodega Bay, sau la Sausalito, sau la San Francisco, unde stăteam mereu la un hotel de lângă Union Square. Ne instalam în camera noastră, comandam mâncare în cameră şi ne uitam la filme. Mai târziu coboram la Wharf – Mama era

înnebunită după toate localurile scumpe – de unde ne cumpăram înghețată şi ne uitam la leii de mare plutind pe apă, lângă debarcader. Aruncam monede în cutiile deschise ale celor care cântau la chitară pe stradă şi în rucsacurile mimilor, bărbați pictați cu spray. Vizitam de fiecare dată Muzeul de Artă Modernă şi, braț la braț, îi arătam lucrările lui Rivera, Kahlo, Matisse, Pollock. Sau, dacă nu, mergeam la un matineu, lucru pe care Mama îl adora, ne uitam la două-trei filme şi ieşeam seara cu vederea împăienjenită, cu urechile pocnindu-ne, cu degetele mirosind a popcorn.

Era mai uşor cu Mama – aşa fusese mereu – mai puțin complicat, mai puțin periculos. Nu trebuia să fiu cu ochii în patru. Nu trebuia să fiu tot timpul atentă la ce spun de teamă să nu o rănesc. Când eram singură cu ea în acele ieşiri din weekend era ca şi cum trăiam şi pluteam pe un nor moale, iar timp de câteva zile tot ceea ce mă îngrijorase dispăruse, fără importanță, la mii de kilometri sub noi.

Sărbătoream finalul unei alte runde de chimio – care s-a dovedit a fi şi ultima. Hotelul era un loc frumos, izolat. Aveau spa, sală de fitness, cameră de jocuri cu un televizor cu ecran plat uriaş şi o masă de biliard. Noi stăteam într-o cameră mică, cu terasă din lemn, de unde vedeam piscina, restaurantul şi pădurile de sequoia care se înălțau până la nori. Unii copaci erau atât de apropiați, încât îți dădeai seama de nuanțele subtile de culori după blana unei veverițe, când sărea de pe o creangă pe alta. În prima noastră dimineață acolo, Mama m-a trezit spunându-mi: *Repede, Pari, trebuie să vezi asta.* Era o căprioară care mânca din tufişurile de afară.

O împingeam în scaunul cu rotile pe aleile din grădină. *Sunt aşa un spectacol*, spunea Mama. Ne opream lângă fântână şi mă aşezam pe o bancă aproape de ea, în timp ce soarele ne încălzea fețele, iar noi priveam păsările colibri repezindu-se printre flori până când adormea, apoi o conduceam înapoi în cameră.

Într-o duminică după-amiază, am băut ceai şi am mâncat cornuri pe terasa restaurantului, unde exista o încăpere cu un tavan ce semăna cu interiorul unei biserici, cu pereţii plini de rafturi de cărţi, un prinzător de vise pe unul dintre pereţi şi un cămin adevărat din piatră. Puţin mai încolo de noi, un bărbat cu faţă de derviş şi o fată cu părul blond şi moale jucau apatici ping-pong.

Trebuie să facem ceva cu sprâncenele astea, a spus Mama. Purta o haină de iarnă peste un pulover gros şi o căciuliţă maro din lână pe care şi-o tricotase cu un an şi jumătate în urmă, când, după ce şi-a pus-o pe cap, a stârnit râsul tuturor.

O să le desenez eu pentru tine, am spus.

Fă-le să pară dramatice, atunci.

Elizabeth Taylor din Cleopatra *era dramatică?*

A râs slăbită. *De ce nu?* A luat o gură mică de ceai. Râsul forţat îi accentua toate ridurile noi de pe faţă. *Când l-am întâlnit pe Abdullah, vindeam haide pe marginea străzii la Peshawar. Mi-a spus că am sprâncene frumoase.*

Perechea care juca ping-pong lăsase jos paletele. Stăteau acum rezemaţi de gardul de lemn şi împărţeau o ţigară, uitându-se la cerul care era luminos şi limpede, exceptând câtorva nori franjuraţi. Fata avea braţele lungi şi osoase.

Am citit în ziar că e un târg de arte şi meserii astăzi în Capitola, am spus. *Dacă ai chef, poate mergem şi aruncăm o privire. Am putea chiar să luăm cina acolo, dacă vrei.*

Pari?

Da.

Vreau să-ţi spun ceva.

În regulă.

Abdullah are un frate în Pakistan, a spus Mama. *Un frate vitreg.*

M-am întors brusc spre ea.

Îl cheamă Iqbal. Are băieţi. Locuieşte într-o tabără de refugiaţi lângă Peshawar.

Îmi pun ceaşca jos, încep să vorbesc, dar mă întrerupe.

Îți spun acum, nu-i așa? Asta e tot ce contează. Tatăl tău are motivele lui. Sunt sigură că-ți dai seama care sunt, dacă le acorzi puțin timp. Important e că are un frate vitreg și că îi trimite bani ca să-l ajute.

Mi-a spus cum de ani de zile Baba îi trimitea bani lui Iqbal – unchiul meu vitreg, m-am gândit eu, simțind un zbucium înăuntrul meu – o mie de dolari la fiecare trei luni, mergea la Western Union și vira banii într-o bancă din Peshawar.

De ce îmi spui abia acum? am întrebat eu.

Deoarece cred că trebuie să știi, chiar dacă el nu e de aceeași părere. De asemenea, va trebui să preiei curând gestionarea banilor și oricum ai fi aflat.

M-am întors, am privit la o pisică ce se apropia sfios, cu coada dreaptă, de perechea de tineri care juca ping-pong. Fata s-a întins să o mângâie, dar pisica s-a încordat mai întâi. Apoi s-a încolăcit pe gard și a lăsat-o pe tânără să o mângâie pe urechi și pe spate. Mintea îmi era confuză. Tocmai aflasem că aveam o familie în afara Statelor Unite.

O să te mai ocupi încă mult timp de asta, Mama, am spus. Am încercat cât am putut să maschez nesiguranța din vocea mea.

Apoi a urmat o pauză mare. Când am vorbit din nou, am făcut-o pe un ton jos, rar, ca atunci când eram mică și mergeam la moschee pentru o înmormântare, unde, înainte de începerea ceremoniei, mama se așeza pe vine lângă mine și îmi explica cu răbdare că trebuie să mă descalț la intrare, să păstrez liniștea în timpul rugăciunilor și să nu mă agit, să nu mă plâng, să merg atunci la baie ca să nu trebuiască să o fac mai târziu.

Nu, a spus ea. *Și să nu crezi că o voi face. A sosit timpul, trebuie să fii pregătită pentru asta.*

Am oftat adânc; ceva mă apăsa în gât. Undeva, o drujbă a început să facă zgomot, iar intensificarea acestuia era într-un dezacord total cu liniștea pădurii.

Tatăl tău e ca un copil. E îngrozit să fie abandonat. Şi-ar pierde drumul în viaţă fără tine, Pari, şi nu l-ar mai găsi niciodată.

Mă uitam la copaci, la lumina soarelui care cădea pe frunzele uşoare, la scoarţa dură a trunchiurilor. Cu limba între incisivi, am strâns puternic din ei. Ochii mi s-au umezit, iar gustul de cupru al sângelui mi-a invadat gura.

Un frate, am spus.

Da.

Am o mulţime de întrebări.

Întreabă-mă la noapte. Când nu voi mai fi aşa de obosită. O să-ţi spun tot ce ştiu.

Am dat din cap. Am băut şi restul de ceai care se răcise deja. La o masă din apropiere, un cuplu de vârstă mijlocie făcea schimb de pagini de ziar. Femeia, cu părul roşcat şi cu faţa luminoasă, ne privea în tăcere peste marginea foii mari de ziar, ochii fugindu-i de la mine la mama care avea o faţă pământie, la căciuliţa ei, la mâinile învineţite, la ochii duşi în fundul capului şi la zâmbetul ei scheletic. Când i-am întâlnit privirea, femeia a zâmbit uşor, ca şi cum era ceva secret între noi şi am simţit atunci că şi ea trecuse prin asta.

Deci, ce zici, Mama? Târgul, vrei să mergem să-l vizităm?

Mama m-a privit îndelung. Ochii păreau prea mari pentru cap, iar capul prea mare pentru umerii ei.

Aş putea folosi o nouă pălărie, a spus ea.

Am aruncat şerveţelul pe masă şi mi-am împins scaunul, apoi am mers pe partea cealaltă. Am ridicat frâna cărucioruluí şi l-am împins de la masă.

Pari? a spus Mama.

Da?

Şi-a rotit capul în spate ca să mă vadă. Lumina soarelui pătrundea printre frunzele copacilor, aruncându-i pete de lumină pe faţă. *Ştii măcar cât de puternică te-a făcut Dumnezeu?* a spus ea. *Cât de puternică şi cât de bună te-a făcut?*

Nu îmi pot explica cum funcționează mintea umană. Acest moment, de exemplu. Din miile și miile de momente pe care eu și mama le-am petrecut împreună de-a lungul anilor, acesta este cel care mi s-a întipărit cel mai profund în minte, strălucește cel mai luminos, cel care vibrează cel mai puternic în străfundul inimii mele: mama uitându-se la mine peste umăr, cu toate acele puncte de lumină orbitoare de pe pielea ei, întrebându-mă dacă știam cât de bună și puternică mă crease Dumnezeu.

După ce Baba adoarme în fotoliu, Pari îi încheie încet fermoarul de la pulover și ridică șalul ca să-l învelească cu el. Îi dă o șuviță răzleață de păr după ureche și stă în picioare, privindu-l un timp cum doarme. Și mie îmi place să-l privesc când se odihnește, pentru că atunci nu poți spune că e ceva în neregulă. Cu ochii închiși, golul dispare, la fel și privirea întunecată și absentă, iar Baba arată mai bine, mai familiar. Când doarme, pare mai vioi și mai prezent, ca și cum ceva din fostul lui ego s-a infiltrat înăuntrul lui. Mă întreb dacă Pari poate să-și imagineze, uitându-se la fața lui odihnindu-se pe pernă, cum era de fapt Baba, cum râdea de obicei.

Ne mutăm din sufragerie în bucătărie. Scot un vas din dulap și îl umplu cu apă.

– Vreau să-ți arăt câteva fotografii, spune Pari cu entuziasm în voce.

Stă la masă, dând paginile unui album foto pe care l-a scos din valiză mai devreme.

– Cafeaua nu va fi, mă tem, la înălțimea standardelor pariziene, spun eu peste umăr, turnând apa din vas în filtru.

– Nu sunt o snoabă a cafelei, îți promit.

Și-a dat jos eșarfa galbenă și și-a pus ochelarii de citit, cu care se uită la poze.

Când filtrul de cafea începe să facă zgomot, mă aşez lângă Pari la masa din bucătărie.

– *Ah oui. Voilà.* Aici e, spune ea.

Întoarce albumul şi îl împinge spre mine. Îmi arată o fotografie.

– Acesta este locul unde ne-am născut eu şi tatăl tău. Şi fratele nostru Iqbal.

Când m-a sunat prima dată de la Paris, a menţionat numele lui Iqbal – vrând, poate, să mă convingă că nu minte cu privire la cine a spus că e. Dar ştiam deja că spune adevărul. Am ştiut din momentul în care am ridicat receptorul şi a rostit numele tatălui meu, întrebându-mă dacă la el a sunat. Şi am spus: *Da, cine întreabă?* Iar ea a răspuns: *Sunt sora lui.* Inima mi-a bătut cu putere de emoţie. Am bâjbâit după un scaun pe care am vrut să mă aşez, iar în jurul meu s-a aşternut brusc liniştea. Era un şoc, da, genul acela de moment care rar li se întâmplă oamenilor în viaţa reală. Dar la un alt nivel – unul care sfidează raţionalul, un nivel mai fragil, a cărui esenţă s-ar rupe şi s-ar despica dacă i-aş da glas – nu eram surprinsă că a sunat. Toată viaţa m-am aşteptat ca într-o zi soarta să ne ajute ca, printr-un noroc, să ne găsim una pe cealaltă.

Am luat receptorul cu mine în curtea din spate şi m-am aşezat pe un scaun, lângă grădina cu legume, unde cultivasem gogoşarii şi dovlecii uriaşi pe care îi plantase mama. Soarele mă bătea în ceafă în timp ce mi-am aprins o ţigară cu mâinile tremurând.

Ştiu cine eşti, am spus. *Am ştiut toată viaţa.*

La capătul celălalt al firului era linişte, aveam impresia că plângea tăcută, că se îndepărtase puţin de telefon ca să plângă fără a fi auzită.

Am vorbit aproape o oră. I-am spus că ştiu ce i se întâmplase şi cum îl făceam pe tata să-mi spună din nou povestea înainte de culcare. Pari zicea că habar n-avusese de propria poveste şi probabil că ar fi murit fără să o cunoască, dacă nu ar fi fost scrisoarea lăsată de unchiul ei vitreg, Nabi, în care acesta, înainte de a

muri la Kabul, îi descrisese în detaliu evenimente din copilăria ei, printre alte lucruri. Scrisoarea fusese lăsată în grija cuiva pe nume Markos Varvaris, un medic chirurg ce lucra la Kabul, care o căutase apoi şi o găsise în Franța. În timpul verii, Pari zburase la Kabul şi se întâlnise cu Markos Varvaris, care îi aranjase să meargă la Shadbagh.

Spre finalul conversației, am simțit cum s-a străduit să se adune înainte să-mi spună: *Ei bine, cred că sunt pregătită. Pot vorbi cu el acum?*

Atunci a trebuit să-i spun.

Trag albumul mai aproape acum şi mă uit cu mare atenție la fotografia pe care mi-o arată Pari. Văd o casă mare în spatele unor ziduri înalte de un alb strălucitor, cu sârmă ghimpată deasupra. Sau, mai degrabă, o încercare nereuşită a cuiva care a ridicat o casă imensă de trei etaje, roz, verde, galbenă, albă, cu frontoane şi turnulețe, şi streşini ascuțite, şi mozaicuri, şi geamuri oglindă de zgârie-nori. Casa era un monument al kitsch-ului care nu a ieşit deloc aşa cum trebuia.

– Doamne, răsuflu eu.

– *C'est affreux, non?* spune Pari. E oribilă! Afganii numesc aceste construcții *Narco Palaces*. Aceasta este casa unui cunoscut criminal de război.

– Deci asta e tot ce a mai rămas din Shadbagh?

– Din vechiul sat, da. Asta şi mulți acri de pomi fructiferi, de – cum se cheamă? – *des vergers*.

– Livezi.

– Da.

Îşi trece degetele pe deasupra fotografiei.

– Mi-aş dori să ştiu unde a fost exact casa noastră cea veche, adică, față de acest Narco Palace. Aş fi fericită să ştiu locul exact.

Îmi povesteşte de noul Shadbagh – un oraş în adevăratul sens al cuvântului, cu şcoli, o clinică medicală, un cartier comercial, chiar şi un hotel mic – care a fost construit la vreo trei kilometri depărtare de vechiul sat. În oraş, l-a căutat, însoțită de un translator, pe fratele

ei vitreg. Aflasem toate acestea în cursul acelei prime şi lungi conversaţii telefonice cu Pari: cum nimeni din oraş nu părea să-l cunoască pe Iqbal, până când Pari a dat peste un bătrân care îl cunoştea, un vechi prieten din copilărie a lui Iqbal, care îl văzuse pe acesta locuind cu familia pe un teren viran, lângă vechea moară de vânt. Iqbal îi spusese acestui vechi prieten că, în timpul în care a fost în Pakistan, primise bani de la fratele lui mai mare care locuia în California de Nord. *L-am întrebat*, a spus Pari la telefon, *am întrebat, ţi-a spus Iqbal cum îl cheamă pe fratele lui? Iar bătrânul a spus: Da, Abdullah. Şi atunci*, alors, *după aceea, restul nu a mai fost aşa de greu. Să vă găsesc pe tine şi pe tatăl tău, vreau să spun.*

L-am întrebat pe prietenul lui Iqbal unde era acesta acum, a continuat Pari. *L-am întrebat ce s-a întâmplat cu el, iar bătrânul mi-a spus că nu ştie. Dar părea foarte nervos şi nu s-a uitat la mine când mi-a spus asta. Şi cred, Pari, mă tem că i s-a întâmplat ceva rău lui Iqbal.*

Dă mai multe pagini şi îmi arată fotografii ale copiilor ei – Alain, Isabelle şi Thierry – şi altele cu nepoţii ei – la petreceri aniversare, pozând în costum de baie la marginea piscinei. Apartamentul ei de la Paris, pereţii de un albastru pastel şi jaluzelele albe trase complet, rafturile cu cărţi. Biroul răvăşit de la universitate, unde a predat matematică până boala a obligat-o să iasă la pensie.

Continui să dau paginile albumului în timp ce ea îmi spune cine se află în acele instantanee – vechea ei prietenă Collette, soţul lui Isabelle, Albert, soţul ei Eric, care a fost autor de piese de teatru şi care a murit în urma unui infarct în 1997. Mă opresc la o fotografie cu ei doi, atât de tineri, stând unul lângă altul pe nişte perne portocalii într-un fel de restaurant, ea într-o bluză albă, el într-un tricou, cu părul lung şi moale legat într-o coadă.

– Asta a fost noaptea în care ne-am întâlnit, spune Pari. A fost un aranjament.

– Avea o faţă drăguţă.

Pari dă din cap.

– Da. Când ne-am căsătorit, mă gândeam că o să petrecem mult timp împreună. Îmi spuneam că treizeci de ani, cel puțin, poate patruzeci. Cincizeci dacă suntem norocoşi. De ce nu?

Se uită fix la fotografie, pierdută pentru o clipă, apoi zâmbeşte uşor.

– Dar timpul e precum şarmul. Nu ai niciodată atât de mult precum crezi.

Dă albumul la o parte şi ia o gură de cafea.

– Şi tu? Nu ai fost căsătorită niciodată?

Ridic din umeri şi mai dau o pagină.

– Am fost „pe aproape".

– „Pe aproape"?!

– Vreau să spun că aproape am făcut-o. Dar nu am ajuns niciodată la faza cu inelul.

Nu-i adevărat. A fost dureros şi confuz. Chiar şi acum, amintirea acelui moment e ca o durere blândă în pieptul meu.

Îşi lasă capul în jos.

– Îmi pare rău. Sunt foarte nepoliticoasă.

– Nu. E în regulă. A găsit o fată mai frumoasă şi mai puțin... împovărată, presupun. Apropo de frumusețe, ea cine e?

Arăt spre o femeie care îmi atrage atenția, cu părul negru şi lung, cu nişte ochi mari. În fotografie, ține o țigară ca şi cum ar fi obosită – cu cotul pe lângă corp, capul ridicat, nepăsătoare – dar privirea ei te pătrunde, este provocatoare.

– Ea e Maman. Mama mea, Nila Wahdati. Sau cel puțin am crezut că era mama mea. Înțelegi.

– E splendidă, spun eu.

– A fost. S-a sinucis. În 1974.

– Îmi pare rău.

– *Non, non.* E în ordine.

Şterge poza, absentă, cu partea laterală a degetului mare.

– Maman era elegantă şi talentată. Citea mult şi avea opinii pertinente, pe care le transmitea întotdeauna oamenilor. Dar avea şi o tristeţe foarte profundă. Toată viaţa mi-a cerut: *Umple golurile astea dinăuntrul meu, Pari.*

Dau din cap. Cred că înţeleg ceva din asta.

– Dar nu am putut. Şi, mai târziu, nici nu am mai vrut. Am făcut lucruri fără să-mi pese prea mult de consecinţe. Nesăbuite.

Stă lipită de scaun, cu umerii căzuţi, punându-şi mâinile albe şi subţiri în poală. Se gândeşte câteva clipe înainte să spună:

– *J'aurais dû être plus gentille* – ar fi trebuit să fiu mai drăguţă cu ea. Ăsta e un lucru pe care în mod sigur nicio persoană nu îl va regreta vreodată. Nu-ţi vei spune niciodată la bătrâneţe: *A, îmi doresc să nu fi fost drăguţă cu acel om.* Nu vei gândi niciodată aşa.

Timp de câteva clipe, pe faţa ei am văzut multă durere. E ca o şcolăriţă neajutorată.

– Nu ar fi fost atât de greu, spune ea obosită. Ar fi trebuit să fiu mai drăguţă şi mai atentă cu ea. Ar fi trebuit să semăn mai mult cu tine.

Oftează din greu şi închide albumul cu fotografii. După o pauză, spune veselă:

– *Ah, bon!* Acum vreau să-ţi cer ceva.

– Bineînţeles.

– Îmi arăţi câteva dintre picturile tale?

Ne zâmbim una alteia.

Pari rămâne o lună cu mine şi cu Baba. Dimineaţa luăm micul dejun împreună în bucătărie. Cafea neagră şi pâine prăjită pentru Pari, iaurt pentru mine şi ouă prăjite cu pâine pentru Baba, ceva ce a început să-i placă mult în ultimul an. Mi-am făcut griji că o să-i crească colesterolul, pentru că mănâncă atâtea ouă, şi l-am întrebat pe doctorul Bashiri când l-a consultat. Doctorul Bashiri s-a

uitat la mine zâmbind cu buzele lipite şi mi-a răspuns: *O, nu mi-aş face griji pentru asta!* Iar răspunsul lui m-a liniştit – cel puţin până un pic mai târziu când, ajutându-l pe Baba să-şi pună centura de siguranţă, mi-a trecut prin cap că poate ceea ce voise doctorul Bashiri să spună era, de fapt, *Nu mai contează toate astea acum.*

După micul dejun, mă retrag în biroul meu – altfel cunoscut drept dormitorul meu – iar Pari îi ţine companie lui Baba în timp ce eu lucrez. La cererea ei, i-am notat pe o hârtie programul emisiunilor de divertisment la care îi place lui Baba să se uite, când trebuie să ia pastilele de dimineaţă, ce gustări îi plac şi când le cere. A fost ideea ei să notez totul.

Ai putea pur şi simplu să intri şi să întrebi, am spus.

Nu vreau să te deranjez, a spus ea. *Şi vreau să ştiu. Vreau să-l cunosc.*

Nu-i spun că asta nu se va întâmpla niciodată aşa cum ar vrea ea. Totuşi, îi împărtăşesc câteva trucuri. De exemplu, cum pot să-l calmez pe Baba, deşi nu întotdeauna, când începe să se agite – pentru motive pe care încă nu mi le pot explica – dându-i repede un catalog promoţional gratuit pentru cumpărături de acasă prin telefon sau un fluturaş cu mobilă de vânzare. Am un stoc constant din amândouă.

Dacă vrei să aţipească, mută pe vreme sau pe orice are legătură cu golful. Şi nu-l lăsa niciodată să se uite la show-uri de gătit.

De ce nu?

Îl agită dintr-un motiv anume.

După prânz, mergem toţi trei la plimbare. Una scurtă de dragul celor doi – Baba oboseşte repede, iar Pari are artroză. Baba se uită precaut, se clatină nelinişti pe trotuar între mine şi Pari, poartă o şapcă veche de vânzător de ziare, puloverul cardigan şi mocasini cu căptuşeală din lână. Lângă bloc este o şcoală gimnazială cu un teren de fotbal prost amenajat şi, după acesta, un loc mic de joacă unde îl duc adesea pe Baba. Aici găsim mereu una sau două mămici

tinere cu bebeluşii în cărucioare, un copilaş căruia i se împleticesc picioarele în zona amenajată cu nisip, din când în când un cuplu de adolescenţi care chiulesc de la şcoală, dându-se leneşi în leagăn şi fumând. Rar se uită la Baba – adolescenţii – şi atunci numai cu o indiferenţă rece, sau chiar cu un dispreţ subtil, ca şi cum tatăl meu ar fi putut face mai mult decât să accepte bătrâneţea şi degradarea.

Într-o zi, fac o pauză de la munca mea şi mă duc la bucătărie să-mi reîmprospătez cafeaua: îi găsesc uitându-se împreună la un film. Baba în fotoliu, cu mocasinii ieşindu-i de sub şal, cu capul aplecat înainte, cu gura uşor întredeschisă, cu sprâncenele strânse laolaltă într-o expresie de concentrare sau confuzie. Iar Pari stă lângă el, cu mâinile în poală, cu gleznele încrucişate.

– Cine e asta? întreabă Baba.

– E Latika.

– Cine?

– Latika, fetiţa din mahala. Cea care nu a putut sări în tren.

– Nu pare mică.

– Da, dar au trecut mulţi ani, spune Pari. E mai mare acum, vezi.

Weekendul trecut, la locul de joacă, stăteam pe o bancă din parc, toţi trei, iar Pari a spus, *Abdullah, îţi aminteşti că atunci când erai mic aveai o surioară?*

Abia a terminat de spus propoziţia că Baba a început să plângă. Pari i-a strâns capul la pieptul ei, repetând încontinuu: *Îmi pare rău! Îmi pare atât de rău!* panicată, ştergându-i obrajii cu mâinile ei, dar Baba continua să suspine atât de violent încât s-a şi înecat.

– Şi ăsta ştii cine e, Abdullah?

Baba mormăie ceva.

– El e Jamal. Băiatul din emisiunea de divertisment.

– Ba nu e el, spune Baba aspru.

– Nu crezi?

– Serveşte nişte ceai!

– Da, dar asta a fost – cum se spune? – a fost din trecut. Dinainte. A fost o...

Amintire, rostesc eu.

– Emisiunea de divertisment e acum, Abdullah. Şi când a servit ceai, asta a fost înainte.

Baba clipeşte absent. Pe ecran, Jamal şi Salim stau pe o clădire înaltă din Mumbai, cu picioarele atârnându-le.

Pari se uită la Baba ca şi cum ar aştepta momentul în care ceva îl va face să deschidă ochii şi să înţeleagă ce se întâmplă.

– Dă-mi voie să te întreb ceva, Abdullah, spune ea. Dacă într-o zi ai câştiga un milion de dolari, ce ai face cu ei?

Baba se întinde, se mişcă în fotoliu, apoi se întinde din nou.

– Ştiu ce aş face *eu,* spune Pari.

Baba se uita absent la ea.

– Dacă aş câştiga un milion de dolari, aş cumpăra o casă pe strada asta. Aşa putem fi vecini, tu şi eu, şi voi veni în fiecare zi aici să ne uităm împreună la televizor.

Baba râde forţat.

Dar câteva minute mai târziu, când sunt din nou în camera mea, cu căştile pe urechi şi scriind la calculator, aud un zgomot puternic, de ceva spart, şi pe Baba strigând ceva în farsi. Îmi scot repede căştile şi alerg într-un suflet în bucătărie. O văd pe Pari cu spatele la peretele unde se află cuptorul cu microunde, cu mâinile împreunate sub bărbie, în chip de apărare, iar Baba, cu o privire sălbatică, înghiontind-o cu bastonul în umăr. Cioburi dintr-un pahar spart lucesc la picioarele lor.

– Dă-o afară de aici! ţipă Baba când mă vede. Vreau să plece femeia asta din casa mea!

– Baba!

Pari e foarte palidă la faţă. Din ochi îi curg şiroaie de lacrimi.

– Lasă jos bastonul, Baba, pentru numele Domnului! Şi stai pe loc, nu te mişca. O să te tai la picioare.

Reuşesc să-i iau bastonul din mână, dar nu înainte să se lupte pentru el.

– Vreau să plece femeia asta! E o hoaţă!

– Ce spune? rosteşte Pari nefericită.

– Mi-a furat pastilele!

– Sunt ale ei, Baba, îl asigur eu.

Îl iau cu mâna după umeri şi îl conduc afară din bucătărie. Tremură sub palma mea. Când trecem pe lângă Pari, aproape că se repede din nou la ea şi trebuie să-l ţin.

– În ordine, ajunge, Baba. Şi astea sunt pastilele ei, nu ale tale. Le ia pentru mâinile ei.

În drum spre fotoliu apuc un catalog promoţional de pe măsuţa de cafea.

– Nu am încredere în femeia aia, continuă Baba, prăbuşindu-se în fotoliu. Tu nu ştii. Dar eu da. Ştiu să recunosc un hoţ când văd unul!

Gâfâie în timp ce îmi ia catalogul din mână şi începe violent să dea paginile. Apoi îl trânteşte în poală şi se uită la mine, cu sprâncenele ridicate.

– Şi mai e şi o mincinoasă nenorocită. Ştii ce mi-a zis, femeia asta? Ştii ce a zis? Că e sora mea! *Sora mea!* Să vezi când o auzi Sultana de asta.

– Bine, Baba. O să-i spunem împreună.

– Femeie nebună!

– O să-i spunem Mamei, apoi o vom da toţi trei afară, pe femeia nebună, râzându-i în nas. Acum, treci peste şi relaxează-te, Baba. Totul e în ordine. Aşa.

Dau pe meteo şi mă aşez lângă el, îl mângâi pe umăr până când nu mai tremură şi respiră mai bine. În mai puţin de cinci minute a şi aţipit.

În bucătărie, Pari stă pe jos, cu spatele la spălătorul de vase. Arată distrusă. Se şterge la ochi cu un şerveţel de hârtie.

– Îmi pare foarte rău, spune ea. Nu a fost prudent din partea mea.

– Stai liniştită, spun eu, întinzându-mă să iau fărașul şi peria de sub chiuvetă.

Găsesc pastile mici, roz cu portocaliu, împrăştiate pe podea printre cioburi. Le adun una câte una şi strâng cioburile de pe linoleum.

– *Je suis une imbécile.* Voiam atât de mult să-i spun. M-am gândit că poate dacă îi spun adevărul... Nu ştiu ce a fost în capul meu.

Arunc cioburile în găleata de gunoi. Îngenunchez, îi aranjez lui Pari gulerul de la cămaşă şi mă uit la umărul de care a împins-o Baba.

– O să se învinețească. Şi ştiu ce spun.

Mă aşez lângă ea pe podea.

Îşi deschide palma şi îi pun pastilele în ea.

– Face des aşa?

– Are zilele lui proaste.

– Poate ar trebui să cauți ajutor de specialitate, ce zici?

Oftez, dând din cap. M-am gândit mult în ultimul timp la dimineața în care inevitabil mă voi trezi într-o casă goală, în timp ce Baba stă ghemuit într-un pat străin, uitându-se la o tavă cu micul dejun adus de un străin. Baba căzut în spatele unei mese în vreo cameră de activități, ațipind.

– Ştiu, spun eu, dar nu încă. Vreau să am grijă de el cât pot de mult.

Pari îmi zâmbeşte şi îşi suflă nasul.

– Te înțeleg.

Nu sunt sigură că mă înțelege. Nu-i spun celălalt motiv. Abia dacă îl pot admite eu însămi. Şi anume, cât de frică îmi e să fiu singură, în ciuda dorinței mele continue de a fi liberă. Frică de ceea ce mi se va întâmpla, de ceea ce voi face eu cu mine, când Baba nu va mai fi. Toată viața am trăit ca un peşte de acvariu în siguranța unui bazin de sticlă, în spatele unui perete pe cât de transparent, pe atât de impenetrabil. Am fost liberă să observ lumea strălucind de cealaltă parte, să mă imaginez în ea, dacă îmi doream. Dar am fost

mereu limitată, îngrădită de hotarele dure şi inflexibile ale existenţei pe care Baba le-a construit pentru mine, mai întâi cu bună ştiinţă, când eram mică, şi, acum, că se stinge pe zi ce trece, într-un mod cât se poate de nevinovat. Cred că am crescut fiind obişnuită cu sticla şi sunt îngrozită la gândul că atunci când se va sparge, când voi fi singură, mă voi revărsa în necunoscutul deschis şi larg şi voi cădea neajutorată, pierdută, neavând aer şi neputând să respir.

Adevărul pe care îl admit rar este că am avut mereu nevoie să simt greutatea lui Baba în spatele meu.

De ce am renunţat totuşi atât de uşor la visele mele legate de şcoala de artă, abia opunând rezistenţă atunci când Baba mi-a cerut să nu merg la Baltimore? De ce l-am părăsit totuşi pe Neal, bărbatul cu care eram logodită cu câţiva ani în urmă? Avea o companie mică de instalare a panourilor solare. Avea o faţă pătrată, cu linii pe frunte, care mi-a plăcut din momentul în care l-am întâlnit la Abe's Kabob House, când l-am întrebat ce doreşte să comande şi el şi-a ridicat privirea spre mine din meniu şi mi-a zâmbit cu subînţeles. Era răbdător, prietenos şi calm. Nu-i adevărat ce i-am spus lui Pari despre el. Neal nu m-a părăsit pentru o fată mai frumoasă. Eu l-am sabotat în multe privinţe. Chiar şi când a promis că se converteşte la islamism, că ia lecţii de farsi, eu i-am găsit alte defecte şi am căutat alte scuze ca să nu-l accept. În cele din urmă, m-am panicat şi m-am întors la toate cotloanele, şi fisurile, şi crăpăturile familiare ale vieţii mele de acasă.

Lângă mine, Pari vrea să se ridice. O văd cum îşi îndreaptă cutele rochiei şi sunt iarăşi şocată de miracolul acesta, că ea e aici, la câţiva centimetri de mine.

– Vreau să-ţi arăt ceva, îi spun.

Mă ridic şi mă duc în camera mea. Unul dintre lucrurile ciudate care se întâmplă când nu pleci niciodată de acasă e că nimeni nu-ţi goleşte vechea cameră şi nu-ţi duce jucăriile în garaj, nimeni nu-ţi aruncă hainele care nu-ţi mai vin. Ştiu că pentru o femeie care

are aproape treizeci de ani am prea multe relicve ale copilăriei în jurul meu, majoritatea dintre ele înghesuite într-o ladă mare la piciorul patului, ladă căreia îi ridic acum capacul. Înăuntru se află păpuşi vechi, poneiul roz care avea o coamă pe care o puteam peria, cărţile ilustrate, toate felicitările de aniversări şi de ziua îndrăgostiţilor pe care le-am făcut părinţilor în şcoala elementară cu boabe de fasole, şi confetti, şi steluţe sclipitoare. Ultima dată când am vorbit, eu şi Neal, când am rupt totul, mi-a spus: *Nu pot să te aştept, Pari. Nu o să stau să aştept până o să te maturizezi.*

Pun la loc capacul şi mă întorc în sufragerie, unde Pari s-a aşezat pe canapea vizavi de Baba. Mă aşez lângă ea.

– Uite, spun, dându-i un teanc de cărţi poştale.

Se întinde după ochelarii de citit de pe măsuţa de alături şi scoate elasticul de cauciuc care leagă vederile. Se uită la prima şi se încruntă. E o fotografie din Las Vegas, cu Caesars Palace noaptea, numai lumini, plin de strălucire. O întoarce şi citeşte mesajul cu voce tare.

21 iulie 1992

Dragă Pari,

Nu o să-ţi vină să crezi cât de cald se face în locul ăsta. Baba s-a ales azi cu o băşică atunci când a pus palma pe capota maşinii închiriate! Mama a trebuit să-i pună pastă de dinţi pe ea. În Caesars Palace au soldaţi romani cu săbii, coifuri şi cape roşii. Baba s-a tot chinuit să o convingă pe Mama să facă o poză cu ei, dar nu a vrut. Însă eu am făcut! O să-ţi arăt când ajung acasă. Cam atât până acum. Mi-e dor de tine. Mi-aş dori să fii aici.

Pari

P.S. Mănânc cea mai gustoasă îngheţată sundae în timp ce îţi scriu.*

---

* Tip de îngheţată cu diverse toppinguri, la care se pot adăuga nuci, frişcă, fructe.

Trece la următoarea vedere. Castelul Hearst. Citeşte acum pentru ea. *A avut propria grădină zoologică! Cum sună asta? Canguri, zebre, antilope, cămile bactriene – sunt cele cu două cocoaşe.* Una de la Disneyland, Mickey în pălăria magicianului, ţinând o baghetă. *Mama a ţipat când tipul spânzurat a căzut din tavan. Dacă o auzeai!* La Jolla Cove. Big Sur. 17 Mile Drive. Muir Woods. Lacul Tahoe. *Mi-e dor de tine. Sigur ţi-ar fi plăcut. Mi-aş dori să fii aici.*

Mi-aş dori să fii aici.

Mi-aş dori să fii aici.

Pari îşi dă jos ochelarii.

– Ţi-ai scris vederi ţie?

Clatin din cap.

– Ţie.

Râd.

– E jenant.

Pari pune vederile pe măsuţa de cafea şi se dă mai aproape de mine.

– Spune-mi.

Mă uit la mâinile mele şi îmi învârt ceasul pe încheietură.

– Obişnuiam să mă prefac că suntem surori gemene, noi două. Nimeni nu putea să te vadă în afară de mine. Îţi spuneam totul. Toate secretele mele. Erai reală pentru mine, întotdeauna atât de aproape. Mă simţeam mai puţin singură datorită ţie. Ca şi cum am fi fost *sosii**. Cunoşti cuvântul?

Îmi zâmbeşte.

– Da.

Obişnuiam să-mi imaginez că suntem două frunze, suflate departe de vânt şi totuşi unite prin rădăcinile adânc încurcate ale copacului din care căzuserăm amândouă.

– Pentru mine era exact invers, spune Pari. Îmi spui că simţeai o prezenţă, dar eu simţeam doar o absenţă. O durere vagă, fără motiv. Eram ca un pacient care

---

* *Doppelgängers* în original.

nu-i poate explica doctorului unde îl doare, ci doar că-l doare.

Îşi pune mâna pe a mea şi niciuna dintre noi nu mai spune nimic timp de un minut.

Din fotoliu, Baba oftează şi se întoarce.

– Chiar îmi pare rău, spun eu.

– De ce îți pare rău?

– Că v-ați găsit prea târziu.

– Dar *ne-am* găsit, nu? spune ea, cu emoție în voce. Şi el e cel care e acum. E în ordine. Mă simt fericită. Am găsit o parte din mine care era pierdută.

Îmi strânge mâna.

– Şi te-am găsit pe tine, Pari.

Cuvintele ei îmi răscolesc copilăria. Îmi amintesc cum, atunci când mă simțeam singură, îi şopteam numele – numele *nostru* – şi-mi țineam respirația, aşteptând un ecou, fiind sigură că va veni într-o zi. Auzind-o rostindu-mi numele acum, în bucătăria asta, e ca şi cum toți anii care ne-au despărțit se adună în acest moment unul peste altul, timpul restrângându-se la nimic altceva decât la lățimea unei fotografii, a unei vederi, făcând ca relicva cea mai luminoasă a copilăriei mele să stea lângă mine, să mă țină de mână şi să-mi rostească numele. Numele nostru. Simt că se schimbă ceva, că totul devine limpede acum. O rană deschisă, care acum începe să se vindece. Şi simt o strângere uşoară în piept, sunetul înăbuşit al unei alte inimi care începe să bată din nou lângă mine.

În fotoliu, Baba se sprijină în coate. Se freacă la ochi şi se uită la noi.

– Ce puneți voi la cale, fetelor?

Se forțează să râdă.

Alte versuri pentru copii. Acestea sunt despre Podul din Avignon.

Pari fredonează melodia pentru mine, apoi recită versurile:

Sur le pont d'Avignon
L'on y danse, l'on y danse
Sur le pont d'Avignon
L'on y danse tous en rond.

– M-a învățat Maman când eram mică, spune ea, strângându-şi nodul de la eşarfă la o adiere uşoară de vânt rece.

E o zi răcoroasă, dar cerul e albastru şi soarele puternic. Razele lui se izbesc din plin de apele Ronului de un gri metalic şi se sparg la suprafața lor în cioburi de lumină.

– Orice copil francez ştie cântecul ăsta.

Stăm pe o bancă din lemn, cu fața la apă. În timp ce-mi traduce cuvintele, mă minunez de oraşul de peste râu. Descoperind de curând propria poveste, sunt impresionată să mă aflu într-un loc atât de plin de semnificații şi de bine conservat. E un miracol. Totul în acest oraş este un miracol. Mă minunez de limpezimea apei, de vântul care se năpusteşte asupra râului, făcând apa să se lovească de malurile stâncoase, de cât de plină şi de bogată e lumina şi cum pare că străluceşte din fiecare direcție. De pe banca din parc, văd meterezele medievale care împrejmuiesc centrul vechi al oraşului şi încrengătura de străzi înguste şi întortocheate, dar şi turnul vestic al Catedralei din Avignon, cu statuia aurită a Fecioarei Maria strălucind în vârful lui.

Pari îmi spune povestea podului – tânărul păstor care, în secolul al doisprezecelea, a povestit că îngerii i-ar fi cerut să construiască un pod peste râu şi care a încercat să arate că aşa este, ridicând o rocă masivă şi aruncând-o în apă. Îmi spune despre barcagiii de pe Ron care au ridicat podul ca să-l cinstească pe patronul lor protector, Sfântul Nicolae. Şi totul despre potopurile ce au avut loc de-a lungul secolelor şi care au distrus bolțile podului, iar apoi s-au prăbuşit. Îmi spune aceste cuvinte cu aceeaşi energie, emoție şi rapiditate,

cu care mi-a vorbit înainte, când m-a condus prin Palatul Gotic al Papilor. Ridicând căştile în care îl asculta pe ghid ca să îmi arate o frescă, îmi atinge cotul ca să-mi atragă atenţia asupra unei sculpturi interesante, asupra unui vitraliu sau a unor arcade care se intersectau deasupra.

În faţa Palatului Papal a vorbit aproape încontinuu, rostind numele tuturor sfinţilor, papilor şi cardinalilor în timp ce treceam prin piaţa catedralei, printre stoluri de porumbei, grupuri de turişti, comercianţi africani în tunici deschise la culoare, care vândeau brăţări şi ceasuri neoriginale, pe lângă tânărul muzicant cu ochelari stând pe o ladă de mere şi interpretând „Bohemian Rhapsody" la chitara lui acustică. Nu-mi amintesc să fi fost atât de vorbăreaţă în vizita din Statele Unite şi mi se pare că ar fi o încercare de amânare din partea ei. Este ca şi cum ne-am învârti în jurul lucrului pe care vrea de fapt să-l facă – ceea ce vom şi face – iar toate aceste cuvinte sunt ca un pod.

– Dar vei vedea curând un pod adevărat, spunea ea. Când vine toată lumea. Vom merge împreună la Pont du Gard. Îl ştii? Nu? *Oh là là! C'est vraiment merveilleux.* A fost construit de romani în secolul întâi ca să transporte apă de la Eure la Nîmes. Cincizeci de kilometri! E o capodoperă a ingineriei, Pari.

Am stat patru zile în Franţa, dintre care două în Avignon. Eu şi Pari am luat TGV-ul din Parisul acoperit de nori, răcoros şi am ajuns aici, unde cerul e limpede, vântul e cald, iar greierii cântă în cor din fiecare copac. La gară, a urmat o agitaţie nebună, în care a trebuit să-mi iau bagajul şi aproape că nu am reuşit, sărind din tren chiar în momentul în care uşile s-au închis cu zgomot în urma mea. Îmi propun acum să reţin acest lucru ca să-i spun lui Baba cum aş fi ajuns la Marsilia dacă întârziam cu trei secunde.

Ce face? a întrebat Pari în timp ce ne aflam în taxiul care ne ducea de la Charles de Gaulle la apartamentul ei.

Merge înainte, am spus eu.

Baba stă acum într-un sanatoriu privat. Când am mers prima dată să văd ce facilități are, când directoarea, Penny – o femeie înaltă, plăpândă, cu părul creț, de culoarea căpșunilor – mi-a arătat locul, m-am gândit că nu e chiar așa de rău.

Apoi am spus-o tare. *Nu e chiar așa de rău.*

Locul era curat, cu ferestre care dădeau într-o grădină unde, spunea Penny, dădeau o petrecere cu ceai în fiecare miercuri la patru și jumătate. Holul de la intrare mirosea ușor a scorțișoară și a pin. Angajații – pe majoritatea am ajuns să-i cunosc acum după prenume – păreau amabili, răbdători, competenți. Îmi imaginasem femei în vârstă, cu fețe căzute și cu fire de păr pe barbă, salivând, bârfitoare, lipite de ecranul televizorului. Dar majoritatea locatarilor pe care i-am văzut acolo nu erau așa de bătrâni. Mulți dintre ei nici măcar nu erau în scaun cu rotile.

Cred că mă așteptam la mai rău, am spus.

Da? a făcut Penny, râzând mulțumită, într-un stil profesional.

V-am jignit. Îmi cer scuze.

Deloc. Suntem pe de-a-ntregul conștienți de imaginea pe care majoritatea oamenilor o au despre un astfel de loc. Bineînțeles, a adăugat ea peste umăr cu o notă sobră de precauție, *aceasta este zona cu facilități de asistență socială. Judecând după ce mi-ați povestit despre tatăl dumneavoastră, nu sunt sigură că s-ar adapta bine aici. Bănuiesc că Memory Care Unit ar fi mai potrivită pentru el. Am ajuns.*

A folosit un card la intrare. Corpul de clădire încuiat nu mirosea nici a scorțișoară, nici a pin. Mi s-a întors stomacul pe dos și primul instinct a fost să mă întorc și să ies. Penny m-a luat cu mâna de braț și m-a strâns. Se uita la mine cu multă tandrețe. M-am chinuit să fac turul până la capăt, fiind cuprinsă de un sentiment uriaș de vinovăție.

În dimineața dinaintea plecării mele în Europa, am fost să-l văd pe Baba. Am trecut prin holul din zona

de asistență socială şi i-am făcut cu mâna lui Carmen, care este din Guatemala şi răspunde la telefoane. Am trecut pe lângă sala comună, unde o cameră plină de bătrâni asculta un cvartet de coarde al elevilor de la liceu în ținută de gală; pe lângă camera multifuncțională unde se aflau calculatoare, rafturi cu cărți şi seturi de domino, pe lângă avizier unde erau prinse o mulțime de sfaturi şi anunțuri – *Ştiai că soia poate reduce colesterolul rău? Nu uita de Puzzle şi de Ora de Reflecție marțea asta la 11!*

Am intrat în clădirea încuiată. Nu se dau petreceri cu ceai de partea asta a uşii, nu se joacă bingo. Nimeni de aici nu-şi începe dimineața cu tai chi. Am mers în camera lui Baba, dar nu era acolo. Patul fusese făcut, televizorul era închis, iar pe măsuța de lângă pat era un pahar pe jumătate plin cu apă. Eram puțin uşurată. Îmi displăcea să-l găsesc pe Baba în patul de spital, stând pe o parte, cu mâna sub pernă, uitându-se absent la mine cu ochii duşi în fundul capului.

L-am găsit pe Baba în camera de recreere, adâncit într-un scaun cu rotile, lângă fereastra care dă spre grădină. Purta pijamale din flanel şi o şapcă nouă de vânzător de ziare. Avea în poală ceea ce Penny numea *şorț de activități*. Are şireturi pe care le poate împleti şi nasturi pe care îi place să-i deschidă şi să-i închidă. Penny spune că îi ține degetele în formă.

L-am sărutat pe obraz şi mi-am tras un scaun lângă el. Cineva îl bărbierise, îi umezise şi îi pieptănase părul. Fața îi mirosea a săpun.

Deci mâine e ziua cea mare, am spus. *O să iau avionul spre Franța ca să o vizitez pe Pari. Îți aminteşti că ți-am vorbit de asta?*

Baba a clipit. Chiar şi înaintea accidentului vascular, începuse să fie mai retras, să cadă în tăceri lungi, părând neconsolat. De la atac încoace, fața lui a devenit o mască, gura îi îngheață mereu într-un zâmbet politicos, strâmb, care nu ajunge niciodată la ochii lui. Nu a rostit niciun cuvânt de atunci. Uneori, buzele

lui se despart şi scoate un sunet răguşit, expirând – *Aaaa!* – cu o ridicare a vocii la final care e suficientă ca să-l facă să pară surprins, ca şi cum ce am spus a declanşat o revelaţie minoră în el.

Ne întâlnim la Paris şi apoi vom lua trenul spre Avignon. E un oraş aproape de sudul Franţei. Acolo au locuit papii în secolul al paisprezecelea. Aşa că o să vizităm oraşul. Dar partea cea mai frumoasă este că Pari le-a spus tuturor copiilor ei despre vizita mea şi o să ni se alăture şi ei.

Baba a continuat să zâmbească, aşa cum a făcut când, cu o săptămână în urmă, Hector a trecut pe la el, aşa cum a făcut când i-am arătat formularul de candidatură la Colegiul de Arte şi Ştiinţe Umaniste din Statul San Francisco.

Nepoata ta, Isabelle, şi soţul ei, Albert, au o casă de vacanţă în Provence, lângă un oraş numit Les Baux. L-am căutat pe net, Baba. Arată uimitor de frumos. E construit pe vârfuri de calcar în Munţii Alpilles. Se pot vizita ruinele unui vechi castel medieval şi, de acolo, de sus, se pot vedea câmpiile şi livezile. O să fac o groază de fotografii şi o să ţi le arăt când mă întorc.

În apropiere, o bătrână în halat de baie se complăcea în a muta nişte piese de puzzle. La masa de lângă ea, altă femeie cu părul alb şi pufos încerca să aranjeze furculiţele, lingurile şi cuţitele de unt într-un sertar cu tacâmuri din argint. Pe ecranul mare al televizorului din colţ, Ricky şi Lucy se ceartă, având mâinile legate cu aceeaşi pereche de cătuşe.

Baba a spus: *Aaaa!*

Alain, nepotul tău, şi soţia lui, Ana, vin din Spania cu toţi cei cinci copii. Nu ştiu numele tuturor, dar sunt sigură că le voi învăţa. Şi apoi – iar asta e partea care o face pe Pari foarte fericită – celălalt nepot al tău – cel mai tânăr, Thierry – vine şi el. Nu l-a mai văzut de ani de zile. Nu au mai vorbit. Dar îşi ia liber de la slujba lui din Africa şi vine şi el cu avionul. Aşa că va fi o mare reuniune de familie.

L-am sărutat din nou pe obraz când m-am ridicat să plec. Am zăbovit cu faţa lipită de a lui, amintindu-mi cum obişnuia să mă ia de la grădiniţă şi să ne ducem la

Denny's ca să o luăm pe Mama de la muncă. Stăteam într-un separeu, aşteptând-o pe Mama să semneze de plecare, mâncam lingura de îngheţată pe care managerul mi-o dădea întotdeauna şi îi arătam lui Baba desenele pe care le făcusem în acea zi. Cu câtă răbdare se uita la fiecare, încruntat, studiindu-le atent, dând din cap.

Baba a zâmbit aşa cum făcea de obicei.

A! Aproape că uitasem.

M-am aplecat şi am făcut ritualul nostru obişnuit de la revedere, plimbându-mi vârfurile degetelor de la obraji la fruntea plină de riduri, la tâmple, prin părul cărunt, subţiat şi pe cojile de pe scalpul lui aspru din spatele urechilor, culegând toate visele rele din capul lui. Deschideam sacul invizibil, aruncam visele în el şi strângeam bine şnurul.

Aşa.

Baba a scos un sunet gutural.

Vise plăcute, Baba. Ne vedem peste două săptămâni.

Mi-a venit în minte faptul că nu am mai fost niciodată despărţiţi atât de mult timp.

Plecând de acolo, aveam sentimentul că Baba mă priveşte. Dar când m-am întors să mă uit dacă era aşa, capul lui era aplecat şi se juca cu un nasture de pe şorţul de activităţi.

Pari îmi vorbeşte acum de casa lui Isabelle şi a lui Albert. Mi-a arătat-o în fotografii. E o fermă provensală restaurată, frumoasă, aşezată pe dealurile Luberon, cu pomi fructiferi şi un arbore lângă uşa de la intrare, cu ţiglă din teracotă şi grinzi aparente în interior.

– Nu se vede în fotografia pe care ţi-am arătat-o, dar de acolo ai o priveliştе fantastică asupra Munţilor Vaucluse.

– O să încăpem toţi? Suntem mulţi pentru o fermă.

– *Plus on est de fous, plus on rit*, spune ea. Cum e în engleză? Cu cât vom fi mai mulţi, cu atât ne vom distra mai frumos?

– *Mai bine.*

– *Ah voilà. C'est ça.*

– Şi copiii? Unde sunt...

– Pari?

Mă uit la ea.

– Da?

Îşi eliberează pieptul cu o răsuflare adâncă.

– Poţi să mi-o dai acum.

Dau din cap. Caut în geanta de mână pe care o am la picioare.

Bănuiesc că trebuia să o fi găsit cu luni înainte când l-am mutat pe Baba la sanatoriul privat. Dar când împachetam pentru Baba, m-am întins după valiza din vârf, a treia pe dulapul din hol, şi am reuşit să pun toate hainele lui în ea. Apoi, m-am încumetat în sfârşit să fac curăţenie în dormitorul părinţilor. Am dat jos tapetul, am revopsit pereţii. Am scăpat de patul lor dublu, de dulapul mamei cu oglindă ovală, am scos din dulapuri costumele tatălui şi bluzele şi rochiile mamei învelite în folii. Am făcut un teanc în garaj pentru un drum sau două la Goodwill. Mi-am mutat masa de scris în dormitorul lor pe care îl folosesc acum pe post de birou şi cameră de studiu când vor începe orele la toamnă. Am golit şi lada de la piciorul patului meu. Într-o pungă de gunoi am aruncat toate jucăriile mele vechi, rochiile din copilărie, toate sandalele şi pantofii de tenis pe care îi purtasem. Nu mai suportam să mă uit la felicitările de sărbători şi de ziua mamei pe care le făcusem părinţilor mei. Nu mai puteam dormi noaptea ştiindu-le la picioarele mele. Era prea dureros.

Când am golit dulapul din hol şi am luat şi celelalte două valize care mai rămăseseră ca să le depozitez în garaj, am simţit ceva greu într-una din ele. I-am deschis fermoarul şi înăuntrul ei am găsit un pachet, învelit în hârtie groasă maro, dar şi un plic prins cu o panglică. Pe plic erau scrise, în engleză, cuvintele *Pentru sora mea, Pari*. Am recunoscut imediat scrisul lui Baba din zilele în care lucram la Abe's Kabob

House, când luam comenzile pe care el le înregistra apoi pe casa de marcat.

Îi înmânez acum pachetul lui Pari, nedesfăcut.

Se uită la el. Îl ține la ea în poală și își trece mâinile peste cuvintele mâzgălite pe plic. De partea cealaltă a râului se aud clopotele bisericii. Pe o stâncă ce iese din apă, lângă mal, o pasăre ciuguleşte din mărunțaiele unui peşte mort.

Pari se caută prin geantă, scotocind printre lucruri.

– *J'ai oublié mes lunettes,* spune ea. Mi-am uitat ochelarii de citit.

– Vrei să-ți citesc eu?

Încearcă să desprindă plicul de pachet, dar azi nu e o zi prea bună pentru mâinile ei şi, după ce se chinuieşte puțin, sfârşeşte prin a-mi înmâna mie pachetul. Dezleg plicul şi îl deschid. Desfac biletul dinăuntru.

– E în farsi.

– Dar poți să citeşti, nu? întreabă Pari, cu sprâncenele ridicate a îngrijorare. Poți să traduci?

– Da, spun eu, schițând un zâmbet uşor, fiind recunoscătoare – chiar dacă târziu – pentru toate după-amiezile de marți când Baba mă ducea la Campbell pentru orele de farsi.

Mă gândesc la el acum, necăjit şi pierdut, clătinându-se pe picioare prin deşert, iar pe poteca din spatele lui se află toate acele bucăți mărunte şi strălucitoare pe care viața le-a luat de la el.

Țin biletul strâns în mâini să nu mi-l ia vântul care a început să sufle. Îi citesc lui Pari cele trei propoziții mâzgălite.

Mi se spune că trebuie să trec prin ape în care mă voi îneca în curând. Înainte să intru în ele, las asta pe mal pentru tine. Mă rog să o găseşti, surioară, ca să ştii ce a fost în inima mea în timp ce m-am dus la fund.

E şi o dată. August 2007.

– August 2007, spun eu. Atunci a fost prima dată diagnosticat.

Cu trei ani înainte să aud de Pari.

Pari dă din cap, ştergându-se la ochi cu podul palmei. Un cuplu tânăr trece pe o bicicletă tandem, fata în faţă: blondă, slăbuţă, îmbujorată la faţă, iar băiatul în spate, cu o piele de culoarea cafelei. Pe iarbă, la câţiva paşi mai departe, stă o adolescentă într-o fustă neagră de piele, mini, vorbind la telefon, ţinând în lesă un terrier mic de culoarea cărbunelui.

Pari îmi dă pachetul. Îl deschid pentru ea. Înăuntru se află o cutie metalică de ceai, veche, având pe capac imaginea ştearsă a unui indian cu barbă, îmbrăcat într-o tunică roşie lungă. Ţine în mână o ceaşcă de ceai aburindă, ca un dar. Aburul care ieşea din ceaşca de ceai s-a şters, iar tunica roşie este aproape roz. Deschid încuietoarea şi ridic capacul. E plină de pene de toate culorile şi de toate formele. Pene scurte de un verde intens; lungi, cu cotorul de culoarea ghimbirului; o pană de culoarea piersicii, probabil de la o raţă sălbatică, cu puţine urme de mov deschis; pene maro cu pete negre de-a lungul ramificaţiilor; o pană verde de păun cu un ochi mare la vârf.

Mă întorc spre Pari.

– Ştii ce înseamnă astea?

Cu bărbia tremurându-i, Pari clatină uşor din cap. Ia cutia şi se uită înăuntrul ei.

– Nu, spune ea. Numai că atunci când ne-am pierdut unul pe celălalt, eu şi Abdullah, pe el l-a durut mai tare decât pe mine. Eu am fost cea norocoasă, fiind protejată de vârsta fragedă. *Je pouvais oublier.* Încă îmi permiteam luxul să uit. Dar el nu.

Ridică o pană, o trece peste încheietura mâinii, uitându-se la ea ca şi cum ar spera să prindă viaţă şi să zboare.

– Nu ştiu ce înseamnă această pană şi care este povestea ei, dar cred că e un semn să se gândea la mine. În toţi aceşti ani. Nu m-a uitat deloc.

Îmi pun braţul pe umărul ei în timp ce plânge încet. Mă uit la copacii scăldaţi în lumina soarelui, la râul care curge pe lângă noi şi sub pod – Pont Saint-Bénezet –

podul despre care e cântecul pentru copii. E o jumătate de pod, într-adevăr, pentru că au mai rămas doar patru din bolțile originale. Se termină la jumătatea râului. Ca şi cum s-a întins, încercând să se unească cu cealaltă parte, şi a rămas aşa.

În acea noapte, la hotel, stau trează în pat şi mă uit la norii care se înghesuie peste luna mare, umflată, atârnată la fereastra noastră. Mai jos, se aud tocuri pe pietrele caldarâmului. Râsete şi discuții. Zgomot produs de mopede. De la restaurantul de peste stradă, zgomotul paharelor pe tăvi. Muzica unui pian trece prin fereastră şi ajunge la urechile mele.

Mă întorc şi o privesc pe Pari în timp ce doarme liniştită lângă mine. Fața ei e palidă în lumina din cameră. Îl recunosc în chipul ei pe Baba – Baba tânăr, plin de speranță, fericit, cum era de obicei – şi ştiu că îl voi regăsi mereu doar uitându-mă la Pari. E carne din carnea mea şi sânge din sângele meu. Iar în curând, îi voi întâlni copiii şi pe copiii copiilor ei, prin care curge sângele meu. Nu sunt singură. O fericire bruscă mă cuprinde pe neaşteptate. O simt scurgându-se încet în mine, iar ochii mei se umezesc de recunoştință şi speranță.

În timp ce o privesc pe Pari dormind, mă gândesc la jocul de dinainte de culcare pe care eu şi Baba obişnuiam să-l jucăm. Cum îndepărtam visele rele şi cum ne dăruiam unele frumoase. Îmi amintesc visul pe care obişnuiam să i-l dau. Atentă să nu o trezesc pe Pari, mă întind şi îmi aşez încet palma pe fruntea ei. Închid ochii.

Este o după-amiază însorită. Sunt copii din nou, frate şi soră, mici, voinici, cu o privire senină. Stau întinşi în iarba înaltă, la umbra unui măr încărcat de flori. Iarba le ține de cald, iar soarele le încălzeşte fețele, strecurându-se printre florile de măr. Se odihnesc somnoroşi, fericiți, unul lângă altul, el cu capul pe o rădăcină groasă, ieşită în afară, iar ea cu capul pe haina pe care el a împăturit-o pentru ea sub formă de

pernă. Prin ochii întredeschişi, ea priveşte o mierlă pe o creangă. Curenți de aer rece suflă printre frunze.

Îşi întoarce fața să-l privească pe fratele ei mai mare, pe aliatul ei în toate, dar fața lui e prea aproape şi nu o poate vedea în întregime. Îi zăreşte doar fruntea înclinată, nasul ridicat şi curba genelor. Dar nu-i pasă. E fericită să fie lângă el, cu el – fratele ei – şi, pe măsură ce o fură încet somnul, se simte înghițită de un val de linişte absolută. Închide ochii. Adoarme liniştită şi, dintr-odată, totul e strălucitor şi limpede.

O poveste spusă de-a lungul mai multor generații, care gravitează nu doar în jurul părinților și copiilor, dar și a fraților și surorilor, a verilor și a tuturor celor ce au grijă de ceilalți, ȘI MUNȚII AU ECOU explorează nenumăratele feluri în care membrii familiei iubesc, jignesc, respectă, înșală, surprind și se sacrifică unii pentru ceilalți, atunci când contează cel mai mult. Urmărind diversele personaje și ramificațiile vieților acestora, alegerile și iubirile fiecăruia, de-a lungul mai multor generații, peste tot în lume – de la Kabul la Paris, de la San Francisco până în Insula Tinos din Grecia – povestea se extinde gradual, devenind din ce în ce mai emoționantă, mai complexă și mai puternică cu fiecare pagină parcursă.

ȘI MUNȚII AU ECOU este un roman incitant și provocator, demonstrându-ne modul în care autorul înțelege în profunzime legăturile și acțiunile care ne definesc și ne modelează viețile și, în final, ce înseamnă să fii om.

KHALED HOSSEINI este unul dintre cei mai citiți și iubiți scriitori din lume, cu vânzări de peste 39 de milioane de cărți la nivel mondial. Cele două romane publicate anterior – ***Vânătorii de zmeie*** și ***Splendida cetate a celor o mie de sori*** – au fost traduse în 57 de limbi și publicate în 70 de țări. În 2006, a fost numit Ambasador al Bunăvoinței din partea UNHCR, Agenția ONU pentru Refugiați. De asemenea, este fondatorul Fundației Khaled Hosseini. Mai multe informații puteți găsi pe site-urile:

www.khaledhosseini.com
www.khaledhosseinifoundation.org

www.niculescu.ro
ISBN 978-973-748-802-2
9 789737 488022
NICULESCU
35 Lei